

The Project Gutenberg eBook of Näkymättömiä teitä: Runoelma elämästä, by Mathilda Roos

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Näkymättömiä teitä: Runoelma elämästä

Author: Mathilda Roos

Translator: Aune Krohn

Release date: September 7, 2011 [EBook #37334]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NÄKYMÄTTÖMIÄ TEITÄ: RUNOELMA ELÄMÄSTÄ ***

Produced by Tapio Riikonen

NÄKYMÄTTÖMIÄ TEITÄ

Runoelma elämästä

Kirj.

MATHILDA ROOS

Tekijän luvalla suomensi Aune Krohn

WSOY, Porvoo, 1903.

I.

Kymmenkunnan vuotta takaperin istui muuanna syys-iltapäivänä eräässä Ruotsin pohjoisista rannikkokaupungeista, vastarakennetun "Café Riche'n" edustalla, neljä nuorta herraa juttelemassa pöydän ääressä. He kuuluivat kaupungin hienostoon; kaksi heistä oli aivan nuoria upseereja hienoin viiksin ja sinisin silmin, joiden avoimeen ilmeeseen silloin tällöin yhtyi itsetyytyväisyyttä, mikä helposti

tarttuu ihmiseen, kun on nuori ja voimakas ja luulee vallan luonnollisesti omistavansa koko maailman. Toiset kaksi olivat siviilivaatteissa, ja yhtä suuressa määrin kuin molemmat luutnantit olivat vain jäljennöksiä toinen toisestaan, yhtä paljon erosivat toisistaan heidän siviilipukuiset ystävänsä.

Toinen heistä, Åke Henning, oli solakka, notkea ja hieman liian lyhytkasvuinen. Hänen pukuunsa pantu huolellisuus tuntui hyvän joukon liialliselta. Mutta omituisena vastakohtana tuolle vastenmieliselle keikarinpiirteelle ilmeni hänen kasvoillaan joskus syvää totisuutta, ja pähkinänruskeista silmistä loisti haaveksiva, alakuloinen katse.

Mutta kulkisipa outo noiden neljän juttelevan nuoren herran ohi, niin eipä hänen katseensa pysähtyisi kumpaankaan upseereista iloisine naamoineen eikä liioin Åke Henningiin vaaleanharmaine päällystakkineen ja hienoine kävelykeppineen, vaan pienen seuran neljänteen jäseneseen: konsuli Bengt Falkensterniin. Ja varmaa on, että joll'ei hän ensimmäiseltä vastaantulijalta saisi tietää, ken tuo etelämaalaisen näköinen ja ylpeä-ryhtinen nuori mies on — seikka, joka muuten olisi mahdoton, sillä koko kaupunki tunsikin konsuli Falkensternin — ei hän pääsisi rauhaan, ennenkuin saisi uteliaisuutensa, tyydyttyksi, varsinkin jos olisi ollut naissukuun kuuluva.

Kun nuoret herrat hetken olivat puhelleet, syntyi äkkiä muutaman silmänräpäyksen hiljaisuus. Synkkämielinen piirre, jonka pila ja nauru olivat karkottaneet, ilmestyi silloin Åken kasvoihin, käyden joka hetki selvemmäksi. Bengt istui taaksepäin nojaten ja tuijotti terävine, tummansinisine silmineen kirkasta syystaivasta, hänelle tavallisen, hieman pilkallisen hymyn leikkiessä huulilla ylöspäin kierrettyjen viiksien alla.

"No, oletteko nähneet *häntä*?" huudahti äkkiä toinen nuorista upseereista.

Åke Henning kopisti kiivaasti tuhkan sikaristaan ja rypisti otsaansa, ja alakuloinen piirre hänen kasvoillaan vaihtui kärsimättömäksi, milt'ei kiihtyneeksi ilmeksi.

"Häntä? Ketä *häntä*?" kysyi Bengt nauraen ja puhalsi ilmaan savukiehkuran, jota hän huvitettuna seurasi katseellaan.

"*Häntä* — tietysti ... tuota jumalallista ... 'divaa', joka kunnioittaa pikku kaupunkiamme kauneudellaan", vastasi toinen upseereista, nauraen hänkin.

"Mitä divaa? En ole kuullut sellaisesta puhuttavan", intti Bengt.

"Tyhmyyksiä!" lausui nyt Åke ja heitti molempiin luutnantteihin harmistuneen katseen. "Ei täällä ole ketään divaa; on vain eräs nuori opettajatar, joka muutti tänne joku aika sitten, ja hänelle he antavat tuon nimityksen. Hän taitaa muuten olla kelpo nuori tyttö, ja tekisitte paremmin, jos lakkaisitte puhumasta hänestä tuohon tapaan."

Hän kiihtyi puhuessaan; viimeiset sanat lausuttiin kiivaudella, jota asian laatu ei tuntunut vaativan. Bengt lakkasi tupruttamasta ja katsoi Åkea terävästi.

"Sinä näyt olevan tuon tuntemattoman kaunottaren ritari", hän sanoi ivallisesti. "Oletteko tutut?"

"Hiukan", vastasi Åke ja koetti olla lyhyt ja väliäpitämätön, mutta se ei juuri onnistunut, "olen ollut pari kertaa hänen seurassaan. Ja en voi huomata olevan mitään syytä puhua sopimattomasti nuoresta tytöstä, siksi, että hän onnettomuudekseen on sekä kaunis että köyhä."

"Siinä olet oikeassa", vastasi Bengt nauraen, "se ei tosin ole mikään pätevä syy. Mutta kuka hän siis on? Kuka on hänet nähnyt? Minä en ole edes kuullut puhuttavan hänestä. Muuten ei mielestäni rakkaassa kaupungissamme ole juuri niin monta kaunotarta."

"Hän on tyttökoulun opettajatar ja saapui tänne pari viikkoa sitten, vähää ennen lukukauden alkua. Olen tavannut hänet parina aamuna — enkä ikinä elämässäni ole nähnyt mitään niin kaunista."

Nuori upseeri teki ihailun liikkeen ja puhkesi sitten lapsimaiseen, ihastuneeseen nauruun.

"Liikutte kai sentään suhteellisuuden pohjalla?" huomautti Bengt vihaisesti hymyillen. Hän oli matkustanut pian koko maailman ympäri, nähnyt espanjalaisia, amerikkalaisia ja italialaisia kaunottaria ja tunsikin hyväntahtoista halveksumista molempain kokemattomien upseerien arvostelun suhteen kysymyksessä olevassa asiassa.

"Tietysti ... kaikkihan on maailmassa suhteellista ... mutta luulenpa, että hän kestäisi vertauksen kenen rinnalla tahansa..."

"Vahinko, että hänen yhteiskunnallinen asemansa on sellainen ... pikku opettajatar — äiti on muotiompelija ... siten on hän luopääsemätön ... häntä ei tapaa koskaan missään..."

"Peeri-parka, liian huono taivasta varten, liian ylevä kadotuksen kuiluun joutuakseen..."

Molemmat upseerit nauroivat, lapsellisesti, ajattelemattomasti. Mutta Åke Henning nousi kiivaasti, laski lasin pöydälle, niin että kilahti, ja huudahti:

"Teidän pilanne on sekä tyhmää että keinoa... Jos tuo nuori tyttö, josta puhutte, välttämättä on verrattava henkiolentoon, niin on hän enin enkelin kaltainen ja aivan liian hyvä sitä taivasta varten, jonka te tahdotte hänelle avata, niin, sitä paitsi liian hyvä meille kaikille. Hyvästi."

Hän työnsi kiivaasti tuolin syrjään, kumarsi jäykästi päätänsä ja läksi nopein askelin pois. Tänä hetkenä katosi kaikki keikarimaisuus, jota muulloin oli hänen esiintymisessään; hän tuntui kuin kasvavan pari tuumaa, ja hänen epäselvät piirteensä saivat äkkiä lujuuutta, jonka todellisen tunteen hehku joskus luo hentomielisiin kasvoihin.

Kolme jälkeenjäänyttä katsoivat tyrmistyneinä toisiinsa.

"Onko mies hullu vai rakastunut, vai ehkä molempia?" kysyi Bengt.

"Kai viimeksi mainittua. Muistuu mieleeni, että hän eilenkin suuttui, kun joku puhui Ester Hermansonista."

"Mutta kuka on tuo ihmeolento, joka jo näyttää sytyttäneen kelpo kaupunkimme?" lausui Bengt nauraen. "Olkaapa niin hyvät ja kertokaa jotain hänestä ... en ymmärrä, kuinka en ole kuullut hänestä puhuttavan..."

"Sinähän palasit kotiin toissapäivänä, ja hän muutti tänne äitineen poissaollessasi. Hän on, kuten sanottu, tyttökoulun opettajatar, menee aina aamuin ja puolipäivin tunnollisesti työhönsä Kaivokatua ja Uudentorinkatua pitkin ja palaa samaa tietä, niin että siellä voit hänet tavata, milloin haluat. Hänen äitinsä on pannut alulle muotikaupan, jonka pormestarin ja rehtorin rouvat lienevät ottaneet suojiinsa. Siinä kaikki, mitä hänestä tiedän. Ja itse voit pian tulla vakuutetuksi siitä, ett'en ole liikoja sanonut hänen ulkonäöstään. Mitä hänen sisimpäänsä tulee, niin siitä en ole vielä ollut tilaisuudessa muodostamaan niin varmaa arvostelua, kuin Åke Henning näkyy tehneen."

Bengt hymyili ja puhalteli yhä savukiehkuroitaan kirkkaaseen syys-ilmaan. Molempain nuorten upseerien ihastukseen tuntematonta kaunotarta kohtaan hän ei pannut suurta arvoa, mutta että Åke jo tuntui rakastuneen häneen, siitä oli hän paljon enemmän huvitettu. Luultavasti hänellä ei ollut mitään itsetietoista aikomusta kilpailla Åken kanssa; mutta falkensterniläinen tottumus aina olla ylimmäinen, aina ensimmäinen, se se hiipi häneen kuin vietti, jota hän sen enempää ajattelematta seurasi. Jos tuon nuoren naisen kauneus todella oli niin "maan kuulu", kuin upseerit arvelivat, niin ei Åke Henning, vaan Bengt Falkenstern oli oleva hänen suosion voittanut ihailijansa!...

Mielessään tämä aie, joka ei ollut selvin sanoin ajateltu, vaan ainoastaan ilmeni miellyttävästi kiihottavana tunteena, hän huusi kyyppäriä, nousi ja läksi sitten luutnanttien seurassa alas sataman kävelytietä, jota he jonkun aikaa kulkivat edestakaisin, nauttien illan hiljaisuudesta, tähtien välkkeestä ja kuutamon hohteesta lahdella, missä kaupungin satama oli. Toisella puolen kohosivat pehmeäpiirteisinä tummat vuorenhuiput; etelässä, missä lahti aukeni meren helmaan, loisti majakkatuli etäiseltä saarelta, ja sen takaa näkyi kapea juova taivaanranta, jossa meri ja taivas sulivat toisiinsa.

Herrain puhelu vaikenä vähitellen; kukin joutui ajatusten ja unelmain valtaan, joita iltatunnelma synnytti. Lopuksi he jättivät hyvästi toisilleen; molemmat upseerit läksivät kaupunginpuistoon, jossa kirjavat lyhdyt paloivat ja sotilaat soittivat, mutta Bengtin ei tehnyt mieli seurata heitä. Tapansa mukaan hieman ylpeästi ja samalla sydämellisesti päätänsä nyökkäyttäen — kaupungin naiset pitivät sitä nyökkäystä "kuninkaallisena" — hän sanoi hyvää yötä ja meni niin kotiinsa "Falkensternien palatsiin" Satamakadun varrella.

II.

Viime vuosisadan alussa tuli näille seuduille se mies, joka laski perustan rikkauksille, jotka nyt antoivat Falkensternin nimelle kauas, vieläpä Ruotsin rajain ulkopuolellekin kajahtavan soinnun. Ollen syntyjään saksalainen, vanhan, entisaikoina rikkaan ja mahtavan aatelissuvun jälkeläinen, ei hän suurta elämäntyötään alottaessaan kuitenkaan ollut muuta kuin entinen lauttaaja ja tukkipäällikkö, joka pontevuudellaan ja ahkeruudellaan oli koonnut pääoman, ja sen hän tahtoi saada kantamaan hedelmiä,

se on: sen tuli tehdä hänestä rikas ja huomattu mies. Suuren Vånga-joen suulle hän perusti rauta- ja sahalaitoksen, yhden seudun paraimpia, ja ei aikaakaan, niin oli hän kohottanut liikkeensä huimaavan korkealle.

Mutta ei hän tasaisia teitä noussut onnen kukkuloille; hänen matkansa vei mitä hurjimmin kiemurtelevaa polkua. Milloin vaipui hän täydellisen häviön notkoihin, milloin kohosi onnen ja menestyksen harjanteille.

Vuosien vierieissä oli seudun väestö antanut hänelle tuon epäilyttävälle soivan pilkkanimen "hullu patruuna", sillä hän oli päättänyt koettaa, mitä ei yksikään ennen häntä: uittaa tukkeja pitkin Vångan kuohuvaa vuolletta. Kului pari vuotta, ja yritykset menivät aina vaan hukkaan; tukit ajautuivat säännöllisesti kauas merelle, ja rappio ja häviö hiipivät väijyvinä varjoina työpajojen ympärillä, joissa sekä työ- että päällysmiesten katseissa kuvastui pilkkaa ja epäilystä. Mutta näiden ulkonaisten vastoinkäymisten takana oli jotain, jota kansa ei nähnyt eikä käsittänyt: tahto, voimakkaampi kuin rautaketjut, joita pajoissa taottiin; tarmo, joka kuin teräsvieteri ponnahti sitä korkeammalle, kuta alemmas se painettiin; ja tarkkanäköisyys, joka tunkeutui tulevaisuuteen, korvasi hetken tappiot tulevilla voitoilla ja rohkealla, levollisella selvyydellä teki johtopäätöksiä. Ja kun se hetki koitti, jolloin itsepintaiset tukit kulkivat aukaistuja väyliään aaltojen kuohussa, ja liike vähittäin loistavasti elpyi, silloin sattui tuo tuttu seikka, että tuuli kääntyi; "hullusta" tehtiin nero, ja epäily vaihtui kunnioitukseksi, joka vuosien vierieissä muuttui taikauskoiseksi luuloksi, että kaiken, mitä patruuna Falkenstern otti tehdäkseen, täytyi onnistua ja että hän salaperäisellä mahdollilla vallitsi sekä ihmisiä että asioita.

Tehtailija Henrik Falkensternillä oli vain yksi tytär, naimisissa erään korkeasukuisen, köyhtyneen upseerin kanssa, ja yksi poika, Kurt, jolle hän kuollessaan jätti koko suuren työnsä rauta- ja sahalaitoksineen Vångan suulla. Kurt oli perinyt isänsä työteliäisyyden, mutta ei hänen neroaan eikä tahdonvoimaansa. Hänen johtaessaan alkoi sahalaitoksilla jonkunlainen taantumus, joka luonnon välttämättömyydellä seuraa siellä, missä ei ole edistystä ja kehitystä. Työmiesten asunnot alkoivat rappeutua, osa koneista kävi vanhanaikaiseksi, uudet tuulet, jotka puhalsivat rauta- ja puutavaramarkkinoilla, eivät päässeet Vångajoelle, ja luultavaa on, että jos Kurt olisi elänyt yhtä vanhaksi kuin isänsä, olisi Falkensternien aurinko peittyneet pilviin. Mutta hän kuoli liikkeen vielä kukostaissa ja jätti siis loistavan perinnön kaksikymmenvuotiaalle pojalleen, Bengtille, ja neljälle tyttarelleen, jotka täysikasvuiseksi tultuaan ja rippikoulun käytyään heti toinen toisensa jälkeen joutuivat kihloihin ja naimisiin pääkaupungin enemmän tai vähemmän varattomien kreivien tai paroonien kanssa. Kun perinnönjako oli suoritettu, otti Bengt koko suuren liikkeen haltuunsa ryhtyäkseen nuorin, kokemattomin voiminsa johtamaan sen monia eri osastoja.

Mutta ei kauvan kestänyt, ennenkuin tarina isoisän voimasta ja työkyvystä virkosi eloon, pojanpoika sankarina. Kaikki onnistui nuorelle Bengtille, tehdas kukosti kaikin tavoin, ja sen liikeyhteys ulkomaitten kanssa kasvoi kuin verkko, jossa silmukka liittyy toiseen. Jo ensimmäisenä vuonna, vastoin monia vastustavia, täysivaltaisiakin tahtoja, sai hän, tuo kaksikymmenvuotias nuorukainen, aikaan, että työmiesten asunnot korjattiin ja rakennettiin uudelleen. Sitten seurasivat vuosi vuodelta muut uudistukset: koulu, kappeli, uusi silta y.m. Mahdoton on sanoa, mikä oli sinin syy näihin parannuksiin, jotka antoivat uutta hohdetta Vångan tehtaan jo ennestään loistavalle maineelle: rakkausko ja huoli kansan tarpeista, vaiko ylpeys, joka aina tahtoo kaikessa hohtaa ylinnä. Varmaa on, että työväki piti Bengtistä. Vaikka hän oli suora ja jyrkkä kuten iso-isänsä, ylimys kiireestä kantapäähän, taisi hän kehua olevansa seudun suosituimpia herrasmiehiä. Hänen persoonallisuutensa voimakkuus, joka ilmeni jo nuorukaisessa, kun tämä kulki lautatarhoilla ja kulmakarvojaan rypistämällä ja tuimalla ulkonäöllään koetti voittaa nuoruuden epävarmuutta, jota hänessä vielä oli, se se pystyi työmiehiin; he tunsivat, että heidän edessään oli "mies", tosin ylpeä ja ankara, mutta sanassaan pysyvä, ja olihan hän sitä paitsi pitänyt huolta väestään paremmin kuin yksikään edeltäjistä.

Mutta kursailut ja imartelut pilasivat vuosien kuluessa nuoren isännän, hän tottui näkemään kaikkien taipuvan hänen tahtoonsa, ja vähitellen muuttui hänen itseluottamuksensa miehekkäästä levollisuudesta halveksivaksi ylpeudeksi; ja joskin hän yhä omisti väestönsä luottamuksen ja kiitollisuuden, niin ei se Bengt Falkenstern, joka pilkallisesti hymyillen istui kuuntelemassa nuorten herrain kertomuksia Ester Hermansonista, enää ollut yhtä ihailtu, kuin kaunis, voimakas kaksikymmenvuotias nuorukainen oli ollut.

Ja kaupungin sivistyneet häntä oikeastaan enin pelkäsivät; Falkensternin nimi oli vuosien vierieissä saanut sellaisen loiston, että oli vallan turhaa koettaa pysyä itsenäisenä sen rinnalla ja päästä sen vaikutuksen alta. Sillä seikka oli nyt kerta kaikkiaan semmoinen, että sen, joka ei voinut kehua olevansa minkäänlaisissa suhteissa konsuli Falkensterniin — paraimmassa tapauksessa edes omistaen pöydällään hänen käyntikorttinsa tai painetun kutsun vanhaan palatsiin Satamakadun varrella, tai joll'ei sitä, niin ainakin oikeuden tervehtiä häntä kadulla — niin, sen oli sangen vaikea kiivetä yhteiskunnan sivistyneitten piireihin johtavia portaita.

Falkensternien ja Henningien välillä oli aina ollut kilpailua; jälkimäisetkin olivat rikkaita ja mahtavia sahanomistajia, mutta Falkensternit voittivat siinä, että heidän menestyksensä oli ollut ehdoton. Heillä oli aina ollut sitä, mitä ihmiset nimittävät "hyväksi onneksi", ja tuntui siltä kuin yksin se seikka, että Henningit olivat antautuneet heidän kanssaan taisteluun vallasta, olisi sekottanut jälkimäisten kohtaloon jonkunlaisen menestyksen puutteen ja huonon onnen, jota heillä muuten ei olisi ollut.

Tämä äänetön, mutta sitkeä ja kiiwas taistelu ilmeni vuosien kuluessa yhä selvemmissä muodoissa, kuten kilpailuna luottamusviroista ja muuna sellaisena, ja kärjistyi lopuksi Bengtissä ja Åkessa, muuttuen jonkunlaiseksi järkkymättömäksi sallimukseksi. Mitä auttoi, että Åke koetti kurottaa pientä hienotuoksuista, huolellista olentoaan, hän ylettyi kuitenkin vain Bengtin olkapäähän; mitä auttoi koettaa voittaa toista ulkonaisessa komeudessa, Bengtille voitto sittenkin jäi. Ja tämä epäonnistuminen, elämän taistelussa tappiolle joutuminen, joka vähitellen tuossa alituisessa kateellisessa kihnaamisessa Falkensternejä vastaan oli liittynyt Henningin nimeen, heitti Åken, nuoren, hennon Åken yli raskasmielisine katseineen ja katkerine hymyineen, ikäänkuin traagillisuuden varjon, jota vuoroin ulkonaiset vastoinkäymiset, vuoroin hänen oma sisäinen epäilyksensä yhä suurensivat.

Tällä kannalla olivat olot kaupungissa, kun kaunis Ester Hermanson tuli viskatuksi sinne kuin pommi ja pani kaikki kielet ja mielet liikkeeseen. Eihän kaupungissa tosin ollut puutetta somista neitosista. Pormestarilla oli koko kuusi tytärtä, joista ainakin pari oli hyvin miellyttävää, ja muisto Adele Falkensternistä, kolmannesta sisaruksien joukossa, oli yhä valokohtana hienoston aikakirjoissa. Mutta jokaisen täytyi myöntää, että nuori opettajatar voitti sekä menneisyyden että nykyisyyden, vaikkapa se myönnytys muutamilla tahoilla tuntuikin hieman tyylyltä.

Åke Henning oli vain pari kertaa nähnyt tuon nuoren tytön, kun hänelle jo kävi selväksi, että hän rakasti häntä tavalla, jolla ei vielä ollut ketään naista rakastanut. Myrskyiset, riehuvat nuoruudentunteet kuohahtivat sydämen syvyydestä, jonne hän luuli niiden ijäksi hautautuneen, ja kutoivat öin ja päivin lumoavia, hohtavia unelmia hänen sieluunsa. Hän tuskin ajatteli eroa tytön yhteiskunta-aseman ja omansa välillä. Mitä merkitsi se, että tyttö oli köyhä ja halpa? Åke tekisi niinkuin muinoin kauniin Sigridin rakastaja tämän sarkahameelle: peittäisi sen kullalla ja helmillä, ja palkinnoksi loisi tytön ihmeellinen kauneus, hänen suloinen naisellisuutensa kuin auringonpaistetta yli koko hänen elämänsä...

Oikeastaan hän ei luulokkaasta luonteestaan huolimatta epäillyt tyttöä voittavansa: hänen tietämättään luottivat hänen haaveksivat tulevaisuuden unelmansa siihen, että tuollainen köyhä, vähän huomattu tyttö kuin Ester, olipa hän kuinka kaunis tahansa, kiitollisena ottaisi vastaan tarjouksen tulla Åke Henningin puolisoiksi. Yhtä hän vain pelkäsi: että Bengt Falkenstern rupeaa hänen kilpailijakseen. Hän oli kerran ennenkin joutunut samanlaiseen asemaan, ja hänen kätensä puristui yhä vieläkin nyrkkiin, kun hän ajatteli, miten Bengt muutamassa päivässä oli työntänyt hänet syrjään.

Mutta eihän Bengt ikinä ottaisi tyttöä vaimokseen — Falkensternien ylpeys, joka Åkelle monasti oli ollut kompastuskivi, muuttui nyt pelastavaksi laudaksi, jonka turvissa hän koetti ohjautua satamaan pois epäilyksistä ja epäluuloista...

Ei, ei ikinä vaimokseen, se ainakin oli varmaa. Mutta — eihän se estäisi Bengtiä rakastumasta, houkuttelemasta tyttöä puoleensa, tekemästä häntä onnettomaksi, syöksemästä häntä ehkä ... ehkä...

Åkesta tuntui, kuin olisi tuo ajatus kuin kylmä käärme kietoutunut hänen sydämensä ympärille, ja hän tunsu, kuinka epäily ja epäluulo uudelleen vetivät häntä tummaan syvyyteensä.

Näin heittelehti, hän vaihtelevien tunteitten kesken, samalla kun hänellä oli yksi ajatus, joka lakkaamatta ajoi häntä eteenpäin: saada kaikki selväksi ennen Bengtin kotiintuloa. Mutta se ei onnistunut; Ester vältti häntä, ja niinä harvoina kertoina, jolloin hän tapasi hänet, oli tyttö niin ujo, että kaikki lähestyminen oli mahdoton.

Åke kirosi itseään ja kohtalooaan, mutta hänen rakkauttaan Esteriin ei mikään vastarinta vähentänyt, ei se, joka jo oli häntä kohdannut, eikä se, jonka hän aavisti olevan tulossa. Ja sinä iltana, jolloin nuo neljä nuorta herraa istuivat Café Riche'n edustalla ja Bengt samalla sekä ivallisesti että uteliaasti hymyillen kuunteli puhetta Esterin kauneudesta, sinä iltana tunsu hän, kuinka vanha peritty vihamielisyys Falkensternejä kohtaan kuohahti synkäksi vihaksi siihen mieheen, jossa hän mustasukkaisen vaistolla jo näki onnellisen kilpailijansa.

III.

Bengt Falkenstern oli yli kolmenkymmenen, ja koko kaupungissa oli tunnettua, että hän avioliittojen suhteen oli sitä mieltä, että ne ovat parhaat, joista ei mitään tule. Ystävät ja tuttavat tiesivät suunnilleen, miten hän siinä asiassa ajatteli: hän asetti niin suuret vaatimukset vaimoonsa nähden, että jos hän niiden täyttämistä piti avioliittonsa ehtona, ei hänellä ollut muuta neuvoa kuin jäädä vanhaksipojaksi. Hän oli nähnyt niin monta onnetonta tai puolittain onnellista avioliittoa, että hän mieluummin valitsi oman hauskan seuransa ja vapauden, jonka riippumaton asema hänelle soi. Sitä paitsi kantoi hän sydämessään ihannekuva, josta hän ei voinut irtautua: äitivainajansa kuvaa. Vain hän, joka olisi tuon ihanan, korkeasukuisen naisen kaltainen, voisi voittaa hänen sydämensä, vain hän saisi kiertää kalliit perhekorut kaulaansa ja käsivarsiinsa. Näitä ajatuksia ja tuumia oli hänessä liikkunut, ja niitä hän oli peittelemättä ilmausunut niistä ajoista asti, jolloin falkensterniläinen itsetietoisuus alkoi saada oman erikoisvärityksen Bengtin luonteen kylmästä ylimielisyydestä ja arasta, huolellisesti kätkeytyä syvän ja voimakkaan rakkauden kaipuusta. Ja kun vuodet vierivät tuomatta mitään muutosta hänen ulkonaisiin oloihinsa, niin vahvasti todellisuus yhä enemmän ja enemmän hänen teoriojaan.

Hän ei siis ajatellutkaan todellisen tunteen syntymistä, kun hän tuona iltana Café Riche'n edustalla juteltaessa päätti tutustua Esteriin ja itse tulla vakuutetuksi siitä, oliko hän todella niin ihastuttava, kuin nuo nuoret herrat arvelivat.

Mutta ei ollut menestystä hänelläkään koettaessaan tavata tyttöä; pari kertaa kulki hän pitkin Kaivokatua, vahti koulun edustalla ja näki paljon opettajattaria ja koulutyttöjä, mutta ei yhtäkään sopinut nimittää "kaunottareksi". Lopuksi hän suuttui, niinkuin aina, kun ei joku asia käynyt mieltä myöten; hänestä tuntui, kuin olisi Ester häntä persoonallisesti loukannut, kun ei ollut kadulla sillä tunnilla ja minuutilla, jolloin Bengt suvaisi kulkea häntä vakoilemassa, ja hän päätti olla hänestä sen enempiä välittämättä. Mutta päätöksen toteuttaminen ei onnistunut: hän ei voinut olla Esteriä muistamatta. Ajatus saada nähdä erinomaista kaunotarta oli saanut hänen mielikuvituksensa liikkeeseen ja täyttänyt sen kuvilla, jotka täytyi voida karkottaa, tai sitten oli niille löydettävä vastine todellisuudesta. Hän kulki siis yhä edelleen aina puolipäivin, otsa rypyssä ja tyytymättömän näköisenä, pitkin Kaivokatua, tarkastellen jo pitkän matkan päästä, nenälasiensa takaa, vastaantulevia nuoria naisia.

Viimein hän eräänä päivänä näki koulun luona nuoren tytön, jonka näkö sattui häneen kuin sähköisku, paljon ennen kuin hän oli ennättänyt huomata muuta kuin hänen olentonsa rajapiirteet. "Se on hän", Bengt ajatteli, ja äkkiä tuntui hänestä kuin olisi aurinko noussut, kuin jotain valoisaa ja säteilevää olisi tullut häntä vastaan tuon nuoren tytön haahmossa. Silmänräpäyksessä ennätti hän painaa mieleensä hänen ulkomuotonsa huomattavimmat piirteet. Hän näki, että tyttö oli hyvin pitkä ja solakka, ja kauniisti kaartuva kaula ja pehmeät, notkeat liikkeet muistuttivat liljaa. Päätä verhosi tavattoman runsas, kullankarvainen tukka, jonka vaalea hohde oli omituisen ihastuttava vastakohta suurille, harmaanruskeille, lempeäloisteisille gasellinsilmille. Bengt ennätti myös huomata, että hän astui tavattoman kauniisti ja että ryhti oli samalla sekä ylpeä että naisellisen pehmeä.

Kaikki nuo ulkonaiset piirteet valtasivat hänen mielikuvituksensa eivätkä koskaan enää unohtuneet...

Kun he menivät toistensa ohi, kiinnitti Bengt katseensa Esteriin ja nosti kohteliaasti hattua. Tyttö katsahti hämmästyneenä ylös, heikko puna kohosi hänen poskilleen, hän hymyili, puoliksi hämillään, puoliksi veitikkamaisesti, ja kumarsi hieman päätään. Bengtkin hymyili — itselleen; hän tuskin tiesi tervehtineensä, hän oli toiminut kuin hypnotiseerattu, joka ei tee tekoansa suunnitelman tai laskujen nojassa, vaan siksi, että hänen täytyy...

Niin tosiaankin, tyttö oli kauneinta, mitä hän konsanaan oli nähnyt; nuo haaveksivat nuoret olivat olleet oikeassa... Hän oli ihastunut, hurmaantunut; koko kotimatkan hän ajatteli tuota nuorta tuntematonta tyttöä. Välistä tuntui, kuin olisi hän seisonut vastalöydety, uuden madonnakuvan, ihmeteltävän taideteoksen edessä; välistä tuli *nainen* esiin, lämmin, elävä nuori nainen, väreillen ihanana kevät-unelmain ja kesäisten satujen tunnelmana; välistä väistyivät nuo ihanat näyt, ja epämääräisestä, sumuisesta etäisyydestä ilmestyi *ihminen*, Ester Hermanson, ja levottomina, uteliaina ajoivat kysymykset toisiaan takaa: kuka hän on ... minkälainen hän on ... kuinka voisin häntä tavata?...

Äkkiä syntyi hänessä kuin vastavirtaus noille kuvitteluille; synkkä tyytymättömyys kuohahti esiin ja valoi kylmää vettä hänen lämpimille tunteilleen. Kuinka sopimatonta oikeastaan oli, että nainen siinä asemassa oli niin kaunis! Kuningattarelle, prinsessalle, kreivittärelle se ulkomuoto olisi omiaan, — mutta köyhä opettajatar, muotiompelijan tytär, mitä teki hän sellaisella kauneudella? Odottamattaan tuli Bengt niin huonolle tuulelle, että hän sisimmässään kapinoi tuntemattomia voimia vastaan, joiden hän arveli sopimattomalla tavalla järjestävän elämän oloja. Ja kotiin tullessaan oli hän niin alakuloinen ja nyreissään, ett'ei koko iltana puhunut kenellekään sanaakaan, istui vaan huoneessaan ja luki sanomalehtiä ja kirjotti kirjeitä ja myöhemmin illalla läksi yksin kävelemään maalle päin. Mutta koko ajan seurasi häntä Esterin suloinen kuva, joka hymyili hänen synkille ylpeydenajatuksilleen, niinkuin

auringonsäde raju-ilman pilville.

Seuraavana aamuna herätessään oli hän paremmalla tuulella. Ensiksikin oli hän nukkunut hyvin, johon hän pani paljon arvoa, ja toiseksi oli hänen onnistunut vakuuttaa itseään siitä, ett'ei ollut mahdollista muuttaa luonnon erehdystä kaunottaren suhteen ja että siksi oli paras ottaa asia sellaisenaan, seurata ensimmäistä päätöstään ja ruveta tytön ritarilliseksi ihailijaksi. Samaan aikaan kuin hän edellisenä päivänä oli tavannut Esterin, läksi hän siis Kaivokadulle, ja niin pian kuin tyttö tuli näkyviin, meni hän suoraan häntä vastaan, nosti hattuaan ja levollisella, kohteliaalla varmuudella, ominainen niille, jotka ovat tottuneet aina osumaan maaliinsa, lausui:

"Pyydän anteeksi, neiti, että eilen tervehdin teitä ilman minkäänlaista oikeutta siihen. Harmillinen lyhytnäköisyys, joka usein tekee minulle pienet tepposet, selittääköön erehdykseni. Toivon, että suotte anteeksi?"

Ester loi häneen aran, ihmettelevän katseen ja kumarsi hymyillen. Hänen mielestään oli erehdys liian vähäpätöinen kaivatakseen noin pitkää puolustusta, ja jos hän miehen kohtelussa olisi huomannut vähääkään tunkeilevaisuutta tai uteliaisuutta, olisi hän heti karkottanut hänet luotaan. Mutta hänen hieno naisenvaistonsa ei keksinyt mitään sellaista; miehen kohtelu ja tapa oli erinomaisen kohteliaasta ja hänen katseensa levollinen ja kylmä. Ester tiesi hyvin, kuka hän oli, ja hänestä oli imartelevaa, että konsuli Falkenstern näin huomasi häntä.

"Sallikaa minun esittää itseni", jatkoi tämä yllä samaan levolliseen, objektiiviseen tapaan, jonka hän arveli paraiten vievän perille, "olen konsuli Falkenstern."

Ester hämmästyi hieman. Hänen silmänsä painuivat maahan miehen katseen edessä. Hän punastui, mutta vastasi rauhallisesti, osottamatta pienintäkään saamattomuutta:

"Nimeni on Ester Hermanson."

"Ah, te olette tuo uusi opettajatar", huudahti Bengt, ja ensi kerran heidän kohtaamisensa ajalla hän antoi ihastuksen pilkistää esiin levollisuuden naamarin takaa, jonka hän oli vetänyt kasvoilleen. "Kuulin tässä eräänä päivänä jonkun ylistävän teitä ja silloin ajattelin: ehkä hän tuo raikkaan tuulahduksen pinttyneeseen seurapiiriimme. Panen juuri kuntoon koulua tuolla sahalaitoksellani; ehkä te voisitte antaa hyviä neuvoja. Sallitteko minun seurata teitä ja jatkaa keskustelua, joka ehkä voi huvittaa meitä molempia?"

Rohkaistuneena Esterin ujosta: "mielelläni, jos konsulia haluttaa", hän seurasi häntä kotiin asti ja puhui koko ajan kasvatusopillisista kysymyksistä aina vaan samaan rauhalliseen, objektiiviseen tapaan. Vähitellen katosi Esterin ujous, hän kuunteli huvitettuna Bengtin kertomusta Vångan kouluoloista ja lausui vapaasti ajatuksensa. Ja kun he olivat tulleet Esterin portille ja Bengt jätti hyvästi ja kohteliaasti kiitti häntä tuttavuudesta, jonka niin aivan ansiottaan oli saanut tehdä, silloin oli Ester jo muodostanut arvostelunsa hänestä. Bengt oli rakastettavin, miellyttävin nuori mies, minkä hän koskaan oli tavannut, niin iloinen, niin vaatimaton, niin luonnollinen — ja hänen elämäkatsomuksensa oli niin vapaa ja laaja, hän harrasti niin suuresti kansaa, juuri niitä kysymyksiä, jotka olivat Esterinkin sydäntä lähinnä. Neljännestunti sitten olivat ho aivan vieraat toisilleen, ja nyt tuntui Esteristä, kuin olisi hän konsuli Falkensternissä löytänyt hyvän ystävän, jonka hän varmaan oli uudelleen tapaava, jonka kanssa hän saisi jutella monista hauskoista kysymyksistä...

Vasta kun hän iltapäivällä oli yksin huoneessaan ja seiso i kuvastimen edessä järjestäen hiuksiaan, jäähtyi hänen innostuksensa hieman, ja hän ajatteli, ivallisesti hymyillen tarkastaessaan kaunista kuvaansa: "Tokkopa hän olisi niin huvitettu kasvatusopista, jos ulkomuotoni olisi toisenlainen ..."

Bengt menetteli hyvin varovasti; jott'ei pelästyttäisi tyttöä, antoi hän muutaman päivän vierähtää koettamatta lainkaan häntä kohdata. Mutta eräänä päivänä läksi hän Kaivokadulle, asetti niin, että tuli Esteriä vastaan, tervehti ritarillisesti, mutta kuitenkin vieraasti, niinkuin edelliselläkin kerralla, ja alkoi heti vakavasti puhella yhteiskunnallisista kysymyksistä. Ja keskustelu vier i kuin iloisesti loriseva virta, jonka mukana he molemmat seurasivat, täynnä valoisia, herääviä kevätunelmia. Ja jos miehen yhä enemmän valtasi ajatus, että tuo nainen oli kaunein, minkä hän koskaan oli nähnyt, niin alkoi tyttökin katsella miestä orastavan rakkauden kirkkaan hohteen läpi. Hän unohti vallan pienet epäilyksensä Bengtin kasvatusopillisen harrastuksen todellisuudesta, ja hänen sydämessään kaikui kuin lakkaamaton, riemuisa leivon viserrys: tuollaiseksi, juuri tuollaiseksi olen miehen ajatellut, todellisen miehen ... noin hyväksi, jaloksi ... niin lämpimäksi kaikkea suurta ja oikeata kohtaan...

Lähinnä seuraavina aikoina he tapasivat toisensa täten monasti, ja, kerta kerralta tuli heistä hartaammat ystävät. Bengt pyysi Esteriä käymään Vångan tehtaalla katsomassa sahoja, työmiesten asuntoja y.m. Kun hän arveli, että heidän suhteensa oli kyllin pitkälle kehittynyt oikeuttaakseen sydämellisempiin ihailunosotuksiin, lähetti hän Esterille kukkavihkon, hyvin pienen ja vaatimattomasti

sidotun, mutta kukat olivat mitä kalleimpia. Seuraavana päivänä tavattaessa, jo ennenkuin Ester ennätti kiittää tai lausua paheksumistaan kukista, pyysi Bengt saada käydä tervehtimässä hänen äitiään ja tulla tälle esitetyksi. Tämä pyyntö nosti kiivaan punan nuoren tytön kasvoille, kauniin, vienon värin, joka antoi hänen silmilleen kostean hohteen ja teki hänet niin suloiseksi, että Bengt ei voinut hillitä itseään, vaan melkein tietämättä, mitä teki, tarttui tytön käteen ja puristi sitä kovasti. Ester ei itsekään ollut selvillä tunteistaan tällä hetkellä; hämmästyksensä, tyydytetty ylpeys ja puoliherännyt rakkaus sekaantuivat toisiinsa hänen sielussaan, mutta tuon kaiken läpi tunsi hän kuin neulanpistona tuskallista epäluuloa.

Hän vastasi kuitenkin myöntävästi tulematta lainkaan hämilleen ja ihmetteli vain, minähän päivänä ja mihinkähän aikaan Bengt tulisi. Mutta Bengt osasi viekkaasti luikertaa vastaamasta ratkaisevasti siihen, ja he erkanivat ilman että oli määrätty päivää, jolloin hän kävisi äitiä tervehtimässä. Sitten ei Ester pitkiin aikoihin kuullut hänestä mitään...

Sillä välin kävi Bengt vaikeaa sisällistä taistelua. Jo silloin, kun hän kukat lähetettyään tapasi Esterin ja tunteittensa valtaamana pyysi saada tehdä käynnin hänen äitinsä luona, oli hän mennyt yli rajain; hänen säteilevän iloinen mielensä oli lannistunut, ja kotiin tullessa valtasi hänen sydämensä hurja vimma. Hän tunsi, että oli antanut houkutella itsensä jonkun salaperäisen Rubikon-joen poikki, ja tuo seikka, jota ei hän tosin tunnustanut, mutta joka hänessä kuitenkin oli tuskallisena tunteena, se oli irrottanut hänessä kaikki rakkaudenhuumeen kahlehtimat vastakkaiset voimat. Tähän asti oli hän huolettomana keijunut välkkyvillä aalloilla, joita hän ennenkin monta kertaa oli kulkenut; hän oli vain nauttinut, ja kun vastaväitteet kohottivat päätään ajattelemattomain unelmain joukosta, karkotti hän ne, tuumien: "pyh, sellaista tapahtuu joka päivä! Varmaan hän on usein ollut tällaisen haaveilun esineenä, johon minä nyt olen antautunut. Jos käy liian kuumaksi, matkustan tieheni; en ole mitään sanonut ... en mitään sitovaa..."

Mutta kun hän näki tytön kasvojen ilmeen pyytäessään saada käydä tämän äidin luona, silloin ymmärsi hän menneensä liian pitkälle, ja hänen sydämestään nousi, kuin musta varjo kesän valoisuuteen, tuo ajatus: "ei suinkaan hän vaan luule, että minä ajattelen kosia häntä?..."

Tuo ajatus, joka häntä sitten seurasi koko päivän, sai hänet vallan pois suunniltaan, aivan kuin olisi joku toinen eikä hän itse keksinyt sen. "Tyhmyyksiä, joutavia! Kuinka voi ajatella jotain niin mieletöntä! Minä, joka en tosiaankaan ole nähnyt naista, jolle tahtoisin antaa nimeni, minäkö naisin erään ... ha ... haha ... se on naurettavaa, totta tosiaan, sehän on vallan naurettavaa..."

Hän nauroi halveksivasti, kulkiessaan edestakaisin salissaan, ja märehti kiivaita todisteluja arveluita vastaan, jotka kuitenkin olivat hänen omasta päästään lähteneet.

Mutta kun hän näin kulki, kiihottaen itseään lapsimaiseen raivoon Esteriä vastaan, hiipi häneen vallan vastakkaisia tunteita. Hän, jonka Bengt tahtoi karkottaa, kosti ja kietoi kauneudellaan hänen ajatuksensa tuoksuavaan ruusuverkkoon. Hän pakotti Bengtin ajattelemaan häntä, ei oman tahtonsa mukaan, haihtuvalla ihailulla, vaan rakkauden rajulla, tuskaisella kaipauksella; kuin vetovoiman kuljettamana joutui Bengt juuri niille urille, joita hänen ylpeytensä kieltäytyi seuraamasta. Esterin kuva sukelsi alituisesti esiin, milloin olan takaa, milloin vallan edestä, milloin hymyilevänä, milloin ilmeessään tuo huolestunut pikku totisuus, joka teki hänen lapsensuunsa niin ihastuttavaksi ja loi hienon varjon hänen kauniille otsalleen; hänen äänensä kaikui hivelevinä sointuina Bengtin korvissa, hänen liikkeensä sousivat ilmassa kuin tasaiset, keinuvat säveleet, koko hänen olentonsa lainehti Bengtin ympärillä, hänen hiustensa kultahohde, hänen silmänsä loiste, huulten tumma purppura... Bengt tunsi kuin vajoavansa hänen katseittensa ja hymyilyjensä aurinkoiseen aaltoon...

Öisin hän ei saanut unta. Salaperäiset syvyydet, jotka hän arkana kätki sielunsa sisimpään, nuo kaipausten ja ajatusten syvyydet, jotka olivat maailman tuntemaan Bengt Falkensternin jyrkkä vastakohta, olivat joutuneet liikkeeseen; ja koska tuo niin harvoin tapahtui, koska noissa tummissa syvyyksissä melkein aina vallitsi syvä rauha, oli mullistus Bengtille liian voimakas. Vasta aamupuoleen hän nukautti, mutta heräsi melkein heti, ollen näkevinään Esterin seisovan keskellä huonetta. Hän oli kuin kuvapatsas, kokonaan valkosiin puettu, ja valohohde ympäröi kuin sädekehä hänen tukkaansa. Unen vallassa ja puolitajuisena Bengt tuijotti häneen, kunnes tyttö katseen selvetessä haihtui tyhjyyteen. Silloin valtasi Bengtin luulo, että Ester oli hänet lumonnut ... niin, hän olikin kuin keijo ... hänen ihmeelliset kutrinsa olivat taikaverkko ... noissa tummissa, loistavissa silmissä oli metsän salaperäisyyttä...

"Se on siis totta", hän huudahti poissa suunniltaan, "olen loihtinut esiin hengen, joka on kasvanut itseäni voimakkaammaksi. Minä kuvittelin mielessäni huoletonta lemmeleikkiä ja minut on vallannut syvä intohimo, jota minun täytyy tyydyttää. En koskaan ole ketään rakastanut niinkuin häntä. Voi minua! Voi meitä molempia! Ilman häntä en voi olla ja vaimokseni en häntä *koskaan* ota!"

Näin vierivät viikot ja kuukaudet; useimmin kuin ennen nähtiin hänet sahoilla, häneen oli tullut jotain levotonta, kuumeentapaista. Bengt oli kuin taiteilija, joka luo paraat teoksensa silloin, kun tunnekielet

ovat kovimmassa jänteessä: nyt kun hän oli rakastunut, olivat hänen asiansa loistavammat kuin koskaan ennen. Sen sijaan, että olisi vaipunut unelmiin, tarttui hän intohimoisesti uusiin suunnitelmiin ja ajatuksiin, ja oli kuin olisivat kiihtyneet tunteet antaneet kaikille hänen toimilleen innostuksen leiman.

Heti joulun jälkeen kutsuttiin hänet pormestarin luo illallisille. Koko kaupungin, s.o. hienoston oli määrä olla läsnä, ja Bengt oli syrjäiteitä kuullut, että myöskin Ester — "suloinen pikku neiti Hermanson" — oli kutsuttu. Esterisiä oli näet vähitellen tullut kaupungin perheiden suosikki. Varsinkin pormestarinna oli ottanut hänet turviinsa, hän nimitti häntä "prinsessa Ruususeksi" ja teki kaikki voitavansa kyllästyttääkseen nuoren tytön suuteloillaan ja syleilyillään ja puheillaan hänen ulkomuodostaan, joihin Ester ei tietysti voinut muuta kuin punastuen ja pakotetulla hymyllä vastata. Ja koska pormestarinna oli kaupungin tapojen määrääjä, seurasivat muut rouvat esimerkkiä, kaikki — enemmän tai vähemmän itsetietoisesti — siinä lujassa vakaumuksessa, että nuoret herrat, se on ne, joita pidetään edullisina aviomiehen alkuina, kyllä rakastuvat Esterin tapaisiin tyttöihin, mutta hyvin harvoin heitä ottavat vaimokseen.

Mutta nyt oli tapahtunut se eriskummallinen seikka, että Åke Henning juuri päivää ennen oli kirjallisesti kosinut Esteriä ja saanut ystävällisen, joskin järkähtämättömän kiellon. Siksi hän ei seurannut kutsua pormestarin kesteihin, sillä hän tiesi Esterin menevän sinne, eikä Åke olisi sietänyt nähdä häntä.

Oli jo myöhäistä ja kaikki olivat aikoja sitten asettuneet paikoilleen, kun Bengt astui pormestarin saliin, kukaan ei ollut ottanut viipymistä huomioon; olihan niin tavallista, että konsuli Falkenstern ikäänkuin erottui muista tulemalla aina viimeisenä kaupungin pitoihin.

Tervehdittyään talon herraa ja rouvaa, asettui hän oven suuhun ja antoi katseensa nopeasti kulkea kokoontuneen seuran yli. Hän oli tuntenut heidät kaikki jo monta vuotta: Lestradin työt, kaksi vanhanpuoleista neitiä, jotka Bengt jo lapsuudessaan oli nähnyt; rehtori ja rehtorinrouva Grahnin ja heidän tyttärensä, 25-vuotiaan vaaleaverisen Alman, joka oli isän ja äidin epäjumala ja muutoin hyvissä väleissä koko kaupungin kanssa; talon kuusi tytärtä, kaikki toistensa näköisiä kuin koiranpennut tai kissanpoikaset; tukkukauppias Prytzin, valtiopäivämiehen ja tilanomistajan, rouvineen, poikineen ja tyttärineen, jotka viimeainitut olivat pormestarinnaa hyviä ystäviä, ja, kuten hän, maunmäärääjiä kirjallisissa ja esteettisissä kysymyksissä; Henningin perheen, jota edusti kolme sukupolvea, "vanha patruuna", "nuori patruuna" ja tämän lapset; sekä muutkin. Kaikki heidät tunsivat Bengt ihana ikävystymiseen asti, tunsivat jok'ikiset kasvot, niin melkein jokaisen erilaiset ilmeet ja liikkeet, aivan niinkuin hän tunsivat kukkasarat Vångan vuokraajan tilalla, joihin puutarhuri vuodesta vuoteen istutti samoja kukkia: yhteen kolmikulmaan orvokkeja, toiseen satakaunoja j.n.e. Mutta vanhan ikävän kukkapenkin yli liiteli nyt hieno, ilmava perhonen hohtavin kultasiivin.

Bengt ei nähnyt häntä heti saliin astuessaan; mutta hetken haeskeltuaan huomasi hän hänen istuvan viereisessä huoneessa, ympärillään parvi nuoria tyttöjä, jotka puhuivat ja nauroivat, ja kaikkien huomio keskittyi Esteriin. Sillä Esterin käytös ja ulkomuoto ei herättänyt ainoastaan miesten rakkautta, vaan naistenkin haaveilevaa lempeä, samoin kuin pikkulapsetkin mielellään kiipesivät hänen syliinsä, kuuntelivat hänen satujaan ja laulujaan, katselivat häntä noihin silmiin, jotka olivat "suuremmat kuin muiden ihmisten", ja vetivät häntä hänen kultahohteisesta, paksusta tukastaan. Tänä iltana oli varsinkin yksi Prytzin pikkupojista rakastunut häneen. Nojaten kyynärpäitään Esterin syliin, pikkukätöset painettuina lihaviin poskiin, hän seisoivat katsellen Esteriä, kasvoissaan matkimaton ilme veitikkamaista tyytyväisyyttä, samalla kun hän lakkaamatta, antaen yhtä suuren painon molemmille sanoilleen, toisteli: *minun rouvani!* Sitten juoksi hän ääneensä nauraen tiehensä, palasi taas muutaman silmänräpäyksen kuluttua ja uudisti äskeiset temppunsa entisellä tyytyväisyydellä. Yksi talon tyttäristä, hintelä neljäntoistavuotias, riippui tuolissa ja uskalsi aina silloin tällöin varovasti suudella Esterin tukkaa, ja toinen istui lattialla hänen jalkainsa juuressa. Alma Grahni ja muuan Prytzin neideistä istuivat hänen molemmilla puolillaan, ja kaikki näyttivät kilpailevan hänen palvelemisestaan ja ihailustaan.

Bengt seisoivat pitkän aikaa ja katseli häntä lähestymättä. Tuossa miellyttävässä ryhmässä oli jotain, joka muistutti erästä taulua Göthen Lottesta sinä hetkenä, jolloin Werther hänet ensi kerran näkee pienien siskojensa parissa. Esterillä oli sama suloinen, lapsellinen iloinen ilme silmissään, kun hän vilkkaana loi katseensa milloin toiseen, milloin toiseen nuorista ympärillään ja huvitettuna kuunteli heidän juttujaan.

Bengtkin hymyili siinä seisoessaan ja katsellessaan tuota nuorta tyttöä ja surkutteli itseään, ett'ei ollut vähääkään Wertherin kaltainen.

"Tahdotko tulla pelaamaan pataa?" kysyi nyt talon isäntä lyöden Bengtiä olalle.

"En, kiitos", vastasi Bengt, "aijon antautua naisille tänä iltana. Ole hyvä ja esitä minulle neiti Hermanson, tuo ainoa 'uusi' nuori nainen seurassamme."

Molemmat herrat lähtivät Esterin luo, pormestari mainitsi Bengtin nimen, silmissä veitikkamainen loiste, Bengt kumarsi, Ester punastui hieman, ja sitten he alottivat toistaiseksi jotenkin jäykän keskustelun peittääkseen siihen kuohuvia tunteitaan ja ajatuksiaan.

Nuoret tytöt, jotka olivat istuneet Esterin ympärillä, hajosivat Bengtin tullessa kuin akanat tuuleen; ainoastaan Prytzin pikku poika jäi urhoollisesti paikoilleen Esterin eteen. Neidit Grahn ja Prytz koettivat tosin ottaa hiukan osaa keskusteluun, mutta Bengt oli heille jääkylmän epäkohtelias, ei ollut kuulevinaan, mitä he sanoivat, ja käyttäytyi, kuin olisivat he olleet pelkkää ilmaa, niin että lopullisesti he katosivat. Mutta heidän sydämensä tunteet Bengtiä kohtaan olivat kaikkea muuta kuin hyväntahtoiset; pieni haaveksiva neljäntoistavuotias, joka oli riippunut Esterin tuolissa, puristi Bengtille nyrkkiään ja mutisi: "Sinä vanha peikko, joka et voinut antaa meidän pitää ihastuttavaa pikku Esteriämme!" Ja neidit Prytz ja Grahn uskoivat toisilleen, että konsuli Falkensternissä, niin rikas ja ylhäinen kuin hän olikin, oli sangen vähän hienotunteisuutta ja kohteliaisuutta.

Bengtin ylpeä käytös nuoria tyttöjä kohtaan ei jäänyt Esteriltä huomaamatta, ja hän tunsu siksi milt'ei vastenmielisyyttä häntä kohtaan. Mutta tuo tunne ei mennyt syvälle. "Se on minun tähteni, siksi, että hän rakastaa minua ja tahtoo minua kokonaan vallita", kuiskasi hänessä puolustava ääni, ja tuo ääni alkoi nyt laulaa rakkaudesta ja onnesta niin voimakkaasti ja innokkaasti, että muut äänet vaikenivat; kaikki muut tunteet, paitsi varmuus Bengtin läsnäolosta, katosivat. Ester antoi hänelle anteeksi viime aikojen levottomuuden ja tuskan, hän unohti, että Bengt oli pettänyt lupauksensa käydä äitiä katsomassa; puolustavalla äänellä oli tuhansia keinoja pestä pois Bengtin viat...

Melkein koko illan oli Bengt Esterin seurassa; hänet oli vallannut jonkunlainen väliäpitämättömyys, hän heitti pois kaiken varovaisuuden, sulki silmänsä menneisyydeltä ja tulevaisuudelta ja nautti täysin siemauksin hetken hurmauksesta. Eikä Ester liioin voinut tunteitaan peittää; ihmeellinen onni, joka hänessä vallitsi, valoi lumoavaa hohdetta hänen kauniille kasvoilleen. Heidän välillään tapahtui alituinen vuorovaikutus; kuta enemmän Bengt lämpeni, sitä kirkkaammin loistivat Esterin silmät, ja kuta enemmän tuo loiste lisäsi Esterin kauneutta, sitä innokkaammaksi kävi Bengtin ihailu.

Ei kestänyt tietysti kauan, ennenkuin koko seuran huomio niin yksinomaisesti kääntyi Esteriin ja Bengtiin, että kaikki muut puhelunaiheet haihtuivat. Rouvat kuiskailivat heistä sohvissaan, herrat nauroivat heille punssipöytänsä ääressä, ja naimattomain naisten, sekä vanhempain että nuorempain, uteliaisuus nousi niin huippuunsa, että he melkein tulivat sairaksi siitä. Mitä tarkoitti konsuli Falkenstern, mitä hän ajatteli, kun hän niin sopimattomasti kohteli niin suloista nuorta tyttöä kuin Ester? Ja hän, tuo pikku hupsu, kuinka lapsellisen onnelliselta hän näytti hänen hävyttömiä imartelujaan kuunnellessaan! Voi, hän ei tiennyt, hän, kuinka monta samanlaista juttua tuolla miehellä oli takanaan!...

Mitään ratkaisevaa mielipidettä ei kuitenkaan voitu tänä iltana muodostaa, sillä pormestarinna istui koko ajan arvoituksentapainen ilme kasvoissa eikä sanonut asiasta sanaakaan. Tuo pieni sivukysymys: "hyvänen aika, miksi ei pormestarinna sano mitään?" vallitsi useampien ajatuksenjuoksua, eikä hyödyttänyt, että myöhemmin illalla kukin perhe pohti kysymystä kotonaan, ei asiaan siitä mitään valoa tullut.

Mutta illasta tuli aamu ja sen mukana uusi puheentulva. Ja kaupungin aamupäivä-kahvikekkerit saivat loiston, jota niillä ei ollut siitä ikimuistoisesta ajasta asti, jolloin huhu kertoi herra ja rouva Henning "nuoremman" aiotusta avioerosta. Kaikissa kadunkulmissa, missä rouvia ja neitosia sattui yhteen, sai varmasti kuulla konsuli Falkensternin ja Ester Hermansonin nimen; niin, tuntuipa siltä, kuin kaupungin katupoikiinkin, noihin iloiisiin, rääsyisiin miehenalkuihin, jotka kuin pikku apinat häärivät pitkin toria ja lähtevien ja palaavien höyrylaivojen luona, olisi riemastunut mieliala tarttunut, ja he kirkuivat pahemmin kuin tavallisesti. Vasta viikon päästä asettui levottomuus, mutta silloin olikin pormestarinna lausunut mielipiteensä: että konsuli Falkenstern tosin nautti Ester Hermansonin, mutta he tulisivat varmasti onnettomiksi. Sillä pormestarinnalla oli ollut veli, joka huolimatta lahjakkaisuudestaan, huolimatta varoituksista ja neuvoista oli nainut alhaissäätyisen naisen, siksi voi otaksua, että Bengtkin niin tekee — ja syvästi onnettomiksi olivat veli ja käly tulleet, siksi oli hyvin luultavaa, että Bengtin ja Esterin käy samoin. Erisäätyiset aviopuoliset tulevat aina onnettomiksi...

Ja pormestarinna katsahti merkitsevästi silmiään vilkuttaen kaikkiin sivistyneisiin rouviin ympärillään ja kaikki nämä kallistivat päätään, yhtä merkitsevästi silmiään vilkuttaen, ja jokainen oli sydämessään vakuutettu, että juuri hänen oma korkea sivistyskantansa, se se oli luonut kodin, miehen ja lasten, onnen.

Väärin olisi sanoa, että pormestarinnan synkät ennustukset tuottivat iloa tai tyydytystä kaupunkilaisille, mutta ne antoivat jonkunlaista rauhaa kiihtyneisiin mieliin, ja tuntui niin turvalliselta ja levolliselta, kun kahvipöydän ääressä istuttaissa, lusikkain kalistessa ja kielien lörpöittäessä oli vankka pohja, jolle rakentaa pilvilinnojaan nuoren parin tulevaisuudesta.

IV.

Kun Bengt tuli kotiin pormestarin illallisilta, ilmotti palvelija, että salissa oli joku häntä odottamassa.

Bengt rypisti närkästyneenä kulmakarvojaan.

"Joku — näin myöhään — kuka?"

"Niin", kuiskasi palvelija epäröiden, "minun ei ollut lupa sanoa sitä, mutta se on herra Åke Henning."

Bengt säpsähti, hänen silmänsä välähtivät ja hän heitti päätään taaksepäin, niinkuin hänen tapansa oli, kun viha hänessä kiehui. Palvelija käytti tilaisuutta hiipiäkseen tiehensä niin pian kuin taisi; oli aina parasta joutua tieltä pois, kun konsulilla oli tuo ilme kasvoissaan.

Mutta Bengtillä ei ollut kiirettä saliin. Hän sukki tarkoin ja kauan partaansa kuvastimen edessä, tuijottaen kuvaansa miettivin, etäisin, nyrpein katsein. Hän tunsi kuin ilmasta, että jotain oli tulossa, jotain kovin vastenmielistä tämäniltaisen nautinnon jälkeen.

Viimein läksi hän kuitenkin sisään hitain askelin ja jäykkäryhtisenä, jollaisena hän aina esiintyi, kun ylpeys nosti hänessä myrkyllistä päätään.

"Hauska tavata sinua", sanoi hän jäisen kohteliaasti, kun Åke tuli häntä vastaan huoneen perältä, "aika on vaan hiukan eriskummainen — kello on kaksi yöllä. Tee sentään hyvin ja istu."

Hän osotti huolimattomasti nojatuolia ja heittäysi itse erääseen kulmasohvaan.

"Kiitos", vastasi Åke ja istuutui, "en pidätä sinua monta minuuttia. — Syy, miksi tulen luoksesi näin sopimattomaan aikaan, on se, että aamulla varhain matkustan pois. Aioin lähteä vasta torstaina, mutta asianhaarojen vuoksi saan luvan matkustaa jo tänä aamuna. Ja sitä ennen täytyy minun sanoa sinulle pari sanaa."

"Matkustaa pois vai niin?" kertasi Bengt ja nojautui taaksepäin, laski jalkansa ristiin ja tarkasti Åkea puoliksi suljetuin silmin. "Sepä kävi nopeaan. No, toivotan onnea, että voit noin ilman muutta mutkitta päästä irti — sitä hyvää ei ole kaikille suotu."

Åke huomasi hänen sanojensa kaksoiskärjen, mutta ei välittänyt siitä paljon. Tällä hetkellä sai hän kokea, että suuri kärsimys vapauttaa tuntemasta pieniä pistoksia.

"Niin, olen onnellinen päästessäni pois täältä", vastasi hän lyhyesti, "sekä ruumiini että sieluni kaipaavat sitä. Sitä ennen on kuitenkin välillämme pieni selvitys suoritettava."

"Vai niin? Mitä sitten? Minä en tiedä meiltä jääneen mitään selvittämättä."

"Et suinkaan, mutta minä sen sitä paremmin tiedän!" huudahti Åke, ja hänen haaveksivat silmänsä loistivat tummina mielenliikutuksesta. "Ehkä ei ole toisen ihmisen syy, että hän on toisen onnettomuus, ehkä piilee siinä luonnonlaki, jota ei voi järkäyttää ... en tiedä... Mutta yhden asian tiedän: että sinä kautta koko elämän olet ollut julma kohtaloni. Sinä tulit aina tielleni, — mitä tahansa teinkään, mihin ryhdyinkään, heitit sinä aina polkuni yli kuin mustan varjon, josta en päässyt erilleni. Sinä ryöstit minulta tytön, joka oli ensi rakkauteni — ei, älä kiellä, sinä tiesit, että minä häntä rakastin; sinä olit voimakkaampi, houkuttelit hänet minulta ja — petit hänet..."

"Tietääkseni ei löydy lakipykälää, joka kieltäisi kahta nuorta miestä kilpailemasta saman naisen rakkaudesta", vastasi Bengt pilkallisesti, "minä en häntä ryöstänyt enkä pettänyt, niinkuin kohteliaasti suvaitset sanoa. Hän valitsi minut, ja yhtä paljon oli hänen syytään kuin minun, että liittomme rikkoontui..."

"Sinä ryöstit hänet ja sinä petit hänet", toisti Åke synkästi, "sinä käytökselläsi pakotit hänet tekemään lopun siitä, mikä sinulle oli ollut leikkiä vain... Muutoin olet sinä ollut minulle samaa, kuin sukusi minun suvulleni, sen tiedät. Polvi polvelta ovat Falkensternit syösseet meidät asemalta, joka meillä kerran oli tässä kaupungissa — onhan vain johdonmukaista, että sinä kohtelet minua samoin. Viekkaudella keinotteli iso-isäsi käsiinsä suuren Hemsjö-metsän, ja se se laski perustan hänen rikkaudelleen ja sai meidän asemamme horjumaan. Hän teki kaksi kertaa vararikon kiskoakseen saatavansa, juuri kun hän tiesi, että Värnön yhtiön oli vaikea hankkia rahoja. Sinun isäsi perusti paperitehtaan samaan paikkaan, mihin minun isäni oli hänelle kertonut aikovansa sellaisen perustaa. Sinä ostit Hälliden osakkeet veljeltäni, juuri kun olit saanut tietää, eitä niiden arvo kohta nousee..."

"Jo riittää", keskeytti Bengt, kohoutuen suoraksi sohvassaan ja lyöden nyrkkinsä pöytään, "älä istu

siinä lörpöttelemissä! Näyt unohtaneen, että liikeasiat ovat liikeasioita eikä niissä tule hempeämielinen uhrautuvaisuus kysymykseen. Carl-Edvard pyysi minua ostamaan osakkeet, eikä minulla ollut syytä kieltää häneltä palvelustani..."

Åke naurahti halveksivasti.

"Jos ei siinä olisi ollut Falkenstern ja Henning vastakkain, niin olisi toinen niin sanottu 'ystävä' tuntenut velvollisuudekseen sanoa toiselle, ei nyt, tiedän, että niiden arvo nousee."

Bengt kohautti olkapäitään.

"Puhut kuin vanha, typerä nainen. Ja kuulehan, jos ei sinulla ole täällä muuta virkaa kuin loukata minua ja omaisiani, niin saat suoda anteeksi, jos muistutan sinua myöhäisestä ajasta. Yleensä en suvaitse kenenkään solvaavan minua, kaikkein vähinten omassa kodissani."

"En ole tullut sinua solvaamaan, — tulin sanomaan totuutta", vastasi Åke levollisesti.

"Totuutta! Sinä huomautit äsken varsin järkevästi, ett'ei ole toisen ihmisen syy, että hän on toisen onnettomuus, ja siihen yhdyin minäkin täydelleen. Mutta unohdit toisen seikan: että toinen on itse syyppää, jos hän katsoo toisen menestystä omaksi onnettomuudekseen. Miksi te Henningit hyökkäsitte kimppuumme kateuden koko voimalla? Olisitte ymmärtäneet, niinkuin sinä nyt näyt käsittävän, että on vaarallista kilpailla ihmisten kanssa, joille kaikki onnistuu, kuten meille. Olisitte tyytyneet purjehtimaan itseksenne tyynillä vesillä, silloin olisi kaikki käynyt hyvin; mutta siihen te olitte liian ylpeät, teidän piti hinnalla millä hyvänsä meidän ulapallemme, ja siellä särkyi hauras purtenne. Toinen ei voi aina, mitä toinen, vaikka hän kuinka halusta sitä tahtoisi. Eivät kaikki kelpaa uittamaan tukkeja Vångan pyörteissä!"

"Sinä olet oikeassa", vastasi Åke, "kaikkiialla kuuluu tämä viisaudensääntö selvemmin sanoen näin: vahvempi ja kylmäverisempi musertaa elämän taistelussa heikomman ja herkemmän... Jos aina olisin ymmärtänyt asettautua sen mukaisesti, niin olisi se minulle ollut hyvä; mutta ymmärsin sen oikein vasta sinä iltana, jolloin istuimme Riche'n edustalla ja minä tarkastelin katsettasi ja ilmettäsi Esteriä mainittaissa. Silloin käsitin, miten tulisi käymään; mutta silloin oli jo liian myöhäistä."

Bengt nojauti sohvan selkämystään ja vihelteli vallattomasti.

"En tosiaankaan voi siihen mitään, että kaunis sukupuoli suosii minua enemmän kuin sinua", hän sanoi purevasti.

Åke ei vastannut. Bengt sai ivata häntä niin paljon kuin halusi, se ei häneen enää koskenut.

"No niin, älkäämme enää tuumiko", jatkoi Åke muutaman sekunnin vaitiolon jälkeen, "niinkuin sanoin, on viimeinen selvitys välillämme suoritettava; sitten eivät tiemme enää koskaan satu yhteen. Bengt Falkenstern", jatkoi hän, muuttaen tuolinsa lähemmäksi Bengtiä, ja kiinnitti silmänsä kilpailijaansa, "mikä on tarkotuksesi Ester Hermansonin nähden? Tiedätkö, että ihmiset puhuvat sinusta ja hänestä tavalla, joka tahraa nuoren naisen mainetta? Vastaa minulle, Bengt, Jumalan edessä: aiotko ottaa hänet puolisoaksesi?"

Bengt purskahti hermostuneeseen, ivalliseen nauruun.

"Aiotko esiintyä siveyden saarnaajana? Mutta pyydän ilmottaa sinulle, että siveellisyydestäni pidän itse huolta, ilman että sinä siihen sekaannut, ja välittämättä kaupunkilaisten puheista..."

Åke istui jälleen hetkisen vaiti; oli kuin olisi hän tahtonut kuunnella Bengtin sanojen kaikua oikein ymmärtääkseen, mitä tämä tarkoitti. Sitten katsahti hän ylös ja tarkasti Bengtiä läpitukevasti, kuten äsken.

"Kuulehan", jatkoi hän, "joll'ei teidän kihlaustanne kohta julaista, saa hänen maineensa tahran, jota ei hevinkin pestä pois. Tiedät, ettei maineesi ole paraimpia, ja teidät on nähty useasti yhdessä."

"Sinun intosi, rakas Åke, saada hänet kihlatuksi toiselle, on todella liikuttava. Minun mielestäni olisit miehekkäämpi, jos koettaisit työntää minut tieltäsi!"

Åke kääntyi, liikahtaen kärsimättömästi. Bengtin viime sanat sattuivat häneen tuskallisemmin kuin hänen muut puheensa. Hän ei kuitenkaan vastannut mitään, vaan jatkoi:

"Jos sinä teet Ester Hermansonin onnettomaksi, jos sinä hylkää ja petät hänet, niin vedän minä sinut siitä kerran edesvastuuseen. Minä vaadin sinulta hänen elämänonnensa tavalla, jota et voi aavistaa, ei siksi, että kostaisin omasta puolestani — se ei maksa vaivaa — mutta kostakseni hänen puolestaan.

Sillä, katsos, — se riippuu kai myös siitä, että minussa on liian vähän 'miestä' — minä voin antaa anteeksi, että kaksi kertaa veit onneni, mutta en anna ikinä anteeksi, jos teet hänet onnettomaksi."

Åken hento vartalo näytti kasvavan hänen puhuessaan, ja tunteen hehku loi hänen sanoihinsa ylevyyttä, joka vaikutti Bengtiin. Mutta vain hetkiseksi: seuraavana hetkenä oli tuo vaikutus jo kadonnut kuin haihtuva tunnelma, ja Bengt vastasi tavallisella, pilkallisella äänellään:

"Minulle on vallan yhdentekevää, annatko anteeksi vai et, ja mitä 'kostoosi' tulee, on se minusta samaa kuin menisit vesilintua 'kostuttamaan'. Mitä sinä minulle voisit tehdä?"

"En aiokaan sinulle mitään 'tehdä' — enkä liioin ajattele 'kosta'; kosta olisin voinut siinä tapauksessa jo aikoja sitten. Koston sijasta vaadin, että teet onnelliseksi sen naisen, jonka tiedän sinua rakastavan ja odottavan, että pyydät häntä omaksesi."

"Sinä vaadit jotain minulta! Sinä kerrot, että aikoja sitten olisit voinut kosta; mitä tarkoitat? Sinä raukka — koulupoikana oli tapani paiskata sinut maahan vasemmalla kädelläni ... nyt sitä syyhyttää saada tehdä samoin..."

Åken kasvoille lensi tumma puna, ja hänen silmänsä saivat omituisen kiusaantuneen ilmeen, jossa heijastui muisto kaikesta siitä mielipahasta ja nöyryytyksestä, jota Bengt aina lapsuusajasta asti oli hänelle tuottanut.

"Älä ole niin suurisuinen, Bengt Falkenstern", vastasi hän synkän levollisesti, "nyrkkiäni ei minulla ole halua antaa sinun maistaa, mutta voisin musertaa sinut julmimmalla tavalla kuin voit aavistaakaan. Minun kädessäni on elämäsi synkkä salaisuus, minusta on riippunut, ett'ei oikeutettu ylenkatse ole sinua kohdannut ... minä tiedän..."

Hän pysähtyi, katsoi vaistomaisen varovasti ympäri huonetta, meni sitten Bengtin luo ja kuiskasi pidätetyllä kiihkolla muutamia sanoja hänen korvaansa.

Noiden sanojen vaikutus Bengtiin oli kamala: hänen kasvonsa tulivat tuhkanharmaiksi, silmät ensin laajenivat, kuin olisi hän nähnyt jotain kauheaa, sitten painuivat silmäluomet kiinni, ja hän vaipui kokoon kuin ankaran iskun kohtaamana. Mutta herpoutumista seurasi rajusti, kuohahtava viha; hän kohousi istumaan ja kiinnitti Åkeen säihkyvät silmänsä.

"Ja sitä tahdot minua uskomaan!" huudahti hän, nauraen kuivaa naurua, "sinä luulet, ett'en minä ymmärrä, että jos niin olisi, jos sinä et todella olisi vain täynnä romantisia houereita, niin sinä aikoja sitten olisit käyttänyt valttejasi ja heittänyt ne esiin. Sinulle ei voisi olla muuta kuin makea haju, kun näkisit minunlaiseni vihatun olennon paneteltuna ja mustattuna!"

"Olet oikeassa ... olisin sen jo aikoja tehnyt, joll'ei olisi ollut kahta estettä. Ensiksikin ei kunnan mies kosta kärsimäänsä vääryyttä levittämällä pahoja huhuja. Juuri siksi, että vihasin sinua, täytyi minun vaieta; ja tiedän, että jos olisin puhunut, olisi sydämeeni hiipinyt tyydytetyn koston ilo, mutta en halua halveksia itseäni. Oli toinenkin seikka, joka satoi kieleni. Salaisuuden olin kuullut sisareltani Rakelilta; hän piti paljon tuosta tyttö-raukasta ja oli hänen luonaan päivää ennen, kuin ... kuin ... niin, ennen kuin se tapahtui... Epätoivoissaan kertoi tyttö silloin, mitä hän ei ollut vielä kenellekään sanonut; mutta Rakelilta otti hän lupauksen, että tämä säilyttäisi hänen salaisuutensa. Rakel kertoi siitä vain minulle — ja me kaksi olemme olleet vaiti. — Tänään ensi kerran pääsi se huulteni yli, mutta vain näyttääkseni sinulle, kuinka sinä kaikki nämä vuodet olet ollut halveksitun Åke Henningin vallassa, kuinka olisin voinut, jos olisin tahtonut, kukistaa sinut, ja siksi on minulla oikeus vaatia Esterin onni palkinnoksi siitä, mitä olen tehnyt."

"Koska pidät minua konnana, niin tekisit mielestäni sekä viisaammin että oikeammin, jos kertoisit tietosi Esterille ja pelastaisit hänet minusta, kuin että tulet tänne puhemiehenä!" huudahti Bengt pidätetyllä raivolla.

"Sen tekisinkin, joll'en tietäisi, miten häikäilemätön olet ja että Ester sinua rakastaa. Hän, tuo onneton, oli yhtä hyvä ja puhdas kuin Ester, ja se ei sinua estänyt... En tahdo Esterille hänen kohtaloaan ... siksi vaadin, että kosit häntä, ennenkuin olet hänen maineensa tahrannut..."

"Sinä vaadit, ... sinä uhkaat ... siis, joll'en tottele käskyjäsi, sinä rankaiset minua laskemalla liikkeelle nuo juorut, jotka tähän asti jalomielisesti kyllä olet pitänyt itselläsi. Se kai sopii kunnan mielelle!"

"En sinua 'uhannut' enkä aio sinua 'rangaista'. Mutta luulin sinun ymmärtävän, että sillä, joka minun laillani on käyttäytynyt halveksittua vihollistaan kohtaan, sillä on myös oikeus asettaa vaatimuksia. Enkä usko, että on alentavaa kunnan miehelle vaatia, että sinä vaitioloni palkaksi teet onnelliseksi sen naisen, jota minä rakastan..."

Kun elämän ristiriidoissa äkkiä saa tuntea toisen ihmisen jalomielisyyttä, vaikuttaa se aina kahdella lailla: joko kohoamme itsekkin hyvän korkeisiin ilmapiireihin tai vajoamme entistä syvemmälle, ja taistelu uuden lankeemuksen ja oman sisäisen vastarintamme välillä kovettaa meitä vielä enemmän. Bengtin kävi jälkimäisellä lailla.

"Mene tiehesi", hän lausui, ja jos hän katseellaan olisi voinut surmata Åken, olisi hän sen tehnyt, "sinun kurja kateutesi, koko sukusi kateus, se se keksii nuo jutut, jotka sanon perättömiksi ... levitä niitä, jos uskallat... En tahdo kiittää sinun jalomielisyyttäsi kauniista mainetodistuksesta ... kyllä minä jaksan kantaa sinun ja muutamain vanhain akkojen juorut!"

Åke nousi ja ojensi varottaen kätensä.

"Varo itseäsi! Sinä tiedät, yhtä hyvin kuin minä, että kaikki, mitä sanoin, on totta!"

Mutta nyt luhistuivat Bengtin hillitsemiskyvyn viimeisetkin jäännökset: viha, ylpeys, tuskaiset muistot, synkät omantunnonvaivat iskivät rautakyntensä hänen koko olentoonsa ja pudistelivat häntä, niinkuin myrsky pudistelee tammea.

"Mene, mene...", huusi hän ja osotti vapisevin käsin ovea, "kuinka uskallat ... kuinka ... kuinka ... sinä kurja mato ... matelija... minä ... minä ... potkin sinut ulos ... ammun sinut..."

"Tee niin", vastasi Åke niin levollisesti, kuin ei viha ikinä ylittäisi häneen, "minulla ei ole mitään menetettävänä ... ammu, jos tahdot, minähän siitä voitan... Ja nyt hyvästi, Bengt ... muista, mitä olen sanonut: tee hänet niin onnelliseksi, kuin sinä voit tehdä naisen — varo hänen kunniaansa ... älä häpäise häntä — Jumala sinua rangaiskoon, jos hänet petät ... muista se! Hyvästi!"

Hän meni, ja Bengt vaipui sohvaan puoliksi tainnuksissa. Hirmuinen mielenliikutus — monine erilaisine syineen — vaikutti häneen vallan ruumiillisesti, aivan kuin raju ukkosilma. Hänestä tuntui kuin tukehtuisi hän tai halvautuisi, kurkku puristui kokoon, silmät pullistuivat ulos, ja vapautuakseen kiihkeistä tunteistaan kiskoi hän kauluksensa auki ja löi kerta toisensa perästä nyrkkiään sohvan selkämystään.

Viimein lauhtui hänen mieletön vihansa; hän nousi, pyyhki nenäliinalla otsaansa, kulki muutaman kerran ympäri huonetta ja soitti sitten palvelijaa, joka, varovasti herraansa vilkaisten, hiipi asunnon läpi ja sammutti lamput.

Mutta kun Bengt tuli makuusuojaan, käsitti hän, ett'eivät ne tunnit, jotka yöstä olivat jäljellä, ainakaan toisi hänelle unta. Kuin kirkuvat myrskylinnut kiitivät ajatukset edestakaisin ympäri lainehtivia syvyyksiä, ja noiden syvyyksien yllä häämöitti — ihmeellisenä kaunistuksena — aukea, autio kenttä, jolla ihmisolento taistelee eteenpäin pimeässä ja lumituiskussa ja viimein siihen katoaa. — — —

Kun Åke lähti Bengtin luota, vapisi hän vielä mielenliikutuksesta; mutta kun hän kulki katua ja yöilma sai rauhottaa hänen kiihtyneitä hermojaan, levisi vähitellen hänen sydämeensä levollisuus, joka seuraa sielun myrskyjä, kun tunnemme, että olemme koonneet olentomme paraat voimat ikäänkuin yhteen pisteeseen, määrättyksi sanaksi tai teoksi, ja että osuimme maaliin, johon tähtäsimme. Hän oli sanonut, mitä oli halunnut sanoa; hänen kilpailijansa oli ollut hänen vallassaan, hän oli osannut pitää varmaa tasapainoa kurjan uhkailun ja oikeutettujen vaatimusten välillä. Tosin hän ymmärsi, ett'ei Ester ikinä tulisi onnelliseksi Bengtin rinnalla, niin, ehkäpä tulisi hän hyvin onnettomaksi, ja jos Åke olisi voinut, olisi hän hinnasta mistä hyvänsä temmannut hänet pois Bengtiltä. Mutta hän tiesi kokemuksesta voimattomuutensa tässä suhteessa, hän tiesi, miten häikäilemätön Bengt oli, mikä valta hänellä oli naisten yli, — ja hän tiesi, että Ester, kokematon, haaveksiva Ester, rakasti Bengtiä. Hän ei voinut muuta kuin suojata Esterin kunniaa, ja sen hän luuli tehneensä, kutsuessaan esiin menneisyydestä nuo kostavat varjot...

Hän tunsi tuskaisen onnen hivelevän veristävää sydäntään, ajatellessaan eroa oman uhrautuvan, syvän rakkautensa ja Bengtin itsekkään intohimon välillä. Hänelle tuotti kaihonsekaista nautintoa ajatella voivansa niin syvästi ja suuresti rakastaa, voivansa unohtaa itsensä siihen määrään, että jos vain Ester tulee onnelliseksi, niin kadotkoon hänen oma viimeinen onnentoiveensa ainiaaksi raskaisiin pilviin, joiden hän jo niin kauan oli nähnyt leijaavan elämänsä yli.

Ja kun hän siinä kulki pimeässä talviyössä tähtien tuikkiessa avaruudessa ja ihmisten nukkuessa äänettömissä taloissa, joissa ainoastaan kärsimys ja paheet valvoivat, levisi alakuloinen hymy hänen kasvoilleen, ja hänestä tuntui, kuin olisi hän kuullut ihmeellistä, iäistä sävelhuminaa, säveleitä, täynnä elämän vihlovia epäsointuja ja suurten tuskien suloisuutta...

V.

Esterin oli tapana ajatella omasta itsestään, että hänellä oli kaksi sydäntä: toinen iloinen, riemusta sykkivä tytönsydän, joka voitti hänelle kaikkien rakkauden ja jolla hän puolestaan rakasti kaikkia, ja toinen, jossa oli tyyntä ja yksinäistä kuin synkällä metsäpolulla, sydän, jossa hiljaiset, uneksivat äänet kuiskailivat ja johon ei kukaan muu kuin äiti ollut saanut pilkistää, sillä äiti, hän oli Esterin "paras ystävä", jonka kera hän oli jakanut elämän tuskat ja riemut; keskinäinen rakkaus oli ollut heidän ilonsa ja voimansa, se oli heidät kantanut köyhyyden ja puutteen ammottavain syvyyksien yli, joita elämässä niin monasti oli heidän eteensä auennut.

"Äiti kulta", sanoi Ester eräänä iltana, istuessaan jakkaralla äidin jalkain juureissa ja kertoillessaan toivojaan ja pelkojaan, "jos hän pettää minut, jos hän on vienyt sydämeni vain leikkiäkseen minulla ja sitten heittääkseen minut pois, silloin en ikinä eläissäni enää voi olla iloinen."

Rouva Hermanson antoi työn, joka hänellä oli käsillä, vaipua syliin ja silitti hyväillen Esterin tukkaa.

"Tiedän, että sinusta nyt tuntuu siltä, Ester rakas; samoin tuntuu jokaisesta, joka ensi kerran pettyy."

"Voiko pettyä enemmän kuin yhden kerran?" Ester katsahti ylös suurin, uneksivin lapsensilmien. "Ei, ei, sillä näin suuresti voi rakastaa vain yhden kerran..."

"Niin luulee aina silloin, kun haava isketään, ja se se on katkeraa. Mutta, lapseni, haavat voivat parantua, syvimmätkin, sen tiedän minä."

"Ei ... ei ... ei minun", huudahti Ester kiihkeästi, "jos hän on petollinen, on elämäni mennyttä, silloin tulee siitä vain pitkälinen kuolema ... minä tiedän sen, äiti, tunnen sen 'oikeassa' sydämessäni, joka ei ole koskaan rakastanut muita kuin sinua — ja nyt häntä..."

Raju itku särki äkkiä levollisen, alakuloisen ilmeen rouva Hermansonin kasvoilta, niinkuin tuulenpuuska särkee vedenkalvon. Suuret kyneleet vierivät hänen poskiaan ja suu vääntyi tuskasta.

Mutta kun Ester näki äidin kyneleet, unohti hän vallan oman itsensä.

"Äiti, rakas äiti!" huudahti hän ja kietoi kätensä äidin ympärille, "älä itke, en voi nähdä sinua pahoilla mielin. Jos hän pettää ... mutta hän ei tee sitä ... mutta jos ... niin minä olen niin luja, niin luja ... minä teen työtä ja elän vaan sinulle, sinä oma armas äiti..."

Ja hän puristautui äitiään vasten, ja sylitysten istuen he tarinoivat ja hyväilivät pois tuskan ja pelon, jotka synkin surusävelin humisivat heidän ympärillään...

Mutta eräänä päivänä kesäkuun alussa, kun koululupa juuri oli alkanut, sai Bengt, joka koko kevään on jatkanut entiseen tapaansa, milloin etsimällä Esterin seuraa, milloin vetäytymällä takaisin, palvelijaltaan kuulla tuon niin valtioviisaasti kuin suinkin esitetyn hämmästyttävän uutisen, että neiti Hermanson oli lähtenyt kaupungista ainiaaksi. Hän aikoi hakea paikan jossain toisessa oppilaitoksessa, sen oli palvelija saanut tietää rehtori Grahnin "sisäköltä".

Bengt kalpeni vihasta huulia myöten tämän kuultuaan. Hänestä oli mitä hirvein loukkaus, että Ester niin oli karannut sanomatta sanaakaan jäähyväisiksi. Kuinka hän uskalsi, kuinka hän taisi uhmata häntä? Bengtin ensimmäinen ajatus oli repiä kappaleiksi valokuva, jonka hän oli kerjännyt itselleen ja jota hän aina kantoi povessaan, ja polkea rakkautensa kuoliaaksi.

Mutta rakkaus oli voimakkaampi, se ei antanut polkea itseään, se nousi suurena ja valtavana ja masensi hänen pikkumaisen vihansa. Pian oli hän ennättänyt rauhottua ja muistella Esterin todella maininneen aikovansa lähteä kaupungista ja ajatella, että hän tietysti teki niin pelastuakseen taistelusta, jossa hän alkoi joutua tappiolle. Hetken päästä oli Bengt tehnyt päätöksensä: hän menee Esterin äidin luo ja saa häneltä tietää, minne nuori tyttö on matkustanut.

Esterin ja hänen äitinsä asunto oli kaupungin vaatimattomimpia: kellertävä yksikerroksinen puutalo neliskulmaisine, mataline ikkunoineen. Mutta vuokra oli halpa, ja heillähän ei ollut paljon, millä elää; sekä Esterin palkka että äidin työansiot olivat vähäiset.

Bengtin koko mieli oli ääriään myöten täynnä ajatuksia Esteristä; se ei kuitenkaan estänyt, että häneen, matalan oven edessä seisossaan, missä hänen täytyi köyristää upeaa vartaloaan sisään tullakseen, äkkiä tuli epämiellyttävä tunne ja että Esterin alhainen yhteiskunnallinen asema ennätti häntä kiusata ja kiihottaa.

Mutta kun hän tuli rouva Hermansonin luo, oli hän kuitenkin kuin itse jäykkä, juhlallinen

kohteliaisuus olennoituna. Kylmä hymy lepäsi hänen huulillaan ja hän kumarsi tuolle arasti tervehtivälle vaimolle yhtä syvään kuin jollekin ylhäiselle sukulaiselleen. Näytti kuin olisi hänelle tuottanut jonkunlaista mielihyvää kohteliaisuudellaan masentaa vähäpätöinen muotiompelija-raukka.

"Pyydän tuhannesti anteeksi", sanoi hän teeskennellyn kohteliaasti, "että olen näin tunkeileva. Ainoastaan suunnaton hämmästykseni ja suruni siitä, että Ester neiti on lähtenyt kaupungista, voi selittää tämän askeleen ja ehkä puolustaa sitä."

Mutta rouva Hermanson ei antanut "masentaa" itseään; omituinen, hiljainen vastarinta kohtasi Bengtiä tuossa mustiin puetussa, hieman kumarassa naisessa, jonka piirteissä vielä voi huomata jälkiä tyttärelle perinnöksi menneestä kauneudesta.

"Niin, Ester matkusti", hän vastasi levollisesti, vaikka ääni vapisi, "mutta ehkä tahdotte istua, herra konsuli — voinko jollain lailla...?"

"Kyllä", keskeytti Bengt kiivaasti ja seuraamatta rouvan kehotusta, "muuan vähäpätöisyys ... mutta olisin teille siitä kuitenkin hyvin kiitollinen: pyytäisin hänen osoitteensa."

Rouva Hermansonin levolliset piirteet vavahtivat, ja silmien ilme muistutti ärsytettyä eläintä. Hänet valtasi suuri epävarmuus, hän haparoi oikeinta ja viisainta vastausta tuohon kysymykseen, joka sisälsi niin paljon.

"En tiedä, haluaako tyttäreni olla kirjevaihdossa herra konsulin kanssa", sanoi hän lopullisesti näennäisellä rauhallisuudella, jonka takana kiihtyneet tunteet värisivät ja lepattivat, kuin tuuli vasten jännitettyä purjetta, "hän jätti kaupungin saadakseen olla rauhassa, ja, jos mahdollista, tointuakseen. Tokkohan teette oikein, jos vielä häntä häiritsette?"

"Joll'ei neiti Hermanson tahdo olla kirjevaihdossa kanssani, voi hän vallan yksinkertaisesti lähettää takaisin kirjeeni — eikö niin?" vastasi Bengt mielenliikutuksen tukahuttamalla äänellä, mutta entinen jäykkä hymy huulillaan. "Toivon, ett'ette loukkaa minua kiellollanne, en luule, että edes tyttärenne sitä hyväksyisi, niin ankara ja järkähtämätön kuin hän onkin..."

Hän naurahti hermostuneesti, pakotetusti, mutta katse puoliksi suljettujen silmäluomien alla hehkui harmista ja kärsimättömydestä.

Rouva Hermanson seisoi hetkisen epäröiden; sitten huokasi hän syvään, meni viereiseen huoneeseen ja tuli pian takaisin, kädessä paperilappu, jonka hän ojensi Bengtille.

"Tämä on toistaiseksi hänen osoitteensa. Mutta", — hän loi Bengtiin katseen, joka samalla oli rukoileva ja käsevä, — "muistakaa, että hänen äitinsä sen antoi."

"Tuhannet kiitokset", huudahti Bengt, tarttuen innokkaasti paperiin, "lupaan, ett'en käytä väärin hyvyyttänne. Ja pyydän, rouva Hermanson", lisäsi hän ja kävi äkkiä todella totiseksi, "älkää uskoko pahaa minusta, minä vakuutan, että Ester on minulle kaikkein kallein ... henkeni on halpa hänen rakkautensa ja kunnioituksensa rinnalla..."

Rouva Hermanson ei voinut vastata; hän tarttui ojennettuun käteen, ja kun Bengt lähti, vaipui hän mielenliikutuksen valtaamana tuolille, ja kyyneleet valuivat hänen poskiaan pitkin...

Heti kun Bengt tuli kotiin, istuutui hän kirjottamaan Esterille. Ja sitä tehdessä kulkivat hänen ajatuksensa ja tunnelmansa yhtämittäisenä virtana lauseitten takana, joita hän muodosteli. "Kuinka olen oikeastaan voinut olla niin typerä ja leikkiä piilosilla oman itseni kanssa?... Olisin voinut säästää sekä häneltä että itseltäni tämän surun ja eron. Tiesinhän, että jos Falkenstern kerran saa jotain päähänsä, täytyy hänen toteuttaa se, olipa sitten kysymys tukkien uittamisesta Vångaa pitkin tai rakastetun naisen omistamisesta... Jos olisin voinut, olisin tarjonnut hänelle vain rakkauteni ja ollut hänelle kuolemaan saakka uskollinen... Mutta hän ei ole sellainen ... hänenlaisiaan naisia rakastetaan vain aviomieliin... Siksi otan hänet vaimokseni ... niin, siksi, enkä tyydyttääkseni sinua, sinä pikku matelija, joka uskalsit uhata minua ja vielä nytkin rohkenet tulla esiin ja katsoa minua ilkeine, läpitunkevine silminesi... Sinun uhkauksesi ei ole mitään vaikuttanut... Voisin sinun uhallasi uhrata sekä hänen onnensa että omani... Mutta, kas, minä en tahdo ... minä tahdon omistaa hänet, ja kun Bengt Falkenstern jotain tahtoo, niin hän sen täyttää..."

Kirje oli hellä, kiihkeä, joka sana huokui lämmintä rakkautta ja kaipausta. Hän sanoi rakastaneensa Esteriä ensi näkemästä asti, ja että nyt, kun hän oli kadonnut, Bengt oli ymmärtänyt, ett'ei voinut elää ilman häntä, — tahtoiko hän siis ottaa vastaan hänen kätensä ja sydämensä, Bengt tekisi hänet niin onnelliseksi, kuin konsana rakastettu ja ihailtu nainen voi olla? Viimeksi pyysi hän häntä palaamaan kohta kotiin — hän oli odottanut jo kyllin kauan. Hän lopetti sanoilla: "tule, hellästi rakastettu, kaipaavan Bengtin luo!"

Ja Ester tuli, tuli heti täynnä rakkautta, onnea ja riemua. Koko hänen epäilyksensä ja toivottomuutensa haihtui kuin aaveet päivän koittaissa, kun hän luki Bengtin kirjeen; nyt oli koko elämä hänen edessään kuin auringonhohtoinen vedenpinta, jota hän ja Bengt paisuvin purjein kiitäsivät yli ihanoiden, tuntemattomain syvyyksien.

Kotiintulon jälkeisenä päivänä julaistiin kihlaus, joka antoi koko kaupungille, niin, koko seudulle hämmästyksen ja miettimisen ja sukulaisille ja ystäville hyväksymisen tai paheksumisen aihetta, ja samana päivänä oli Ester äitineen päivällisillä Bengtin kodissa. Yltäkylläinen onni, jota Bengt tunsii saadessaan viimeinkin antaa vapaan vallan kauan pidätetyille tunteilleen, uhmaileva luopääsemättömyys, jolla hän alusta pitäin asesti itsensä suvun tyytymättömyyttä ja muistutuksia vastaan, terästäivät hänet täksi kertaa alhaisten ylpeydenajatusten suhteen, jotka muulloin häntä vaivasivat. Hän oli hyvin ystävällinen Esterin äidille, ummisti urhoollisesti silmänsä ujalta saamattomuudelta, joka aina toisinaan vilahti esiin tämän käytöksessä, ja esiintyi kaikin tavoin rakastettavana vävypoikana. Hän iloitsi myös suuresti nähdessään, että tuosta saamattomuudesta ei ollut jälkeäkään Esterissä; Bengtin asunnon komeus ei näyttänyt lainkaan häntä hämmästyttävän, hän otti kaiken niin yksinkertaisesti ja luonnollisesti, kuin olisi hän elämänsä ajan ollut tottunut siihen, että kaksi palvelijaa tarjoili hänelle hopeavadeilta. Ehkä olisi tuo joskus muulloin harmittanut Bengtiä; ehkä hänelle olisi ollut mieluista, jos olisi huomannut Esterin, kaikkea tätä loistoa hämmästyen, tunnustavan Bengtin etevämmyyden ja tuntevan olevansa kiitollisuudenvellassa sille, joka näin oli hänet korottanut. Mutta nyt oli Bengt niin juhlamielellä, että hän näki kaikki vain rakkauden valoisin katsein.

Niin pian kuin suinkin seurasivat sitten kuulutus ja häät toisiaan. Vihkiminen tapahtui kirkossa, jossa kaupunkilaiset tunkeilivat töllistelemässä morsiusparia, eikä vain heitä, vaan myös Bengtin ylhäisiä sukulaisia, jotka olivat kaikki läsnä, paitsi eräs täti, joka ei koskaan antanut Bengtille anteeksi hänen alhaista avioliittoaan. Kaikki olivat hyvin ystävällisiä Esterille, osaksi koska ei kukaan halunnut suoraan vastustaa Bengtin tahtoa, osaksi koska Esterin suloinen olento voitti kaikkien sydämet. Tosin ilmeni epäsointuakin; Ester huomasi pari kertaa, kuinka ylenkatse hänen vaatimatonta asemaansa kohtaan, ylenkatse, joka ei saanut häntä itseään koskettaa, sen sijaan kohdistui äitiin, ja se oli katkera pisara ilonmaljassa. Mutta Bengtin rakkaus — joka yhä piti tätä juhlamielellä — se korvasi Esterille kaikki, hän tiesi, että Bengt oli aina osottava vain kunnioitusta ja arvonantoa äitiä kohtaan. Ja Bengt kävi hänelle vielä kalliimmaksi; hänen rakkautensa ja hienotunteisuutensa tuntuivat Esteristä suurenevan ylpeyden rinnalla, jota hän huomasi sukulaisissa.

Heti vihkimisen jälkeen matkustivat nuoret ulkomaille. Kyynelsilmin seisoi Ester vaunu-ikkunan luona ja katseli pientä kellertävää taloa kohti, missä äiti istui ja ajatteli häntä itkien kaipauksesta ja onnesta. He olivat jo jättäneet toisilleen jäähyväiset, äiti ja tytär, sillä rouva Hermanson ei tahtonut tulla junalle näyttämään liikutustaan kaikille noille vieraille ihmisille, jotka tunkeilivat Esterin ja Bengtin ympärillä. Kyyneleet tekivät nuoren morsiamen vielä suloisemmaksi, tummat silmät loistivat kaihoisina ja lempeinä kuin kaksi tähteä, ja pehmeät, vapisevat huulet muistuttivat lapsen värisevää pikku suuta. Bengt kietoi käsivartensa hänen vyötäisilleen ja puristi häntä rintaansa vasten sydämellisyydellä, joka sai Esterin koko olennon mieluisasti värähtämään, ja kyynelsumun takaa pilkisti jo valoisa, aurinkoinen hymy, kun lähtömerkki viilsi ilmaa, kun nenäliinat huiskuivat, jäähyväis- ja eläköönhuudot sekaantuivat toisiinsa ja juna kiisi pois rakkauden ja onnen ihmeellistä satumaata kohden.

VI.

Ei liene kenkään valoisammin toivein lähtenyt tuntematonta tulevaisuutta kohtaamaan, kuin Ester, kun hän Bengtin kera jätti Ruotsin rannat alottaakseen häämatkansa mannermaan halki. Kaikki hänelle hymyili, kaikki, mitä hän näki, huvitti häntä, ja ihmiset, joiden pariin hän tuli, olivat ystävällisiä ja hyväntahtoisia. Ester ei ollut luonteeltaan sellainen, että rakkaudenonni olisi houkutellut hänet haaveilujen hämärään; päinvastoin se kuin avasi koko hänen olemuksensa vastaan ottamaan elämää, ja sen valoisassa tunnelmassa kaikki leikiten kimalsi hopeanhohtoisena hänen ympärillään.

Bengtkin joutui melkein vasten tahtoaan tuon tunnelman valtaan, joka ainakin tällä erää oli hänelle vieras. Tapahtumat heidän ympärillään eivät häntä juuri huvittaneet: Ester oli hänelle kaikki; hän olisi mieluinten maannut koko päivän hänen jalkainsa juuressa, suudellut hänen käsiään ja katsonut hänen ihmeellisiin silmiinsä. Mutta Esteriä hän ei saanut temmatuksi mukaansa kiihkeisiin haaveiluihin. Ester tahtoi katsella kaikkea, luontoa, ihmisiä, merta, ja hänen leikkivä iloisuutensa hurmasi ja tenhosi Bengtiä kuin linnun viserrys.

Kaikki oli siis pelkkää päivänpaistetta; mutta joskus sattui, että Bengtin kasvoille ilman huomattavaa

syttä levisi synkkä ilme. Silloin hän tavallisesti vaipui sanomalehden lukemiseen, ja kun Ester puhutteli häntä, vastasi hän hyvin lyhyesti, joskaan ei suorastaan epäystävällisesti. Ester näki, että jokin häntä painosti ja teki levottomaksi, ja hän mietti, mikä se mahtoi olla... Tunsiko hän salaista tuskaa, kärsimystä, jota ei hennonut Esterille näyttää...? Oi, olipa se mitä tahansa, Esterhän kaipasi vain saada lohduttaa, karkottaa tuon synkän rypyn hänen kauniilta otsaltaan! Ja niin kantoi hän jännittäviä haaveita siitä, mikä itse asiassa oli vain tyytymättömyyden purkausta: Bengtin luonne nousi väkivaltaa vastaan, jota hän oli tehnyt ylpeydelleen. Tosin eli hän yhä onnen ja hurmauksen ilmakehässä, mutta se ei estänyt sitä, että hänen sydämensä syvyydessä jokin kalvoi, toisinaan kasvaen ja hiipivänä aaveena kietoutuen hänen tunteittensa ja ajatustensa ympärille. Vieläpä sattui joskus, että hänen ääneensä ja katseeseensa silloin tuli jotain, joka sai Esterin pelkäämään, pelkäämään kuten hämärässä, kun äkkiä kuulee ääntä tai näkee valojuovan, ymmärtämättä, mistä ne johtuvat.

Bengt alkoi heti tuhлата hänelle lahjoja, koristuksia, käsineitä, hajuvesiä, kaikkea, mitä kuuluu hienoon naisvaatetukseen. Ne harvat puvut, jotka Ester oli saanut mukaansa vaatimattomasta kodistaan, kiusasivat Bengtiä; niiden näkeminen nosti tuon synkän pilven hänen otsalleen. Esterillä oli pieni hattu, jonka äiti oli hänelle vaatettanut ja jonka hän aina erityisellä huolellisuudella asetti päähänsä. Äidin kuva astui silloin hänen eteensä selvempänä kuin muulloin, ja hän hymyili hellästi seisossaan kuvastimen edessä kiinnittäen hattuneulaa tuuheaan tukkaansa.

Sillä hatulla oli vallan erikoinen taito saattaa Bengtiä pahalle tuulelle; hänen mielestään sopi hattu pienelle puotineidille, vaan ei hänen vaimolleen. Viimein hän eräänä päivänä lausui pidätetyllä kiivaudella: "tuo hattu ei sovi sinulle, Ester; ostamme sinulle toisen..."

"Mitä, eikö se sinun mielestäsi pue minua?" vastasi Ester nauraen.

"Tietysti, tiedäthän, että kaikki pukee kaunotarta", vastasi Bengt, nauraen hänkin, "mutta hattu ei sovi *rouva Falkensternille*..."

"Hattu, jonka äiti-kulta on ommellut", huudahti Ester puoliksi leikillisesti, puoliksi pahoillaan, ottaen hatun päästään ja suudellen sitä pari kertaa, "minä pidän siitä, minä! Ensiksikin siksi, että *hän* on sen ommellut, eihän hän voinut antaa minulle paljon, ja tämä kuuluu hänen pienten lahjainsa joukkoon ... ja myös siksi, että se on hieno ja aistikas..."

Hänen lempeään ääneensä tuli jotain sitkeää ja taipumatonta, ja hän asetti suurella päättäväisyydellä hatun päähänsä ja järjesti kauan ja huolellisesti tukkaansa kuvastimen edessä. Bengt kohautti olkapäitään ja kääntyi pois; häntä kohtasi vastarinta, jota hän tällä kertaa oi kyennyt murtamaan. Mutta hän ei päässyt harmistaan hatun vuoksi, päinvastoin se kasvoi päivä päivältä, teki hänet alakuloiseksi ja ärtyiseksi ja häiritsi hänen rakkaudenonneaan. Esterkään ei ollut tavallisella iloisella mielellään, hänessä ahersi levottomasti aavisteleva tunne — oliko mahdollista, ajatteli hän, että heidän välilleen nyt jo tuli epäsointua — — eihän merkinnyt mitään, ett'ei Bengt pitänyt hatusta, mutta olisihan hänen pitänyt käsittää lapsenrakkauden tunnetta, joka sai Esterin asettamaan äidin pikku lahjan niin korkealle!...

Eräänä päivänä heidän viivähtäessään Münchenissä tuotiin hotelliin kaupungin hienoimmasta muotikaupasta aski, jossa oli Esterin osote, ja kun hän avasi kannen, oli askissa kallis ja aistikas hattu. Hän hymyili hieman pakotetusti ja katsoi kysyvästi Bengtiä, ottaessaan hatun hitaasti esiin.

"Niin, minulta se on!" vastasi tämä nauraen, "nyt kun tulet aurinkoiseen Italiaan, täytyy sinun olla toisin puettu kuin kaukana pimeässä Pohjolassamme!"

Ester käänteli hattua ja katseli sitä, mutta hänen kasvoihinsa tuli totinen, mieltävä ilme. Niin paljon kätkeysi tähän vähäpätöiseen ulkonaiseen tapahtumaan... Hänen alakuloinen äänettömyytensä sai heti myrskypilven nousemaan Bengtin otsalle.

"Sinun täytyy muistaa, kuka olet, pikku Ester", hän sanoi ja otti tätä leuasta, koettaen laskea leikkiä, vaikka silmät säihkyivät tummina pidätetystä suuttumuksesta, "sinun täytyy tyytyä pukeutumaan, niinkuin rouva Falkensternille sopii."

"Mutta eiväthän vaatteet tee ihmistä", väitti Ester matalalla äänellä.

"Ei, mutta ihminen määrää vaatetuksensa, hänen ulkomuotonsa ja elämänolonsa määräävät, kuinka hänen tulee pukeutua. Mikä sopi Ester Hermansonille, ei ovi Ester Falkensternille. Se sinun täytyy oppia ymmärtämään."

Ester ei vastannut. Hän seisoi alaspainunein silmin, käänteli yhä hattua ja tarkasteli sitä innokkaasti peittääkseen esiinpuhkeavia kyyneliä. Mutta se ei onnistunut. Ensin tuli yksi kyynel, sitten toinen, ja sitten kokonainen helmisade pitkään, tummien ripsien alta.

Kun Bengt näki hänen itkevän, heitti hän kiivaasti hatun syrjään ja veti Esterin puoleensa.

"Sinä lapsellinen, typerä pikku hupsu, miksi itket?" huudahti hän puoliksi suuttuneena, puoliksi ihastuneena vaikuttavasta sulosta, jota mielenliikutus loi Esterin kasvoihin. "Sitäkö, että lahjotan sinulle kauniin hatun? Olen kyllä kuullut, että nuoret rouvat itkevät, kun heidän miehensä eivät tahdo suoda heille uutta hattua tai leninkiä, mutta en päinvastaista... Kas niin ... naurahan nyt..."

Ester nauroi kyynelten lomasta, Bengt suuteli kiihkeästi hänen kosteita silmäluomiaan ja väriseviä huuliaan, ja koko epäsointu katosi helliin hyväilyihin.

Mutta Esterin sydämeen jäi pieni oka, jota kauan ja tuskallisesti pakotti. Hän olisi suonut voivansa olla luja ja käyttää vain äidin antamaa hattua, mutta hän ei tainnut sitä. Hän tiesi, että joka kerta, kun hän panee sen päähänsä, ilmestyy tuo sama varjo Bengtin kasvoille, jota hän, vaikka olikin sen vain pari kertaa nähnyt, kuitenkin vaistomaisesti pelkäsi kuin onnettomuutta, ja jott'ei panisi itseään sille alttiiksi ja turmelisi näiden ihanien kevätpäiväin riemua, Ester mieluummin käytti uutta hattua ja pani pois äidin laittaman. Bengt oli ihastuksissaan; hattu teki Esterin kauneuden vielä häikäisevämmäksi, ja kaikki olisi ollut pelkkää iloa, joll'ei tuota itsepintaista okaa olisi ollut sydämessä...

Mutta kuu he tulivat Italiaan, kun Ester sai nähdä tämän ihmeellisen ihanan maan, silloin pääsi taas hänen luonteensa lapsenhuolettomuus oikeuksiinsa, hän unohti muistonkin pienistä epäsoinnuista hänen ja Bengtin välillä ja antautui kokonaan hetken onneen.

Tuntui kuin olisi nuoruudenriemu tarttunut Bengtinkin mielialaan. Oli kuin olisi samassa hetkessä, kuin heidän jalkansa kosketti Italian maata, onni puhjennut mitä ihanimpiin kukkasiin, kuin olisi elämä täällä orangi- ja magnoliapuiden suojissa mielinyt kertoa heille kauneimman kesätarinansa. Kotoiset olot, joiden muisto joskus vaivasi Bengtiä, hän huolettomana unohti; nehän olivat niin kaukana, ja haihtuivat kaikki häntä ympäröivään kauneuteen ja hänen sydämensä rakkauteen.

Täällä ei liioin kukaan tiennyt Esterin syntyperää; täällä ei Bengtin tarvinnut koskaan pelätä kuulevansa minkään epäsoinnun särkevän sitä täydellistä ylhäisyyden tunnelmaa, joka häntä itseään ympäröi; täällä oli Ester vain rikas ja kaunis "signora Falkenstern", jonka edessä kaikki kumartuivat. Kuin turhamainen lapsi nautti Bengt ihailevista katseista ja naiveista ihastuksen huudahduksista, jotka heidän ulkona kävellessään ikäänkuin kiersivät hänen vaimonsa ihanaa, vaaleatukkaista päätä. Hänen itseluottamuksensa, tottumus aina olla ensimmäinen esti häntä tuntemasta vähintäkään mustasukkaisuutta; tiesihän hän, että uhrisavuista, jotka tuoksuivat Esterin ympärillä, hän näki ja tunsu vain sen, jonka Bengt oli sytyttänyt.

Niin kuluivat päivät häiritsemättömässä aavossa. Niinkuin auringonpaiste kevät kukat, houkutteli rakkaudenonni esiin Esterin suljetussa luonteessa piilevän lapsellisuuden ja veitikkamaisuuden. Bengtistä tuntui, ett'ei hän ollut koskaan kuullut sellaista naurua kuin Esterin; vähinkin seikka sen herätti, tarttuvan, sointuvan naurun, joka saattoi houkuttaa kivikuvankin hymyilemään. Hän osasi myös harvinaisen hyvin matkia; vähillä keinoin: vetämällä tukan otsalleen, työntämällä ulos huulensa, pyörittämällä silmiään taisi hän esittää sattuvasti erilaisia kasvoja, ja vallattomimmalla tuulellaan ollessaan oli hänen tapana huvittaa Bengtiä kuvailemalla jotakuta heidän yhteisistä tuttavistaan.

"Mutta, Ester", huudahti Bengt milt'ei pelästyneenä, "sinähän olet oikea näyttelijätär!"

"Niin olenkin, olen varma, että minusta olisi tullut hyvin etevä, jos olisin sille alalle antautunut", vastasi Ester nauraen, heittäen näyttelemisen ja ottaen luonnollisen ilmeensä. "Mutta minulta, näetkös, puuttui jotain, joka on välttämätöntä taiteilijalle: minä en ollut kunnianhimoinen. Olihan siitä pari kertaa puhetta, että antautuisin näyttämötaiteelle — useat taiteenharrastajat olisivat kustantaneet opetukseni, ja he koettivat taivuttaa minua siihen; hekin arvelivat tietysti, ett'en ollut hullumman näköinen. Mutta minä en tahtonut, tahdoin tulla opettajattareksi ja jäädä äidin luo. Niin, minä olin tosin omituinen tyttö, kuljin vain omia teitäni", lisäsi hän, silmissä uneksiva katse. "Minun kunnianhimoni, tulevaisuuden-unelmani oli saada rakastaa ja ihailia jotakuta kaikesta sydämeistäni ja tehdä tuo joku onnelliseksi... Sehän on nuorten tyttöjen tavallinen unelma, niin tavallinen, että sitä voisi milt'ei sanoa poroporvarilliseksi... Mutta se on uusi ja kaunis jokaiselle, ken sen uneksii ... ja minulle oli siinä ehkä jotain erityistä, minuahan vedettiin, houkuteltiin ja kiusattiin joka taholta... Ja nyt olen saanut kaiken, mitä toivoin, kaiken, kaiken, mistä uneksin..."

"Ester ... Ester...!"

Bengt vaipui polvilleen hänen eteensä, kietoi kätensä hänen ympärilleen ja kuiskasi katkonaisia rakkaudensanoja, joita Ester kuunteli uneksiva hymy huulillaan...

Mutta kun he läksivät Italiasta ja kotimatka alkoi, tapahtui heidän suhteessaan omituinen muutos.

Ester ei käsittänyt, mitä se oli, mutta hänessä syntyi aina tunne, kuin silloin, kun taivas kauniina

kesäiltana menee pilveen ja lintujen laulu vaikenee. Mitä oli tapahtunut, mikä Bengtin oli? Ei hän ollut epäystävällinen, hän oli suojelevan hellä kuin ennen, mutta jotakin puuttui, häneen oli tullut jotain hajamielistä ja jäykkää, joka tuntui hänen hyväilyissäänkin. Hänestä oli äkkiä tullut innokas sanomalehtien lukija; mutta Ester, joka salaa tarkasti häntä, huomasi, kuinka hän usein jäykin, liikkumattomin katsein tuijotti lehteensä. Ja Ester painoi päänsä hänen rintaansa vasten, katseli häntä suloisine, loistavine silmineen ja kuiskasi arasti: oletko jostain pahoillasi, rakkahani?"

"Pahoillani?" kertasi Bengt hieman kiivaasti, mutta ystävällisesti. "Mikä lapsellinen kysymys! Luuletko, että ihminen on 'pahoillaan', kun hänellä on käsissään sellainen onni kuin minulla? Mutta vakavia ajatuksia voi kai aina syntyä, kun täytyy herätä aurinkoisesta unesta ja palata todellisuuteen ja sen arkipäiväisyyteen..."

"Mitä ajatuksia?" ihmetteli Ester.

"Oh, kaikenlaisia", vastasi Bengt vältellen ja alkoi puhua muista asioista.

Mutta kun he eräänä päivänä istuivat laivan kannella matkalla Stettinistä Malmöhön, — oli säteilevän kaunis kesäpäivä, taivas tummansininen ja aallot, joiden yllä merilinnut kirkuen kiertelivät, vaahtoiset ja vihertävät, — tarttui Bengt Esterin käteen ja, vetäen hänet lähemmäksi itseään, lausui: "Eikö totta, armas, meidän välillämme ei saa olla salaisuuksia, ei mitään epäselvää, mitään, josta arastelisimme puhua toisillemme?"

Ester loi hämmästyneellä silmänsä ylös.

"Mitä tarkoitat, rakkahin?"

"Sitä esimerkiksi, että sinä olet niin vähän puhunut entisyydestäsi, vanhemmistasi ja heidän oloistaan... Me olemme puhelleet paljon enemmän minun äidistäni ja isästäni ja minun lapsuudenkodistani..."

Vieno puna lennähti Esterin kasvoille ja hänen silmänsä kostuivat.

"Siinä on eroa, Bengt", vastasi hän hiukan epävarmasti, "sinulla on ollut kerrottavana ainoastaan iloa ja onnea ja menestystä. Silloin puhuu kevein, iloisin mielin. Minä sitä vastoin ... voi, meidän elämämme oli niin toisenlainen! Olenhan sitä paitsi jo kertonut sinulle kotini ahtaista oloista, kuinka äiti-raukka teki työtä ja raatoi saadakseen varat riittämään ja kuinka sairas ja heikko isä oli viime vuosina. Mutta hän oli niin hyvä, niin hyvä, hän tunsu kaikki köyhät siinä talossa, jossa asuimme, ja hänen oli tapana käydä heidän luonaan, lohduttaa ja auttaa niin paljon kuin taisi..."

Syntyi hetken hiljaisuus. Bengt ei vastannut, hän käänsi puolittain pois päänsä ja siveli partaansa, niinkuin hänen tapansa oli, kun hän jotain mietti. "Kuinka hyvä hän on", ajatteli Ester, ja pienet pilvenhattarat, jotka viime päivinä olivat nousseet hänen rakkautensa taivaalle, olivat kuin haihtuneet, "hän tahtoo poistaa erotuksen väliltämme, hän tahtoo, että tuntisin, kuinka hän välittää köyhästä suvustani..."

"Ester", sanoi Bengt viimein epävarmasti ja katsomatta vaimoaan suoraan silmiin, "tahtoisin vähän puhua kanssasi sinun ... tarkoitan, äitisi olosuhteista ... tähän asti olemme me vain leikkineet, sinä ja minä, mutta nyt täytyy meidän tarttua todellisuuteen ja käytännöllisiin asioihin..."

Ester katsahti ylös ihmetellen. "Mitä tahtoisit sanoa, rakkaani?"

"Niin", vastasi Bengt ja silitti yhä hiukan hermostuneesti partaansa, "sinä ymmärrät hyvin, ett'ei äitisi enää vasta sovi jäädä nykyiseen asemaansa. Minun toivomukseni on yleensä, ett'ei kenenkään rouva Falkensternin sukulaisista tarvitse olla taloudellisessa ahdingossa..."

Hän sanoi tämän tyyneesti, melkein väliäpitämättömästi; mutta ylpeydenilme, joka tavallisesti lepäsi hänen kasvoillaan, kun ei mikään erikoinen tunne häntä innostanut, kävi entistä jyrkemmäksi, kun hän lausui sanat: "rouva Falkenstern". Ester huomasi sen, mutta hänen rakastava katseensa näki siinä vain heijastuksen miehekkäästä, itsetietoisesta voimasta.

"Kiitos", kuiskasi hän liikutettuna ja puristi Bengtin kättä, "kiitos!"

"Ajattelin siksi tehdä sinulle ehdotuksen. Äitisi jää nyt luonnollisesti paljon yksin, — sinun uusi asemasi vaatii suuressa määrin aikaasi. Olen siksi ajatellut, että hän ja Martta tätisi, joka elää ahtaissa oloissa, muuttaisivat yhteen asumaan. Annan heille vuotuisen rahasumman, esimerkiksi 6,000 kruunua, ja asunnon eräässä Tukholmassa omistamassani talossa."

Ester vallan hämmästy. Monenlaiset tunteet: epäluulo, ihailu, ihmetys, levottomuus, vaihtelivat hänessä. Hän ei tiennyt mitä vastata; viimein hän naurahti lyhyesti ja huudahti:

"6,000 kruunua! Rakas Bengt, mitä tekevät köyhä äitini ja tätini niin paljon rahalla?"

Bengt ryypisti otsaansa kärsimättömästi.

"Ei kukaan, joka on sukua Falkensternin perheelle, saa olla köyhä", hän sanoi lyhyesti. "'Richesse obligé', rikkaus velvottaa, minä häpeisin, jos hukuttaisin sinut rikkauden ylellisyyteen ja samalla antaisin omaistesi kestää taloudellisia huolia."

Ester jälleen vallan vaikenä. Bengtin tavassa ja tuumissa oli jotain melkein musertavaa. Kaunisten sanojen takana piili pikkumaisuutta ja sydämettömyyttä; oikein vielä käsittämättä Bengtin tarkotusta, hän tunsi, että niin oli, siitä syvästä tuskasta, joka kuin särky levisi hänen sieluunsa. Mutta Bengtin huolenpito hänen köyhästä suvustaan oli niin suurenmoinen ja avara, että se riisti Esteriltä aseet ja tilsytti Bengtin pistoksen kärjen. Viimein sanoi Ester hieman epäröiden:

"Kiitos, rakas Bengt, huolenpidostasi. Mutta ... mutta ... tarkotatko, että äiti jättää meidät ja muuttaa Tukholmaan?"

"Kyllä, niin ajattelin", vastasi Bengt tyyneesti, "kuten äsken sanoin, jää hän täällä niin yksin, ja sitä paitsi on hän entinen tukholmalainen, ja minä ajattelin, että vanhuksilla voisi olla hauska yhdessä. Kuvittelin mielessäni, että äidillesi olisi mieluista viimeinkin saada tuntea itsensä vapaaksi taloudellisista huolista."

Ester istui taas ääneti. Miksi ei Martta täti voinut sen sijaan tulla sinne, niin ett'ei äidin ja tyttären olisi tarvinnut erota? Tai jos Bengt todella niin suuresti huolehti hänen köyhistä sukulaisistaan, miksi ei hän voinut vallan yksinkertaisesti antaa Martta tädille vuotuista apua? Mutta hän ei uskaltanut lausua ilmi ajatuksiaan ja tunteitaan.

"Et suinkaan arvele, että meidän pitää pyytää Martta täti sinne luoksemme?" sanoi Bengt äkkiä, ja Esteriä tarkastavaan katseeseen tuli kylmä, ivallinen kiilto, joka teki Bengtin niin ylenkatseellisen näköiseksi.

"Miksi ei?" kysyi Ester epävarmalla äänellä. Mutta hän ei arastellut Bengtin katsetta, hän kohtasi sen rohkeasti; sen kätkeyty ivallisuus ei ollut jäänyt häneltä huomaamatta, ja siksi tuli hänen lempeisiin silmiinsä lapsellisen uhkamielisyyden ilme.

"Miksi", toisti Bengt, ja katseen pilkallisuus muuttui synkäksi tyytymättömyydeksi, "luulin, että pääsisin sitä sanomasta, luulin, ettet olisi pakottanut minua lausumaan sanoja, joiden täytyy kuulua kovilta ja epämieluisilta korvissasi. Ajattelin sinun itsekin ymmärtävän, että sekä äidilläsi että tädilläsi olisi monenmoisia ikävyyksiä, jos he asuisivat samassa kaupungissa kuin sinä, ja että minä hienotunteisuudesta tein sinulle ehdotuksen, jota ehkä ei niinkään moni vävy olisi tehnyt. Elämä on nyt kerran semmoinen, että on eri yhteiskuntaluokkia ja eri sivistyskantoja, ja kun olosuhteet vievät yhteen kummankin laatuja ihmisiä, niin alemmat siinä menettävät eivätkä ylemmät, sillä juuri alemmille se on tukalinta."

Ester tunsi, kuinka mielenliikutus hämmensi hänen ajatuksensa.

"Mutta minä en voi erota äidistä", oli kaikki, mitä hän taisi sanoa lapsellisen valittavalla äänellä. Ja kuitenkin tuntui hänestä kuin olisi hänen sydämensä ollut kapinallisista vastaväitteistä halkeamaisillaan.

"Joka tapauksessa sanoo raamattu, että vaimon pitää luopuman isästä ja äidistä ja mieheensä sidottu oleman", sanoi Bengt ylenkatseellisella tyyneydellä, "sen lupauksen teit sinäkin alttarin edessä. Oletko sen jo unohtanut?"

"Bengt!" huudahti Ester, ja suuttumuksen ja tuskan kyneleet kohosivat hänen silmiinsä, "kuinka sinä voit sanoa niin? Tiedäthän, että sinä olet minulle ensimmäinen — sinun tähtesi jätin äidin, jonka ainoa maallinen ilo olin. Mutta et suinkaan edes tahtoisi, että olisin niin ... niin kelvoton tytär, että sydämessäni hänet hylkäisin?"

"Sitä en ole koskaan pyytänyt!" huudahti Bengt kiivaasti. "Sinä väännät sanojani aivan naisten tapaan! Tahdoin vain hankkia äidillesi ja tädillesi huolettoman vanhuuden ja säästää sinua ikävyyksistä ja tuskasta. Muuta en ole sanonut enkä tehnyt, kaikkein vähintään pyytänyt jotain niin typerää, kuin että sinä sydämessäsi hänet unohtaisit. Voittehan kirjoittaa toisillenne, ja sinä voit käydä häntä tervehtimässä. Minä teen vuoden kuluessa monta liikematkaa Tukholmaan; silloin voit tulla kanssani, jos niin sopii — mutta usko pois, te kadutte, jos hylkääte tarjoukseni."

Bengt nousi kiivaasti ja alkoi kävellä edestakaisin Esterin edessä, joka istui hiljaisena ja kalpeana, tuijottaen alaspainunein katsein ja itsepintaisesti käsiä helmassaan. Bengtin kasvot olivat synkät ja

pilviset; vastarintaa hän inhosi, jos mitään, eikä asiaa parantanut, että vastustaja oli hänen oma vaimonsa. Viimein hän läksi laivan keulaan ja seurasi katseellaan vihreävahtoisten aaltojen liikettä ja lokkien valkoisia siipiä, ja ottaen esiin sikarin, alkoi polttaa.

Ester istui hetken liikkumattomana penkillä; pari kertaa katsahti hän Bengtiin päin, mutta kun tämä ei liikahtanut, hän nousi ja meni alas hyttiin.

Tultuaan sisään, hän heitti hatun pöydälle, istui sohvalle, kätki kasvot käsiinsä ja koetti selvitellä ajatuksiaan ja tunteitaan. Mutta koko hänen sielunsa oli hurjassa sekasorrossa. Äskeisen keskustelun kaiku kiiri hänen mielikuvituksessaan: toisiaan vastustavia sanoja, äänensointuja, joskus lempeitä ja helliä kuin sulosoitto, joskus vihlovia ja jääkylmiä, — ja katseita, jotka samalla kertaa sekä hyväilivät että haavottivat... Mitä tämä kaikki merkitsi? Oliko se vain mielikuvituksen houreita, oliko häneltä haihtunut satumainen tunnelma, jotain, joka oli palaava, vai ... vai?... Äkkiä hälveni hämmentävä pimeys hänen ympäriltään, ja yksi ainoa selvä ajatus tunki hänen sydämensä läpi: "hän tahtoo päästä äidistä, hän häpee häntä, koko hänen kauniin huolenpitonsa, hänen suurenmoisen anteliaisuutensa takana piilee vain ylpeyttä ja itsekkyyttä... Mutta onko se mahdollista, enkö ole kuullut ja nähnyt väärin, voiko kantaa sellaista ylevyyden ja jalouden kuvaa kuin hän — ja samalla olla niin kurja ja halpamainen?... Oi Jumala ... mielummin olisin kuollut!"

Vaikeroiden kätki hän kasvonsa vielä syvemmälle käsiinsä. Hänestä tuntui, kuin olisi hän pimeässä, suljettujen silmäluomiensa takaa, nähnyt ihmeellisen näyn: aurinko laski synkästi raskaisiin, tulenhehkuviin pilviin... Niin, jokin sammui tällä hetkellä, jotain katosi ainoaaksi raskaisiin pilviin. — Mikä? — elämäniloko, vaiko usko — vai luottamuksen ja ihailevan hellyyden tunne, joka oli hänen rakkautensa elinehto?...

Kuinka kauan hän näin istui, ei hän tiennyt; oli kuin olisi päiviä vierinyt, niin omituisen muuttuneelta tuntui hänestä kaikki, niin kaukana olivat eiliset tapahtumat. Hän nousi ja katseli itseään kuvastimessa. Hän oli aivan kalpea, siniset ohimosuonet näkyivät selvinä ja silmät olivat luonnottoman suuret ja tummat, kuin olisi surun hämäryys ne äkkiä täyttänyt. "Kuinka voivat muutamat sanat niin suuresti muuttaa", ajatteli hän väristen.

Hän paneutui sohvalle ja kääriytyi saaliin, sillä häntä paleli lämpimyydestä huolimatta, Sitten kääntyi hän seinään päin ja sulki silmänsä, "Äiti, rakas äiti!" toisteli hän lapsellisesti valittaen. Ja hänen ajatuksensa alkoivat sanomattomalla hellyydellä kiertää äidin kuvan ympärillä. "Rakas äiti-raukkani, kuinka olet saanut kärsiä ... aina, aina ... ja nyt, kun luulin, että elämäsi tulee niin valoisaksi... Onko köyhyys häpeä ... onko häpeä, että on kieltäytynyt, rakastanut ja raatanut, niinkuin sinä?... Oi kuinka hän saattoi tahtoa erottaa meitä ... minä, joka nyt juuri voisin tehdä sinut niin onnelliseksi... Bengt ... Bengt... oi, se ei voi olla niin — se ei ole mahdollista ... ehkä..."

Ja kun hän näin oli maannut hetkisen ja antanut ajatustensa kierrellä yhäti saman asian ympärillä, kävi hänen niinkuin aina ennen lapsena, kun hän mielipahan vuoksi oli itkenyt itsensä väsyksiin: hän nukahti. Ja nukkuissa katosivat hänen piirteistään elämän surujen jäisten tuulten uurtamat vaot, poskille palasi vieno puna, suu avautui puolihymyyn, hän nukkui kuin lapsi, syvän levon onni ilmeessään.

Sillä välin istui Bengt yhä kannella, tupakoi ja luki sanomalehtiä. Kiihkeän tyytymättömyyden, jota hän ensin oli tuntenut, kun häntä Esterin puolelta kohtasi odottamaton vastarinta, onnistui hän pian karkottamaan, varma kuin hän oli siitä, että ennemmin tai myöhemmin oli voitettava. Hän ei yleensä kauan säilyttänyt epämieluisia vaikutelmia ja tunnelmia; hänen tahtonsa oli siksi voimakas ja hän oli lapsuudesta saakka siksi tottunut kaikista olosuhteista saamaan esiin sen, mikä hänelle oli mieluista, ja syrjäyttämään kaiken, mikä vaikutti päinvastoin, että hän myös tunnemaailmansa suhteen menetteli aivan samoin. Muistot ja ajatukset, jotka häntä vaivasivat, hän häikäilemättä karkotti tai painoi alas sielunsa syvyyteen ja pakotti jonkunlaisella omavaltaisella itesesuggestsioonilla esiin juuri sen tunteen, jolle hän sillä hetkellä tahtoi antautua.

Lopetettuaan lukemisensa kulki hän jonkun aikaa rupertellen kapteenin kanssa. Ruotsin ranta tuli nyt selvästi näkyviin; voi päättää, että puolentunnin perästä oltiin perillä. Bengt arveli, että oli aika mennä Esterin luo ja kertoa, että pian oltiin Ruotsissa.

Ester ei herännyt Bengtin astuessa hyttiin; voimakas meri-ilma, väsymys, mielenliikutus, koneen nukuttava jyminä olivat tuudittaneet hänet syvään uneen.

Bengt seisoi hetken sohvan ääressä ja katseli vaimoaan. Esterin lempeä kauneus, jota uni vielä oli lisännyt, oli hänestä kuin ihana näky unelmain tai satujen maailmasta. "Olen hänen tähtensä uhrannut niin paljon, kuin mies voi uhrata, koko perityn maailmankatsomukseni, kaikki mielipiteet, joita luulin velvollisuudekseni säilyttää", ajatteli hän ja hänen huulensa vavahtivat ja silmät kostuivat, "mutta vaikka uhri olisi kaksinkertainen ja minun tulisi se vielä kerran tehdä, niin tekisin sen hänen tähtensä!"

Hän kumartui hitaasti Esterin yli, painoi suutelon hänen huulilleen ja kuiskasi: "herää, pikku unikeko, kohta olemme kotona!"

Ester avasi nopeasti silmänsä, niissä oli sama helmihohde kuin heräävän lapsen silmissä, ja hän vilkaisi ympärilleen hämmästynein, puoli-unisin katsein. Kun hän näki Bengtin, joka nauraen seisoi hänen edessään, hymyili hän hänelle, pudisti päätään, hieroi silmiään ja, lapsellisen unisesti ojentaen kätensä, kietoi ne hänen kaulaansa. Mutta samassa muisti hän kuin taikaiskusta kohtauksen kannella ja sanat, jotka oli lausuttu. Ja syvä tuska tunki hänen koko olentonsa läpi — jotain oli turmeltunut, menetetty — jotain oli kuihtunut, eikä se koskaan enää ollut kukkiva niinkuin muinoin...

Ja sillä välin kuin Bengt sulki hänet syliinsä, upotti hänet hyväilyihinsä ja rajattomasti nautti, niinkuin ehjä, voimakas luonne nauttii satunnaisen intohimonsa vallassa, vavahdutti Esteriä tunne-ihmisen sielunelämän omituinen säröisyys. Ja syvältä, kiihtyneitten tunnelmainsa alta, hän kuuli kuin vangitun, suruisen lintusen valitusta: "koskaan en enää voi olla iloinen, kuten ennen — kevään ja unelmain aika on ohitse!"

Näitä ajatellen astui hän jälleen Ruotsin maalle, jonka hän niin toivehikkaana oli jättänyt. Hän oli kokenut paljon elämän huolia, köyhyyttä, sairautta, kiusauksia, mutta hän ei ollut koskaan ennen tuntenut niitä pistoksia, jotka saavat sisimpämme vuotamaan verta; ensi kerran näki hän pisaran omaa sydänvertaan valuvan, ja hän vapisi tätä uutta tuskaa. Ehkä hän nyt vasta oli oppiva ymmärtämään, mitä on *elää* sen kautta, että hän nyt oppi *kärsimään*?

VII.

Esterin äiti oli valmistanut tyttärtään siihen, ett'ei hän aikonut olla asemalla vastassa; sinnehän tuli niin monta rikasta ja ylhäistä, joiden joukkoon hän ei sopinut, ja hän nautti mieluummin tapaamisen ilosta pienessä asunnossaan Kaivokadun varrella, missä eivät ylpeät tai väliäpitämättömät katseet heitä voineet häiritä. Esterillä ei siis ollut syytä tuntea pettymystä; mutta kun juna pysähtyi asemassaan luo ja hän kaikkien noiden ihmisten joukossa, jotka toivottivat hänet ja Bengtin tervetulleeksi, ei nähnyt noita ainoita kaivatuita kasvoja, oli hän vähällä purskahtaa itkuun. Hänet valtasi äkkiä yksinäisyyden tunne, joka ei milloinkaan ole niin julma, kuin silloin, kun sydän tuntee olevansa yksin suuressa ihmispaljoudessa. Hänellä ei ollut ketään, ei niin ketään; kaikki nuo, jotka nauraen ja jutellen tunkeilivat heidän ympärillään, kaikki komeus ja loisto, palvelija, joka keräsi heidän tavaransa, vaunut mustine, korskuvine hevosineen, väkijoukko, joka oli kokoontunut aseman edustalle ja töllisteli, kuin olisi kuningas ollut tulossa, kaikki tuo oli Bengtin vuoksi, eikä hänen. Mutta eikö se, mikä oli Bengtin, myös ollut Esterin, vai oliko heidän välilleen jo syntynyt juopa? Hän muisti, kuinka luottavasti hän matkalle lähtiessä oli puristautunut Bengtiä vasten ja huolimatta surustaan, kun hänen oli luovuttava äidistä, tuntenut, että Bengt oli hänelle kaikki kaikessa; häntä värisytti, kun tuo ihmeellinen yksinäisyydentunne, joka hänet valtasi, paljasti hänelle erotiuksen silloisen ja nykyisen välillä...

Hajamielisenä ja vaivoin hilliten kyneleitään astui hän uuden kotinsa kynnyksen yli, missä liuta palvelijoita tervehti häntä ja Bengtiä, missä suojat kallisarvoisine huonekaluineen ja tuoksuvine kukkineen hohtivat kauneuttaan kesäpäivän lempeässä loisteessa.

Ester silmäili kaikkea tuota elottomin katsein; hänen mielikuvituksessaan vilahtelivat lakkaamatta kalpeat, riutuneet kasvot, työssä kulunut käsi, joka taisi hyväillä ja lohduttaa, niinkuin vain äiti voi, ja hän ikävöi sitä hillitsemättömän kiivaasti kuin sairas lapsi. Bengt sitä vastoin oli loistavalla tuulella, niin että se riitti peittämään Esterinkin innottomuuden. Kaikki oli käynyt hänen toivomustensa mukaan: sahalta ei kuulunut valituksia, hyviä asiakirjeitä oli saapunut, asunnon oli Charlotte neiti, taloudenhoitajatar, järjestänyt mitä huolellisimmin, ja hyväksi lopuksi ei ollut mitään, joka muistuttamalla köyhästä kodista tuolla Kaivokadun varrella olisi häirinnyt juhlatunnelmaa. Bengt ei näyttänyt lainkaan huomaavan, että Ester oli kalpea ja harvasanainen. Vasta päivällispöydässä hän äkkiä kylmällä, väliäpitämättömällä äänellä kysyi: "voitko pahoin, Ester, vai eikö jokin sinua miellytä, näytät niin kalpealta ja epäsuosioliselta?"

"Päätäni särkee", vastasi Ester punastuen ja koetti hymyllä, "mutta se luultavasti menee kohta ohi; se tuli kai kuumuudesta rautatievaunuissa."

"Jos olet niin arka", vastasi Bengt kylmästi, "on parasta, että huomisesta alkain rupeat antamaan hieroa itseäsi. Rouvat, jotka joka asiasta saavat päänsärkyä, ovat aina olleet kauhuni. Niin helposti tulee epäilleeksi, että he käyttävät sitä hätäkeinona, kun tahtovat jotain peitellä tai päästä jostain..."

Tällä kertaa ei Ester punastunut, hän kalpeni ja vastasi totisesti:

"Minun päätäni todellakin särkee, Bengt."

"Niin, tietysti!" nauroi Bengt, "enhän luullutkaan, että sinun tarvitsi turvautua hätävalheeseen. Sanoin vain, että inhoan päänsärkyisiä rouvia ja että kohta koetamme parantaa kipuasi. Huomenna lähetämme noutamaan neiti Anderssonia; hän hieroi erinomaisesti jalkaani, kun olin sen nyrjäyttänyt, ja hän kyllä poistaa päänsärkyä."

Ester ei vastannut; hän tunsi, ett'ei maksanut vaivaa sanoa Bengtille, ett'ei hänellä melkein koskaan ollut päänsärkyä, mutta että kokonaisen yön unettomuus ja miettiminen ja tukahutetut kyyneleet olivat tehneet hänet pahoinvointiseksi.

Heti päivällisen jälkeen, niin pian kuin Bengt oli pistäytynyt huoneeseensa tupakoimaan, kiiruhti Ester äitinsä luo. Matkalla päätti hän vaieta kaikesta ja näyttää iloiselta ja tyytyväiseltä — mutta kun hän lepäsi äidin sylissä, kun hän tunsi äidin hellyyden virvottavana lämpönä kääriytyvän sydämensä ympärille, silloin ei hän voinut hillitä itseään, vaan kyyneleet alkoivat valua.

Rouva Hermanson oli vaiti; hän antoi Esterin itkeä loppuun ja silitti vain hyväillen hänen poskeaan ja tukkaansa.

Kun Ester oli kuivannut kyyneleensä, tunsi hän, että hänen täytyi selittää äidille syy itkuunsa. Mutta hän puhui niin varovasti kuin suinkin; hän ei maininnut lainkaan Bengtin ehdotusta Tukholmaan muuttamisesta, sillä hän ei tahtonut alentaa häntä äidin silmissä ja tarpeettomasti loukata tätä. Pysyen oikeastaan itse perustotuudessa, sanoi hän kyyneltensä syyksi Bengtin itsevaltaisen luonteen, vaikeuden olla hänen vaimonaan, talon vanhat palvelijat, jotka olivat todella hänen kauhunsa j.n.e. Vastoin omaa vakaumustaan koetti rouva Hermanson puolustaa Bengtiä ja sanoi, että Esterille, nuorelle ja kokemattomalle, tulisivat nuo vanhat palvelijat todella olemaan hyödyksi, jos hän vain osasi asettua oikeaan asemaan heidän suhteensa. Ja kun he näin olivat hieman näytelleet toinen toiselleen, vaihtuivat Esterin kyyneleet hymyksi; ja pian oli kuin olisivat kaikki huolet haihtuneet, niin tyytyväiseltä ja onnelliselta Ester näytti, kun hän istui äidin vieressä ja kertoi matkastaan, aina silloin tällöin keskeyttäen puheensa lapsellisen hellästi äitiä hyväilläkseen.

Ester unohtui niin kauaksi aikaa äidin luo, että kun hän hätäisenä ja levottomana saapui kotiin, oli kello jo lyönyt yhdeksän. Hän vallan pelästyi huolimattomuuttaan ja päätti, ett'ei sellainen enää ollut toistuva. Mutta Bengtiäkään ei näkynyt, ehkäpä oli hänkin ollut "huolimaton". Siinä toivossa meni Ester saliin istumaan, selaili albumia ja tunsi itsensä sanomattoman saamattomaksi ja vieraaksi tulevassa kodissaan. Yli puolen tuntia hän odotti Bengtiä; sitten soitti hän palvelijaa ja kysyi, tokko tämä tiesi, tulisiko konsuli kotiin illalliselle. Palvelija vastasi juhlallisesti ja väliäpitämättömästi, että konsuli oli lähtenyt ulos heti yhdeksän jäljestä, mutta ei ollut sanonut mitään. Ester häpesi palvelijoita eikä tiennyt, pitikö hänen odottaa Bengtiä vai eikö — viimein rohkaisi hän mielensä ja pyysi itselleen teetä. Niin nopeasti kuin suinkin joi hän pari kulausta ja söi voileivän; mutta kaikki yritti tarttua kurkkuun, niin häntä vaivasi palvelija, joka vartioi hänen joka liikettään ja asetti hänen tuolinsa paikoilleen sekä hänen istuutuessaan että hänen noustuaan. Voi, tuo kauhea pakko, nuo sietämättömät, naurettavat kahleet — pitikö hänen tästä lähin aina niitä kantaa? Miksi hän ei ollut kaikkea tätä huomannut, kun hän pari kertaa lyhyellä kihlausajallaan oli ollut päivällisillä Bengtin luona? Mutta sitä varten ei ole silmää, kun elää toivojen ja rakkauden unelmamaassa...

Sekä ruumiiltaan että sielultaan väsyneenä meni hän makuusuojaan, riisuutui nopeasti ja nukkui heti vuoteeseen päästyään. Hän heräsi vasta, kun aamuaurinko valahti sisään uutimen raosta; hän nousi kiireesti istualleen vuoteessa ja katseli hämmästyneenä ympärilleen. Hän silmäsi kelloa — lähemmä yhdeksän, aamiaisaika! — pelästyneenä hypähti hän sängystä ja pukeutui nopeasti, sillä hän ei mielellään olisi tahtonut uudistaa eilistä.

Kun hän kohtasi Bengtin aamiaispöydässä, sykki hänen sydämensä levottomuudesta, niin pelokkaaksi oli viime päivän kokemus jo tehnyt hänen mielensä. Mutta pelko oli turha; Bengt ei näyttänyt lainkaan tyytymättömältä, hän tervehti hellästi ja ritarillisesti, suuteli hänen kättään ja kysyi, oliko hän nukkunut hyvin.

"Rakas pikku Ester", sanoi hän hetken perästä ja pudisti hänelle sormeaan, huulilla veitikkamainen hymy, jota kuitenkin häiritsi silmäin synkkä ilme, "ei nuoren, vastanaidun rouvan sovi noin vain kadota, kuten sinä eilen, sanomatta, minne menee..."

Esterin poskille nousi kiivas puna.

"Voi, suo anteeksi, Bengt, menin vain äidin luo..."

Bengt keskeytti hänet ylhäisellä kädenliikkeellä.

"Kyllä minä tiedän vallan hyvin, ett'ei *minun rouvani* koskaan mene muualle, kuin minne hänellä on oikeus mennä. Otinkin asian levollisesti ja menin tieheni, minäkin. Mutta on vastoin sopivaisuutta, että nuori, vastanaitu rouva menee yksin ulos iltaisin, ja kotionni vaatii, että otamme vaarin ateria-ajoista. Muistakaa se toiste, teidän pikku armonne!"

Hänen sanoissaan, jotka lausuttiin puoliksi pilkallisella, puoliksi veitikkamaisella äänellä, ei ollut vihaa eikä vastenmielisyyttä, mutta Esteristä tuntui, kuin olisi rautakäsi puristunut hänen hennon, vapisevan ranteensa ympärille. Mutta hän koetti ottaa kaikki leikillisesti ja nauraa, hänkin, kätkeäkseen, kuinka epämieluiselta tämä keskustelu, näin palvelijan läsnäollessa, hänestä tuntui.

Mutta näytti siltä, kuin olisi palvelija ollut Bengtille vain kourallinen ilmaa, sillä hän jutteli koko aamiaisajan kaupungin perheiden arkaluontoisimmista suhteista. Ester koetti pari kertaa varottaa häntä yskimällä ja vilkuttamalla silmiään, mutta turhaan. Viimein alkoi hän melkein uskoa, että palvelijat ovat erityinen rotu, joka ei kuule eikä näe, ja että parhaimman lajin heistä täytyy antaa tehdä korvissaan leikkaus, aivan niinkuin koirilta ja rotuhevosilta häntä typistetään...

"Erikson mahtaa olla kuuro tai tylsämielinen", sanoi hän viimein, kun he hetkisen olivat yksin.

"Miksi niin?"

"Oh, sinähän juttelet hänen kuultensa asioista, joista ei tulisi puhua muuta kuin uskotuilleen..."

"Ah, mitä turhia!" huudahti Bengt halveksivasti nauraen. "Erikson on huonekalu, ei muuta... Kymmenen vuotta on hän nyt muutellut lautasiani, kuppejani ja vatejani aivan samoin liikkein ja samaan tapaan, mutta mitä hän kuulee, se menee korvasta sisään, toisesta ulos. Hänen tähtensä ei sinun tarvitse millään tavoin sitoa itseäsi. Ole, niinkuin ei häntä olisikaan, tai ajattele, kuten sanoin, että hän on huonekalu, automaatti..."

Ester ei vastannut. Bengtin sanoissa oli jotain, joka sattui häneen kiusottavasti. Hän muisti kerran puhelleensa Bengtin kanssa työväestä, sen valistamisesta ja suuremman vapauden hankkimisesta sille, ja minkä haaveksivan innostuksen Bengt silloin herätti hänessä suurenmoisilla, vapailla aatteillaan. Oliko tuo sama mies, tuo tuossa, joka istui häntä vastapäätä ja ylenkatseellisesti vertasi lähimmäistään huonekaluun, joka ei näe eikä kuule? Ja toiselta puolen Ester tiesi, miten hyvä Bengt oli työmiehilleen, hän tiesi, ett'ei heillä missään ollut parempia oloja kuin Vångan sahalla. Kuinka voi ihmisessä ilmetä sellaista ristiriitaisuutta? Vai ainoastaan ylpeyskö, halu olla kaikessa ensimmäinen, sekö hänet sai pitämään huolta noista ihmisistä, joita hän itse asiassa halveksi?

Monta päivää vierähti kotiintulon jälkeen eikä Bengt lainkaan kosketellut ehdotustaan Esterin äidin ja tädin tulevaisuudesta. Ester milt'ei toivoi, että Bengt pitäisi asian ratkaistuna hänen vastarintansa vuoksi, sillä hän oli lujasti päättänyt olla esittämättä ehdotusta äidille. Hän tiesi, miten syvästi äiti loukkaantuisi, ja ero Esteristä, joka oli ollut ja oli hänen elämänsä ainoa ilo, olisi hänen surmansa... Mutta eräänä iltana, kun he illallisen jälkeen istuivat Bengtin huoneessa, tämä aivan äkkiä ja niin välinpitämättömästi, kuin olisi ollut kysymys vain pikkuseikasta, jonka hän nyt vasta muisti, lausui:

"No, mitä sanoi äitisi ehdotuksestani, että hän ja Martta tati muuttaisivat yhteen asumaan?"

Ester säpsähti, punastui ja kalpeni. Hän mutisi jotain ja yritti epätoivoissaan olla muka niin huvitettu tyhjäänpäiväisestä sanomalehtikirjotuksesta, ett'ei heti voinut vastata.

Mutta Bengt ei pitänyt odottamisesta,

"No, mitä sanoi äitisi?" toisti hän, ottaen nenälasinsa ja armottomana katsellen Esteriä. "Sillä tietysti lienet kertonut hänelle ehdotuksestani?"

Ester nosti silmänsä sanomalehdestä. Hän katseli miestänsä suoraan silmiin pelästynein, uhkamielisin katsein ja kertasi kuin hypnotiseerattu:

"Tietysti..."

"Ja mitä vastasi hän?" jatkoi Bengt samaan kiduttavaan tapaan. Ester loi silmänsä nopeasti maahan.

"Emme me voi erota", änkytti hän, "minä olen äidin ainoa ilo ... ethän hennone riistää sitä häneltä... Voit olla varma, ett'ei hän koskaan ole meille vaivoiksi..."

Bengtin kasvot synkkenivät kuin taivas ukkosilmalla.

"Eihän tässä ole kysymys 'hennomisesta' tai 'vaivoiksi olemisesta', nuo sanat ovat vähintäänkin huonosti valitut; jos olisin helposti loukkaantuvainen, sanoisin, että ne olivat ilkeämieliset. Tarjous, joka on hyväntahtoisuudesta tehty, tulisi myös ottaa kauniisti vastaan. Mutta lupaan, ett'en puhu enää

asiasta yhtä vähän sinun kuin äitisi kanssa. Anna hänelle ja tädillesi, mitä he tarvitsevat elämään huolettomina, ja sitten olkoon koko juttu kuollut ja kuopattu, niinkuin kaikki muu tässä elämässä, joka meidän täytyy kätkeä maan poveen..."

Ester luuli tukehtuvansa tuskasta ja mielenliikutuksesta. Ensiksikin oli hän valehdellut, sen lisäksi oli Bengt osannut ohjata heidän yhteentörmäyksensä niin taitavasti, että hän oli tehnyt Esteristä milt'ei kiittämättömyyden ja epähienouden hirviön sekä Bengtin että Esterin omissa silmissä. Ei hänelle vielä koskaan ollut sellaista sattunut, ei hän vielä koskaan ollut tuntenut tällaista hämmentävää häpeää ja epävarmuutta, aivan kuin hän olisi kadottanut oman itsensä. Mitä tuli hänen tehdä, mitä sanoa! Varmaa vain oli, että hän oli näytellyt kurjaa osaa, ja Bengtin oli onnistunut vääntää kaikki aseet hänen kädestään.

Hän istui kauvan liikkumattomana, kuin jähmettyneenä. Bengt vajosi taas lukemiseensa ja vähitellen saivat hänen kasvonsa tavallisen tynnen, ylhäisen ilmeensä. Viimein, kun kello löi yhdeksän, heräsi Ester lamauksesta, joka hänet oli vallannut, pyyhkäisi pari kertaa kädellä otsaansa, meni Bengtin luo ja sanoi hiljaisella äänellä:

"Anteeksi, Bengt, jos käänsin pahaksi hyvän tarkotuksesi. Jumala tietää, ett'en sitä tahtonut..."

Bengt katsahti ylös ja hymyili, hieman kylmästi, vaan ei silti epäystävällisesti.

"Mehän päätimme olla enää puhumatta siitä. Sinä ja äitisi saitte tahtonne täytetyksi — saatte myös kantaa seuraukset, ja minä pesen käteni. Sitenhän voivat kaikki olla tyytyväisiä."

"Etkö ole minulle suutuksissasi", kuiskasi Ester, "etkä pallollasi?"

"Pahoillaan' tai 'suutuksissa!' Vain naiset sellaisiin takertuvat", vastasi Bengt nauraen. "Me miehet teemme jutun lyhemmäksi. Vaimoni tekoihin ja toimiin on minulla oikeutta sekaantua, mutta ei hänen äitinsä toimiin. Jos hän mieluummin jää tänne, kuin muuttaa Tukholmaan ja nauttii apurahaa, jonka olen hänelle tarjonnut, niin enhän voi häntä pakottaa. Ja nyt sanon vielä kerran, että tämän asian unhotamme emmekä puhu siitä enää."

Ester ei osannut mitään vastata; hän ymmärsi, että hän tässä heidän ensimmäisessä erimielisyydessään oli kärsinyt täydellisen tappion. Bengtin oli onnistunut päästä taistelusta puhtain kilvin ja hänessä vallitsi ylevän anteeksiannon tunnelma; Ester sitä vastoin tunsu aivan kuin siveellisesti halventuneensa niin hyvin omista silmissään kuin Bengtinkin. Kuinka oli mahdollista, että hän noin häikäilemättä oli valehdellut Bengtille? Niin, sitä hän ei itsekään tiennyt, hänet oli yllättänyt hurja pelkuruus, joka hänessä äkkiä syntyi, ajatellessaan, että Bengt hänet pakottaisi esittämään äidille tuon loukkaavan ehdotuksen. Hänen mieleensä muistui, että hän lapsena joskus saattoi valehdella, kun hän tahtoi päästä jostain epämieluisesta, ja äidin oli ollut hyvin vaikea saada häntä ymmärtämään, miten väärin sellainen oli. Mutta tultuaan täysikasvuiseksi, ei hän tietäkseen koskaan ollut turvautunut edes hätävalheeseen. Päinvastoin hän muisti, kuinka hän kerran, kun hän hiukan poikkeamalla totuudesta olisi voinut saada etua, epäröimättä oli luopunut siitä ja sanonut suoraan, mitä piti oikeana. Ja nyt oli hän melkein itsetiedottomasti, ennenkuin edes oli ehtinyt ajatella, antanut todellisen valheen päästä huuliltaan! Niinkö ehkä lienee, että suurissa ristiriidoissa, tahdomme tai emme, paljastuu sisin itsemme, todellinen olemuksemme? Vai Bengtkö näin turmiollisesti häneen vaikutti? Puhkeaisiko yhdyselämässä Bengtin kanssa hänen olentonsa kaikki huonous esiin, sielun rikkaruohot, jotka hän luuli kuolettaneensa ja poisjuurittaneensa?

Sinä hetkenä hän tunsu, kuinka hänen tunteensa Bengtiin sai kuin uuden muodon: kuinka siitä tuli salaperäinen kauhu voimaa kohtaan, joka armottomana oli iskeytyvä hänen sielunelämänsä ja mullistava sen kokonaan... Ester alkoi pelätä Bengtiä, ei tämän itsevaltaisuutta, eikä siksi, että hän tiesi Bengtin aina pääsevän voitolle heidän erimielisyyksissään, vaan siksi, että Bengtin katse, Bengtin ääni oli saanut valheen luistamaan hänen huuliltaan niin keveästi ja liukkaasti, kuin käärme hiipii pensaikkoon...

Kaikissa ihmisten suhteissa kuvastuvat selvemmin tai hämärämmin pääpiirteet taistelusta olemansa-olon puolesta. Ihmissielujen syvyydessä kampailevat aina erilaiset henkiset voimat vallasta: rakkaus ja itsekkyyt, voima ja heikkous, ihanteellisuus ja aineellisuus raatelevat toisiaan usein näennäisesti levollisen pinnan alla. Bengtin ja Esterin välillä muodostui tämä taistelu rikkirepivän rajuksi. Bengtin puolelta, jonka luonteen erilaisia aineksia rautainen tahto piti koossa, oli tuo taistelu Esterin luonteen johdonmukaista masentamista; levottoman, taipuvan, haaveellisen Esterin sitä vastoin, jonka sielu aina oli altis mietiskelyssä ja itsensä tutkimisessa hajoutumaan moneen pirstaleeseen, se pani horjumaan mitä ristiriitaisimpien mielentilojen välillä: velton alistuvaisuuden, kiivaan vastarinnan, suuttumuksen ja kapinallisten ajatusten; niin, vieläpä herätti se hänessä milt'ei vihaakin, ja, kaiken tuon ympärille kutoutui synkkä epätoivo, tuskainen halu pidättää rakkautta, joka oli häneltä paeta... Hän sai syvimmällä tuskalla tuntea oman persoonallisuutensa särkyvän toisen, voimakkaamman, mutta ei silti

rikkaamman persoonallisuuden käsissä, tuntee kadottavansa itsensä, nähdä omien ominaisuuksiensa ikäänkuin poistuvan koossapitävästä keskuksesta ja siirtyvän ulommaksi, muuttuen joukoksi vieraita piirteitä, joita hän ei voinut pitää ominaan, vaan ainoastaan varjokuvina jonkun toisen piirteistä. Hän menetti Bengtin itsevaltiuden sortamana itsensä siihen määrään, että hänestä joskus oli, kuin ei hän olisi tuntenut omaa ääntään. Välistä sattui, että hän istui kauan aikaa kysellen itseltään, tuliko hänen puhua vai olla ääneti ja mitä sanoja hänen tuli käyttää, ja kun hän viimein avasi suunsa, tuntui hänestä, kuin olisi joku toinen puhunut. Oli aikoja, jolloin Bengtin olento niin häntä painosti, että hänestä oli kiusallista sanoa sanaakaan. Silloin mietti Bengt, että Ester oli oikullinen ja huonosti kasvatettu, ja syvimmässä sydämessään hän ajatteli, että kiittämättömin olento on se nainen, jolle on kaikki uhrannut.

Harvoin heidän kesken oikeastaan sattui yhteentörmäyksiä; jos niitä olisi ollut, olisi Bengtin tahdonvoima ehkä hiukan tyhjentynyt, ja velttous, joka nyt Esterissä yhä vaan lisääntyi alituisista tappioista, ei olisi päässyt niin suureksi. Ei, taistelu heidän luonteittensa välillä tapahtui yhtä hiljaa, kuin juuret maan kätköissä leviävät ja tukahuttaen kiertyvät toisten ympärille. Eikä Bengt rakkauden puutteesta tehnyt Esteriä niin onnettomaksi; hänen ajatuksensa risteilivät tämän ympärillä yhtä hartaasti kuin kihlauksen ensi päivinä, hänen suurin ilonsa oli valmistaa Esterille hauskoja yllätyksiä, sulkea hänet hellyydenosotuksiinsa. Hän ei voinut matkustaa pois kotoa, niin, tuskin mennä ulos tuomatta kotiintullessaan joitain lahjoja Esterille, ell'ei muuta, niin pari kukkaa. Mutta hänen rakkautensa oli itsevaltiaan, joka vaatii rakastettunsa yksilöllisyyden ennemmin tai myöhemmin häviäväksi. Askel askelelta riisti hän Esteriltä kaiken erikoisleiman, vieläpä senkin, mistä nainen viimeksi luopuu: oikeuden pukeutua ja järjestää huoneensa oman persoonallisen aistinsa mukaan. Syvimmässä sydämessään arveli Bengt, ett'ei Esterillä entisen halvan asemansa vuoksi saattanut olla sitä hienostunutta aistia, jota rouva Falkensternin puku vaati, ja siksi hän — mitään Esterille sanomatta, tekemättä sitä edes selväksi itselleen — otti sen huolekseen, tilasi kankaita ja leninkejä Pariisista ja Tukholmasta ja hämmästytti Esteriä uusilla hatuilla, päällysvaatteilla, turkiksilla j.n.e. Ester kärsi tästä peitetystä, itsevaltaisesta sekaantumisesta persoonalliseen elämäänsä. Hänen hieno vaistonsa sanoi, mikä oli siihen syynä, yhtä selvästi, kuin jos Bengt olisi sen suurin sanoin lausunut; ja siksi hän ei viihtynyt komeissa puvuissa, joita Bengt hänelle tuhlassi, ja välistä hän suorastaan ikävöi pumpulipuseroa tai huopahattua, aivan kuin lapsi ikävöi päästä avojaloin juoksemaan metsiä ja maita. Hänen luonteessaan oli jotain kesyttömästä linnusta, joka nyt väristen ja ihmeellisen rohkeanuhkamielisesti pudisteli kahleitaan... Äidistä ja Esterin suhteesta häneen ei Bengt koskaan puhunut; hän oli mielestään tehnyt mitä jalomielisimmän ehdotuksen, ja kun se hylättiin, arveli hän, ett'ei asia enää häntä liikuttanut. Ester sai antaa äidilleen mitä lahjoja tahansa ja kuinka paljon hyvänsä, hän sai myös mielensä mukaan käydä tämän luona. Yksi asia hänen vain tuli muistaa: ett'ei hän koskaan ollut poissa, kun Bengt tuli kotiin: jos se tapahtui, sai Ester kokea Bengtin tyytymättömyyttä, jossa tuntui olevan Vångan rautaa ja terästä, keneen se sitten kohdistuikin. Kotiinsa pyysi Bengt äidin vain silloin, kun hän ja Ester olivat yksin; ja kun rouva Hermanson, tietäen, että Bengt mieluinten oli näkemättä häntä vieraanaan, vähitellen jäi pois noista kutsuista, lakkasi Bengt pyytämästä ja arveli täydellä todella, että nyt oli taas hänen ylevä lähestymisyhteyksensä hylätty ja hän siis taisi pestä kätensä ja tuntee omantuntonsa puhtaaksi.

Ei liioin koti voinut Esteriä elähyttää; senkin hoitamisessa epäili Bengt hänen kykyjään. Hän oli antanut kaikkein vanhain palvelijain jäädä paikoilleen; sekä hänen miespalvelijansa että taloudenhoitajattarensa olivat olleet talossa kymmenen vuotta, ja jälkimäinen, Charlotte neiti, oli tällä ajalla anastanut itselleen vallan, jota vähemmänkin tunteellisen ja hennon luonteen kuin Esterin olisi ollut vaikea murtaa.

Sillä Charlotte neiti oli varmasti viekkain nainen, mikä koskaan on hallinnut, olipa sitten vallan merkinä kuningattaren valtikka tai vain soppakauha. Hän ei antanut Esterin vilahdukseltakaan nähdä suunnatonta ylenkatsetta, jota hän tunsu tätä kohtaan; hän kohteli häntä valtiattarenaan, niiasi syvästi ja kunnioittavasti, näytti hänelle kaikki talon tavarat ja kysyi häneltä aina: "Miten haluaa teidän armonne?" Mutta hän osasi asettaa kysymyksensä äärimmäisen ilkeästi, hän vallan näännytti Esterin joka päivä vetoamalla häneen, jolloin hän viekkaudellaan sai Esterin vastauksissaan tavalla tai toisella paljastamaan tietämättömyytensä hienon talouden salaisuuksista. Ester oli tosin myös sangen sukkela ja häntä olisi ehkä toisissa olosuhteissa huvittanut voittaa Charlotte neiti kavaluudessa; mutta nyt ei hänessä ollut elämänvoimaa eikä leikinteon halua, ja siksi tuli hän sanoneeksi tyhmyyksiä, jotka herättivät vahingoniloa Charlotte neidissä, saapuivat parannettuina painoksina keittiöön ja vähitellen riistivät Esteriltä palvelijainkin silmissä kaiken arvon.

Kaupungilla alkoi kierrellä enemmän tai vähemmän todenperäisiä huhuja Bengtin ja Esterin onnettomasta avioliitosta. Esterhän oli kuin pelästynyt lintunen, kun he yhdessä esiintyivät, ja hänelle oli tullut tavaksi katsahtaa Bengtiin nopeasti, salaviihkaa, aivan kuin olisi hän kysynyt, oliko jotain, jota Bengt ei hyväksynyt, tai kuin olisi hän pelännyt, että jotain oli tulossa. Eikä liioin Bengt näyttänyt onnelliselta aviomieltä; tosin hän aina kohteli Esteriä ritarillisesti, mutta ritarillisuuden kuoren läpi pujahti joskus silmäys tai pilkallinen sana, joka paljasti, mitä hänessä liikkui.

Pormestarinna riemuitsi. "Kas niin, sitähan minä sanoin! Heidän täytyi tulla onnettomiksi; erisäätyisten ei pidä koskaan mennä keskenään naimisiin", niin kuului pysyvä kertosaie kaupunkilaisten murhevirsissä Bengtistä ja Esteristä.

Joskus koetti Ester muitten seurassa ollessaan heittää päältään luonnottoman pakkoröijyn, jossa hän tuskaili, ja olla taas oma itsensä — mutta hän sai melkein aina katua yrityksiään.

Eräissä iltakutsuissa pormestarin kodissa, kun naiset istuivat käsitöilleen salissa ja talon emännän johdolla kiistelivät päivän kysymyksistä ja herrat pelasi whistiä viereisessä huoneessa, johtui puhe aineeseen, joka siihen maailman aikaan oli uusi ja useimmille tuntematon: naidun naisen asemaan omaisuuskytymyksessä. Pormestarinna luki ääneen sitä koskettelevan sanomalehtikirjotuksen, ja sitten alkoi keskustelu. Kaikki innostuivat, jokaisella oli oma mielipiteensä, joka hänen piti saada ilmaista muille. Ester lämpeni sekä asian laadusta että muiden innosta, hän vapautui tavallisesta arkuudestaan ja antoi äänensä sekaantua muiden joukkoon. Jos joku puolueettomana olisi seisonut kuuntelemassa naisten puheita, olisi hän huomannut, ett'ei kellään ollut niin varmoja ja erikoisia mielipiteitä kuin Esterillä, niinkuin hänellä yleensä oli useimmista asioista, vaikka ujous esti häntä lausumasta ilmi, mitä hän ajatteli ja tunsu. Mutta nyt unohti hän sekä ujoutensa että epäluulonsa ja puhui naisen aseman kieroudesta lapsellisen ylenmääräisellä kiihkeydellä — oman syvän, salaisen tuskansa pakosta — eikä nähnyt, että Bengt joka oli liikaa herrain pelissä — oli tullut huoneeseen ja seisoj tarkastellen häntä nenälasiensa takaa, katseella, johon Esterin joka sanalta tuli yhä ilkeämpi ja pilkallisempi kiulto. Vasta vaiettuaan huomasi Ester hänet; hän säpsähti, hänen sydämessään tuntui kuin terävä pistos, hänen silmänsä rävähtivät, hän pelästyi, aivan kuin olisi nähnyt aaveen — mitä, mitä tästä oli seuraava?

"Ja minä", puuttui Bengt heti puheeseen, mitä ivallisimmin hymyillen, "ehdotan, että naiset, jotka *eivät* ole tuoneet mitään pesään, perustavat erityisen yhdistyksen ja kääntyvät kunink. Majesteetin puoleen pyynnöllä, että he itse saisivat hoitaa omaisuuttaan, niin ett'ei heidän tarvitsisi kärsiä inhottavain miesten sekaantumisista. Se olisi oikeaa naisjohdonmukaisuutta, jolla varmasti olisi valtava vaikutus!"

Syntyi parin sekunnin hiljaisuus. Bengtin sanat herättivät epämieluisan tunnelman, ja niinkuin aina sellaisissa tilaisuuksissa, hämmentyivät kaikki. Mutta pormestarinna tointui pian.

"Ja minä ehdotan", huudahti hän, puoliksi taislelunhaluisena, puoliksi huvitettuna ja tyytyväisenä, "että kaikki herrat, jotka hävittävät vaimonsa rahat pelissä ja juomisessa, muodostavat seuran ja kääntyvät myös H. Majesteettinsa puoleen pyynnöllä, että vaimot velvotettaisiin antamaan suurista työpalkoistaan, kun on kysymyksessä niin jalo ja tärkeä asia kuin punssi-, sikari- ja pelivelkain maksaminen. Se oli miehistä johdonmukaisuutta, ja sitä kannattaa tosiaan ottaa huomioon!"

"Varsinkin, kun se syntyy rikas-ajatuksisissa naisaivoissa", huomautti Bengt kohteliaan ivallisesti kumartaen.

"Tai kun ritarilliset miehet sitä noudattavat", lausui pormestarinna äänellä, johon tuli yhä enemmän vallatonta leikillisyyttä ja kiihtynyttä harmia.

Bengt kumarsi jälleen.

"Tiedän naisten panevan suurta arvoa siihen, että saavat sanoa viimeisen sanan kiistassa — tahdon siis olla ritarillinen ja annan pormestarinna tulevaisuudenkuvan lopettaa pienen riitamme", sanoi Bengt hymyillen ja käännähti koroillaan.

"Ja minä — minä teen niinkuin killepelissä, kun eräs vissi kortti tuo epämieluiset tappiot!" huudahti pormestarinna; muut taputtivat käsiään ja Bengt poistui sormi suulla ja veitikkamaisesti päätään pudistaen, osotteeksi, että hän aikoi pitää ritarillisen päätöksensä.

Tämän pienen yhteentörmäyksen jälkeen ei keskustelu enää sujunut. Vain ylpeys oli estänyt Esteriä purskahtamasta itkuun, ja hän istui hiljaisena ja kalpeana ja tukahutetut kyöneleet painoivat jääkuorena hänen sydäntään. Hän ei voinut jäädä illalliselle, hän jätti talon rouvalle hyvästi ja meni pois, välittämättä Bengtistä ja ihmetyksestä, jota hän herätti noin äkkiä yksinään poistuessaan pidoista.

"Ei, tätä ei saa jatkaa", ajatteli hän, kun hän mielenliikutuksen ajamana kiivain askelin ja umpimähkään kuljeskeli katuja, "en voi elää tällaisen painon alla, en kestä, että mies, jota kerran niin sanomattomasti rakastin, alituisesti kiusaa ja loukkaa minua — minä tukehdun, menehdyn, sieluni näänny... Hän ei ole se, miksi häntä luulin, ei se, jota rakastin, *minun* Bengtini on kuollut, kuollut on rakkauteni ... nyt olen toisen oma ... vieraan miehen, joka hävittää parimman ja kauneimman itseni ... en *voi* elää hänen kanssaan ... en *voi!* Oi, minä muistan tunteeni häntä kohtaan, kun ensi kerran kohtasimme toisemme ihanana kevätpäivänä koulun edustalla ... ja hän tervehti minua kuin Faust Margareettaa. Voi, minä luulin silloin, että se hetki toteutti kaikki unelmani siitä miehestä, jolle tahdoin lahjottaa rakkauteni... En ajatellut hänen rikkauttaan, en hänen asemaansa — en edes antanut niille

mitään arvoa. Minä en koskaan ajatellut kuin muut nuoret, että on muka onni tulla ylhäiseksi ja rikkaaksi ... minun onneni oli vain hän, hän, hän! Eikä minusta tuntunut, että hän minun tähteni mitään uhrasi ... kaikki oli vain niin luonnollista, jos hän todella rakasti... Mutta rikkauden epäjumala, jota en kumartanut, kostaa ... hän vaatii oikeuttansa ... kun hän ei silloin meitä voinut erottaa, on hän nyt meidät erottanut... Oi Bengt, Bengt ... minä voisin itkeä verta, kun ajattelen, miten kaikki muutamassa kuukaudessa on muuttunut...!

"Mutta minäkin koston ... käytän oman leiviskäni: kauneuteni, taiteilijalahjani ... minä voitan mainetta ja rikkautta, minäkin ... niin ... sen teen ... minä karkaan hänen luotaan ... hän musersi rakkauteni ylpeydellään ja halveksimalla sitä, mikä minulle oli kalleinta ja pyhintä ... minä muserran hänet juuri sillä, mihin hän pani niin suurta arvoa... Kauneus, jonka lahjotin vain hänelle — voi, niin sydämestäni, niin sydämestäni ... sen annan kaikkien ihailtavaksi — siten minä koston ... tai sitten vaivun niin syvälle, etteivät mitkään rukoukset ja kyyneleet voi minua nostaa..."

Ja tuhansia hurjia, irrallisia kuvia sukelsi esiin hänen kiihtyneestä, levottomasta mielikuvituksestaan, tuhansia suunnitelmia, toinen toistaan kamalampia ja mahdottomampia, kiusasi ja raateli häntä kauhistuttavine erikoiskohtineen. Milloin oli hän häikäisevä, miesten suosion ympäröimä diva, milloin makasi hän junan alle musertuneena, milloin pakeni hän määrätönnä yössä ja pimeydessä — mutta Bengtin epätoivo, Bengtin kyyneleet ja katumus saivat hänen sydämensä värisemään tuskan- ja kostonriemusta...

Mutta sinä yönä hän ei sentään toteuttanut epätoivoisia kostonajatuksiaan; äkillinen väsymys, niin suuri, että hän oli vähällä pyörtyä, ajoi hänet kotiin. Ihmeellistä kyllä ei hän pelännyt kohdata Bengtiä; hänelle oli vallan yhdentekevää, mitä Bengt sanoisi. "Nuhdelkoon niin paljon kuin tahtoo, pistelköön minua sopimattomasta käytöksestäni, typeryydestäni, köyhyydestäni", ajatteli hän katkeralla pilkkahymyllä, "tehköön mitä tahansa, kunhan hän vaan ei lyö minua, sillä silloin lähdän *heti!*"

Hän soitti ovikelloa, ja Erikson aukaisi suuresti hämmästyneenä; hän oli juuri aikeissa lähteä herrasväkeään noutamaan. Ester sanoi tulleen pahoinvointiseksi, meni makuusuojaan, riisuutui nopeasti ja paneutui vuoteeseen. Ja sitten vaipui hän uneen, nuoruuden uneen, jonka syvyyteen peittyvät katkerimmat, tuskallisimmatkin ajatukset...

Hänen suureksi hämmästykselleen ei Bengt seuraavana päivänä lainkaan puhunut pormestarin pidoista. Ainoastaan kerran mainitsi hän edellistä, päivää, kysyen terävästi ja lyhyesti:

"Tulitko eilen pahoinvointiseksi, koska niin äkkiä poistuit?"

"Niin", vastasi Ester yhtä lyhyesti, "tulin pahoinvointiseksi."

"Jos toiste sellaista sattuu, niin ole hyvä ja ilmoita minulle, että tiedän tulla mukaasi; näyttää pahalta, että menet yksin", jatkoi Bengt äskeiseen terävään tapaansa.

"Kiitos, mutta menin mieluinten yksin. On sairautta, jolle yksinäisyys on paras lääke."

Bengt ei vastannut, eivätkä he enää palanneet tähän aineeseen.

Uudella vuodella piti Bengt ensi kerran naimisensa jälkeen suurenlaiset pidot. Tosin oli hänellä ja Esterillä tuttavuuksiensa tähden ollut useitakin kutsuja, jolloin Bengt olisi voinut päästä pelosta, miten hänen vaimonsa kykenee esiintymään emäntänä, mutta nyt oli kysymys suurista päivällisistä muutamille Bengtin sukulaisille ja muutamille ulkomaalaisille liikemiehille, jotka vierailivat kaupungissa katsomassa Vångan tehdasta.

Tällä kertaa ei Esteriä haluttanut antaa Charlotte neidin esiintyä talon valtijattarena. Pari loukkaavaa sanaa, jotka Bengt oli lausunut, siten paljastaen juovan, jonka hän enemmän tai vähemmän itsetietoisesti aina näki Esterin ja sukunsa välillä, olivat saaneet Esterin epätoivoisen kiihtyneeseen tilaan, joka panee sielun voimat jänteeseen ja pakottaa ihmisen tuhmaamaan niitä ensimmäiseen mahdolliseen asiaan, mikä tielle tulee. Esterin mielikuvituksessa ajelehti joukko hurjia tuumia, niinkuin aina, kun jotain tällaista sattui. Mieluinten olisi hän tahtonut käyttää kiihtynyttä tarmoaan pako- tai itsemurhayritykseen, mutta rohkeutta ja tilaisuutta puuttui, ja niin hän sitten vallan epärunollisesti käytti sen päivällisen aikaansaamiseksi. Mutta ei siinä ollut vain proosaa, sillä kaiken alla oli halu uhmata Bengtiä, näyttää, että jos hän, Ester, vain tahtoi, voi hän kilpailla Bengtin ylpeän suvun kanssa ja voittaa röhkheän palvelijalauman, jolla Bengt häntä kiusasi.

Nyt syntyi jännittävä ottelu Esterin ja Charlotte neidin välillä. Ester menetteli yhtä viekkaasti, kuin hänen vihollisellaan oli tapana tehdä. Hän käytti samoja keinoja, ei tehnyt mitään varomattomia hyökkäyksiä, houkutteli Charlotte neidin selittämään suunnitelmansa erikoisseikkoja myöten ja kuunteli niin tarkkaavaisena ja nöyränä käytökseltään, että asianomainen tuli mitä paraimmalle tuulelle. Mutta kun Ester oli koonnut kyllin aineksia, jotka hänen nopea käsityksensä ja hyvä muistinsa kohta muutti

kallisarvoiseksi tietolähteiksi, otti hän valtioviisaasti koko johdon käsiinsä ja sovitti yhteen tietonsa vallan erikoisella tavalla ja kaikkien keittotaidon sääntöjen mukaisesti. Sanomattoman taitavasti sysäsi hän Charlotte neidin valta-istuimelta, jolla tämä niin monta vuotta oli istunut Bengtin kodissa, ja asettui itse hänen paikalleen. Charlotte neiti kivettyi hämmästyksestä: mitä tämä oli, mikä kissankynsi niin äkkiarvaamatta pistihe näkyviin? Charlotte neiti veti esiin koko keittotaito-salaisuuksiensa ja kokemustensa asevaraston masentaakseen vihollisensa, mutta rajattomaksi hämmästykselleen kohtasi hän Esterissä ensi kerran *rouva Falkensternin*, johon eivät hänen terävimmät, paraimmatkaan aseensa pystyneet. Tosin ei Charlotte neiti näkyvää tappiota kärsinyt, olivathan hänen tietonsa onnistuneitten päivällisten pohjana; mutta hän oli kärsinyt sisäisen tappion, siitä ei epäilystäkään, ja että Ester tämän jälkeen kohosi arvossa hänen silmissään, sen huomasi siitä, että Charlotte neiti, joka tähän asti oli pitänyt Esteriä "kilttinä ja hyvänä", tämän muistorikkaan yhteentörmäyksen jälkeen aina hyväntahtoisesti kuvaili häntä sanoilla: "ilkeä, ahne ja riidanhaluinen". Mutta päivälliset onnistuivat loistavasti; ulkomaalaiset ihailivat kaikkea ruotsalaisen ammattiveljensä kodissa eikä suinkaan vähinten hänen nuorta puolisoaan, jonka kauneus aiheutti heidän puoleltaan vilkkaita ja samalla kunnioittavia mieltymyksenosotuksia. Bengt vallan säteili. Juuri tuollainen tuli hänen vaimonsa olla, kaikkein ihailema — ja hänen käytöksessään miellytti häntä juuri tuo hieman hillitty sävy, jota oli Esterin iloisuudessa ja joka niin hyvin sopi rouva Falkensternille. Mitä välitti hän hänen köyhydestään ja alhaisesta syntyperästään? Ne hän oli unohtanut illan juhlatunnelmassa, lasien helinässä ja katsellessaan tuota tenhoavaa nuorta naista edessään...

Mutta Ester ei unohtanut; hän tunsu milt'ei vihaa, kun Bengtin hurmaantunut, ihastunut katse häntä kohtasi...

Illalla, vieraitten mentyä, veti Bengt Esterin kiihkeästi syliinsä, suuteli häntä, huomaamatta, miten vastahakoiset hänen huulensa olivat, ja huudahti riemastuneena:

"Sinä olet tänään näyttänyt uuden ihastuttavan puolen monivivahteisesta olennostasi. En tosiaankaan tiennyt, että sinussa olisi niin paljon hienoa maailmannaista."

"Oh, näyttelijätärhän minussa vain pilkisti esiin — minä voin näyttellä, mitä osaa tahdon", vastasi Ester ja irtautui hänen syleilystään, kylmästi nauraen.

Bengtin kasvat synkkenivät. Häntä inhotti kuulla sanaa "näyttelijätär" Esterin nimen yhteydessä; sen tiesi Ester, mutta nyt oli hän sillä mielellä, että häntä huvitti käyttää sitä.

"Tarkotatko siis, ettet tuntenut ystävällisyyttä, jota osotit vieraille, vaan ainoastaan teeskentelit sitä?"

"Kyllä minä sitä tunsin — mutta näyttelijän tavalla. Luuletko sinä, että taiteilija voi esittää osaansa tunteematta johonkin määrin sitä, mitä hän näyttellee?" vastasi Ester samalla kylmällä naurulla.

"No, siinä tapauksessa voin vain taputtaa käsiä ja sanoa, että näyttelit osaasi ihastuttavasti", lausui Bengt ja kumarsi ivallisesti, johon Ester vastasi samoin kumartaen.

Mutta keväämpänä sattui jotain, joka muutti sekä Esterin että Bengtin elämän: Esterin piti tulla äidiksi.

Samana hetkenä, kun se kävi Esterille selväksi, oli kuin olisi kaikki katkeruus haihtunut hänen sielustaan, kuin ei hänessä olisi ollut sijaa muulle kuin äärettömälle, valtavalle onnellisuudelle. Hän joutui taas keskelle kuohuvaa elämää, jonka hän jo synkässä epätoivossaan oli puoliksi hylännyt. Taas kulki hän ikäänkuin ihmemaassa, taas oli hänen koko olemuksensa kuin ruusunhohteesta ja sinervistä satu-usvista kutoutunut unelma. Ja tuo unelma se kuiski hänelle niin kauniita, ihmeellisiä tarinoita: pienistä, puhtoisista lapsenjaloista, joihin hän sai painaa huulensa, kirkkaista silmistä, joiden katse oli hänelle tuttu vanhastaan, sillä olihan siinä sielua hänen sielustaan, ajatuksia hänen ajatustensa merestä; niin, pienestä prinssistä se kertoi, joka oli elävä kaukana elämän suruista, ylhäisellä vuorenhuipulla, aurinkoisessa onnenlinnassa... Ei hän tuntenut enää omaa tuskaansa; se, mikä ennen oli häntä vaivannut, ei enää häntä voinut haavottaa, ja suuri, riemuava onni, joka täytti hänen rintansa, veti häntä jälleen Bengtin puoleen täynnä rikkaan halua tuhlaten jakaa aarteistaan...

Mutta hänen unelmansa oli lyhyt; hiipien ja kavalana tuli kuume ja heitti hänet tautivuoteelle. Hän ontui aivan haudan partaalle, ja ainoastaan vaikea, vaarallinen leikkaus pelasti hänen henkensä.

Kun hän monta kuukautta kärsittyään nousi tautivuoteelta, jonka hän luuli ja vieläpä toivoikin olevan viimeisensä, oli hänen ruumiinsa kuin varjo ja hänen sielunsa vaipunut synkkään mietiskelyyn. Hänestä oli julmaa palata elämään, eikä vain siksi, että hänen ihana kevät-unelmansa oli lopussa, vaan siksi, että hän aavisti tämän armottoman taudin ainiaaksi riistäneen häneltä toivon tulla äidiksi, vaikka hän ei uskaltanut kysyä sitä lääkäreiltä. Ei hän juuri näyttänyt tunteitaan, hän ei koskaan puhunut tästä, mutta hänen sydämensä kuohui tuskaa ja katkeruutta. Hän ei *voinut* taipua; hän ei edes vilahdukseltaakaan nähnyt Jumalan johtoa siinä, mitä oli tapahtunut, hän näki vain kovan, säälimättömän kohtalon, jonka

armottomat iskut kerta toisensa jälkeen sattuiivat häneen. Ainoastaan joskus, kun hän istui äitinsä luona ja itki hänen rintaansa vasten nojaten, sulki katkeruus. Suru kävi suloiseksi ja aavistuksena hiipi hänen sieluunsa ajatus, että kaiketi tämän kauhean onnettomuuden takana *täytyi* löytyä jotain, löytyä tuota rakkautta, josta äiti niin usein puhui...

Se, mitä oli tapahtunut, oli melkein kuin kielletty puheenaine Bengtin ja Esterin välillä; molemmat surivat ehkä yhtä syvästi tuota pientä olentoa, joka oli kuollut, ennenkuin elämä ehti virrata sen jäsenissä, mutta umpimielisiä ja suljettuja kuin he olivat, eivät he koskaan puhuneet toisilleen tunteistaan. Ensi aluksi oli Bengt hiljainen ja alakuloinen, mutta vähitellen tuli hän entiselleen, palasi vanhoihin tapoihinsa ja lauseparsiinsa. Esterin pitkän sairauden aikana oli hän hyvin hellä häntä kohtaan; mutta hänen täydellisen avuttomuutensa tähden, jonka suru ja elämäänkylläntymys synnyttivät, sai Bengt vielä enemmän valtaa hänen ylitsensä. Hänellä ei ollut enää muuta omaa kuin surunsa; se oli hänen, sen kätki hän pelokkaana Bengtin katseilta, sen valtijaaksi ei tämä ikinä ollut pääsevä. Muutoin sai Bengt sanoa mitä tahtoi, muuttaa hänet minne halusi ja järjestää heidän elämänsä mielensä mukaan.

Jos ei Esterin suru olisi ollut niin itsekäs, jos hän kertaakaan olisi tullut ajatelleeksi, että Bengtkin ehkä kärsi, ja jos tuo ajatus olisi saanut hänet avaamaan Bengtin sydämen suljetun oven, olisi hän hyvin suuresti hämmästynyt näkemistään. Jos hän myöhään illalla olisi voinut näkymättömänä hiipiä Bengtin luo ja nähdä synkän ilmeen, joka levisi hänen kasvoilleen, kun hänen ei tarvinnut pelätä ihmisten katseita, ei Ester ikinä olisi sitä unohtanut.

Sillä pitkinä öinä, kun Ester, sairaanhoitajattaren vartioimana, oli vaipunut taudistaan toipuvan syvään uneen, valvoi Bengt suru sydämessään. Kyllä Ester yksinäisyydessä itki kuiviin elämänilonsa ja kostutti ajatuksissaan epätoivon kyynelin pientä ruumista, jonka katoavaisuus oli temmannut, ennenkuin elämä sitä ehti muodostella, mutta eivät Bengtinkään yksinäiset hetket olleet sitä iloisemmat. Unettomina öinä kohosi uudelleen ja uudelleen muistojen usvakuvien keskestä näky: jäätynyt järvi, sokaisevaa lunta sataa tiheään, nainen lapsi sylissä taistelee eteenpäin myrskyssä, kaatuu, nousee, vaipuu taas ja hautaantuu raivoisaan lumipyörteeseen... Ja tuon näyn yläpuolelle oli tulikirjaimin kirjoitettu kolme kauheaa sanaa: kosto ... pahuudenpalkka ... rangaistus... Bengtin sielua värisytti. Oliko hän viimeinkin kohdannut elämän rautaisen lain, jota ei kukaan voi taivuttaa, ei hänkään? Oliko mahdollista, että onni, joka oli häntä kaikessa seurannut lapsuudesta saakka, nyt koston lain nojalla hänet jätti juuri siinä, mikä oli hänen sydäntään lähinnä? Löytyikö siis todellakin jumalallinen, järkkymätön oikeus, tuo lahjomaton: "sinä niität, mitä olet kylvänyt", ja oliko hän nyt joutunut siihen pyörteeseen, joka vie alas katumuksen ja omantunnontuskain syvyyteen? Ensi kerran elämässään näki Bengt vilahdukselta tuon salaperäisen olennon, jota sanotaan persoonalliseksi Jumalaksi ja johon hän myös oli uskonut juuri niin paljon kuin sopivaisuus vaati; mutta ei hän ollut koskaan hänen olemustaan miettinyt, ei koskaan häntä pelännyt tai kaivannut...

Mutta tämä ensimmäinen yhtymys Kaikkivaltiaan kanssa, hämärä tunne ikuisen oikeuden olemassaolosta, sai Bengtissä pikemminkin taikauskaisen pelon luonteen. Hänen mielessään se yhdistyi uhkauksiin, joita Åke Henning viimeksi tavattaessa oli lausunut. Tuo ihmeellinen tunne, joka hänessä siitä asti oli vallinnut, tunne, että Åke jollain salaperäisellä tavalla oli saanut hänet valtoihinsa, lisääntyi ja muuttui vihdoinkin aavistukseksi jostain hirmuisesta mullistuksesta hänen elämässään, muutoksesta menestyksestä tappioon, onnesta onnettomuuteen, ja se, mitä nyt oli tapahtunut, oli vain alku siihen...

Kun yö hälveni ja aamun kirkkaus karkotti pimeyden peikot, silloin palasi häneen entinen rohkeus, silloin hymyili hän pilkallisesti taikauskaisille houreilleen. "Olen sairas enkä voi hillitä itseäni", ajatteli hän, "jotain on minussa pois tolaltaan. Tähän asti on elämäni ollut yhtämittaista menestystä, olen saanut kaikki, mitä olen tahtonut — minulle on uutta, että minun täytyy luopua toiveistani, niin rakkaasta toiveesta, tulevaisuudesta, ilosta kodissamme, kaikesta, jonka vuoksi tein työtä, ja se se on jollain lailla vaikuttanut terveyteeni. Matkustan jonnekin vähäksi aikaa, ehkä se tekee minulle hyvää."

Ja hän matkusti — hän matkusti ja palasi kotiin. Mutta minne hän menikään, sinne seurasivat ajatukset ja muistot, päivän hälinässä näkymättöminä ja äänettöminä, mutta yön hetkinä aavemaisina hiipien ja kuiskaillen hänen vuoteensa ympärillä.

VIII.

Esterin ankaran sairauden jälkeinen talvi muodostui hänelle syvän yksinäisyyden ajaksi. Tehdasliike antoi Bengtille enemmän puuhaa kuin milloinkaan ennen, olipa siihen sitten syynä asianhaarat tai

Bengtin tottumus lakkaamattomalla työllä vastustaa levottomia, synkkiä ajatuksia. Välistä viipyi tämä useita viikkoja matkoilla sahana vuoksi ja saattoi illan toisensa perästä istua kirjoituspöytänsä ääressä puoleen yöhön.

Sillä välin sai Ester olla itsekseen. Tosin sairaus, joka oli häntä kohdannut ja jonka jäljet vielä tuntuivat, antoi jälleen kaupungin rouville, pormestarinnalle etunenässä, oikeuden "suojella" häntä, niinkuin he aikoinaan suojelivat pikku Ester Hermansonia, jakaa hänelle hyviä terveysopillisia neuvoja, — joita hän ei milloinkaan seurannut, — ja tulla aamupäivin hänen luokseen saamaan kahvia ja muuta hyvää. Mutta Ester itse ei koskaan lähtenyt minnekään; häntä seuraelämä väsytti, ja vielä terveeksikin tultuaan hän tietämättään hieman näytteli taudista toipuvan osaa, jotta hänellä olisi oikeus niin paljon kuin mahdollista vetäytyä pois muiden parista.

Äiti oli nyt enää ainoa, josta hän elämässä välitti. Hänen tunteensa, joka kaikkialla kohtasi vastarintaa, kiintyi sairaaloisen kiihkeällä voimalla äitiin, joka oli ollut hänen syvimmän rakkautensa esine lapsuuden ja nuoruuden päivinä. Kun Bengt oli poissa, kuljetti hän äidin kotiin luoksensa; kun Bengt oli kotona, vietti hän häikäilemättä suurimman osan aikaansa äidin luona. Rouva Hermanson yritti vastustella, koetti saada Esteriä käsittämään velvollisuutensa, mutta turhaan. Häntä kohtasi jokin kova ja kylmä, passiivinen itsepintaisuus, jota hän ei ennen ollut huomannut tyttäressä.

"Äiti kulta", vastasi Ester äidin varoituksiin, "älä huoli puhua enää — minä en kestä sitä ... kerron sinulle sen sijaan jotain, joka auttaa sinua minua ymmärtämään..."

Ja hän istuutui äidin viereen, nojasi päätänsä hänen rintaansa vasten ja kuiskasi omituinen hillitty terävyys äänessään:

"Salli minun tämä ainoa kerta puhua suuni puhtaaksi, muutoin tukehuttavat pahat ajatukseni minut... Olen huomannut, ett'ei minussa ole hituistakaan rakkautta ... sillä, katso, minä tunnen ... että melkein vihaan häntä, niin, äiti, hän on minusta inhottava, väliäpitämätön kuin hän on surusta, jonka pitäisi olla meidän molempain... En tahdo hänelle mitään pahaa, mutta tahdon hänet mielestäni karkottaa, unohtaa, että häntä onkaan, että tiemme kerran sattuiivat yhteen ja me rakastimme toisiamme. Sillä minä en voi toisin, minun täytyy ihailia sitä, jota rakastan... En koskaan rakasta *ihmistä*, rakastan vain sitä, mikä hänessä on hyvää, jaloa. Ja kun sitä ei löydy, niin on rakkauteni ollutta ... mennyttä!"

"Mutta oletko ajatellut, ett'et itsekään ole virheetön, Ester? Jos kaikki ajattelisivat niinkuin sinä, ei kukaan myöskään sinua rakastaisi."

Ester istui hetken vaiti ja tuijotti eteensä.

"En minä vaadi, että ihmiset ovat virheetömiä, siinä erehdyit, äiti", sanoi hän viimein. "Mutta, näetkö, minä vaadin, että rakastettuni sielu sointuu samoin kuin omani, että *pohjasävel* olentomme sisimmässä on sama; — pinnalla voi olla epäsointua, mutta se kyllä häviää, kunhan pohjasävel ei sorahda. Mutta Bengtin sorahtaa aina, kun se yhtyy omaani, ja siksi, että tuon olen huomannut, en voi enää häntä rakastaa."

"Sinussa ei ole rakkautta, Ester, siinä olet oikeassa. Muutoin sinä rakkaudellasi ja rukouksillasi toisit miehessäsi esiin kaiken hänessä piilevän hyvän."

Ester pudisti päätään.

"Ensiksikään en kykene rakkaudella ja rukouksilla saamaan esiin miehissä piilevää hyvää, minussa ei ole lainkaan tuota n.s. 'das ewig weibliche'. Voin rakastaa — rajattomasti — mutta en kykene 'nostamaan' toista, niinkuin muutamat naiset niin mielellään tekevät. Ja toiseksi", hän alensi ääntään ja kääntyi puolittain pois, "minä melkein uskon, ett'ei hänessä todellakaan ole mitään hyvää..."

"Ester, Ester, miten voit puhua noin, enhän enää tunne omaa lastani! Luuletko, että löytyy ainoatakaan, jossa ei olisi jotain hyvää? Ja miten kävisi, jos kaikki olisivat yhtä kovasydämiset kuin sinä?"

Ester istui hetken vaiti, maahan katsellen.

"Jumala hänelle antakoon anteeksi, mutta minä en vielä voi", kuiskasi hän, "hän on tehnyt minusta toisen, kuin ennen olin, — hän on soaissut muinaisen valoisan, vahvan uskoni elämään..."

"Rukoile sitten Jumalaa, Ester parka, lahjottamaan sinulle anteeksi antavan mielen, rukoile sitä, sillä kerran tarvitset itsekin anteeksiantamusta..."

Ester ei vastannut, hän vain painoi päänsä äidin rintaa vasten ja itki hiljaa ja kauan...

Eräänä aamupäivänä, kun hän tuli äidin luo, oli tämä vielä vuoteessa, ja kun Ester tarttui hänen

käteensä, tunsi hän, että se oli kuumeinen.

"Äiti", huudahti Ester, heittäytyen polvilleen sängyn viereen ja painaen otsaansa äidin kättä vasten, "sinä et saa jättää minua, minä en kestä sitä — muista, että sinä olet ainoani — en päästä sinua, taistelen Jumalan kanssa sinusta ja voitän tai sorrun..."

"Vaiti, vaiti — älä puhu noin, Ester!" keskeytti rouva Hermanson, "kuoleman edessä täytyy meidän hiljaa alistua. Kaikkea muuta voi rakkaus vaatia ja antaa, ei ijäisen elämän lahjaa. Kun Herra kutsuu, ei mikään voi pidättää minua, et edes sinä, Ester... Katsos, pikku Ester", jatkoi hän hetken vaitiolon perästä, Esterin yhä kätkiessä kasvojaan äidin käteen, "kun kuolema saapuu, ratkeavat kaikki siteet, meidän täytyy sitä seurata, ja ihmeellisintä on, että seuraamme mielellämme, olivatpa jälkeenyjävät meille kuinka rakkaat tahansa..."

"Äiti, älä jätä minua!" nyhkytti Ester.

"En ole huolissani sinun tähtesi, lapsi", vastasi rouva Hermanson ja silitti kädellään Esterin kosteaa poskea, "tiedän, että sinä vielä joudut suuriin syvyksiin, mutta tiedän myös, että sinä nousest niistä ... uskon niin varmasti Hänen apuunsa, joka on kantanut minua kuilujen yli ja kuulee rukoukset..."

"Oi, armas äiti", huudahti Ester ja painoi äidin kättä sydäntään vasten, "ethän tarkota, että lähdet pois luotani!... Minä en voi kestää sitä... Jumala ei voi olla niin julma ja ottaa minulta viimeistä aarrettani ... ei, ei..."

"Hiljaa, lapsi, hiljaa, älä vaikeroi", kuiskasi rouva Hermanson levottomana, "viime hetkenäni kuulisin valitushuutosi, ja silloin tulee olla rauhaa, vain rauhaa", lisäsi hän ja katsoi eteensä uneksivin, kaukokatseisin silmin.

Ester ei voinut vastata. Äidin sanat valtasivat hänet kuin juhlalliset urkusävelet, ja sinä hetkenä hän ymmärsi, ett'ei hän kohta enää saisi itkeä sitä sydäntä vasten nojaten, joka uskollisesti aina oli ottanut osaa hänen suruihinsa ja iloihinsa. Hän tunsi, että äidissä oli jotain uutta, että hänen sielunsa salaperäisellä tavalla alkoi irtaantua kaikesta maallisesta, jo kuunnellen lähenevään askelten ääntä...

Kuolemaa ei tarvinnut kauan odottaa; kaikki kävi nopeasti ja hiljaa, vastarinnatta ja tuskitta. Elämän taisteluun väsähtänyt otti kuoleman vastaan, niinkuin se, joka kauan on odottanut kutsua ja heti on valmis matkalle lähtemään. Varhaisena aamuhetkenä, kun yön hämärä vielä peitti huoneen, astui kuolema sisään, ja kun se oli asiansa toimittanut, lepäsi vuoteella kalpea, kuihtunut, uneen vaipunut vaimo, kasvoillaan haudan tyyneys ja ijäisen elämän riemu... Pääpuolella istui yksinäinen, kumartunut olento, joka ei rohjennut häiritä kuoleman rauhaa hurjilla valituksilla, joita hänen sydämestään tahtoi kohota.

Äidin kuoleman jälkeinen aika tuntui Esteristä omituisen hiljaiselta ja kylmältä. Ei hän edes hautajaisissa osottanut minkäänlaista mielenliikutusta; hänen suurissa silmissään oli kuumeinen loiste, kapeat huulet olivat lujasti yhteenpuristetut. Koko hänen olentonsa kapinoi; siksi oli hän kyyneleetön, siksi oli hänen sydämessään vain uhkamielistä valitusta, joka hänen täytyy vaientaa. Äidin kuoleman jälkeen valtasi hänet kauhea autiudentunne koko voimallaan, kun hänen joka päivä täytyi olla ja elää ihmisen kanssa, joka tuli hänelle yhä ja yhä vieraammaksi. Hänestä tuntui, kuin olisi hän ollut yksin erämaassa, tai kuin olisi hän ikäänkuin hukunut huumaavaan ihmisvirtaan. Öisin pelottivat häntä unessa surun ja yksinäisyyden kauhut: hän harhaili rauhattomana salaperäisiä, tuntemattomia seutuja, kiemurtelevia polkuja, joita hän kiiruhti eteenpäin, etsien jotain, mitä hän ei koskaan löytänyt. "Elämä on armoton, säälimätön", kaikui alati synkästi hänen sielussaan, "vain kuolema suo lohtua ja lievitystä."

Niin eli hän hiljaisena ja väliäpitämättömänä, ja Bengt kävi hänelle lopuksi niin vieraaksi, että hän melkein säpsähti, jos tämä äkkiarvaamatta astui huoneeseen. Bengt puolestaan loukkaantui ja vetäytyi yhä kauvemmas hänestä. Kun Esterin jäykkä, kylmä käsi lepäsi Bengtin kädessä ja hänen harhaileva katseensa arkana välitti Bengtin katsetta, valtasi tämän inho Esteriä kohtaan, ja sen sijaan, että olisi sanonut myötätuntoisen, lohduttavan sanasenkaan, antoi hän synkän äänettömyyden nousta heidän välilleen. Ja niin kulki Ester kantaen surua äidin kuolemasta saamatta koskaan Bengtiltä osaaottavaa sanaa. Sitä hän ei voinut unohtaa, rautaisin nauloin kiinnitti hän sen muistiinsa; hän hautoi öin, päivin ajatusta, kuinka kauheaa, sydäntäsärkevää oli, että hän oli kadottanut äitinsä, mutta ei ollut puolisoltaan saanut edes sitä myötätuntoisuutta, jota tuntemattomatkin osottavat toisilleen. Mutta hän vallan unohti kylmyydellään ja arkuudellaan itse karkottaneensa Bengtin luotaan...

Eräänä iltana, pari viikkoa äidin kuoleman jälkeen, kun puoliset yhdessä istuivat Bengtin huoneessa, molemmat milt'ei koko ajan äänettöminä, laski Bengt pois sanomalehden, jota hän par'aikaa luki, ja sanoi äkkiä:

"Olen tuonut malleja salin uusiksi uutimiksi, tahdotko katsella niitä?"

"Mielelläni", vastasi Ester, mutta hänen äänensä oli väsähtänyt ja väliäpitämätön, eikä hän edes kohottanut katsettaan työstä, jota ompeli. Hän tiesi, että Bengtin haluat uutimet kuitenkin tulisivat valituiksi.

Hänen äänensä ja käytöksensä ärsytti Bengtiä ja sai maljan, joka jo kauan oli ollut kukkurallaan, vuotamaan yli. Bengt nousi kiivaasti, heitti sanomalehden lattialle, asettui Esterin eteen ja huudahti:

"Ei, tätä ei saa jatkua! Vaadin, ett'ei vaimollani aina ole vain tuo hautajais-ilme, jolla olet minua kiusannut siitä asti kuin ... niin, pian koko avioliittomme ajan. En tahdo enää nähdä sitä, kuuletko! Ja joll'et voi muuttua, niin ... paras lie että eroamme..."

Ester vaaleni tavallistakin kalpeammaksi, kun hän noin äkkiä näki oman ajatuksensa esiintyvän edessään. Mutta kiukkuisella ja velton-alistuvaisella äänellä, joka yhä enemmän kiihotti Bengtiä, hän vastasi:

"Niinkuin tahdot."

"Niinkuin tahdot!" matki Bengt, ja hänen äänessään kuohui pidätetty viha, "eikö sinulla sitten ole mitään omaa tahtoa?"

"Ei — ei mitään — nyt enää", lisäsi Ester hiljaisesti.

"Vai niin! Ei mitään! Mutta tahtoa on sinulla ollut katkeroittoa elämämme, tahtoa muuttua iloisesta, ystävällisestä nuoresta työstä itkuseksi, hempeämieliseksi naiseksi, jollaisia enin vihaan. Siihen on sinulta tahtoa riittänyt! Mutta varotan sinua, Ester, muutu, jätä tuo hautajais-ilme!..."

"Miten voit pyytää minua näyttämään iloiselta muutama viikko äidin kuoleman jälkeen!" huudahti Ester kiivaasti.

"Tuo ilme oli sinulla jo aikoja ennen, kuin äitisi kuoli. Sitä paitsi olen minäkin surrut äidin kuolemaa, ja ymmärrän sen surun. Mutta se ei oikeuta kuitenkaan näyttämään siltä, kuin olisi koko elämänilo mennyttä..."

Ester ei vastannut, hän istui liikkumattomana, katseli maahan, ja kasvoilla kuvastui väsynyttä väliäpitämättömyyttä. Viimein kohotti hän arkana silmänsä; kolikko hiljaisuus kauhisti häntä. Bengtin kasvat olivat synkät ja ankarat, hänen silmissään säihkyivät rajuilman ensi salamat.

"Varo itseäsi!" huudahti hän ja ojensi uhaten kätensä Esteriä kohden, "sinä et tiedä, mitä teet minua vastaan uhmaillessasi. Jos et muutu ... niin ... Jumal' auttakoon..."

"Tee se", kuiskasi Ester levollisesti, vaikka koko ruumis vapisi, "se on minulle vain voitoksi..."

Mutta Bengtin käsi ei koskettanut häntä. Hän kääntyi nopeasti, tarttui sen sijaan tuoliin ja paiskasi sen rajulla voimalla lattiaan.

"Minä vaadin, että muutat käytöksesi, kuuletko? Onko sinulla jotain valittamista — tahdotko, että jokin olisi toisin — sano suoraan, onko sinulla valituksen syytä?..."

"Ei ... ei...", vastasi Ester veltosti.

"Ei ... ei...", kertasi Bengt pilkallisesti, "no, jos ei sinulla ole mitään valittamista, niin mikä sinun sitten on?"

Ester tuijotti eteensä kauan, uneksivasti.

"Ei koskaan valiteta, että kevät on niin lyhyt, että kukat kuihtuvat ja kauniit sadut valehtelevat", kuiskasi hän, "surraan vaan ja kaivataan!"

"Jos tuolla lorulla tarkoitat, että olen muuttunut sinua kohtaan, niin olet itse syypää siihen. Minä en ensimmäisenä muuttanut. Ja muista, että ainoaan todelliseen suruusi — joka myös on minun suruni — lapsettomaan avioliittoomme, en minä ole syypää..."

Ester vavahti ja kalpeni entistä enemmän.

"Kuinka hennot noin armottomasti koskettaa veristä haavaa?"

"Anteeksi, en tiennyt, että se vuosi verta, et ole koskaan puhunut siitä — niin paljon kuin mahdollista olet koettanut näyttää väliäpitämättömältä ja tunteettomalta... Mutta muutoin", lisäsi hän teeskennellyn huolettomasti, "eihän hyödytä surra saavuttamattomia! Jos jotain haluat, niin tee siitä jyrkkä loppu ja hanki haluamasi ... joll'et voi sitä saada, niin tee silloinkin asiasta jyrkkä loppu ja muserra toivosi. Niin

minä olen tehnyt, voit koettaa samaa ... jos tahdot... Happamin naamoin ei veristäviä haavoja paranneta, se on varmaa..."

Ester oli vaiti; liikkumattomana, alaspainunein katsein istui hän Bengtin edessä ja antoi noiden kovain sanojen kohdata itseään, kuin piiskaniskut, joita ei jaksata torjua. Kun Bengt vaikenä, nousi hän ja sanoi soinnuttomasti "hyvää yötä" ja meni ovea kohti.

"Hyvää yötä", vastasi Bengt yhtä kuivasti ja kääntyi pois. Mutta kun Ester jo oli avannut oven, huusi hän hänen jälkeensä:

"Muista, mitä sanoin — muista, että minulla on oikeus vaatia sinulta ainakin kiitollisuutta, joll'ei muuta!"

Ester ei vastannut eikä kääntynyt, mutta makuusuojaan mennessään hän ihmetteli itsekseen, kuinka oli mahdollista, että toinen ihminen, ehkä tahtomattaan, tarkottamattaan, aina löysi sanat, jotka kaikkein enin haavottivat ja kiusasivat toisen sydäntä...

Sinä yönä ei Esterin silmiin unta tullut. Tunti tunnin perästä vierähti ja yhä istui hän kirjotuspöydän ääressä, päättään käteen nojaten ja synkästi eteensä tuijottaen...

Se hetki on kauhea, jolloin ajatus, joka kauan muodottomana, yhäti karkotettuna aaveena on hiipinyt ympärillämme, koettaen vallata meitä, äkkiä saa selvät piirteet ja pakottaa meidät katsomaan itseään suoraan silmiin. Silloin tuntuu, kuin valahtaisi yli koko entisen kärsimyksemme kamala selvyys; me ymmärrämme, mitä emme ennen ymmärtäneet, me näemme takanamme koko elämämme luisuvan pinnan ja fatalistisella levollisuudella ajattelemme: "niin, juuri tällaiseksi *täytyi* kohtaloni muodostua, tähän oli minun tultava."

Ester oli jo niin kauan kuullut aaveen hiivintää ympärillään, että kun se nyt yön hiljaisuudessa jyrkästi ja selvästi kuiskasi tuon kauhean sanan hänen korvaansa ja hän antautui kiusauksen valtaan, tuntui hänestä vain, kuin olisi suuri, ikävöity rauha valunut hänen sieluunsa ja tuudittanut tuskat lepoon.

Hän istui ja istui, tunnin toisensa perästä, ja kuunteli tuon kamalan ja kuitenkin niin tervetulleen vieraan sanoja. Se puhui houkuttavasti levosta ja hiljaisuudesta, syvästä, katkeumattomasta rauhasta, jota ei mikään voi häiritä... Se kertoi hänelle kuoleman suruisia satuja, se kuvasi ijäistä rauhaa, joka lepää nukkuvan kalpeilla kasvoilla, niin uneksivasti ja salaperäisesti, että suloinen väristys kävi Esterin läpi, kuiskasi se humisevista lehmuksesta ja visertelevistä linnuista tuolla hautuumaalla, missä kuolleet onnellisina uinuvat tuntematta enää elämän tuskia ja pettymyksiä... Mutta hautansa hiljaisuudessa kuulee hän tukahutettuja nyhkytyksiä, musta varjo lankee kirkkomaan päivänpaisteiselle hietakäytävälle, ja silmät, jotka ennen olivat ankarat ja kylmät kuin teräs, loistavat lempeinä kyynelistä... Kuolema herättää jälleen rakkauden eloon ... katumus saa unohtuneet nuoruudentunteet virkoamaan, ja Ester antaa kaikki anteeksi — onnellinen antaa mielellään anteeksi — sovinnon lempeys haihduttaa kaikki epäsoinnut... Ja ken on onnellisempi kuin ikuisen uneen vaipunut? Ken syvemmin sovittaa kuin kuolema?

Niin, kuolema oli kahleet katkova, kuolema oli antava, mitä elämä oli riistänyt ... syvä suru oli pehmentävä Bengtin sydämen, ja murhe, kaipausta oli tuova hänen sydämeensä taas rakkauden...

Esterin tili elämälle ei ollut pitkä. Hän kirjotti jäähyväiskirjeen parille lapsuudenystävälleen sekä Bengtille, sitten kävi hän köyhäin luona ja lahjotti heille kaikki omat rahansa, ja sitten oli hän mielestään valmis ottamaan tuon kauhean askelen.

Siitä asti kuin itsemurhanajatus oli hänet vallannut, ei hän tuntenut mitään epäröimistä. Hänen *täytyi* kuolla, koska hän ei *voanut* elää; se oli Esterin yksinkertainen johtopäätös, jota hän seurasi. Pimeys hänen ympärillään ja hänen sisässään oli liian suuri, hänen täytyi päästä pois siitä, hänen täytyi vapautua kauheasta sydämenahdistuksesta, joka jok'ainoa päivä uhkasi hänet tukahuttaa.

Pelkoa tai omantunnontuskaa hän ei tuntenut. "Miksi pitävät ihmiset itsemurhaa syntinä?" ajatteli hän. "Kaikki, mikä muista on niin suuriarvoista: rikkaus, kauneus, ylhäinen asema, kaikki tuo on omani, mutta sen heitän vapaaehtoisesti pois mennäkseni köyhän äitini luo, saadakseni hieman rakkautta, jota vailla en voi elää. Miksi olisi se synti? Olen aivan varma, että Jumala tuomitsee toisin ... olen varma, että kuolemasta herätessäni Hän ottaa minut rakastavana ja lohduttaen vastaan, ja sitten saan yhtyä taas äidin kanssa, saan hiipiä hänen syliinsä, niinkuin muinoin, ja levätä siinä ikuisesti, ja elämä, julma, valheellinen elämä on unohdettu ja haihtunut..."

Yöllä sitä päivää vasten, jonka hän oli määrännyt kuolinpäiväkseen, näki hän ihmeellistä unta. Hän on olevinaan suurissa pidoissa oudossa, eriskummaisessa talossa. Hän näkee useitten tuttavainsa vilahtavan ohitseen, kaikkien kasvoilla on levoton, jännittynyt ilme, — vierasten kesken vallitsee salaperäinen, juhlallinen tunnelma. Joka puolelta kuulee hän uteliasta, innokasta kuiskailua:

"tiedättekö, että rouva Hermanson, köyhä muotiompelija, on tullut taivaasta ja on täällä?" Esteristä tuntuu, kuin tietäisi hänkin, että äiti on läsnä, ja hänen sielunsa täyttää salaperäinen ihastus, jota voi tuntea vain unessa, kun mahdoton toive on toteutuvinaan ja haaveelliset näyt täyttävät mielikuvituksen. Äkkiä näkee hän äidin yksinään istuvan sohvassa, aivan sellaisena, kuin hän eläessään oli, puettuna mustaan villalենninkiin, kaulassa pieni valkoinen kaulus. Sanomaton ilontunne valtaa hänet, hän mielihiettäytyä äidin eteen ja syleillä hänen jalkojaan, mutta hän ei pääse, sillä vieraat tunkeilevat sohvan ympärillä ja tervehtivät kunnioittaen vastatullutta. Viimein näkee hän Bengtinkin tulevan: tämä asettuu äidin eteen ja kumartaa, syvempään vielä kuin toiset, kädet ristissä rinnalla. "Bengt, Bengt, kuinka sinä nyt noin äitiä tervehdit", huudahtaa Ester, "äitiä, jota sinä ennen halveksit!" — "Ah", vastaa Bengt ja katselee häntä alakuloisesti hymyillen, "siltoin ymmärsin niin vähän, en ymmärtänyt taivaallista ylevyyttä..." Mielenliikutuksen vallassa heittäytyy Ester äidin jalkain juureen ja kätkee kasvonsa hänen syliinsä. — Siltoin juuri hän heräsi, kyöneleet valuivat poskia pitkin ja povi aaltoili kiivaasti, kuin olisivat hänen sielunsa syvimät syvyudet järkkäneet.

Unen tuoma tunnelma säilyi kauan heräämisen jälkeen ja karkotti kuolemanajatukset. Nuo juhlalliset sanat: "taivaallista ylevyyttä", soivat hänen mielessään, pyytävinä kuin kirkonkellojen kaiku, ja hän mielti kauan, kuinka ihmeellistä oli, että juuri Bengt oli nuo sanat lausunut.

Mutta päivän mukana hävisi unen tunnelma, ja itsemurhan henki tarttui häneen uudelleen ja veti ja houkutteli häntä puoleensa kuin huimaiseva syvyys.

Iltapäivällä matkusti Bengt Vångalle palatakseen vasta seuraavana päivänä, ja kun Ester oli pannut huoneensa hiukan järjestykseen ja tuli pimeä, jätti hän kodin, jonne hän oli tullut täynnä kauniita unelmia elämänonnesta ja missä nuo unelmat kaikki olivat haihtuneet ja hävinneet, ja kiiruhti nopein askelin kaupungista. Tie johti vanhalle höyrylaivalaiturille, missä — sen hän tiesi — vesi oli syvää, ja siellä ei kukaan ollut häntä näkemässä.

Ilta oli tyyni, ei ainoakaan lehti värähdellyt syksyn harventamisissa puissa, mutta lahdella kävi vielä maininkeja myrskyn jäljiltä, jotka saivat veden hohtavan pinnan kohoilemaan pitkinä laineina ja houkuttelivat meren syvyydestä omituisia huokauksia. Illan hiljaisuudessa kuului hyökyaaltojen kohu ahdistetun rinnan lakkaamattomalta vaikerrukselta; tuolla näköpiirin rajalla, missä lahti yhtyi mereen, loisti majakkatuli, ja tähtien valo oli terävä, niinkuin se vain kirkkaina syys-öinä saattaa olla.

Luonnon juhlallinen hiljaisuus, meren alakuloiset, valittavat huokailut, syvä yksinäisyys, kaikki sulii kuoleman kaipuuseen, joka täytti Esterin sielun ja antoi ajatusten hiljaa vaipua nauttimaan ikuisen levon suloa, joka kohta oli laskeutuva hänen koko olemuksensa ylitse.

Hän katsahti ympärilleen: ei ainoatakaan elävää olentoa. Kaukaa kaupungin toiselta laidalta kuului koiran valittava, pitkäveteinen ulvonta ja lahdelta loisti punainen valo merelle suuntautuvan höyrylaivan lyhdystä... Hän kääriytyi päällysvaatteeseensa, pani kätensä ristiin ja katsoi taivaaseen päin, huulten kuiskaillessa hiljaista rukousta.

Aivan hänen silmänsä edessä loisti suuri tähti, joka oli kuin värisevä valopisara avaruudessa. Kauan silmäili hän sitä; muuan virsi lapsuusajalta muistui hänen mieleensä, ja hän toisti sen itsekseen puoliääneen. Sitten antoi hän katseensa kiittää yli taivaankannen, missä miljoonat kiinto- ja kiertotähdet ja tähtisumut kutoivat häikäisevän ihania, valoisia kuviaan. Hänen mielessään heräsi ijäisyydentunne, tuon suuren, mahtavan, käsittämättömän ijäisyyden, jonka huimaavassa syvyydessä heijastuu jumalanajatusten majesteettisuus, ja se karkotti tuskan tuoman lamauksen, jossa hän niin kauan oli kitunut. Hänen katseensa lenti tähdestä toiseen, hänen mielikuvituksensa laajeni, heikoista valousvista tuli etäisiä, salaperäisiä maailmoja, aurinkokuntia, jotka äärettömyydessä kiersivät toisiaan. Ijäisyys ... hänen ajatuksensa sekaantui, hän pelästyi, aivan kuin olisi hän äkkiä tuntenut aavekäden kosketuksen... Mitä hän aikoi? Mennä yksin tuota kauheaa äärettömyyttä kohti ... heittäytyä, kadota kuin atoomi avaruuteen? Jumala — Häntähän Ester ei tuntenut — missä oli Hän, kuka Hän oli, mikä noista myriaadeista maailmoista oli Hänen asuntonsa? Äiti — tapaisiko hän häntä enää — ehkä oli hän jo menehtynyt, kadonnut, haihtunut noihin pohjattomiin syvyyksiin?...

Kamala autiudentunne puristi kokoon hänen sydäntään, ja hän katseli tuskaisesti vettä jalkainsa juuressa, löytääkseen siitä kuolemanrauhaa, joka oli häneltä paennut. Mutta tuon suuren tähden kuva värähteli vedenkalvossa: oli aivan kuin olisi ijäisyyden salaisuus sielläkin kohdannut häntä.

"Ijäisyys ... mitä on ijäisyys ... mitä elämä? Minne kuljemme ... kusta tulemme ... miksi elämme tätä kärsimysten ja pettymysten elämää?"

Nuo ajatukset, jotka heräsivät kuin pitkästä unesta, suhisivat puolitajuisina hänen aivoissaan, ja siltoin oli hän äkkiä kuulevinaan Bengtin äänen, aivan niinkuin unessakin, alakuloisesti lausuvan nuo juhlalliset sanat: "me ymmärrämme niin vähän taivaallista ylevyyttä..."

Kuinka ihmeellistä, että Bengt, uskonnosta väliäpitämätön Bengt, jonka kanssa hän tuskin koskaan oli puhunut Jumalasta tai ijäisyydestä, oli vaikuttava hänen sielunelämänsä sanoilla, jotka todellisuudessa varmasti olivat Bengtille itselleen vieraat!

Ei, hän ei voinut nyt kuolla; hänestä tuntui kuin olisi hänet herättänyt ihmeen voimakas todellisuudentuuli, joka pakotti hänet vastoin tahtoaan takaisin elämän taisteluihin.

Hänen sielussaan muodostui jotain uutta: himmeä, nyt vielä muodoton tunne siitä, että hänet oli luotu tuota ijäisyyttä varten, jonka olemassaolo oli hänelle selvinnyt ja joka oli hänen sielunsa herättänyt unesta — *sillä* oli oikeus häneen, sille täytyi hänen elää...

Hän ei ollut vielä koskaan ajatellut olevansa ijäisyysolento; mainen elämä, tuo hänen olemisensa satunnainen muoto, oli hänet raudanlujasti kahlehtinut suruineen ja iloineen, pyyteineen ja kaihoineen; haudan partaalla, suuren syvyyden reunalla tunkihe hänen sieluunsa ensi kerran aavistus olemisen tarkotuksesta...

Hän lähti sillalta ja palasi kaupunkiin. Epätoivon nopein askelin oli hän äsken kiirehtinyt tuonne, varmana päämäärästään; hitaasti ja epäröiden, kuin vasten tahtoaan, pakon viemänä, joka oli tuohon tahtoon tarttunut, palasi hän nyt kotiin. Kuljettuaan kappaleen matkaa, hän pysähtyi, kääntyi ja heitti merelle pitkän, uneksivan katseen...

Kotiin tultuaan hän ensi työkseen repi palasiksi Bengtille ja nuoruudenystävillään kirjottamansa kirjeet. Sitten otti hän raamatun hyllyltä, missä se monet kuukaudet oli koskematta seisonut. Pieni hartauskirja, äidin antama, oli ollut hänen ainoana hengellisenä lukemisenaan. Sitä käytti hän iltaisin ollessaan tavallista surullisempi, mutta hänestä tuntui miltei aina, että mitä hän luki, oli tyhjää ja sisällyksetöntä.

Hän istuutui kirjoituspöytänsä ääreen, laski kätensä raamatun kannelle ja kuiskasi:

"Jumala, jos sinä minua estit kuolemasta, niin täytyy myös sinun opettaa minua elämään..."

Hän avasi raamatun umpimähkään. Se aukeni 90:n psalmin kohdalta, joka sisältää Mooseksen, jumalanmiehen, rukouksen. Ester luki:

"Herra, sinä olet meidän turvamme suvusta sukuun. Ennenkuin vuoret olivat syntyneet ja sinä loit maan ja maailman, olet sinä Jumala ijankaikkisesta ijankaikkiseen. Sinä, joka annat ihmisten kuolla ja sanot: tulkaa jälleen, te ihmisten lapset! Sillä tuhat ajastaikaa on sinun edessäsi kuin eilinen päivä, joka meni ohitse, ja kuin vartia yöllä. Sinä kaadat heitä kuin kaskea; he ovat kuin uni, niinkuin ruoho, joka aamulla kukostaa... Opetä meitä ajattelemaan, että meidän kuoleman pitää, että me ymmärtäväisiksi tulisimme! Käännä siis itsesi, Herra; kuinka kauan? Ja armahda palvelijoitasi... Ilahuta meitä niitten päivien suhteen, joina meitä vaivannut olet, niitten vuosikautten, joina olemme onnettomuutta kärsineet!"

Kun Ester lopetti lukemisensa, vierivät kyyneleet hänen poskiaan pitkin. Psalmin juhlallinen tunnelma, jossa tuntui vuosisatojen siipien suhinaa ja alkuaikojen hämäryyttä, sulii valtavasti tähtien ja yön ylhäisyyteen, joka hänelle äsken oli kertonut ijäisyyden tarinan. Hänen olentonsa sisin oli värähtänyt; hänestä tuntui, kuin olisi Jumala yksinäisyydessä ja hiljaisuudessa ensi kerran kulkenut hänen ohitse ja hän tuntenut Jumalan hengen puhalluksen.

Hän vaipui polvilleen ja kätki kasvot käsiinsä. Ajatukset, jotka hänen mieleensä nousivat, olivat himmeät, epäselvät, hänen huuliltaan ei päässyt kuuluvia sanoja, ei ääntä, mutta jotain sanomatonta, käsittämätöntä laskeusi tänä hetkenä hänen sieluunsa, hiljaa ja suloisesti, kuin äidinkäden lohduttava hyväily.

IX.

Yksinään, yksinäisempänä kuin kukaan, etsi Ester valoa. Äiti, joka nyt enemmän kuin koskaan ennen olisi ollut hänen uskottunsa, oli poissa, miehelleen hän ei voinut puhua, eikä heidän seurapiirissään ollut ketään, joka olisi häntä ymmärtänyt. Monta kertaa tuumi hän mennä seurakunnan kirkkoherran luo ja pyytää häneltä apua; mutta kuten aina ennen, asettui ujous nytkin häntä estämään avaamasta sydäntänsä. Hänen umpimielinen, suljettu luonteensa, — tuo yksinäinen tunturijärvi, joka toisinaan vilahteli hänen iloisten lapsensilmäinsä uneksivassa katseessa, — se pakotti hänet nyt omin neuvoin,

muiden avutta, pyrkimään totuuteen, ainoana johtonaan raamattu ja Jumalan ääni sydämessään.

Hänellä oli paljon apua siitä, että hän ennen oli niin vähän lukenut raamattua, niin että se nyt oli hänelle melkein kuin uutta. Sen kauneudet esiintyivät hänelle heti elävästi ja selvästi; niitä eivät häirinneet hengettömät muistolauseet, jotka niin usein lyijynä painavat etsivää ajatusta.

Öin, päivin hän rukoili ja luki, kirjotti muistiin ja vertaili, hankittuaan itselleen useampia raamattua selittäviä teoksia.

Hän tahtoi saada selvyyttä ihmeelliseen muutokseen, joka oli hänessä tapahtunut sinä iltana, kun hän seiso i kuoleman portilla ja se paiskattiin kiinni hänen edessään ja elämä häneen jälleen tarttui. Hänessä riehui myrsky, tapahtui mullistus, heräsi uusia voimia — nyt tahtoi hän Jumalan sanasta saada selityksen tähän sieluntilaan. Äiti oli usein puhunut "uudestisyntymisestä"; olikohan tämä ehkä sitä?

Niin löysi hän sen kohdan, jossa henkielämän salaisuudet kerääntyvät polttopisteeseensä: Jeesuksen yöllisen puheen Nikodemuksen kanssa. Silloin sai hänen sielunsa ikäänkuin survauksen, ja kirkkaan selvyuden aalto valahti hänen ylitseen. Ja sinä hetkenä syttyi hänessä syvä rakkaus tuota Jeesusta kohtaan, joka oli selvittänyt hänelle elämän arvotukset, näkymättömänä seisonut hänen rinnallaan, kun hän oli syvyyteen syöksymäisillään, ja nyt muutamain yksinkertaisin sanoin johtanut hänet totuuteen. Hänen omansa tahtoi hän olla läpi koko elämänsä, hänessä oli hän löytävä menetetyn itsensä, pirstoutuneen olemuksensa, hänen kauttaan oli ijäisyysolento hänessä kasvava, kehittyvä, ja hän itse oli tuleva siksi, mitä Jumala hänestä oli aikonut...

Kaikki kävi niin kumman kirkkaaksi, että häntä miltei vapisutti. Eikö tämä ollut ylpeyttä — kuinka oli mahdollista, että hän, halpa, taitamaton nainen, näki elämän totuudet, joita ajattelijat ja oppineet olivat mietiskelleet väsyksiin asti? Mutta sitten löysi hän Jeesuksen sanat: "Minä kiitan sinua, Isä, että kätkit sen viisailta ja ilmotit sen yksinkertaisille". Niin, tieto, mietiskely ei ikinä voi löytää elämän syvimpiä totuuksia, joll'ei sillä ole uskon ja rakkauden taikasauvaa. Eitieto, ei viisaus voi opettaa korvaa orkesterin sävelkohanassa erottamaan epäpuhdasta ääntä eikä liioin elämän pauhussa tuntemaan ijäisyyttä janoovan sydämen syvintä sykähdystä... Ja niin voivat myös ainoastaan usko ja rakkaus *nähdä* sen maailman, jonka perustana ne itse ovat...

"Uudestisyntyminen käsittää siis sen", ajatteli hän, "että ihminen *näkee* Jumalan valtakunnan, näkee Hänen henkensä salaisen työn, syntyy ijäisyyselämään, huomaa ijäisyysolennon itsessään ja muissa. Siksi kaikki, jotka eivät Kristusta tunne, kuolevat kadotettuina, sillä se, mikä on ijäisesti pysyvää, ei ole heissä vielä syntynyt, he kuolevat tomun lapsina, kuolevat lihassa — 'mikä lihassa syntynyt on, on liha'... Ja minä olin niin lähellä kuolemaa, olin mennä tuon suuren pimeyden läpi silloin, kun ijäisyysolento minussa vielä nukkui ... ihmekö siis, että kauhistuin ijäisyyttä, kun ensi kerran siihen katsahdin... Nyt tiedän myös, miksi uudestisyntyminen on rakkauden syntyminen sydämessämme: kun tuntee ijäisyysolennon omassa itsessään, alkaa rakastaa lähimmäistään... Minä ... kuinka minä ... *vihasin* Bengtiä, sillä minä ymmärsin vain sitä, mikä on lihasta ... nyt tiedän, että hänen henkensä on ijäinen ... sitä rakastan, sen tahdon rakkaudella ja rukouksella saada hänessä esiin..."

Ja oli kuin olisi hän lukiessaan, miettiessään ja tutkiessaan taas vähitellen tuntenut itsensä persoonallisuudeksi, tunne, joka viime vuodet oli ollut kadoksissa. Pala palalta löysi hän oman itsensä ja liitti nuo pirstat yhteen Jumalan sanan valossa. Hänessä kehittyi uusia voimia; kaikki se, mikä kuluttavan tuskan ja Bengtin ankaruuden painosta oli huojunut ja sortunut, nousi jälleen ja muodostui selväpiirteisenä määrätyn keskuksen, hänen syvemmäksi ja sydämellisemmäksi käyneen olentonsa ytimen, ympärille. Ensi kerran eläissään kohtasi hän itsetietoisena oman itsensä; hänen yksilöllisyytensä erikoisuudet pääsivät esiin ja hänen sielunsa himmeät piirteet kävivät selviksi ja varmoiksi.

Koska hän ilman ihmisapua, osaamatta määrättyjä oppisanoja ja lauseparsia, yksin oli taistellut Jumalan kanssa, sai hänen kääntymyksensä vallan itsenäisen luonteen. Vieno, syvä haaveellisuus, joka oli hänen olentonsa perussävel, tuli hänen uuden henkisen elämänsä kautta esiin ja loi siihen runollista hohdetta. Kun hän ensi kerran kääntymyksensä jälkeen astui kirkkoon, vaipui hän hurmaantuneena korkean holvin jaloon tunnelmaan ja virsi tuuditti hänet suloiisiin, äärettömiin unelmiin. Hänestä tuntui kuin painaisi Jumalan majesteettisuus hänet tomuun ja samalla kohottaisi kaiken yläpuolelle, urkujen sävelet kuohahtivat esiin ijäisyyden syvyyksistä, joista kuului autuaitten kiitosvirsiä, äidin kirkastuneet kasvot säteilivät hänelle hymyten, ja hän värisi kaipauksesta ja onnesta...

Vähitellen, ilman että Bengt ja Ester sitä aluksi huomasivat, tapahtui heidän suhteessaan muutos. Ester ei enää koskaan vastustanut Bengtiä, ja uhkamielisyys, joka aina oli vaikuttanut kuin sähkökipinä Bengtin itsevaltiaaseen luonteeseen, oli kadonnut. Sitä vastoin ryhtyi Ester sellaiseen, minkä viime aikoina oli kokonaan laiminlyönyt: hän teki ehdotuksia, antoi alkuajatuksia ja osotti siinä tarmoa, joka herätti Bengtin ihmetystä ja hämmästyttä. Niin, hän oli muuttunut, suunnattomasti muuttunut muutamassa kuukaudessa; missä Bengt ennen kohtasi jotain mitätöntä tai hemeää ja kyynelistä tai

ubkamielistä ja värisevää, sen sijalla oli nyt jotain niin lujaa, ett'ei hän voinut sitä järkyttää. Mistä se johtui, mitä oli tapahtunut? Bengt ei ymmärtänyt sitä, ja kuten tavallista, karkotti hän niin usein kuin mahdollista luotaan nuo ajatukset, jotka eivät olleet hänestä lainkaan mieluisia. Mutta siitä huolimatta heräsi hänessä joskus pistävää uteliaisuutta tullessaan lähelle tuota salaperäistä voimaa, joka päivä päivältä näytti valtaavan hänen kotinsa ja luovan hänen vaimonsa piirteet kuin uusiksi hänen silmissään. Varsinkin eräs erityinen tunne täytti hänet toisinaan synkällä suuttumuksella, tunne, jota hän ei edes tahtonut itselleen myöntää: hän näet joskus tunsu ikäänkuin kutistuvansa Esterin edessä; sanat, jotka ennen olivat kajahtaneet niin mahtipontisina ja täyteläisinä, kun hän ne oli singahuttanut, kimmahuttivat nyt takaisin, jättäen jälkeensä ilkeästi surisevan kaiun...

Ensi aikoina sen jälkeen, kun Ester oli Jumalan löytänyt, eli hän kuin vaipuneena ihaniin unelmiin siitä rakkaudesta, joka oli palauttanut hänet elämään, rakkaudesta, joka salaisena lähteenä pulppuaa elämän ilmiöiden pinnan alla, ja hänen sielunsa auennut korva kuunteli alati sen suloista, salaperäistä lorinaa. Mutta tuli hetki, jolloin hän heräsi uneksimisestaan, jolloin todellisuus tarttui häneen ja hän tunsu, että elämä asetti hänelle uusia vaatimuksia. Tähän asti oli hän ollut kuin varjo omassa kodissaan; hän oli ollut kaunis lelu vierashuoneessa, hieno pöytäkoriste Bengtin päivällisissä, ei muuta. Nyt nousi hänen ehjäksi kasvanut, itsetietoinen persoonallisuutensa vaatimaan oikeutta ja velvollisuutta itse hallita kodissaan.

Mutta vastarinta oli ankarampi, kuin hän oli ajatellut. Oli paljo mahdollisuutta voittaa Bengt, ehkä enemmän kun Ester aavistikaan, mutta ei ollut mitään mahdollisuutta voittaa vanhaa taloudenhoitajatarta. Charlotte neiti ei mielinnyt hellittää ohjaksista; kaikki Esterin sen suuntaiset yritykset hän torjui sääliittävinä ja naurettavina, ja kun tämä tahtoi vaikuttaa häneen ankaruudella, oli Charlotte neidin hymy niin kylmä, että se olisi jättänyt itse Bengtinkin, jos hän sen olisi sattunut näkemään. Ylpeyden ja pahantuulisuuden raudanlujassa muurissa, jota Charlotte neiti käytti suojanaan Esterin kaikkia hyökkäyksiä vastaan, ei ollut pienintäkään rakoa.

Silloin teki Ester jyrkän päätöksen: päätti erottaa Charlotte neidin palveluksestaan.

Eräänä aamupäivänä — Esterin mielestä oli paras toimia sillä välin, kuin Bengt oli poissa kotoa — keräsi hän kaiken rohkeutensa ja meni huoneeseen, missä Charlotte neiti — jolla oli keittäjä apulaisenaan, joten hän siis voi käyttää useita tunteja päivässä lukemiseen ja ompelemiseen — istui kutoen kaikessa rauhassa. Kun Ester astui sisään, käänsi hän hieman päätään ja heitti häneen silmäyksen, joka sai Esterin koko kerätyn rohkeuden luhistumaan, kuin "lumivuori" heleässä auringonpaisteessa. Mutta Esterille tuli oma epätoivoinen asemansa avuksi; hän oli mennyt niin pitkälle kuin saattaa, niin ettei hän enää voinut väistyä, vaikka hän kyllä mielellään olisi juossut tiehensä.

"Tulin sanomaan Charlottelle", alkoi hän levollisella, milt'ei jyrällä äänellä, "että minusta on meidän parasta erota. Charlotte kaipaa lepoa pitkän, rasittavan palveluksen jälkeen, ja minä olen liian nuori emännäksi niin vanhalle palvelijattarelle. Me emme sovi toisillemme."

Nämä kamalat sanat synnyttivät hiljaisuuden, niin syvän ja synkän, että Ester osottamastaan tyyneydestä huolimatta oli milt'ei tukehtua. Charlotte neidin sisimmät tunteet ja ajatukset jäivät Esterille ijäksi tuntemattomiksi, sillä tämä oli kuin egyptiläinen sfinksi yhteenpuristettuine huulineen ja puoleksi suljettuine silmineen. Viimein sanoi hän lyhyesti: "Niin, parastahan tuo lienee, sillä ei kukaan jaksa palvella niin häijyä ja riitaista ihmistä kuin teidän armonne."

Mutta nuo sanat kuultuaan haihtui Esterin pelko kokonaan. Vastustamattomasti vaikutti hänen luonteensa leikilliseen puoleen ajatus, että kookas, tuima, kyömynenäinen Charlotte neiti ei muka tulisi toimeen hennon, lempeän emäntänsä kanssa; Esterille tuli siitä iso ilo ja hän purskahti nauramaan. Mutta se olisi hänen pitänyt jättää tekemättä, sillä siten pääsivät kaikki vihan henget neiti Charlottessa valloilleen, eikä niitä ollut vähän, eivätkä ne liioin olleet mitättömiä, vaan mahtavia voimia, jotka silmänräpäyksessä saivat kokonaisen raivonsanojen tulvan syöksymään hänen huuliltaan. Ester ei koettanutkaan puolustautua; pari kertaa turhaan huudettuaan: "vaiti, vaiti, kaikin mokomin vaiti...", käänsi hän Charlotte neidille selkensä ja kiiruhti pois. Mutta Charlotte neiti lähti keittiöön, survaisi hämmästyntä keittäjää, niin että tämä lennähti kauas uunin luota, heitti ilman vähintäkään syytä hellirenkaat sinne tänne ja huusi padoilleen ja pannuilleen — sekä niille, joilla oli korvat, että niille, joilla niitä ei ollut — sydämestään säälivänsä hyvää, sävyisää isäntäänsä, jolla oli niin vallanhimoinen ja pahasisuinen vaimo, ja lisäsi silloin tällöin kamalan uhkaavasti: "Sitä saa hän koko loppuikänsä katua!"

Omaan huoneeseensa tultuaan teki Esterin ensin kovin mieli heittäytyä sohvaan ja itkeä elämän pikku harmeja, mutta hän voitti itsensä: hän oli niin varma siitä, että oli täyttänyt vaikeankin velvollisuutensa, ja tuo varmuus auttoi häntä vapautumaan epämieluisesta vaikutuksesta, jonka Charlotte neiti oli häneen tehnyt.

Iltapuolella, kahvia juotaessa, Ester hieman epävarmasti ja hätäisesti virkkoi:

"Bengt, minun täytyy kertoa sinulle jotain — jotain, mitä on tapahtunut..."

"Oho! Mitähän sitten, koska näytät niin kiihtyneeltä ja juhlalliselta..."

"Niin — erotin vanhan Charlotten palveluksesta..."

Bengt hämmästyti niin, ett'ei voinut vastata, tuijotti vain Esteriin, kuin olisi Ester puhellut unissaan tai kuin olisivat hänen ajatuksensa sekaantuneet.

"Se ei liene tarkoituksesi", sanoi hän lopuksi kylmästi.

"Kyllä, se on tarkoitukseni", vastasi Ester vilkkaasti, "sen täytyy tapahtua. Charlotte on saanut täällä liian suuren vallan, hän hallitsi itsevaltijaana sekä meitä että palvelijoita, ja sinä luulit, että hän hoiti hyvin taloutta, mutta kaukana siitä — hän oli suuri tuhlari. Hän on kaikki määrännyt — *kaikki* ... minulla ei ole ollut mitään sanomista; jos halusin tehdä muutoksia, niin en voinut... Siksi pidin velvollisuutenani erottaa hänet..."

"Mutta eikö sinusta olisi myös ollut velvollisuutesi ensin neuvotella minun kanssani?" vastasi Bengt jääkylmän ivallinen ilme katseessaan.

"Niin", vastasi Ester punastuen, "se on kyllä totta, ja pyydän sinua suomaan anteeksi, jos tein pahoin. Mutta tunnustan tehneeni sen tahallani ... tarkoitan, että tahallani en kysynyt sinulta, sillä olin lujasti päättänyt, että Charlotten oli muutettava pois, ja pelkäsin vastarintaasi... Sillä en tahdo enää olla kuin varjo omassa kodissani, en tahdo kohdata häijyjä, pilkallisia katseita, kun käsken, että ruokaa on vietävä köyhäinhuoneelle tai että pari köyhää pienokaista saa syödä keittiössämme. Tahdon tuntea, että minulla Ester Falkensterninä on velvollisuuksia eikä ainoastaan etuja... Ja tuota kaikkea en voinut saada, niin kauan kuin vanha, itsevaltainen Charlotte oli paikoillaan..."

Bengt istui nojaten tuolin selkämystään ja tarkasteli Esteriä puoliksi suljetuin silmin. Hänen vihansa oli lauhtunut ja ihmeen kiusallinen uteliaisuus kalvoi hänen mieltään.

"Ester", sanoi hän viimein, peitellen mielenliikutusta, joka hänessä kuitenkin vallitsi, "mitä on tapahtunut? Jo jonkun aikaa et ole enää ollut kaltaisesi ... jotain on sattunut ... sinussa on jotain vierasta ... olen sen kauan tuntenut, nyt tahdon tietää, mitä se merkitsee ... mitä ... suoraan sanoen ... mitä on tapahtunut?"

"Iloitsen, että kysyt minulta", vastasi Ester liikuttuna, "monta kertaa on mieleni tehnyt puhua kanssasi, mutta en ole voinut ... en uskaltanut... Niin, Bengt, jotain hyvin ihmeellistä on tapahtunut. Olen löytänyt pohjan elämälleni, minä, joka olin kuin ajelehtiva lastu, joka en ymmärtänyt omaa itseäni, joka olin aseeton kaikkea ja kaikkia vastaan, minä olen löytänyt keskipisteen elämälle, ja siinä keskipisteessä löysin taas koko tuuliajoisen, pirstoutuneen itseni... Ja se tapahtui siten, että vapahtajani Jeesus Kristus opetti minut uskomaan Jumalaan ja sanomaan häntä Isäkseni..."

"Sinusta on siis tullut herännäinen", sanoi Bengt, katsoen häneen syvästi halveksien, "mutta miten ihmeessä se on käynyt päinsä? En ole vilahdukseltakaan nähnyt tuota välttämätöntä välittäjää: pappia ... saarnaajaa ... kolportööriä..."

"Ei minulla ole ollut mitään välittäjää, Jumala itse puhui minulle sanassansa, niin, taivaastansa", vastasi Ester hiljaa, ja hänen kohotettuun katseeseensa tuli suloisen uneksiva, haaveksiva ilme.

"No, olisihan minun pitänyt jotain sellaista aavistaa ... tämäkö siis puuttui, että kotimme olisi oikein iloinen ja avio-onnemme täydellinen! Ja niin sanotun uskosi ensimmäinen hedelmä on, että ajat pois uskollisen palvelijan. Ehkä tahdot muitakin karkottaa talosta? Ehkä haluat antaa minulle lähtöpassit ... sano vain suoraan, kyllä koetan täyttää toivosi *ilman* sanottavaa kaipiota, usko pois..."

"Vaiti, vaiti, Bengt, älä lausu niin kovia sanoja, sitä en ole ansainnut. Toivon päinvastoin, että Jumalan avulla voin tehdä sinut onnellisemmaksi, kuin koskaan olet ollut. Murtuneen onnemme raunioille on jotain uutta kohoava, — ehkä ei niin kauniina ja haaveellisena kuin kerran ajattelimme, — mutta sen sijaan on se oleva jotain pysyvää..."

"Raunioille!" keskeytti Bengt, ja hänen äänensä kylmä ylenkatse muuttui kiihkeäksi vihaksi, "sinä siis olet ollut tähän asti ainoastaan onneton? Sinäpä kerrot hauskoja, ilahuttavia uutisia..."

"Niin, Bengt, minä olen ollut onneton nainen ... olen ollut niin suruinen ja väsynyt, että vihasin elämää ... sydämeni on vuotanut verta, kunnes verilähteet kuivuivat..."

"Olet mieletön, Ester, mitä surtavaa sinulla on ollut?"

Ester nojasi päätä kättä vasten ja katseli eteensä alakuloisin, uneksivin katsein.

"Muistatko, miten käyttäydyit äitiä kohtaan?" sanoi hän viimein matalalla äänellä.

"Äitiäsikö kohtaan? Kyllä, hyvin sen muistan. Muistan, että aina olin ystävällinen ja kohtelias hänelle, minä kutsuin hänet kotiini ja että olisin pitänyt huolta hänen vanhuudestaan, joll'ei hän varsin rakastettavasti olisi kieltäytyen kiittänyt tarjouksestani. Niin ett'eihän se voine antaa aihetta suruun?"

Ester säpsähti. Hän muisti kerran valehdelleensa Bengtille ja hän tunsi, että hänen nyt oli kerrottava siitä.

"Ensiksikin tahdon ilmottaa sinulle, Bengt, ett'ei äiti sinun tarjoustasi hylännyt. Minä en hänelle siitä koskaan puhunut..."

"Sinä siis valehtelit sanoessasi, että olit muka puhunut?"

"Niin. Ajatus, että sinä ehkä pakottaisit minut ottamaan esiin ehdotuksen, jonka tiesin äitiä loukkaavan, tai, mikä vielä pahempi, että itse sen esittäisit, se pelotti minua niin, että tuskin tiesin, mitä sanoin. Sinä sait minut vallan kuolemankauhuun, niinkuin monasti muulloinkin..."

Bengt ei vastannut; hän heitti Esteriin halveksivan katseen, kohautti olkapäitään ja kääntyi pois.

"Niin, Bengt", jatkoi Ester, "sinä tiedät, yhtä hyvin kuin minä, että hartain halusi oli päästä äitiraukasta. Tietysti voi *sanoa* mitä haluaa, voi käyttää kokonaista liutaa kauniita korulauseita peittämään totuutta, — niinhän sinun tapasi yleensä on ollut — mutta totta on, että häikäilemättä tahdoit lähettää äidin muuanne, koska hän oli liian vähäpätöinen..."

"Nyt valehtelet taas, Ester!" keskeytti Bengt ja löi kätensä pöytään, "se, mitä sinä nimität häikäilemättömyydeksi, oli hienotunteisuutta; tiesin, kuinka paljon ikävyyksiä saisitte kokea erilaisen asemanne vuoksi, ja niistä tahdoin teitä säästää, vaikka sinä et koskaan minua ymmärtänyt, vaan käänsit kaikki pahaksi. Että seikat sellaiset kuin syntyperä, rikkaus ja sivistys eivät ole minulle yhdentekeviä, sen saat suoda anteeksi, en ainakaan ole pahempi kuin moni muukaan..."

"Sinä tiesit, miten rajattomasti rakastin äitiäni", jatkoi Ester, kiinnittämättä huomiota hänen viime sanoihinsa, "ja sinä tiesit, että onnellisempaan asemaan päästyäni olisi suurin riemuni ollut ilahuttaa hänen elämäänsä. Sinä tiesit, että jos hänet olisi lähetetty pois siksi, että hän oli meille vastukseksi, olisi hän kuollut — ja niin minäkin..."

"Ei, suo anteeksi, sitä en tiennyt. Että rakastit äitiäsi, sen näin kyllä, ja se oli minusta sekä luonnollista että kaunista, mutta sairaaloista, kiihottunutta rakkauttasi häntä kohtaan käsitin vasta myöhemmin. Luulin sinua raitissieluiseksi naiseksi, Ester, naiseksi, joka osaisi rakastaa toista yli kaiken, mutta se oli erehdys, vain ulkomuotosi on naisen — sen takana on tyhjyyttä ... tyhjyyttä ja puolihullun hourea..."

"Bengt, teet minulle vääryyttä! Rakastin sinua niin suuresti kuin nainen voi rakastaa — sinä olit sankarini, ihanteeni — jumalani, sillä muuta jumalaa ei minulla ollut. Mutta sinä mursit sydämeni kovuudellasi, etkä vain sitä, vaan koko olemukseni, koko persoonallisuuteni. Sinä vaadit, ett'ei minulla olisi ainoatakaan omaa mielipidettä, tuskin omaa ajatusta. Kaiken piti sulaa sinuun ja uusiin oloihin. Minun piti tahtoa kaikkea, mitä sinä tahdoit, vaikka se olisi ollut minulle vastenmielistä ja loukkaavaa. Mutta sinä vaadit mahdottomia. Unohdit yhden seikan, sen, että minä mitättömyydessäni olin kuitenkin *oma itseni*, en vain osa sinusta tai mielipiteittesi kaiku. Niin vaatimaton kuin persoonallisuuteni olikin, tahdoin kuitenkin mieluummin olla ehjästi oma itseni kuin osa toisesta. Mutta sitä et ikinä käsittänyt. Sinä tahdoit Ester Hermansonin haihtuvaksi, köyhän muotiompelijan tyttären häviäväksi, ja vain rouva Falkenstern oli jäävä jäljelle. Mutta siihen en suostunut; tahdoin aina pysyä juuri Ester Hermansonina, köyhän, halveksitun äitini tyttärenä, vaikka olin rikas, ihailtu rouva Falkenstern... Siinä piili minun voimani, jota ei edes sinun tahtosi voinut taivuttaa... Mutta olin vähällä sortua taistelussa, olin syöksyä kadotukseen, kunnes löysin Kristuksen ja hänen kauttaan oman itseni..."

Bengt oli koko ajan tarkastellut Esteriä pilkallisilla katsein.

"Mikä uuden ajan profeetta on opettanut sinut noin liikuttavasti huolehtimaan omasta 'itsestäsi' ja 'persoonallisuudestasi'?" kysyi hän, kun Ester vaikenä. "Mutta nyt tahdon *minä* pitää myös pienen esitelmän, nyt kiinnitämme huomiomme hetkeksi *minun* persoonallisuuteeni. Saatpa kuulla, miten minua on mielestäni kohdeltu sillä aikaa, kun sinä kuljit ja omissa silmissäsi näyttelit marttyyriin osaa. Luulet ehkä, että minun oli helppo päättää tarjota sinulle käteni ja voittaa oma sisäinen vastarintani. Mutta nyt kerron sinulle, mitä en olisi kertonut hyvälle, rakastavalle vaimolle: että tuo taistelu oli elämäni vaikein ja että ainoastaan luja ja puhdas rakkauteni, jota sinä niin ylimielisenä olet halveksinut, antoi minulle voiman voittaa itseni ja tarjota käteni muotiompelijattaren tyttarelle. Olisin *voinut* menetellä toisin sinua kohtaan, olisin voinut vain leikkiä sinulla, voittaa sydämesi ja sitten jättää sinut... Mutta siitä sinut säästin, koska olit minulle rakkaampi kuin ylpeyteni — ja se merkitsee paljon se.

Annoin sinulle vanhan aatelinimen, korotin sinut Ruotsin rikkainten naisten joukkoon, tuhlasin sinulle rakkautta, tarjosin äidillesi runsaan ylläpidon, niin, olinpa niin hienotunteinen, että tahdoin pitää huolta hänen sisarestaankin, vanhasta neidistä, jota en koskaan ole nähnyt, jonka nimeä en edes tiedä. Olin aina ajatellut, että vaimoni — jos lainkaan naimisiin menisin — oli oleva korkeasukuinen ja hienosti sivistynyt nainen, niinkuin äitini — mutta sinun tähtesi masensin kaikki nuo perityt mielihaluuni. Ja nyt nainen, jonka tähden kaiken tuon olen uhrannut, ei häpeä syyttää minua siitä, että muka olen murtanut hänen sydämensä ja surmannut hänen 'persoonallisuutensa'..."

Ester istui hetken vaiti ja katseli maahan.

"Totta on, että paljon olet tehnyt minun tähteni, Bengt", sanoi hän lopuksi, "mutta unohdat, ett'ei ihminen elä vain leivästä..."

"Sinä väännät taas sanani ja tekoni. En antanut sinulle vain leipää — olihan sen takana jotain ihanteellista, ihanteellisinta kaikesta: rakkauteni, joka antoi minulle voimaa noihin uhrauksiin. Mutta sitä et ole ymmärtänyt, sinä olet sydämesi pohjasta ollut vielä ylpeämpi kuin minä, sillä sinä et ole edes koskaan tahtonut myöntää minun mitään uhranneen, et koskaan ole osottanut ja luultavasti et myöskään tuntenut mitään kiitollisuutta minua kohtaan. Jollen olisi liian ylpeä, sanoisin, että *sinä* olet kylmyydelläsi ja kiittämättömyydelläsi murtanut minun sydämeni. Nyt sanon minä puolestani: sinä olet tehnyt elämäni kolkoksi..."

Ester istui taas ääneti ja taisteli itsensä kanssa. Ihmeellinen, suloinen tunne Jumalan rakkaudesta, joka hiveli hänen ajatustaan ja tunnettaan, ei suvainnut katkeruuden enää elää, jumalallinen lämpö hänen sielussaan sulatti sen milt'ei heti.

"Bengt", sanoi hän nousten ja ojentaen kätensä miehelleen, "jos rikoin, jos olin kiittämätön ja vaativa, niin pyydän sydämestäni anteeksi. Tahdon koettaa tästä lähtien olla sinulle parempi vaimo."

Bengt ei vastannut heti. Esterin sanat, hänen lempeä äänensä ja kyyneleiset silmänsä saivat hänet niin hämmästyksiinsä, että hänen ajatuksensa ikäänkuin menettivät tasapainonsa. Hänessä välähti himmeä tunne siitä, että hänenkin pitäisi pyytää jotain anteeksi. Mutta muut tunteet sen pian karkottivat. Hänestä oli koko tämä kohtaus liotellun tunteellinen, ja se kiusotti häntä. Jäykästi, hieman alentuvasti hymyillen tarttui hän ojennettuun käteen ja vastasi lyhyesti:

"Niin, annan sinulle anteeksi. Ja nyt, koettakaamme unohtaa entiset, se on minunkin hartain toivoni; tällaisista selvityksistä en pidä. Elämä kulkee sentään säälimätöntä kulkuaan, ja me saamme tyytyä siihen, että moni haave siinä pirstoutuu."

Vastaukseksi puristi Ester hiljaa hänen kättään, nyykäytti päätään ja jätti huoneen hitain askelin. Hän oli onnellinen, kun oli voinut voittaa itsensä ja tunnustaa rikoksen, jonka mielestään oli tehnyt Bengtiä kohtaan. Mutta hänen sielunsa läpi kävi pettymyksen tunne, ja siitä hän ymmärsi toivoneensa, että hänen anteeksipyyttämisenänsä saisi Bengtin tekemään samoin. Hieman katkerasti hymyillen ajatteli hän, ett'ei Bengt koskaan voinut kieltäytyä mistään: nyt, niinkuin aina ennenkin, oli hän voittajana lähtenyt taistelusta, nyt, niinkuin ennenkin, oli hän osannut järjestää heidän keskinäisen suhteensa niin, että oikeus jäi hänen puolelleen, ja Ester, hän oli rikkonut ja sai pyytää anteeksi, johon Bengt jalomielisesti suostui.

X.

Oli kylmä, harmaa marraskuunpäivä noin vuosi Esterin elämässä tapahtuneen muutoksen jälkeen. Meri liikehti raskain aalloin; vesi ei tosin vielä ollut jäätynyt, mutta laivakulku oli lakannut ja talvi läheni. Ester oli ollut sairas jonkun aikaa, nyt oli hän parempi, mutta hänen täytyi pysytellä sisällä; hän tunsu itsensä väsyneeksi, käytti vahvistavia rohtoja ja loikoili makuusuojan leposohvalla, Hän lueskeli paljon näihin aikoihin, niinkuin hänen tapansa oli, kun hänellä vaan oli siihen tilaisuutta; mutta tänään putosi kirja usein hänen kädestään, ajatukset joutuivat muille aloille, muuttuivat epäselviksi tunnelmiksi, jotka yhä loittonivat hänestä ja haihtuivat jonkunlaiseen puoli-uinailuun.

Kun hän siinä lepäsi, näki hän unen tai näyn, jota kesti juuri niin kauan, kuin hän oli unessa. Hänestä tuntui, kuin olisi kokonainen aurinkoinen valahtanut huoneen hämäryyteen, kevätkukkain tuoksu leijaili hänen ympärillään ja ikkunan ulkopuolelta soi lintujen laulu, jonka hiljaiset, sointuvat sävelet yhtyivät puiden huminaan. Sanomaton riemun, voiman, elämänhalun tunne soljahti niin valtavana hänen lävitseen, että kun hän äkkiä unestaan havahti, oli kuin olisi kevään kirkkautta ja kevät-ääniä aaltoillut

hänen ympärillään hitaasti poisvyöryen ja haihtuen huoneen pimeisiin loukkoihin. Hän sulki uudelleen silmänsä, hän halusi takaisin unten maahan — ja taas ilmestyi tuo outo näky ja hyväili hänen aistejaan. Kun hän heräsi, hymyilivät hänen huulensa ja silmissä oli lapsellisen suloinen loiste, niinkuin hänen rakkautensa ensimmäisinä haaveilnpäivinä. "Mitä tämä on?" hän kuiskasi, "on kuin lähenisi jotain suurta, sanomatonta ... olen niin onnellinen ... kaikki, mikä jo kuoli, herää taasen eloon ... olen nuori jälleen ... ja täynnä toivoa ja riemua..."

Hän nousi, seiso hetken liikkumattomana ja katseli eteensä kauan ja uneksivin silmin...

Äkkiä lennähti tumma puna hänen kasvoilleen ja kohta sen jälkeen kävi hän aivan kalpeaksi, mutta ei pelästyksestä eikä surusta, vaan väri pakeni poskilta, niinkuin se pakenee elämän totisimpina, pyhimpinä hetkinä. Hän vaipui sohvaan, kätki kasvot käsiinsä ja istui kauvan liikahtamatta. "Onko se, voiko se olla mahdollista?" kuiskasi hän, "ei, ei ... ah, kyllä ... jo aikoja sitten olisi minun pitänyt se käsittää, joll'eivät ajatukseni olisi olleet niin kaukana siitä ... joll'en jo kauan sitten olisi menettänyt kaikkea toivoani... Ja nyt elää minussa tämä ihmeellinen, armas kevät-unelma, joka on kertova minulle oman tarinansa, että oikein sen ymmärtäisin..."

Monta päivää oli Ester tavattoman hiljainen ja vakava, mutta totisuuden yli väreili ilonhohde kuin auringonpaiste tummalla vuoristojärvellä. Hänen katseessaan oli hajamielinen, sisäänpäin kääntynyt ilme. Toisinaan oli hän niin ajatuksissaan, että Bengtin täytyi pari kertaa uudistaa kysymyksensä, jolloin Ester pelästyneenä hypähti istuimeltaan ja katsahti ympärilleen kuin unesta herännyt. Välistä istui hän silmäillen Bengtiä, huulilla salaperäinen hymy, joka kuitenkin heti haihtui, niin pian kuin hän kohtasi Bengtin ihmettelevän katseen. "Mikä hänen on?" ajatteli Bengt, "millähän uusilla keksinnöillä hän nyt aikonee hämmästyttää minua?"

Mutta myöhään illalla, kun Bengt vielä istui huoneessaan ja kirjotti, tuli Ester, jonka hän luuli menneen levolle, hiipi sisään, pani pois hänen kynänsä, otti hänen kätensä omiensa väliin ja kuiskasi kumman liikutetulla äänellä:

"Bengt, minulla on jotain sanomista ... tai oikeammin kertomista ... en ollut ajatellut puhua siitä tänä iltana, mutta minusta ei minulla ole oikeutta kauemmin vaieta ... tule, istu viereeni hetkeksi."

Bengt katsoi häneen hämmästyneenä. Hän ei pitänyt häiritsemisistä ja hänestä oli sopimatonta, että Ester, joka äskettäin oli ollut sairas, keskellä yötä rupesi sydäntään purkamaan, sen sijaan, että olisi maannut vuoteessaan ja nukkunut. "Naiset ovat naisia", ajatteli hän nousten hitaasti, "heidän täytyy kaikin mokomin tehdä asiat niin pitkiksi ja monimutkaisiksi kuin suinkin. Eikö hän olisi voinut äsken puhua minulle, jos se muka on niin tärkeää?"

Ester veti Bengtin sohvaan, hiipi lähelle häntä ja sydämen tykyttäessä niin rajusti, että hän luuli Bengtinkin sen lyönnin kuulevan, virkkoi:

"Bengt ... eräs asia ... niin ... Bengt ... etkö ole mitään aavistanut?"

Bengt näytti vieläkin ällistyneemmältä.

"En", sanoi hän, "ei minun ole tapana 'aavistaa'."

Silloin kiersi Ester kätensä hänen kaulaansa, hiipi hänen syliinsä ja kuiskasi pari sanaa hiljaisiin, vapisevin ääniin.

Bengt säpsähti, hän tuli kalmankalpeaksi, kyöneleet kohosivat hänen silmiinsä, ja puristaen Esteriä kiihkeästi rintaansa vasten, hän vastasi: "Nyt olet tuottanut minulle suurinta onnea, mitä ihminen voi toiselle tuottaa, Ester..."

"En minä, Bengt, vaan Jumala..."

"Juuri sinä ... sinun kauttasi..."

Hän suuteli Esterin käsiä ja huudahti:

"Milloin?"

"Kun kevät saapuu ... silloin tulee pikku lemmikkimme, jota niin kauan olemme odottaneet, ja hänen kerallaan päivänpaiste, valo ja onni kotiimme..."

Mutta siitä asti, kun Ester kertoi Bengtille tulevansa äidiksi, sai hän kokea uutta puolta hänen itsevaltaisuudestaan: hellää, luopumatonta, käskevää rakkautta. Bengt piti hänestä huolta kuin hellä äiti lapsestaan tai kuin saituri aarteestaan. Häntä hoitamassa ja vartioimassa piti olla lääkäreitä ja sairaanhoitajattaria, hän ei koskaan saanut liikkua yksin ulkona, vaan Bengt seurasi häntä kuin varjo;

eikä auttanut, että hän vakuutti voivansa paremmin kuin konsanaan ja että hänen ulkomuotonsa kävi yhä kukostavammaksi, Bengt sittenkin itsepintaisesti holhosi häntä. Jos hän joskus pujahti pois, kun Bengt ei ollut kotona, sillä Ester kulki mielellään yksin, uneksi ja ajatteli, sai hän aina tuntea hänen tyytymättömyytensä nuijan-iskuja, eikä Bengt ymmärtänyt sen tuottavan hänelle enemmän vahinkoa kuin pisimmät kävelymatkat.

"Olemmehan saaneet kalliisti maksaa kokemuksen siitä, miten varomattoman käy", sanoi hän synkästi, "tahdotko meille uudestaan saman onnettomuuden?"

"Mutta Bengt ... *minä* en voinut sille mitään..."

"Sinä vilustuit ... niin, älkäämme enää puhelko siitä, se on, Jumalan kiitos, ohi ja unohdettu ... olkaamme nyt vaan järkeviä..."

Ja Ester oli "järkevä", hän alistui Bengtin kaikkiin vaatimuksiin, niin, vieläpä hän viimeisinä viikkoina antoi hänen kantaa itseään portaita ylös. Välistä häntä väsytti koko tämä hoito, joka oli niin vastoin hänen tervettä, reipasta luuntoaan, ja silloin saattoi hänelle tulla katkeria ajatuksia: "tämä ei tarkoita *minua*, ennen olin mitätön, nyt on minusta äkkiä tehty suuruus, siksi että saan kunnian tulla erään Falkensternin äidiksi..."

Mutta nuo mietteet hän heti karkotti, ne olivat rumia ja pikkumaisia eivätkä sopineet hänen sydämensä hiljaisen pyhäkön unelmien rinnalle.

Pientä prinssiä tai prinsessaa ei odoteta suuremmalla innolla, kuin koko Falkensternin suku, koko kaupunki ja Vångan tehdas jännitettynä odotti tulevaa perillistä. Bengt oli pienokaisen syntymän vuoksi ryhtynyt kuninkaallisiin toimenpiteisiin, lääkärit ja hoitajattaret olivat valmiit ja odottivat vain merkin antamista.

Mutta Ester teki kaikki toimenpiteet tyhjiksi.

Eräänä toukokuisena sunnuntaiaamuna, kun kaikki nuput paisuilivat, kun vaahterien latvoista sateli kultapölyä, aurinko kimalsi meren aalloilla ja purret kiisivät ulappaa kohti, sunnuntaiaamuna, juuri kun kirkonkellot kutsuivat puolipäivän jumalanpalvelukseen ja väreilevä kevät-ilma kantoi niiden kaiun kauas yli seudun, silloin tuli kaivattu pienokainen ja astui maailmaan kuin valon keijo sadun onnenmaahan. Bengtiä, joka oli sahalla käymässä, lähetettiin heti hakemaan, mutta hän ennätti kotiin vasta, kun kaikki oli ohitse.

Hän hämmästyi niin suuresti, kun kaikki oli käynyt niin vallan vastoin hänen laskujaan, että hänen ensin täytyi masennetun tahtonsa hyvittämisiksi pitää vaimolleen pieni lempeä nuhdesaarna varomattomuudesta, johon Ester leikillisesti vastasi, että hänen todella oli ollut mahdotonta odottaa. Bengt nauroi, koko pieni välttämätön epäsointu haihtui kuin savuhattara kirkkaaseen ilmaan, ja riemuiten otti Bengt vastaan lapsensa, pienen soman pojan, jolla oli pitkää, silkinhienoa tukkaa niskassa ja kaksi kirkasta, tummaa gasellinsilmää sinertävien silmäluomien alla...

Mutta Ester vaipui syvään uneen, josta hän välistä heräsi katsellakseen ihmeellistä aarretta vierellensä. Kuinka suloinen se oli, tuo pieni olento, kuinka sen pienet varpaat käpristyivät, kuinka nuo hennot, avuttomat jäsenet ojentuivat ja liikehtivät ja pikku suu maiskutteli!... "Pieni ruusuinen ihmlapsi tummine silminesi, puoliheränneine katseinesi, mitä uneksit aamuhetkenäsi, miten luonevat elämän voimat olentosi syvyydessä sinunkin elämäsi kankaan? Lemmittyni ... sydänpöly ... unelmaini lapsi ... minkälainen lienee elämäsi ... mitä polkuja vaeltanet? Voi, toivojeni lapsi, varmaan kasvat hyväksi ja jaloksi, varmaan on elämäsi oleva valoisa ja kaunis... Synnyithän sunnuntaiaamuna kirkonkellojen kaikussa! Täytinhän sielusi rukouksilla, unelmilla kaikesta, mikä elämässä on suurta ja ihanaa!... Sinä ijäisyydenlapsi, joka et voi koskaan kuolla ... jota ei mikään voi riistää minulta, vaikkapa kuolema meidät erottaisi!..."

Ja hän ikäänkuin näkee edessään poikansa elämän: se on ijäisyyden meressä aalto, joka ei koskaan katoa, joka vyöryy eteenpäin kautta ajattomain avaruuksien ja jättää jälkeensä ilon, onnen ja rakkauden kirkkaan valokuovan...

XI.

On ihmeellistä, kuinka lapsen pieni olento voi täyttää kodin, täyttää sen niin, että surun ja

alakuloisuuden varjot pakenevat, kuin aaveet päivän tieltä, kuinka pienet sipsuttavat askelet kaikuvat huoneesta huoneeseen, niin että kaikkialla syntyy elämää ja iloa, aivan kuin oravain hypellessä metsässä, ja kuinka heleä, lepertelevä lapsenääni hyväilee korvaa kuin lintusten laulu, kuin aaltojen loiske, kuin kaikki, mikä on unensuloista ja täynnä sadun ja runouden tuoksua.

Niin tuli pikku Sven autioon, tyhjään kotiin, joka niin kauan oli häntä odottanut. Siitä tuli hänelle suuri lintuhäkki, jossa yksi ainokainen pieni, tummasilmäinen vaaleauntuvainen lintu viserteli kaiket päivät aamusta iltaan. Kun syntyperäinen hallitsija otti hän huostaansa toisen huoneen toisensa jälkeen. Ensin lastenkamarin, jossa hän aina tahtoi istua lattialla, juuri auringon valokuovan kohdalla — niin pian kuin tuli ilmettä hänen katseeseensa ja huulet osasivat hymyillä, pyrki hän sinne — sitten, kun hän rupesi kävelemään, astua lyllersi hän saleihin ja Bengtin huoneeseen. Hänellä oli silminnähtävä taipumus niin pian kuin mahdollista laajentaa omistustensa alaa.

Isossa salissa riippui useita sukukuvia eri ajoilta ja ne olivat ensimmäisiä esineitä, joiden lähempään tuttavuuteen Sven joutui. Mutta hänen tunteensa kutakin kohtaan olivat hyvin erilaiset ja tulivat jyrkästi esiin; vanhoista univormu-herroista hän piti, niille hän suojelevasti nyykäytti päätään ja Bengtin täytyi nostaa hänet ylös, että hän sai niitä taputtaa ja hyväillä. Mutta oli siellä myös kuva naisesta, jolla oli tummat, terävät silmät ja ulospistävä alahuuli, ja häntä ei pikku Sven huolinut ystäväkseen. Hän nimitti häntä "mutti-rouvaksi" ja härästi hänelle sormeaan ja huusi: "Hyi, mutti-rouva, hyi, hyi!"

"Mitä on 'mutti', poju pikkuinen?" kysyi Bengt nauraen.

Mutta siitä ei Sven mitään tietoja antanut, se kuului niiden lukuisain sanain joukkoon, joilla hän lapsena rikastutti äidinkieltään, ja vanhemmat saivat ne tulkita niin hyvin kuin taisivat. Mutta kuvaparka sai siitä pitäin nimen: "mutti-rouva".

Keittiö oli viimeinen alue, jonka Sven vallotti. Kun hän kasvoi hiukkasta vanhemmaksi ja alkoi osata erottaa hyvän ja pahan, käytti hän aina tilaisuutta hiipiäkseen sinne, kun vaan "Gucka", lastenhoitajatar, ei pitänyt silmiään auki. Kun suloinen, pieni, ahne koiranpentu pujahti hän sisään ja hieroi ystävyttä Liinan ja ruokakaapin suurten hillopurnukkojen ja makeitten tavarain kanssa. Ja Liina loisti ihastuksesta ja lankei niin syvälle myötenantavaisuuden-syntiin kuin langeta voi — unohtaen, ett'ei pikku lapsille saa antaa mitään, joka ei heille sovellu, — sitten katkerasti katuakseen ja pitääkseen pikku esitelmiä kohtuullisuudesta, joista Sven ei suuriakaan välittänyt. Ja minne hän tulikaan, toi hän muassaan päivänpaisteisen luonteensa, ja kaikkien täytyi nauraa hänelle, kuunnella hänen juttujaan ja täyttää hänen toivomuksiaan, olipa heillä kuinka kiire tahansa. Eriksoninkin kasvoille, joissa syvälle syöpyneet rypyt harvoin vaihtuivat, levisi milt'ei kirkastunut ilme, kun Sven pisti pienen kätösensä hänen kouraansa ja sanoi: "Pai Erikson, leiki hevosta Svenin kanssa".

Yleensä oli Sven lempein, taipuvaisin lapsi, mitä ajatella voi, jolla oikeastaan näytti olevan vain yksi halu: aina saada olla iloinen ja huoleton tarvitsematta koskaan nähdä ketäkään tyytymättömänä tai suruisena. Ehk'ei hän aina liene ollut vallan tottelevainen; hän unohti niin helposti, mitä äiti oli sanonut, ja hänellä oli erinomainen taito luikertaa käsistä, lempeästi, hämmästyneesti sanoen: "Sitä ei Sven muistanut". Mutta Ester hänet viimein noista luikertelemisistä paransi. Salissa oli hylly ja hyllyllä hienosti veistettyjä norsunluisia nukkeja, joihin Svenin ei ollut lupa koskea. Mutta tätä kieltoa ei hän koskaan muistanut; sopivan tilaisuuden sattuessa lyllersi hän sinne, istuutui hyllyn eteen ja katseli kasvat tyytyväisyydestä loistaen noita houkuttelevia kaluja; sitten sivali hän sormensa päällä niitä, yhä rohkeammin, ja viimein, jos vaan laatuun kävi, otti hän ne hyllyltä, toisen toisensa jälkeen. Ja kun Ester torui häntä tottelemattomuudesta, vastasi hän mitä viattomin ilme kasvoissaan: "Sven ei voi muistaa, ett'ei Sven saa koskea niihin, ne ovat niin *kauniit!*"

Eräänä päivänä sattui sitten, että Sven jäi hetkeksi yksin saliin. Heti kääntyivät hänen silmänsä pieneen kiusanhenkiin hyllyllä; hän laski tavarat kädestään, juoksi sinne ja alkoi tapansa mukaan varovasti silittää sileää, valkosta jalkaa. Mutta ennen pitkää voitti kiusaus hänet, silmät paloivat halusta, pienet lihavat kätöset puristuivat ahnaasti nukkien ympärille ja parissa sekunnissa olivat ne kaikki vaeltaneet lattialle, ja sitten Sven istuutui ja kaikki kiellot unohtaen antautui hetken nautintoon.

Mutta vähän ajan perästä näki Sven äidin seisovan kynnyksellä ja tarkastelevan häntä hiljaa ja moittivasti. Sven ei kuitenkaan antanut häiritä itseään; hänestä oli hyvin mieluista siirtää ikävät kohtaukset niin kauas kuin suinkin — tapa, jonka hän säilytti elämänsä loppuun asti — ja koska äiti ei mitään virkkanut, voi hän mielestensä jatkaa hupaista leikkiään. Vasta kun hän kuuli Esterin totisen kysymyksen: "Sven, mitä sinä teet?" katsahti hän ylös kesken leikkiään ja päästi irti pikku nuket. Mutta nytkin osotti hän taitoaan selviytyä pulmallisista sattumista, sillä hän vastasi sanomattoman turvallisen ja tyytyväisen näköisenä: "Sven siivoo, niinkuin Mari aamulla".

Ester kääntyi peittääkseen hymyään. Hän muisti omaa lapsuuttaan ja pieniä viekkaita yrityksiään päästä epämieluisesta asemasta.

"Sitä sinun ei tarvitse tehdä", vastasi hän ankarasti, "se on Marin tehtävä eikä sinun. Sinua on päinvastoin kielletty koskemasta pikku nukkeihin. Pane ne nyt kauniisti takaisin ja tule äidin luo."

Levollisesti ja täsmällisesti, aivan kuin ei olisi mitään tapahtunut, pani Sven nuket pois ja tuli sitten äidin luo vallan turvallisen näköisenä kuin viattomasti syytetty ainakin.

"Tiedäthän, Sven, ett'et saa koskea nukkeihin?"

"Mutta sitä ei Sven voi koskaan muistaa, äiti, ne ovat niin *kauniit!*" vastasi hän ja näytti niin voitonriemuiselta kuin olisi lausunut mitä painavimman todistuksen.

"Mutta etkö ymmärrä, Sven, että kun sinä unohdat, niin olet tottelematon äitiä kohtaan", jatkoi Ester kuulusteluaan.

"Ky-yllä", vastasi Sven jo hiukan säveämpänä.

"Ymmärrätkö, että olet ollut tottelematon?"

"Ky-yllä." Tällä kertaa oli ääni kuiskaava, ja vapiseva alahuuli ja sumentuvat silmät kertoivat lähestyvistä kyyneleistä.

"Tiedätkö, Sven, mitä äidin täytyy tehdä, kun olit noin tottelematon?" jatkoi Ester ja hänenkin huulensa vapisi.

"Antaa vitsaa", vastasi pikku poika ja pani päänsä kallelleen ja katsoi äitiä niin suloisesti ja alistuvasti, että Ester luuli sydämensä halkeavan liikutuksesta. Jos hän olisi seurannut äidintunnettaan, olisi hän sulkenut pikku rikollisen syliinsä ja peittänyt hänet suudelmilla, niin ihastuttava hän oli Esterin mielestä, seisossaan tuossa vapisevin huulin, viaton katse tiukasti ja rukoilevasti kiinnitettynä äidin silmiin. Mutta hän karkotti urhoollisesti nuo tunteet ja sanoi totisesti, kyynelleen toisensa perästä vieressä hänen kuumottavia poskiaa pitkin:

"Niin, katsos, pikku poju, äidin täytyy sinua rangaista, kun olit tottelematon, niinkuin Jumalan täytyy meitä isoja ihmisiä rangaista, kun emme ole seuranneet hänen käskyjään; mutta sinä näet kyllä, että se on vaikeaa äidille, äidin täytyy itkeä monta, monta kyyneltä ja hänen sydämeensä koskee, mutta hänen täytyy rangaista sinun tähtesi..."

Sen enempää sanomatta laski hän pikku Svenin polvilleen, avasi hänen housunsa ja löi pari kertaa hänen lihavaa pikku ruumistaan. "Ai, ai", sanoi Sven; ei häneen koskenut kovasti, mutta hänestä oli sopivaa ja edullista, että äiti niin luuli. Mutta kun hän pääsi taas jaloilleen, loistivat hänen kasvonsa pelkkää iloa ja tyytyväisyyttä. "Nyt ei Sven *koskaan* enää ole tottelematon", vakuutti hän vakavana.

Ja Sven piti lupauksensa, joskaan ei sanan kaikkein laajimmassa merkityksessä, Mutta hyllyn pieniä kiusankappaleita ei hän enää koskenut. Välistä hän vilkuili sinnepäin, niin, vaipuipa toisinaan niitä katselemaankin, mutta silloin hän samalla piti itselleen pieniä varotuspuheita: "Sven ei saa koskea, äiti sanoi niin, Sven lupasi äidille, ett'ei koskaan, koskaan ole tottelematon".

Samaan aikaan kuin Sven tutustui sukukuviin, syntyi hänessä myös rajaton ihastus tauluihin, kuvakirjoihin ja soittoon. Joka päivä laahasi hän muassaan jotain kirjaa, huudellen: "Äiti, näytä Svenille tätä!" Mutta melkein aina täytyi heidän ensin katsoa erästä määrättyä kirjaa ja siitä kirjasta erästä kuvaa, ritaria täysissä aseissa, hevonen vierellään, eikä Sven milloinkaan väsynyt sitä katselemasta ja siitä juttelemasta,

"Onko hänellä miekka vyöllä, äiti?"

"Tietysti, suuri miekka."

"Lyökö hän sillä?"

"Tietysti; hän lähtee taisteluun, hevonen on jo valmiina — nyt heilahuttaa hän itsensä satulaan ja ratsastaa pois..."

"Ketä vastaan hän taistelee?"

"Kaikkea pahaa vastaan maailmassa, jalo ritari taistelee kaikkea sitä vastaan, mitä Jumala ei rakasta..."

"Voittoaako hän, äiti?"

"Voittaa, lapseni; se, joka taistelee oikean ja Jumalan puolesta hän voittaa aina, vaikka taistelu olisi miten vaikea tahansa..."

Ja pikku Sven vaikenä, syventyi katselemaan ritaria, silitti sormellaan hänen kypäriään ja miekkaansa ja ajatteli monta ihmeellistä ajatusta. Hänen hämärissä, siniusvaisissa lapsenunelmissaan leijaili kuvia taisteluista elämän tuntemattomilla mailla, kuin hurmaavia satuja, jotka vaikuttivat syvästi hänen pieneen sieluunsa ja täyttivät sen sävelillä, jotka eivät koskaan enää lakanneet kaikumasta...

"Äiti", huudahti hän ja kääntyi äitiinsä silmät loistaen, "kun Sven tulee suureksi, ratsastaa Svenin taisteluun!"

"Vanha ritariveri kiehuu hänessä", sanoi hymyillen Bengt, joka seisoi heidän takanaan ja kuunteli Svenin puhetta.

Mutta Ester ajatteli: "Minun rukoukseni synnyttävät hänen ajatuksensa, rukoukseni, että hänestä tulisi sankari, joka taistelee hyvän ja oikean puolesta, Jumalan valtakunnan lähestymiseksi..."

Niin myös Esterin laulut, joita hänen oli tapana hyräillä, loivat ilonhohdetta Svenin lapsuuteen. Niidenkin joukossa oli tällä omat erikoiset mielilaulunsa, joita hän ei väsynyt kuulemasta. Yksi niistä oli pieni "Aamulaulu", ja sen suhteen oli Svenillä omat kujeensa. Välistä sattui — pienten väliaikain takaa, sillä Sven rakasti myös vaihtelua esteettisissä nautinnoissaan — että Gucka puoli kahdeksan aikaan, jolloin Svenin oli määrä nousta, tuli Esterin luo, joka kernaasti nukkui kauan aamuisin, ja katsottuaan hänet hereille, huolestuneena sanoi: "En tosiaankaan tiedä, mikä Svenin on, mutta en saa häntä valveille, hän vaan nukkuu ja nukkuu..."

Ester hymyili, hän ymmärsi kyllä tämän tiedonannon tarkoituksen.

"No, parasta lienee, että tulen sinne", sanoi hän, ojennellen jäseniään.

"Niin, parasta on", vastasi Gucka luopumatta huolestuneesta ilmeestä, jonka Sven oli hänelle suurella tarkkuudella opettanut, "hän on niin itsepintanen, se poika!"

Ester nousi, pani aamupuvun ylleen ja meni lastenkamariin.

Siinä Sven makasi vuoteessaan ja aamu-aurinko heitti ikkunasta säteensä tuon pienen pyylevän pojan yli, joka nojasi punasta, lämmintä poskeaan tanakkaa kättään vasten. Hän näytti olevan syvässä unessa, mutta puristi omituisella tarmolla kiinni silmiään, ja huulet liikkuiivat, niin ettei suinkaan ollut vallan oikein unen laita. Kun Ester tuli, ei hän kuitenkaan liikahtanut, vaan hengitti syvään ja huomattavasti, sillä välin kuin Ester istuutui sängyn laidalle ja hymyillen katseli häntä. Hänestä tuntui, kuin olisi pojan veitikkamainen katse loistanut suljettujen luomien takaa ja pidätetty hymy vavahdellut hänen huulillaan, kuin päivänsäde väreilevällä vedenpinnalla. Sitten alkoi äiti laulaa:

"Päivä kulkevi kattoja ja käki lehdossa kukkuu, vaan äidin poju se pikkuinen, hän liian kauan jo nukkuu."

Esterin laulaissa viimeisiä sanoja, avasi Sven nopeasti silmänsä, kirkkaat ja tummat kuin kaksi pientä metsälampoa, huusi ihastuksesta ja kiersi kädet äidin kaulaan. Sitten hypähti hän ääneen nauraen vuoteeltaan ja ilmotti heleällä äänellä ympäristölleen:

"Nyt on poju pikkunen hereillä!"

Toinen lempilaulu, pieni juttu neljästä hiirestä, jotka tanssivat niin, että "koko maailma pauhaa", sai pikku Svenin vallan pois suunniltaan ilosta. Lapsenmielikuvituksensa taikalasin läpi näki hän koko tuon eriskummallisen tapahtuman: neljä hiirtä, sadun neljä verratonta hiirtä, joita ei kukaan ollut ikinä vielä nähnyt, tanssii ja pyörii vinhemmin kuin hiiret tai ihmiset konsanaan; yhä suuremmiksi ja suuremmiksi ne kasvavat, ne ulottuvat taivasiin asti, ne polkevat koko maata; viimein alkaa maakin kieppua, se jyskää ja ryskää, kun lopuksi kaikuu äidin valtava: "pim, pam!" Silloin tuntuu Svenistä, kuin pyörisi kaikki ympäri, maa ja taivas, hän itse ja äitikin. Ja ihastus saa hänet vallan pyörälle päästään, hän hyppii ja potkii ja nauraa kihertää, kuin olisivat kaikki elämänilon ja -riemun henget päässeet irti.

Silloin otti Ester hänet polvilleen, painoi häntä rintaansa vasten ja kuiskasi, peittäen hänet suudelmilla:

"Sinä pikku päivänsäde, sinä pikku onnentuoja, sinä pieni armas Jumalan lahja!"

"Mitä on Jumalan lahja, äiti?" kysyi Sven ihmetellen; usein oli hän kuullut äidin käyttävän tuota lempinimeä, ja nyt oli hänen mielestään aika saada tietää sen merkitys.

Ester istui hetken kätkien kasvojansa Svenin kiharoihin ja ajatteli; sitten katsahti hän ylös, asetti Svenin mukavampaan asentoon sylissänsä ja sanoi:

"Oli kerran aika, pikku Sven, jolloin äiti oli hyvin murheissaan. Joku oli tuottanut minulle pahaa mieltä

ja minä surin sitä ja ajattelin, ett'en enää koskaan tule oikein iloiseksi. Silloin eräänä päivänä kuulin sydämestäni viserrystä, aivan niinkuin metsässä ollessaan kuulee, kuinka pieni lintunen lauleskelee pilvisenä marraskuunpäivänä, keskellä lunta ja jäätä. Ja minä niin ilostuin ja hämmästyin ja kuuntelin hartaasti... Ja yhä heleämmin soi viserrys päivä päivältä, ja viimein alkoi pikku lintuni laulaa... Et usko, miten ihanasti se lauloi ... laulun toisensa jälkeen ... se lauloi auringosta ja keväästä ja ilosta ja rakkaudesta, kaikesta, mikä elämässä on valoisaa, hyvää ja kaunista... Mutta ensin se lauloi Jumalasta ja Hänen isänrakkaudesta..."

Pikku Sven istui ja kuunteli suurin silmin ja puoliavoin suu liikkui hiljaa, kuin olisi hän tiedottomasti seurannut mukana äidin kertoessa. Kun Ester hetkeksi vaiken, kuiskasi Sven ujosti ja ihastuneena:

"Minäkö olin tuo pieni lintu, äiti?"

"Odota, niin saat kuulla. Arvaathan, miten iloiseksi ja onnelliseksi tulit, kun kuulin linnun laulavan sydämessäni. Koko apea mieleni katosi, en voinut enää koskaan olla suruinen, voin vain kiittää ja ylistää Jumalaa ... niin, minä aloin laulaa, minäkin, ja niin me lauloimme yhdessä, pikku lintuseni ja minä... Mutta eräänä päivänä se vallan vaiken, mutta ei siksi, että se olisi ollut kuollut, ei, päinvastoin, nyt oli se laulava ja visertelevä enemmän kuin koskaan ennen, vaan siksi, että se oli jättävä sydämeni ja pääsevä ulos maailmaan. Ja silloin oli pikku laululinnusta tullut suuri, vankka poika, ja se poika olit *sinä!* Ja siksi nimitän sinua Jumalan lahjaksi, sillä Jumala pani sinut sydämeeni, kun olin suruinen, tehdäkseen minut jälleen iloiseksi ja onnelliseksi!"

Ester painoi häntä rintaansa vasten, ja Sven kiersi hellyytensä ylenpalttisuudessa kätensä äidin kaulaan.

"Oi äiti, äiti, nyt tiedän, miksi niin rakastan sinua ... minähän olen aivan kuin pikkuinen osa sinusta, koska olin lintuna sydämässäsi!..."

"Niin juuri, kultani, sinä ja minä olemme yksi sielu. Kun toinen kärsii, kärsii toinenkin, ja kun toinen on iloinen, iloitsee toinenkin. Kun elit sydämessäni ja minä kuuntelin lauluasi, kuulit sinä myös kaikki minun ajatukseni ja tunteeni, jotka minussa ahersivat, ja niin kutoutuimme ikipäiviksi toisiimme..."

Pikku Sven istui hetken vaiti ja tuumi.

"Mutta, äiti", sanoi hän viimein hyvin totisena, "tämä on meidän salaisuutemme, emme puhu siitä yhdellekään ihmiselle, ei isälle eikä Guckallekaan, kuuletko. Ja me puhelemme siitä hyvin, hyvin hiljaa", — hän alensi ääntään ja katsoi varovasti ympärilleen, "sillä, katsos, päivänsäteet voivat kuulla, mitä sanomme, ja sitten ne voivat kertoa sen metsän puille ja puut kertovat sen tuulelle, ja niin saavat kaikki ihmiset tietää, että minä olin sydämässäsi pienenä laululintuna, joka viserteli sinulle, kun olit surullinen. Ja me tahdomme sen pitää vain itseämme varten, äiti, aivan niinkuin sadun pyhästä Genovevasta tai sadun pikku merenneidosta!... Vai mitä, äiti?"

"Niin, kultunen, vain itseämme varten..."

Ester silitti hänen tukkaansa ja hymyili kyynelten lomasta; nuo molemmat sadut olivat "salaisuutena" heidän kesken, ei kukaan muu saanut niitä kuulla eikä tietää, että ne olivat olemassa. Nyt oli heillä kolmas salaisuus: satu "Jumalan lahjasta", joka tuli murheellista lohduttamaan, satu laululintusesta, joka viserteli kevätvirsiään keskellä synkintä, pimeintä talvea...

Kun Sven oli viisivuotias, alkoi hän itse kyhällä pieniä laulusia. Kerran kun Ester tuli lastenkamariin, istui Sven, tapansa mukaan keskilattialla leveässä auringon juovassa ja lauleli:

"Päivän kaikki säteet tulee Svenin luokse, ja pikku Sven istuu suuressa auringossa."

Ester kirjotti muistiin tuon pikku runon ja pani sen talteen; hänestä oli niin kuvailevaa Svenille, sunnuntailapselle, onnenprinssille, että hänen ensimmäinen runonsa kertoi auringosta.

Mutta kun Sven oli luonnon helmassa, metsässä, silloin syntyivät hänen kauneimmat laulunsa. Silloin oli hän tavallisesti aivan ääneti ja ajatukset kiersivät hänen aivoissaan ihmeellisinä, valtavina tunnelmina, jotka eivät koskaan voineet sanoiksi puhjeta; mutta ne painuivat syvälle hänen sieluunsa ja jäivät sinne ainiaaksi soimaan ikäänkuin kaikuina suloisesta, salaperäisestä sävelmaailmasta. Kun hän kasvoi niin suureksi, että pääsi äitinsä kanssa kävelemään, kulkivat hän ja Ester tavallisesti kauniina kevätpäivinä pitkiä matkoja metsässä, joka oli kaupungin eteläpuolella. Se oli jyhlä mäntymetsä, jossa puut kasvoivat niin tiheässä, että niiden vihreäin oksain alla oli aivan hämärää; maa oli ylt' yleensä sammalen ja vanamojen peitossa, ja suorat, korkeat puunrungot kohosivat kuin pylväätsä kohti metsän himmeää holvia. Vain siellä täällä tunkeusivat auringonsäteet esiin, muodostaen räikeänheleitä juovia ja valopilkkuja metsän tummaan vihreyteen. Kun Sven ensi kerran astui tähän metsään, oli hän vain neljän vuoden vanha, mutta sen kauneus vaikutti pienokaiseen valtavasti. Hän kävi hiljaiseksi ja

kalpeaksi kulkiessaan siinä äidin rinnalla. Äkkiä hän seisahtui, katsahti ympärilleen suurin ihmettelevin silmin ja kuiskasi: "Niin kaunista". Sitten lasi hän kätensä ristiin, katsoi äitiinsä, kuin olisi hän vedonnut häneen, ja sanoi: "Täällä asuu Jumala, äiti!"

Pikku Sven ei pitänyt tappelemisesta eikä liioin poikain rajuista leikeistä; hänen paraimmat ystävänsä olivat aina tytöt, ja kun hän joskus pääsi äitinsä mukana "tätien" luo, joilla ei ollut varalla pieniä naissuvun edustajia, kuiskasi hän tavallisesti äidilleen, kasvoissa erityinen ihmettelevä ja loukkaantunut ilme: "Eikö täällä ole yhtään pieniä tyttöjä, äiti?" Hänen lapsuutensa paras ystävä oli Greta, pormestarin nuorin tytär. Hän oli kaksi vuotta Sveniä vanhempi, ja pikku Sven ajatteli rajattomalla ihailulla ja kaipauksella Gretan suurta etevämyyttä, tämä kun jo oli niin vanha ja viisas. "Näetkös", oli Gretan tapana sanoa, kun Sven oli käymässä hänen luonaan ja hän näytteli tälle aarteitaan, "nuo sain joululahjaksi — ja nuo ja nuo... Ja, katsos, tällaisilla luistimilla eivät *pikku* lapset voi luistella. Kun tulet suureksi, saat näillä luistella, sillä, katsos, niillä on vaarallista kulkea ... ja vain *suuret* lapset saavat niitä käyttä..."

Ja pikku Sven kuunteli suureksi mielenylennykseksen Gretan ihmeellisiä kertomuksia isojen lasten onnenmaasta, joita tämä hänelle kuiskaavalla, salaperäisellä äänellä syötti, ja sitä syvemmin tunsi hän oman mitättömyytensä, kuta enemmän hän ihaili Gretan monia urostöitä urheilun, leikkien ja opintojen alalla.

Mutta kun Sven oli yksin lastenkamarissa, korvasi hän kyllä tappionsa; silloin kuohahti hänessä miehen-ylpeys ja hän tunsi olevansa suunnattomasti ylempänä Karinia ja Gertrudia, tehtailija Henningin pikkutyttöjä, jotka oli häntä monta vuotta nuoremmat eivätkä vielä osanneet selvästi puhua tai juosta.

"Katsos, äiti", huusi hän, kun hän hyöri lastenkamarissa, luullen saavansa kiinni pallon, joka aina vieri tiehensä, "näin voi vain iso poika leikkiä, äiti! Äiti, näin eivät osaa Karin ja Gertrud tehdä!"

"Eivät", vastasi Ester hymyillen, "ainakaan ei Gertrud, jota hoitaja vielä kanneksii..."

Jo aikaisimmassa lapsuudessa valtasi pienen tunteellisen, taipuvaisen Svenin voittamaton vastenmielisyys muutamia määrättyjä ihmisiä ja asioita kohtaan. Falkensternien seurapiiriin kuului eräs "setä", joka joskus sunnuntaisin jumalanpalveluksen jälkeen tuli käymään talossa, ja niin pian kuin Sven vilahdukseltaakaan näki tuon sedän, luikahti hän pois, päästäkseen häntä tervehtimästä.

Ester pani sen vuoksi monta kertaa toimeen kuulustelun ja piti Svenille nuhdesaarnoja.

"Miksi et pidä setä Prytzistä?"

"Sven ei voi sanoa", vastasi Sven valtioviisaasti.

"Senkö vuoksi, että hän nuuskaa?"

Ester tiesi, miten vaikeaa Svenille oli kaikki, mikä ulkonaisesti oli vastenmielistä.

Sven pudisti päätään, mutta ollakseen oikein vilpiton, lisäsi hän: "vain *vähän* sen vuoksi".

Viimein onnistui Esterin saada selkoa totuudesta; Sven oli kerran torilla ollessaan nähnyt setä Prytzin häristävän keppiään muutamille köyhille pienokaisille ja kuullut hänen toruvan heitä, kun he olivat kaataneet hietaa penkille. Sitä ei Sven voinut koskaan unohtaa. Se oli syöpynyt hänen lapsenmielikuvitukseensa ja setä Prytz oli hänen mielestään synkkä kuva pahoista, ilkeistä ihmisistä, joista saduissa kerrotaan. Ester hiukan yritti ruveta sovittajaksi, sanoi, ett'ei setä Prytz niin paha ollut tarkoittanut j.n.e., mutta hän tiesi vallan hyvin voivansa istua puhumassa tuntikausia saamatta Svenin käsitystä järkkymään. "Pienet köyhät lapset itkivät, ja setä teki näin!" kertasi hän vain, ja pikku kasvoille levisi mitä pontevin paheksumisen ilme. Mutta Ester sai hänet kuitenkin lupaamaan, ett'ei hän enää ensi kerralla setä Prytzin tullessa luikahda tiehensä, kuin pieni pahatapainen poika, kohteliaasti tervehtimättä setää. "Mutta Sven ei voi pitää sedästä", lisäsi Sven varovasti, "Sven voi vain koettaa olla kiltti ja kohtelias poika!"

Kun setä Prytz sitten eräänä sunnuntaina tuli heille vieraaksi, asettui Sven kohta hänen viereensä ja tuijotti häneen niin hullunkurisen urhoollisen-alistuvaisena, että Esterin oli vaikea pysyä totisena. Kaikeksi onnettomuudeksi ihastui setä Prytz niin tästä ystävällisyydestä, jota tuo pieni kaunis poika, kaikkien lemmikki, osotti hänelle, että hän huolimatta Svenin sitkeästä, kaikenpuolisesta vastarinnasta nosti hänet polvelleen, rupesi laskemaan leikkiä hänen kanssaan ja nipisteli hänen poskia. Pikku Sven oli koko ajan muuttumattoman alistuvaisen näköinen ja otsa oli syvissä rypyissä, hän katseli setää rohkeasti silmiin ja vastasi yksitoikkoisesti: "niin" tai "ei" kaikkiin kysymyksiin. Mutta äkkiä huomasi Ester, että poika kalpeni; hän juoksi paikalle, sanoi, että Sven voi pahoin, ja vei hänet lastenkamariin. Mutta tuskin ennätti hän sinne, kun pikku poika parka alkoi kovasti oksentaa. Sen perästä ei Ester enää yrittänyt solmia ystävyyttä Svenin ja setä Prytzin välillä.

Yleensä vältti Ester tämän tapahtuman jälkeen millään tavalla sekaantumasta Svenin hienoon tunne-elämään, milloin Sven itse sulkeutui itseensä. Ester huomasi, että hän mieluinten vaikenen kaikkesta, mitä hän paheksui tai piti rumana ja vastenmielisenä. Hän kääntyi siitä pois, ja kuin kukka ojentuu päivään päin, ojentui hänkin kaikkea valoisaa, hyvää ja kaunista kohden.

Oli vain yksi ruma asia tai oikeammin henkilö, joka sai armon Svenin silmissä: lastenhoitaja "Gucka". Rumempaa ihmistä ei voi ajatella: hän oli lyhyt ja paksu, tukka harmaanpunertava ja piirteet karkeat, ja kun Sven ensi kerran hänet näki, kätki hän kasvonsa Esterin rintaa vasten ja kuiskasi pelästyneenä: "niin ruma". Mutta sitten tuli hänestä ja Guckasta parhaat ystävät, sillä Guckan mielikuvitus oli tyhjentyneen, hän kertoi satuja ja tarinoita, juuri sellaisia, joita Sven halusta ahmimalla ahmi. Hänen kömpelö ruumiinsa oli kuin kotelo, josta runouden kultasiipiset perhoset pujahtivat esiin, eikä Sven nähnyt rumaa koteloa kauniilta perhosilta. Satu kutoi sinistä taika-usvaansa ja lapsuuden runous kehräsi hohtavia lankojaan Guckan muodottoman olennon ympärille. Sven ei koskaan, ei edes silloin, kun hän oli täysikasvuinen ja vanha ja oppinut mies, voinut huomata Guckan rumuutta ja kömpelyyttä.

Kun lapsuuden ensimmäiset vuodet olivat Svenin elämässä ohi, alkoi hänessä tulla esiin omituinen luonteen ristiriita: toiselta puolen oli hän naisellisen pehmeä ja altis vaikutuksille, toiselta puolen sitkeän, järkkymättömän luja. Tämä lujuus ei koskaan esiintynyt kiivautena tai vaativaisuutena, se oli levollista, milt'ei lamauttavan levollista, joka vaikutti hyvin ärsyttävästi vastustajaan. Svenin luonne oli niin äärettömän herkkätunteinen, niin altis vaikutuksille, että kaikki ikäänkuin ryntäsi hänen päälleen, hän käsitti sen silmänräpäyksessä ja muutti sen sisäiseksi omaisuudekseen; siksi hän oli niin taipuvainen, niin nopea antamaan myöten ja tunnustamaan olleensa väärässä. Mutta yhtä nopeat ja voimakkaat olivat hänen tunteensa myös silloin, kun jokin tai joku sattui koskemaan siihen kohtaan hänessä, jota ei koskaan voinut järkähyttää. Hän ei milloinkaan ilmaissut syitään — ei edes vanhempana — hänestä tuntui, ett'ei hän kuitenkaan koskaan olisi oikein voinut sanoa, mitä se oli, joka hänen syvimmässä sydämessään niin voimakkaasti saattoi nousta järkähtämättömään vastarintaan, — ja siksi esiintyi tuo hentomielinen poika joskus niin itsepintaisena ja uppiniskaisena. Kun hän tuli vanhemmaksi ja joutui ristiriitaan elämän ja ihmisten kanssa, ilmeni tuo vastarinta toisinaan paradokseissa ja koukkuilemisissa, joiden avulla hän piti puoliaan tarvitsematta paljastaa omaa sisintä itseään. Lapsena se vain ilmeni siinä, että hänen kasvonsa kävivät ilmeettömiksi, katse hajamieliseksi, ja silloin ei häneltä saanut muuta vastausta kuin lyhyen "niin, niin" tai "vai niin".

Sitä mukaa kuin hän kasvoi ja isän vaikutusvalta tuli suuremmaksi, kävivät nuo hänen luonteensa vastakkaiset ominaisuudet yhä selvemmiksi. Niin pian kuin Bengt kiinnitti häneen tummat silmänsä ja torui häntä jostain pienestä rikoksesta, tuli hänen kasvoihinsa heti väliäpitämätön, sitkeä ilme ja huulilta läksi vain tuo lyhyt vastaus: "niin — vai niin". Bengt oli mielestään oiva kasvattaja, kun näin pian sai pojan säveäksi; mutta itse asiassa juuri silloin, kun isä häntä nuhteli, asettui Svenin lujin puoli mitä itsepintaisimpaan vastarintaan ja hänen koko pieni lapsensielunsa oli täynnään äänetöntä vastustusta ja kiihkeää kaipausta niin pian kuin suinkin päästä pois synkän isän luota aurinkoiseen, iloiseen lastenkamariin, missä oli äiti valoisine, lempeine hymyineen ja Gucka ihmeellisine satuineen. Niin eli hän yhä enemmän ja enemmän, sitä mukaa kuin hänen pieni persoonallisuutensa muodostui, ikäänkuin kaksoiselämää kodissaan. Äidin seurassa oli hän oma itsensä: ihastuttavan lempeä ja hellä runollisine elämänkatsomuksineen, isän seurassa kehittyi hänestä pieni, itsepäinen, umpimielinen automaatti, joka viekkaasti ja notkeasti liikkui itsevaltaisen ylivoiman mukaan.

Joskus, kun Ester näki Bengtin ja Svenin yhdessä, kun hän huomasi, miten pikku poika huolimatta kaikista äidin yrityksistä saada häntä viihtymään isän luona, tavallisesti luikahti tiehensä niin nopeasti kuin taisi, osottamatta kuitenkaan vähintäkään epäystävällisyyttä, tuli hänen mieleensä synkkä aavistus, ja hän ajatteli: "Kerran he törmäävät yhteen — kerran seisoo kaksi tahtoa vastakkain, kuin kaksi paljastettua miekkaa, ja silloin — silloin ne miekat menevät myös minun sydämeni läpi".

Mutta hän seurasi pienen poikansa esimerkkiä: hän kääntyi heti pois synkästä ajatuksesta ja herätti esiin valoisaa, onnellisen ajatuksen. "Epäluottamus ja levottomuus eivät auta Sveniä maailman läpi", mietti hän, "vaan sen tekee uskonrukous ja luja luottamus siihen, että hän on kasvava hyväksi ja jaloksi ja että Jumala minua auttaa häntä sellaiseksi ohjaamaan."

XII.

Noin viisitoista vuotta sitten asui sen kaupungin laidassa, missä Falkensternit ja Henningit niin monta vuotta olivat kilpailleet vallasta, eräs köyhä pesijätär, leski, jonka mies oli musertunut Vångan sahassa. Useat kaupungin hienoista perheistä pitivät hänestä huolta ja suojasivat häntä, ja paitsi sitä sai hän

apurahaa sahan puolesta. Hänellä oli kahdeksan lasta; kaksi pojista kävi jo työssä, vanhin tytöistä oli niihin aikoihin kuudentoistavuotias ja kantoi pesua niille, jotka äidillä työtä teettivät. Tyttö oli tavattoman miellyttävä, sinisilmäinen ja kultakutrinen, ja eihän ollut hänen syynsä, että hänen sorja ulkomuotonsa ja loistavat silmänsä saattoivat hänet seikkailuille alttiiksi ja saivat aikaan monta selkkausta hänen muutoin niin hiljaisessa, vaatimattomassa elämässään. Kaikki, joille äiti teki työtä, pitivät häntä lemmikkinä; aina lapsesta asti oli hänestä huolta pidetty, hänet haettiin lasten leikkiveriksi koteihin ja jouluisin sai hän koko joukon mitä erilaisimpia lahjoja, aina antajain erilaisten mielipiteitten mukaan: kirjoja ja paperia pormestarinnalta, makeisia ja kauniita vaatteita Lestradin neideiltä, uskonnollisia kirjasia rehtorin rouva Grahnilta j.n.e. Rouvat milt'ei arvelivat, että heillä kullakin oli pieni osansa tuosta nuoresta työstä ja että hänen miellyttävä persoonallisuutensa oli tulos heidän hyväntahtoisuudestaan ja joululahjoistaan. Usein keskustelivat he äidin kanssa hänen tulevaisuudestaan ja koettivat mitä parhaimmin sitä suunnitella.

Siksi herättikin syvää surua ja ihmetystä, että heti tytön ripille päästyä alkoi kaupungissa liikkua hänen mainettaan loukkaavia huhuja. Rouvat puhuivat sekä toistensa että tytön ja hänen äitinsä kanssa, mutta menestyksettä. Tuloksena oli vain vältteleviä vastauksia, kyyneleitä ja huokauksia. Mutta huhu osottautui todeksi, nuori tyttö oli langennut, tuo iloinen, kaunis seitsentoistavuotias, jonka osaksi oli tullut niin paljon auttavaisuutta ja rakkautta, oli saattanut itsensä ja äitinsä häpeään. Hänen suojaajansa surivat ja itkivät, hekin olivat entistään rakastavaisemmat, osaaottavaisemmat ja keksivät yhä uusia keinoja, miten auttaa ja nostaa. Ken oli syypää lapsiraukan lankeemukseen, siitä ei kukaan saanut selkoa. Tyttö pysyi vaiti kuin hauta, hänen kasvojensa ilme kävi selvittämättömäksi kuin mikäkin elämänarvotus, niin pian kuin sitä seikkaa kosketeltiin. Häneen oli sen sijaan tullut jotain uutta, umpimielistä, salaperäistä, joka olisi ollut omiaan pelästyttämään ihmissydämen monien piilolokeroiden tuntijaa, häntä, joka ymmärtää, mihin itseensä sulkeutunut epätoivo voi johtaa.

Ja niin sai eräänä päivänä surullisen romantinen tapaus koko kaupungin hämmästyksiinsä. Oli joulukuun ilta. Kauhea rajua ilma kulki yli seudun, heitti maahan sähköpylväät ja kaatoi hongat metsässä; kaupunki peittyi lumipyörteisiin, lyhdyt vilkkuivat usvan keskeltä kuin pienet, uniset silmät, ja mereltä kuuluivat myrskyn pauhun tahdittomat sävelet: milloin rajua ulvontaa, milloin matalaa, kummaa jyminää. Ainoastaan velvollisuus tai epätoivo voi moisena yönä houkutella ihmisen kodistansa.

Epätoivo, järjen ja tunteen sokaiseva epätoivo, pakotti tuona yönä Liina Fältin, köyhän pesijättären tyttären, muiden nukkuessa hiipimään ulos, lapsi käsivarrellaan. Ei kukaan tullut vastaan, ei kukaan estänyt häntä, myrskyyn ja pimeyteen hän läksi umpimähkään, ainoana johtonaan tuskantäysi vaisto, joka vaati häntä merelle päin... Tuiskun pieksemänä, myrskytuulen sinne tänne heiteltävänä, ponnisti hän eteenpäin pienine, inisevine taakkoineen, kunnes milt'ei tiedotonna vaipui kinokseen. Lumipilvet tuprusivat hänen ylitseen, vaivuttivat hänen ruumiinsa veltoon herpoutumistilaan ja kätkivät hänet viimein lapsineen valkoiseen, kylmään hautaan. Muutamia päiviä jälkeenpäin, kun myrsky asettui ja merellä taas kuljettiin, löytyivät äidin ja lapsen jähmettyneet ruumiit kaukaa lahdelta...

Mitään lähempää, esimerkiksi mitä varten tyttö kuolemaa etsimällä pakeni häpeää, joka kohtaa niin monia hänen vertaisistaan, ei koskaan saatu tietää. Salaperäinen hämäryys laskeutui kohta tapahtuman yli ja taajeni vuosi vuodelta, tehden jutusta ikäänkuin puolilegandan, joka antoi paljon ainetta kaupungin romantisille sieluille. Nuoren tytön äidilläkin oli hyvin vähän tietoa siitä, mitä tyttären sydämessä ennen itsemurhaa oli liikkunut; vain pari kertaa oli hän kuullut hänen kuiskaavan: "parasta lienee, että surmaan itseni ja lapsen". Ainoa, joka jotain tiesi, oli Åke Henningin sisar, hänelle oli tyttö uskoutunut, mutta hän vaiken tiedoistaan.

Ei kestänyt kuitenkaan kauan, ennenkuin huhu, saaden vauhtia siitä pikkuseikasta, että Liina Fält joskus oli nähty erään nuoren alkeiskoulun lehtorin seurassa, syytti tätä tytön viettelijäksi. Kun hän heti Liinan kuoleman jälkeen kovasti sairastui, oli se muka ylen selvä todistus, eikä kukaan enää epäillyt kauemmin, kuka oli nykyään kaupungin suurin roisto. Suuttumus hänen teostaan oli ennen kuulumaton. Hän oli vastanainut ja hänellä oli rakastettava nuori rouva, joka juuri äsken oli tullut äidiksi; koko kaupunki nousi siis yhtenä miehenä ja käänsi hänelle halveksien selkänsä. Ja huhun todenperäisyys tuli vahvistetuksi, kun hän pian tämän jälkeen pyysi eroa ja matkusti ulkomaille — murtuneen terveytensä tähden, sanottiin, mutta yksimielisesti tuumivat kaikki, että vaikutin oli syvemmällä, sitäkin suuremmalla syyllä, koska hän ei koskaan palannut, vaan haki paikan muualla.

Viimein vaipui tämä surullinen tapaus unhon aaltoiin: kuva nuoresta työstä, joka joulukuisena yönä katosi lumimyrskyyn, hälveni yhä suurenevaan etäisyyteen. Mutta muisto viettelijästä painui ihmisten tietoisuuteen rumana, mustana tahrana, ja vielä monta vuotta hänen poismuuttonsa jälkeen saattoi tapahtua, että kun ajatukset joskus sattuivat johtumaan menneisyyteen, muistettiin myös Liina Fältin surullista kohtaloa, vanhat selitykset ja yhteensovittelut risteilivät uudelleen mielissä ja päättyivät aina samaan lopputulokseen: "No niin, se nyt oli inhottavimpia juttuja, mitä meidän piirissämme on tapahtunut". Mutta muuten oli kaikki ohi ja unohdettu, samoin kuin Liinan hauta kirkkomaalla, missä ei edes mätäs noussut, ja äidinkäsikin oli aikoja sitten lakannut sinne kukkia kantamasta.

Mutta mikä on unohdettu, se ei ole kuollut; mikä vuosia uinuu, siinä on vielä elämää, se voi herätä jälleen, herätä tuskanhuudoista, oikeutta ja sovintoa vaativista huudoista, jotka äänettöminä nousevat murrettujen sydänten syvyydestä, yksinäisistä, hyljätyistä haudoista.

* * * * *

Eräänä aamupäivänä, kun Ester ja Bengt söivät suurusta ja pikku Sven — nyt "suuri" seitsenvuotias poika — joka istui heidän välillään, koululaiseksi kohonneen syvällä totisuudella sekä selvästi ymmärtäen ajan tärkeyden ahmi velliänsä, virkkoi Bengt jyrkästi, niinkuin se, joka kauan on ajatellut sanottavaansa:

"Näin ilkeää unta viime yönä. Olin näkevinäni Åke Henningin tuijottavan minuun synkin katsein, ja minne menin, tuli hän aina perässäni ja tuijotti. Saatpa nähdä, Ester, että hän on kuollut; kun viimeksi kuulin hänestä, oli hän hyvin sairas..."

"Åke parka", vastasi Ester miettivänä. Sitten lisäsi hän: "Minäkin näin niin kumman unen viime yönä. Olin kulkevinani satamassa; mutta se ei ollut sellainen kuin se todellisuudessa on, vaan aivan vieras ja pimeä ja sen ympärillä risteili omituisia katuja. Ihmisiä juoksi edestakaisin lyhyt käsissä, aivan kuin jotain olisi tapahtunut... Silloin kuulin heidän toinen toisensa jälkeen huutavan: 'Voi, voi Falkensternin ylpeää purtta, nyt se on uponnut!'"

"Niin, sepä oli todella ilkeä uni", sanoi Bengt nyreissään, "niin inhottava, että melkeinpä olisit voinut olla kertomatta. Kaksi suurta lautalastia on juuri matkalla Austraaliaan."

"Minusta se ei ollut inhottava", vastasi Ester, "se oli vakava ja ihmeellinen ja siinä vallitsi vaikuttava, juhlallinen tunnelma, joka vieläkin seuraa minua..."

Muutaman päivän perästä tuli Bengt Esterin luo, sanomalehti kädessä.

"Aavistukseni oli oikea sillä kertaa", sanoi hän, "katsos... Åke Henning on kuollut ... hän kuoli verensyöksyyn Davos'issa."

Ester otti lehden ja luki lyhyen ilmoituksen hänen kuolemastaan.

"Åke raukka", sanoi hän ja kyyneleet kohosivat hänen silmiinsä.

"Raukka" kertasi Bengt, olkapäitään kohauttaen, "niin, miksi et ottanut häntä, saithan valita kaupungin rikkainten nuorten miesten välillä? Hän olisi varmaan ollut paljon parempi aviomies kuin minä."

"Niin, luultavasti. Mutta minä rakastin sinua, ja siksi en voinut 'ottaa' ketään muuta kuin sinut. Minun käy vain niin sääli Åkea. Hän on niitä ihmisiä, joilta elämä kieltää kaikki, — emme käsitä miksi, — jotka kuolevat surussa, ilman että koskaan ovat saaneet maistaa onnea... Mutta sehän on yhdentekevää, ehkäpä se nyt tulee hänen osakseen..."

"Niin, hänellä oli huono onni, poika paralla. Lapsena hän oli heikko ja kivulloinen, ja muut pojat häntä aina nöyryyttivät. Sitten hän alituisen joutui oloihin, joita hän ei kestänyt, ja ihmisten pariin, jotka olivat häntä voimakkaammat. Jonkunlainen ylimielisyys ajoi hänet aina yrittämään sellaista, mihin hän ei pystynyt. Mutta nyt hän on vapaa — tuo onnellinen!... Tapasin kadulla Carl-Edvardin ja hän kertoi, että heille oli kirjoitettu hänen viime hetkistään ja että hän oli lähettänyt tervehdyksen kotiin, sanoen kuolevansa onnellisempana, kuin mitä hän eläessään oli ollut..."

Siitä asti, kuin Bengt luki Åken kuolemanilmoituksen, jäi häneen piintyneenä päähänpistona luulo, että nyt, kun Åken henki oli jättänyt ruumiin, kun häntä eivät enää maalliset lupaukset pidättäneet, hän oli kiiruhtava täyttämään kostonaikeensa paljastamalla jollain ylliuonnollisella tavalla kauan säilyttämänsä salaisuuden, tehden siten Bengtistä aseettoman rikollisen hänen vaimonsa, poikansa ja koko yhteiskunnan silmissä ja näin kuolemassa musertaen vihatun kilpailijan, jota hän ei elämässä voinut saavuttaa. Se oli tosin puolimieleton, sekava ajatus, jonka omantunnontuskain pyörre ja heräävät muistot olivat synnyttäneet, mutta se ei hellittänyt hänestä, se istui aaveena hänen vierellään, se heitti salaperäistä varjoaan kaikkeen, mitä hän ajatteli ja sanoi. Hänen mielensä oli kuin sen, joka kulkee onnettomuutta odotellen ja joka ilta levolle laskeutuessaan ajattelee: minkälaista lienee huomisoltona? Hänestä tuntui, kuin olisi Åken kohtaloon erottamattomasti liittynyt hänen omansa, ja että niinkuin Åken kohtalo nyt oli ratkaistu, niin täytyi hänenkin tulla ratkaistuksi — vaikka toisella tavalla.

Siksi hän ei hämmästynyt, vaan hänet ainoastaan täytti tuska ja raivo, kun hän pari kuukautta Åken kuoleman jälkeen avasi hänelle lähetetyn sanomalehden, jossa oli kaivettu esiin koko tuo vanha juttu ja hän itse, joskaan ei suorin sanoin, niin kuitenkin aivan läpinäkyvän selvästi esitetty kertomuksen "konnana". Ester oli huoneessa, kun hän luki tuota, ja hänen täytyi siksi hillitä itseään. Hän pani

levollisesti sanomalehden kokoon, silmäili hieman erästä toista, nousi ja meni omaan kamariinsa osottamatta minkäänlaista mielenliikutusta; hän oli ainoastaan hyvin kalpea.

Tultuaan huoneeseensa, luki hän vielä kerran läpi koko kirjoituksen. Sävy oli katkeran syyttävä; Bengtiä ei esitetty ainoastaan kurjana viettelijänä, — kuvaus tyttöraukan kuolemasta oli kerrottu tuskallisen liikuttavasti — vaan myös raukkamaisena konnana, joka vuosia oli antanut toisen kantaa syytä rikoksestaan ja itse, hyvän nimensä ja rikkautensa varassa, esiintynyt yhteiskunnan pylväänä. Kirjoituksen lopussa huomautettiin, että koko tämä inhottava juttu oli selvä todistus siitä, miten lahot ja rappeutuneet vanhat "yhteiskunnan pylvää" itse asiassa ovat.

Kun Bengt oli lukenut loppuun, rypisti hän kokoon lehden ja repi sen kappaleiksi, jotka hän sitten raivosta vavisten heitti uuniin. Ensin joutui hän vaistomaisesti tavallisten ylpeiden ajatustensa valtaan. "Minä haastan miehen oikeuteen, uhraan mitä tahansa saadakseni hänet masennetuksi..." Mutta sitten seurasi kauhistava vastakohta: hän vaipui velttoon, toivottomaan epätoivoon. "Mistä hänet haastaisin oikeuteen, mistä häntä syyttäisin? Siitäkö, että hän sanoi totuuden, jonka minä salasin?"

Mutta kuinka oli tuo huhu päässyt liikkeelle? Todellisuudessa sangen yksinkertaisella ja luonnollisella tavalla. Åken kuolema herätti tuon vanhan jutun taas eloon — Rakel Henningin ystävyys nuorta tyttöä kohtaan oli näet saanut ihmiset siihen luuloon, että Åkekin oli hänen ihailijansa — sitä ruvettiin uudestaan käsittelemään ja sen romantinen aihe ja pöyristyttävä tunnelma näyttivät vieläkin kykenevän kiihottamaan kaupunkilaisten mielikuvitusta. Ja muuan vähäpätöinen seikka, johtopäätös eräästä ennen tekemättä jääneestä yhteensovituksesta, antoi vähitellen aihetta uuteen otaksumaan: että lehtori Valkers ehkä olikin syytön, ettei Liina Fältin kuolema ehkä ollutkaan hänen omallatunnollaan. Nyt täytyi kääntää katseensa toisaalle; muuan uusi huomio, vähäpätöinen seikka, määräsi suunnan, yllämainitun sanomalehden toimittaja tunsu ilmassa skandaalituoksua, lähetti nuuskijoitaan eri suuntiin, kuulusteli rouva Fältiä, Liinan äitiä, sai katsella ja tutkia paria pientä muistoa, jotka tyttö oli saanut rakastajaltaan, j.n.e. Salateitä, sotkuisia vyyhtejä selvittämällä ja ristiriitaisia huhuja yhdistämällä saatiin siten kokoon ainekset juttuun, joka sitten eräänä aamuna iski keskelle kaupunkia ja kiihotti kaikkein mieltä.

Mutta Bengt ei ikinä voinut uskoa, että se näin yksinkertaisesti oli tapahtunut. Hänen pahasta omastatunnostaan kohosi alati hämärä tuskankuva: Åke Henningin henki kostonhaluisena julistamassa hänen syntiään koko kaupungille. Ja tuon mielikuvan takaa oli hän kuulevinaan ikäänkuin kohinaa jostain vielä voimakkaammasta ja kauheammasta: Jumalan tuomio kohtasi häntä...

Hänen asemansa ei voinut häntä pelastaa; ei kukaan sanonut mitään, ei kukaan rikkonut väliään hänen kanssaan, mutta hän tunsu kaikkien vihan tukehuttavana ilmaana ympärillään. Hän tunsu, että joskin yhä kumarrettiin hänen nimeään ja rikkauttaan, niin häntä ihmisenä halveksittiin. Hän tunsu sen, kun hän tuli Vångan sahalle; työmiehistä oli jotain vierasta, niin, olipa hänestä pikku lastenkin silmissä toinen ilme, kun he häneen katsahivat. Yhteiskunta sulki hänet näkymättömän, kammottavan, murtumattoman muurin taa, jonka se toisinaan rakentaa ihmisen ympärille, joka on tehnyt alhaisen teon, mutta ei ole lain saavutettavissa. Bengt oli koskettanut siihen kohtaan ihmiskunnan omassatunnossa, missä oikeudentunnon puhtaat kielet väräjävät, ja yhteiskunta, jonka keskellä hän eli, käänsi hänelle halveksien selkänsä...

Hän ei ollut tietävinäänkään; hän esiintyi vanhaan tapaansa kodissaan ja seurapiirissään, vaikka hän tiesi, että jok'ainoa katupoikakin oli lukenut kirjoituksen hänestä. Eihän siitä liioin voinutkaan välittää, ei ollut millä puolustautua; kaikki oli äänetöntä ja salaperäistä, mutta tyhjentyvän voimakasta, niinkuin vain yleinen mielipide saattaa olla. Hän ei voinut muuta kuin asettaa jäisen ylpeyden kilvekseen kaikkea ja kaikkia vastaan.

Välistä joutui hän kiusaukseen kääntyä jonkun asianajajan puoleen, haastaa sanomalehden toimittaja oikeuteen, panna likoon muutamia tuhansia kruunuja ja tehdä koko asiasta pelkkä skandaalijuttu. Mutta sitten heräsi hänessä oikea ylpeys ja vastasi: "Ei, parempi sortua, parempi tarttua viimeiseen keinoon, joka aina on tarjona: jättää kaikki, parempi se, kuin lisätä rikostaan uudella raukkamaisuudella, uudella valheella".

Usein vilahti hänessä näihin aikoihin ajatus: "Mahtaakohan Ester jotain tietää, eikö kukaan liene ollut kyllin hienotunteinen ja ystävällinen nimettömästi lähettääkseen hänelle lehden?" Oikeastaan oli Ester ainoa, jota hän pelkäsi; kenenkään toisen katsetta ei hän arastellut, tuntuipa se hänestä kuinka uteliaalta ja tarkottavalta tahansa, mutta Esteriä hän ei enää koskaan voinut katsoa silmiin. Ajatus, että Ester oli ehkä lukenut kirjoituksen, että tämä loka tuli lähelle hänen sieluaan, jonka puhtautta Bengt, joskin vaistomaisesti, rakasti enin koko maailmassa, ja että hän, Bengt, oli Esterin silmissä oleva ei ainoastaan rikollinen, vaan myös kurja raukka, se ajatus oli hänestä sietämätön. Ja kuitenkin tunsu hän järkähtämättömän varmasti, että ennemmin tai myöhemmin, tavalla tai toisella, täytyi sen hetken tulla.

Huomaamattaan, seuraten epätoivoisen, harhaan joutuneen tarvetta etsiä suojaista satamaa, lähestyi

hän näihin aikoihin yhä ja yhä enemmän Esteriä. Välistä, kun he illoin istuivat Bengtin huoneessa, saattoi tapahtua, että hän päästi kädestään kirjan tai sanomalehden, jota hän par'aikaa luki, ja istui uneksivaisena ja tuijotti Esteriin kohta katsellakseen muualle ja ollakseen taas lukevinaan, kun Ester nosti silmänsä.

Ja vaikk'eivät he mitään sanoneet, vaikka kumpikin istui kirjaansa kiintyneenä, tahtoi hän kuitenkin pitää Esterin läheisyydessään; jos tämä viipyi, lähetti hän häntä hakemaan, ja jos hän nousi lähteäkseen, pääsi Bengtin huulilta puolittain nyreä, puolittain alakuloinen: "Minne sinä nyt taas menet, etkö voi istua hetkeäkään rauhassa?"

Hänen muutoksensa ei jäänyt Esteriltä huomaamatta, ja hän ymmärsi, että jokin syy siihen oli, että jotain oli tapahtunut joko Bengtin ulkonaisessa tai sisäisessä elämässä, mutta mitä, siitä ei hänellä ollut aavistustakaan; sillä huhut, jotka liikkuiivat kaupungilla, eivät olleet saapuneet hänen korviinsa.

Eräänä iltana, kun Ester rukoiltuaan pikku Svenin kanssa tuli Bengtin huoneeseen, sanoi tämä aivan äkkiä:

"Istuin tässä ja ajattelin koko ajan sinua, Ester. Sinä olet sentään pieni omituinen ihminen."

Ester naurahti.

"Miten niin?"

"Katso, sinä näytät niin lempeältä suurine, uneksivine silmiesi ja pienine pehmeäpiirteisine suinesi ja naisellisessa taipuvaisuudessasi olet kuin vahaa, ja kuitenkin olet ainoa ihminen, jonka ylitse minulla ei ole ollut valtaa. Se se on kummallista..."

Ester hymyili ja katseli miettiväisenä eteensä.

"Sanon sinulle syyn siihen: minussa ei ole vähintäkään taipumusta itsevaltaisuuteen."

"Sepä merkillinen selitys, yleensä on kai helpompi taivuttaa sitä, joka ei ole itsevaltainen..."

"Ei, sinä erehdyt", keskeytti Ester innokkaasti, ei koskaan voi taivuttaa ketään muuta kuin sitä, joka tilaisuutta saatuaan puolestaan taivuttaisi muita. Minä ... minä olen päinvastainen ... kaikessa hentoudessani on minussa lannistamaton vapaudenkaipuu, kaipaan vapautta sekä itselleni että muille. *Minä* en ikinä voisi ketään taivuttaa valtani alle, en ikinä millään tavoin sortaa toisen ihmisen luonteen omituisuuksia. Mutta siksi vaadin samaa itselleni. En kenenkään vuoksi voi luopua omasta yksilöllisyydestäni. Minä voin musertua, sortua, kuolla, mutta en koskaan voi toiseksi muuttua, olipa sorto kuinka kova tahansa."

"Tuohan on oikeastaan ristiriitaista", vastasi Bengt hieman tyyliä, "kun kaikki ympärinsä kääntyy, löytyy ehkä suurin itsevaltias sinun omasta sydämestäsi, niin lempeältä ja naiselliselta kuin näytätkin."

"Jos minussa sitä olisi ollut, Bengt, niin en nyt istuisi tässä sinun vaimonasi. Tai myöskin, jos olisin ollut orjaluonne, sillä siksi voi nimittää pieniä itsevaltiaita, olisit sinä tehnyt minut paljaaksi räsyksi, nollaksi. Juuri siksi, ett'en tahtonut hallita, että tahdoin ainoastaan olla oma itseni, siksi et ikinä saanut mitään valtaa ylitseni..."

"Sinä muistutat kesytöntä lintua, Ester, sinussa on keijojen luontoa, nuo loistavat silmät ja tuo kultatukka eivät valehtele, keijo elää yhä sinussa..."

Ester nauroi, mutta kävi äkkiä hyvin totiseksi.

"Sinä olet oikeassa, Bengt, minussa oli jotain lumottua, kesytöntä, ikäänkuin tumma metsikkö, missä ajatukset kulkivat uhkamielisinä ja hillittöminä... Ja kukapa tietää, mihin ne ajatukset olisivat minut johtaneet ... ne olivat kerran valloillaan ... ja lensivät ... niin, sehän on sama... Jumala auttoi minua sillä hetkellä... Jeesus kulki itse sieluni läpi ja silloin kävi siellä hiljaiseksi ja tyyneksi, ja Hän opetti uhittelevalle metsälinnulle rakkautensa ja vanhurskautensa salaisuuden..."

Bengt ei vastannut; huoneessa syntyi pitkä ja syvä hiljaisuus. Ester tarttui taas työhönsä ja Bengt alkoi jälleen lukea kirjaansa.

Mutta kun Ester hetken perästä silmäsi ylös, näki hän, että Bengt käytti kirjaa vain kilpenä, jonka takana hän istui synkin, suruisin katsein eteensä tuijottaen eikä näyttänyt edes huomaavan vaimonsa katsetta. Esteriä hämmästytti, miten toisenlainen hänen ilmeensä oli verrattuna tuohon ylpeään, hieman teeskennellyn huolimattomaan, joka tavallisesti lepäsi hänen kasvoillaan — nyt muistutti hän sitä nuorta miestä, joka kerran niin nopeasti voitti Esterin sydämen, ero oli vain siinä, että hän silloin oli niin iloinen ja säteilevä ja nyt niin syvästi surullinen. Esterin mieleen johtui myös, miten jalot olivat

Bengtin kasvonpiirteet, kun sielu niissä näin heijastui, ja hän ajatteli, että sellainen oli myös Bengtin sisäinen olento, siinä *oli* jaloja ja kauniita piirteitä, niitä hän kerran oli rakastanut, ja kun kaikki halpa ja pikkumainen, joka ne oli vääristänyt, oli katoava, silloin oli Bengtin sielu, hänen ijäisyysolentonsa, oleva yhtä puhdas ja ylevä, kuin nyt hänen kasvonpiirteensä...

Äkkiä kääntyi Bengt Esteriin päin ja sanoi kiivaasti ja hätäisesti, niinkuin se, joka kauan epäröityään hyppää alas syvyyteen:

"Ester, oletko koskaan kuullut Liina Fältistä puhuttavan?"

"Olen", vastasi Ester epäröiden. Sitten lisäsi hän epävarmasti hymyillen: "Hänen tarinansahan on merkellisimpiä kaupungin aikakirjojen jutuista, senhän tuntee jokainen."

"Oletko myös kuullut, kuka ... kuka hänet syöksi onnettomuuteen?"

Bengtin sanat vaikuttivat Esteriin omituisen kiusallisesti, hän olisi mielinyt keskeyttää hänet sanomalla: "Ei, kuulehan, ei puhuta siitä", mutta samalla kertaa pakotti jokin häntä jatkamaan ja hän vastasi: "Niin, se oli joku koulun opettajista, hänen nimeään en muista, se oli vain hirveän surullista — hän oli vastanainut, ja hänen ja hänen rouvansa täytyi lähteä kaupungista, niin valtava oli mielten kuohu hänen tähtensä..."

Bengt painoi päänsä alas, mutta ei vastannut. Sitten vallitsi taas kauan syvä hiljaisuus.

Viimein nousi Ester, pani pois työnsä ja sanoi hieman epäröiden ja liikutettuna: "Emmeköhän mene levolle, kello on jo yli kymmenen?"

Ei vastausta; Bengtin kirja oli pudonnut lattialle ja hän istui nojaten otsaansa kättä vasten. Ester seisoi liikahtamatta ja katseli häntä, mutta sydän sykki kiivaasti ja selittämätön tuska kuristi kurkkua.

"Ester!"

Mikä kumma sointu oli hänen äänessään, joka sai Esterin vavahtamaan? Se oli kuin hukkuvan huuto; tuo selvästi ja kuitenkin vain kuiskaten lausuttu sana oli avunpyyntö...

Ei kumpikaan tiennyt, miten kaikki tapahtui, ei kumpikaan muistanut, mitä sanoi tai teki, tuntui, kuin olisi myrskytuuli kohisten kiitänyt heidän ylitseen ja heittänyt heidät toistensa syliin. Esteristä oli kuin olisi hänet äkkiä muutettu jonnekin kauas pois kaikesta; tämä huone, jossa hän niin monta iltaa oli istunut jäykkänä ja kuin kahlehdittuna, kävi hänelle vieraaksi ja salaperäiseksi, ja kuin tuskallisessa unessa kuuli hän ihmeellisen syvän hiljaisuuden läpi kellon tikutuksen ja tuon ylpeän sydämen puolitukahtuneet, värisevät nyhkytykset, tuon sydämen, joka oli ikäänkuin murtunut hänen edessään...

Hän oli sulkenut silmänsä, hän tahtoi paeta tuota häpeän, synnin ja surun näkyä, jonka Bengtin kuiskaavat sanat loihitivat esiin, mutta se seurasi häntä vain sitä selvempänä ja räikeämpänä suljettujen silmäluomien taa...

Kun hän nosti silmänsä, kohtasi hän Bengtin katseen, joka kerjäävänä oli häneen kiinnitetty.

"Ei, ei, ystävä parka", kuiskasi hän, niinkuin olisi hän kuullut kysymyksen, joka kuvastui Bengtin katseessa, "tällä hetkellä en tunne muuta kuin samaa tuskaa, joka täyttää sinun rintasi..."

Bengt ei vastannut; hän puristi Esterin kättä ja makasi vielä hetken liikkumattomana, kätkien kasvojaan hänen syliinsä; sitten nousi hän nopeasti ja astui pari kertaa edestakaisin huoneessa pyyhkien nenäliinalla kalpeita, kosteita kasvojaan.

"Niin, tiedän, että olen kelvoton", huudahti hän viimein epätoivon rajulla kiivaudella, "tiedän, että oli raukkamaista ja kurjaa antaa Valkersin kantaa syytä itse päästäkseni vapaaksi. Mutta en *minä* häntä syylliseksi sanonut enkä laskenut huhua liikkeelle — en tosiaan tiedä, mistä se lähti... Ja mitä piti minun tehdä? Voinko minä mennä kaduille ja toreille ja huutaa: 'Minä olen syyllinen!'...?"

"Et, sitä et voinut", vastasi Ester hiljaisesti, "ehkä kuitenkin olisi löytynyt toisiakin keinoja... Mutta Bengt ... tuo tyttö raukka ... kuinka sinä saatoit ... olitko luvannut naida hänet?"

"*Hän* sanoi niin, enkä luule hänen valehdelleen. En muista sitä, en suinkaan ollut silloin selvä. Joka tapauksessa takertui hän kuin takiainen minun niin sanottuun lupaukseeni eikä enää jättänyt minua rauhaan..."

"Mutta etkö sitten rakastanut häntä?"

"Rakastaa", toisti Bengt halveksivasti, istuutuen nojatuoliin vastapäätä Esteriä, "en ole koskaan rakastanut ketään toista kuin sinua. Kaikki muu...", olkapäitten kohautus ja väsyneen inhon ilme

täydensi lauseen. "No niin, hän oli sivistymätön, tavattoman yksinkertainen tyttö, mutta säätyynsä soveltumaton kaunotar. Minä olin häneen kyllästynyt jo kauan ennen ... kuin onnettomuus tapahtui. Minä en *voinut* pitää lupaustani, sanoin hänelle monta kertaa, että me vain tulisimme onnettomiksi yhdessä, mutta hän vastasi itsepintaisesti, järkähtämättömästi: 'Sinä olet luvannut'. Hän oli hyvin omituinen tyttö, ihmeellinen kaunotar, mutta muuten vallan mahdollon... Muutoin tein kaikki, mitä voin hänen hyväkseen, olin luvannut pitää huolta lapsesta ja antaa hänelle itselleen eläkkeen ... mutta ... kaikki oli turhaa..."

"Minä luulen, ett'et häntä ymmärtänyt, Bengt", sanoi Ester yhä enemmän liikutettuna, "minä luulen, että hän oli jalo nainen, joka ei voinut elää, kun hänen maineensa oli tahrattu; sellaista eivät mitkään rahalupaukset voi pelastaa..."

"Ei, tietysti ei", vastasi Bengt, ja hänen synkkien, epätoivoisten kasvojensa yli lennähti pilkallinen hymy kuin terävä salama, "*hän* oli syytön, niinkuin nainen aina; mies, hän se vain on konna. Mutta miksi kaiken hyveen ja puhtauden nimessä te naiset olette niin heikkoja juuri sellaisten 'konnien' suhteen kuin minä, miksi ette pidä sellaisista nuorista miehistä kuin esimerkiksi Åke Henning, joka kulki pakollisen hyveen sädekehä päänsä ympärillä?... Sanonpa sinulle, Ester", jatkoi hän, ja kasvojen pilkallinen ilme muuttui vavahtelevaksi vihaksi, "minun kokemukseni naisista ei ole lainkaan ollut omiaan herättämään minussa kunnioitusta heitä kohtaan. En mielelläni juttele menestyksestäni toisen sukupuolen piirissä enkä ole koskaan puhunut siitä yhdellekään ihmiselle, mutta vaimolleni voinen siitä puhua, ja hetkenä sellaisena kuin tämä, *teen* sen! Kaikkien niitten naisten joukossa, joihin olen ollut jossain suhteessa, olet sinä ensimmäinen, jota en olisi voinut vietellä, vaikka olisin tahtonutkin."

"Bengt!"

"Niin, totuus on vaikea kuulla, mutta sinun on hyvä kuulla se; minäkin olen ihminen, niin kurja kuin liehenkin, ja osotanpa sinulle, että minuakin voi puolustaa... Joll'ei olisi kahta naista: sinua ja äitiäni, pitäisin itseäni kuitenkin liian hyvänä naisen edessä puolustautumaan... Te puhutte meidän heikkoudestamme naissuvun suhteen — minäpä sanon, että te olette yhtä heikot meidän miesten suhteen. Mutta meidän osaksemme ei tule mitään armoa, vain syytöksiä ja tuomiota, ja koko sitä hirveää kiusausta, joka piilee siinä tietoisuudessa, että tarvitsee vain lähestyä naista ja hän on vallassasi, sitä ette ota lukuun — te houkuttelette meitä, te murrutte kuin kaarna katseistamme ja sitten tuomitsette meitä ja laulatte typeriä Elvira-aarioita, joihin koko maailma yhtyy. Me olemme perkeleitä ja te enkeleitä, se on totuus, selviö, ja siinä piste."

Hän melkein huusi viimeiset sanat ja kasvot vääntyivät kiihkeään mielenliikutuksen vallassa.

"Rauhotu, Bengt, rauhotu, eihän kukaan tässä syytä. Mutta en ymmärrä tarkotustasi; et tahtone kai sanoa, että Liina Fält parka sinut syntiin vietteli?"

"Miksi hän ei vastustanut minua, jos hän oli puhdas nainen, jos ei hän syvimmissä sydämessään halunnut minua niinkuin minä häntä? Naisesta kuitenkin kaikki lopuksi riippuu; ei ketään naista voi vietellä, joll'ei hän itse tahdo. Emme koskaan tee häpeällistä ehdotusta naiselle, jonka tunteen meitä kohtaan tiedämme puhtaaksi. Miksi käyttäydyin sinua kohtaan, niinkuin käyttäydyin, ethän ollut yhteiskunnallisessa suhteessa paljoa korkeammalla Liina Fältiä, et ainakaan minun silmissäni? Ei siihen ollut siveellisiä syitä, en ollut lainkaan parempi kohdatessani sinut, kuin kohdatessani Liina Fältin, ja, sanon sen sinulle suoraan, minä toivoin silloin voivani voittaa rakkautesi tarvitsematta antaa sinulle nimeäni. Mutta minä tunsin, että sinä olit liian korkealla, niin, tunsin, että jos olisin lähestynyt sinua samoin kuin muita naisia, olisin turmellut oman rakkauteni, sillä sekin oli puhdas, niin suuri valta sinulla oli minuun. Jos löytyisi enemmän sinun kaltaisia naisia, Ester, olisi vähemmän sellaisia miehiä kuin minä!"

Hän vaikenä; hänen äänensä kiihtyneen, terävän soinnun katkaisi äkkiä epätoivoinen, nyyhkyttävä sorahdus. Hän nousi kiivaasti ja kulki taas muutaman kerran lattian poikki. Ester ei voinut mitään vastata; tunteet aaltoilivat hänessä yhtenä sekasortona, ja hän odotti, että tästä kaaoksesta nousisi varma, selvä ajatus.

"Tiedän, että nyt ihmisten silmissä olen täysverinen roisto ilman ainoatakaan hyvää ominaisuutta", jatkoi Bengt, jälleen istuutuena, "sellainen on yleensä ihmisten tuomio; he luulevat, että sen, joka tekee jonkun rikoksen, täytyy olla läpitsensä konna, että mies viettelee naisen, on syyppää hänen kuolemaansa ja antaa toisen kärsiä muka yhtä kylmäverisenä ja tyytyväisenä, kuin mennään ajattamaan partaansa tai tilaamaan takkia räätäililtä. Minä toivon, että kaikki ne itsevanhurskaat fariseukset, jotka nyt kiittävät Jumalaa, ett'eivät ole yhtä suuria syntisiä kuin minä, saisivat niin sanotuista pikkusynneistään, joita heillä kyllä jokaisella on omallatunnollaan, kärsiä vaikkapa sadannesosankin siitä, mitä minä olen kärsinyt — vaikk'ei kukaan sitä ole nähnyt, eikä kukaan varmaankaan olisi uskonut, jos ulisin siitä kertonut... Pari vuotta tyttö raukan onnettomuuden jälkeen olin melkein kokonaan uneton — matkustin ulkomaille, kysyin taitavimmilta lääkäreiltä — ei mikään auttanut. Aavekuva oli poltettu aivoihini; jos

nukuin hetkisen, herätti minut heti sama näky: lumi, joka tupruaa lahdella, yksinäinen nainen, joka siellä taistelee ... minä näen sen vielä nytkin ... olen sen aina näkevä ... elämän loppuun saakka ... ah Ester... Ester ... etkö *sinä* voi minua auttaa, *sinä*, joka herätit minussa omantunnontuskan ... *sinä*, jonka puhtaus sai minut näkemään, kuinka tahrattu olen..."

"Bengt", kuiskasi Ester, hiipien lähemmä häntä ja tarttuen hänen käteensä, "sano minulle ... etkö koskaan koettanut rukoilla Jumalaa, kun olit niin onneton?"

"Teinhän sen", huudahti Bengt kiivaasti ja tuskaisesti, "luin raamattua ja äitini virsikirjaa, rukoilin 'Isämeitä' ja pieniä lapsenrukouksiani aamut, illat ja pitkät unettomat yöt. Mutta mitä se auttoi — voiko se saattaa tehtyä tekemättömäksi?"

"Ei, mutta Jumalan anteeksiantamus, jos sitä olisit pyytänyt, olisi voinut antaa vaivatulle omalletunnollesi rauhan..."

"Anteeksiantamus?" toisti Bengt, "mitä sillä tarkotetaan? Se on kai oikeastaan vain tyhjä korulause, jolla on uskonnollinen kaiku..."

"Ei, Bengt, anteeksiantamus on vastakohta siihen, mitä äsken sanoit ihmisten tavasta tuomita syntistä."

"Anteeksiantamus on usko siihen, että syvimminkin langenneessa piilee mahdollisuus johonkin hyvään, joka hänessä voi uudelleen versoa; se on usko jumalankuvaan meissä, olimme sitten kuinka kurjia tahansa. Ihmisten tuomio *muistaa* rikoksen ja lisää syntikuormaa, Jumala, Hän *unohtaa* ja pyyhkii pois ja nostaa taakan hartioilta... Anteeksiantamus on toisin sanoen luottamusta ihmiseen..."

Bengt pudisti päätään.

"Mutta eihän tuo kaikki poista rikostani. Vääräys, jonka tein Liina Fälttiä kohtaan ja raukkamaisuuteni Valkersin suhteen, ne ovat jäljellä. Ja se se tuottaa minulle tuskaa ja omantunnonvaivoja eikä Jumalan vihan pelko. Heiltä minun oikeastaan tulisi pyytää anteeksi. Mutta se on mahdotonta, toinen on kuollut ... ja toinen ... ei, kaikki on auttamattomasti mennyttä..."

"Tuon toisen luo", puuttui Ester innokkaana puheeseen, "hänen, jonka kunnian panit alttiiksi omasi sijasta, pitää sinun mennä tunnustamaan rikoksesi ja pyytämään anteeksi. Ja rikoksesi häntä kohtaan, joka on kuollut, on Jeesus sovittanut, jos vaan tahdot uskoa sen. Ah, Bengt, eikö juuri silloin, kun tämänkaltainen tapaus meitä kohtaa, kun ei ihmisvoima kykene sovittamaan ja parantamaan ja kun epätoivo välttämättä on osamme, eikö silloin Jeesuksen sovitus tunnu koko langenneelle, kurjalle ihmiskunnalle niin tarpeelliselta, selvältä ja yksinkertaiselta?"

"Se on hyvin mukava oppi", vastasi Bengt tylästi, "rikoksen, jota itse en jaksa kantaa, heitän toisen niskoille..."

"Ah, ei tie Jeesuksen rinnalla ole mukava; saatpa nähdä, että jos *sinä* sitä kuljet, huomaat sen sekä vaikeaksi että itsekieltäymystä vaativaksi. Ei ole kysymys vain synnin heittämisestä toisen niskoille, vaan kyllä saat myös ristin kannettavaksesi, saat kieltää itsesi ja, pienentyä omissa silmissäsi, *sinä*, joka olet pitänyt itseäsi niin suurena. Niin, Bengt, sinun ylpeälle luonteellesi on se tie usein oleva orjantappurainen, ole varma siitä. Mutta se on samalla ilon ja rauhan polku!"

Bengt ei vastannut; hän istui liikahtamatta ja katseli Esteriä. Esterin silmät loistivat innostuksesta ja hänen hennossa, hienossa olennessaan ilmeni joustavuutta ja voimaa. Hetken perästä sanoi Bengt miettiväisenä:

"En tunne paljon Vapahtajaa enkä hänen sovitustaan — en nyt tarkota, että kiellän hänet, sillä minä en usko, mutta en myöskään ole uskomatta, olen oikeastaan niin vähän ajatellut noita asioita, mutta kun kuulen sinua, kun näen sinut, Ester, silloin tuntuu, että Vapahtajaa kannattaa seurata..."

Hän veti Esterin puoleensa ja kuiskasi:

"Voisitko luottaa minuun, Ester?"

"Voisin", vastasi Ester voimakkaalla äänenpainolla.

Bengt puristi hänen kättään ja istui hetken vaiti ja tuijotti eteensä.

"Ja etkö käsitä, Bengt, että kun kerran *minä* voin luottaa sinuun, täytyy Jumalan, jonka rakkaudesta omani on vain pisarainen, kyetä siihen paljoa suuremmassa määrässä?" jatkoi Ester.

Bengt hymyili alakuloisesti.

"Niin, onhan se hyvin yksinkertaista ja johdonmukaista, Mutta synti, synti, jonka tein ... onnettomuus, joka siitä oli seurauksena ... se on jäljellä, se pysyy aina. Ah, tuo onneton ihmisraukka!" jatkoi hän kiihottuen, "miksi hän teki sen?... Miksi en saanut sovittaa aikanaan? Ah, jospa hän olisi ollut järkevä eikä tehnyt meitä molempia onnettomiksi!"

"Mutta ehkäpä tämä pelastaa sinun sielusi, Bengt; ehkä tarvitsit juuri jotain tällaista herätäkseksi itseäsi tuntemaan..."

"Mitä typerää, julmaa Jumalaa tarjoat minulle?" huudahti Bengt kiivaasti. "Täytyikö Liinan sortua, jotta minä pelastuisin?"

"Ei, Bengt, ei niin!" huudahti Ester ja hänestä tuntui, kuin olisivat nyt kaikki ajatukset selvinneet kaaoksesta, joka äsken sumensi hänen sieluaan, ja puhjenneet esiin äkillisen innostuksen voimalla ja hehkulla, "päinvastoin Hän on viisas ja rakastava Jumala, joka rakkaudessaan ja viisaudessaan liittää ihmiset toisiinsa ja antaa toisen kohtalon kehittyä toisen kohtalosta. Ei Liina sortunut siksi, että sinä pelastuisit, vaan siksi, että sinä hänet onnettomuuteen syöksit, mutta rakkaudessaan sallii Jumala hänen uhraamisensa tulla sinun pelastukseksi. Ja olen varma, että Jumala on käyttänyt yhtä lempeää keinoa pelastaakseen hänet, vaikkemme sitä voi nähdä. Siten on elämä syiden ja seurausten loputon ketju, jonka ääretön rakkaus ja viisaus on yhteenjuottanut. Ja se rakkaus, Bengt, se sanoo nyt sinulle: 'tule luokseni!'"

Synty hetken hiljaisuus, jonka läpi kaiku Esterin sanoista ihmeellisen hyväilevänä ja juhlallisena vierä. "Kiitos, Ester!" sanoi Bengt viimein. "En tiedä, tokko tulen tuon Jumalan luo, jota minulle tarjoat, ja Jeesuksen sovitusta en vielä lainkaan ymmärrä, mutta yhden asian tiedän: että siinä jo näen Jumalan rakkautta, että Hän tänä elämäni pimeimpänä hetkenä antoi minulle sinut avuksi ja lohdutukseksi!..."

XIII.

Kun ihminen vuosikausia on kätkenyt omantunnontuskansa kaikkien silmiltä, vieläpä omiltansakin, painanut ne sielunsa syvimpään ja kantanut niitä kuin kivuttavaa tautia, jota ei tahdo edes itselleen tunnustaa, silloin kerää hän myös samalla hädän ja tuskan pääomaa korkoineen tilinteon päiväksi. Silloin oppii hän tuntemaan madon, joka ei kuole, tulen, joka ei sammuu.

Sellaisina heräisivät Bengtin omantunnonvaivat; ne kohosivat syvältä hänen sielustaan kuin aaveet, jotka ahdistivat häntä joka puolelta ja lopuksi mursivat ylpeydenmuurin, joka tähän asti oli ollut hänen suojansa. Hän ei välittänyt enää peitellä kärsimystään, katse kävi jäykäksi ja tuijottavaksi, hän ikäänkuin lyyhistyti kokoon ja niin syvän tuskallinen ilme, kuin ei hän enää koskaan jaksaisi hymyillä, astui ylimielisen piirteen sijalle, joka hänellä ennen oli ollut suun ympärillä. Falkensterniläisen luonteen kiihkeys, sen taipumus mennä äärimmäisyyksiin sekä hyvässä että pahassa, vaikutti, että myös hänen irtipäässeet omantunnontuskansa olivat rajattomat.

Kaikki Esterin yritykset lohduttaa, ja tynnyttää menivät hukkaan; Bengt näki vain syntinsä, hän tarkasti sitä kaikilta puolin, hän katsoi sen pohjattomaan syvyyteen ja hänen silmänsä kiintyivät yhteen ainoaan pisteeseen menneisydessä.

"Pikku Ester parka", sanoi hän usein näinä aikoina, "joll'ei mitään muutosta tule, joll'en saavuta rauhaa, josta puhut, niin saat antaa anteeksi, että tuotan sinulle vielä enemmän surua ja häpeää, sillä minä en voi, en tahdo elää tätä helvetintuskaa kantaen. Ulkoapäin kaivelee minua ihmisten ylenkatse, minne tahansa menenkin — sisästä päin kalvaa omatunto öin, päivin. Yksi sana soi alati korvissani: murhaaja! Niin, minä olen murhaaja, minä olen syypää yhden ihmisen kuolemaan — yhden, ei, kahden — oman lapseni, jota minun olisi tullut rakastaa, josta huolta pitää ... vankilassa pitäisi minun istua, yhteiskunnan hylkiöitten joukossa, sovittamassa ja pesemässä pois rikostani..."

Hänen silmänsä loistivat niin tummina ja synkkinä hänen kalpeista kasvoistaan, että Esteriä värisytti.

"Voi, Bengt", kuiskasi hän ja silitti rauhottaen hänen kättään, "et sinä voi sovittaa, et parantaa, et pestä pois, vaikkapa ijäti kärsisit ja surisit. Sinä voit ainoastaan ottaa vastaan anteeksiantamuksen menneisyydestäsi ja uskoen ja toivoen kääntyä tulevaisuutta kohden ja aloittaa uutta elämää!"

"En voi", vastasi Bengt ja pudisti päätään, "minusta tuntuu, kuin kääntäisi Vapahtajakin minulle halveksien selkensä — vain sinä, Ester, armahdat..."

"Mutta etkö käsitä, Bengt, että minun armahtavaisuuteni on vain kipinäinen Hänen armahtavaisuudestaan?"

"En käsitä mitään, en tiedä mitään — tunnen vain kaksi asiaa: sisäisen ja ulkonaisen pimeyden ja sinun kätesi, joka kannattaa minua..."

Mutta kun epätoivo kehittyi huippuunsa, kun hänen kiusaantuneet ajatuksensa lopuksi kärjistyivät tuohon armottomaan valintaan: hän joko lopettaa tuskansa tai tarttuu anteeksiantamukseen, josta Ester puhui, silloin oli hän myös päässyt taitekohdan yli. Bengt ei ollut syvien tutkimusten eikä mietiskelyn, vaan toiminnan ja intohimon mies. Tähän asti oli hän ollut väliäpitämätön uskonnosta; hän ei tuntenut uskon iloa yhtä vähän kuin epäilyksen tuskaakaan. Luonteensa kiihkeyden ohella oli hän kuin lapsi, joka ei tutkistele, vaan luottavaisena ottaa asiat sellaisinaan. Niin pian kuin hän oli tyhjentänyt synnintuskan pikarin pohjaan saakka, heitti hän sen pois eikä enää katsonut sinne päin. Ja niinkuin hän kerran oli intohimoisesti heittäytynyt syntiin ja nautintoihin, niin heittäysi hän nyt kulkemaan sitä pelastuksen tietä, jolle Ester häntä viittasi. Rohkeasti, pelotta ja epäröimisittä, sulkien silmänsä, jott'ei tuntisi kauhua, uskalsi hän "viskautua Hänen avoimeen helmaansa"...

Matkansa määrää Esterille ilmoittamatta, läksi hän kaupungista pariaksi päiväksi. Kun hän tuli kotiin, oli hänen kasvoissaan toinen ilme; synkät varjot olivat poistuneet ja rauhan ja ilon aamunkoitto kajasti hänen piirteistään.

"Olin lehtori Valkersin luona ja tunnustin kaikki", sanoi hän taas tavatessaan Esterin. "Jumalan kiitos, *hän* ei ole kärsinyt tuosta pahasta huhusta, josta hän ei edes tiennyt ja joka oli syntynyt vain omituisten sattumain kautta. Hän läksi kaupungista ainoastaan terveytensä takia, hän kun ei sietänyt täkäläistä kalseaa ilmanalaa. Rikokseni häntä kohtaan on tietysti kuitenkin yhtä suuri — mutta hän antoi sydämestään anteeksi, ja nyt voin myös ottaa vastaan Jumalan anteeksiannon."

Seuraavana päivänä sanoi hän Esterille: "Tänään puolenpäivän aikaan matkustan Vångaan ja jään sinne huomiseksi. Ja Ester", lisäsi hän ja löi kätensä pöytään, samalla kun hänen katseensa muuttui milt'ei käskäväksi, "kun palaan, on, niin totta kuin Jumala elää, sieluni oleva pelastettu!"

Ester katsoi häneen hämmästyneenä, mutta ei väittänyt vastaan.

"Jumala matkasi siunatkoon", vastasi hän vain hiljaa.

Kun Bengt oli jättänyt hänet, istui hän hetken liikahtamatta, nojaten päätänsä kättä vasten miettiväisenä ja hieman alakuloisena. Häneen koski, että Bengt poistui hänen luotaan nyt juuri, kun hän uhkamielisen voitonvarmana meni Jumalaansa kohtaamaan. Olihan juuri Ester ollut hänen tukensa näinä aikoina, Esterin rakkaus, Esterin rukoukset ja esirukouksethan olivat ensimmäistä voidetta valaneet Bengtin kirveleviin haavoihin! Mutta jokaisen täytyy saada mennä omaa tietään — inspiratioonin silmänräpäyksessäkin, Jakobintaistelun hetkelläkin täytyi Bengtin seurata omaa luonnettaan, joka kaipasi rajuja mullistuksia. Esterin herkkä, ujo luonto oli arastellut ihmisten sekaantumista, hän oli yksin Jumalansa rinnalla, hiljaa, kuin uneksivana, astunut hänen valtakuntaansa; Bengt tarvitsi aivan päinvastaisia olosuhteita. Oli välttämätöntä, että hänen luonteensa itsevaltaisuus haki itselleen vastineen hengelliselläkin alalla: fanatismi, joka suuremmissa tai vähemmässä määrässä oli värittävä hänen uskonelämänsä. Ja niinkuin Esterin kääntymystarina oli ollut kuin vieno, tähtivälkkeessä sädehtivä runoelma, niin oli Bengtin oleva kuin rumpujen ja torvien säestämä pelastusarmeijan laulu...

Kun Bengt tuli Vångaan, läksi hän kohta kappelinsaarnaajan luo, uuden papin, jonka hän itse oli valinnut ja kutsunut virkaan, koska tämä oli kuuluisa parannuksensaarnaaja, joka ei katsellut sormien lomitse seurakuntansa heikkouksia, eikä liioin omiansa; sillä vaistomaisesti piti Bengt parannuksensaarnaajista ja vanhurskaudenintoilijoista. Nuori pappi oli tehtaalla sielunhoitotoimissa, mutta vaunut lähetettiin kohta häntä hakemaan; Bengtin sieluntila ei sietänyt mitään viivytystä.

Niin pian kuin pappi tuli kotiin, alotti Bengt heti ilman valmisteluita tunnustuksensa. Hän kertoi kaikki, koko elämänsä, myös kovuutensa Esteriä kohtaan, ja kun hän oli päässyt loppuun, sanoi hän vain lyhyesti ja jyrkästi:

"No, nyt tunnette koko syntisen elämäni, herra pastori. Onko minulle pelastusta tarjona?"

Pastori nousi ja risti kätensä. Hän oli nuori mies, kasvot olivat kalpeat ja tyystin ajellut, piirteet puhtaat ja jalot, mustissa silmissä samalla sekä polttava, että lempeän rakastavainen katse.

"Kunnia olkoon Isän Jumalan ja Pojan ja Hengen, joka on ollut, on ja on oleva ijankaikkisesti *yksi* Jumala ja *yksi* vapahtaja!" huudahti hän kohotetuin katsein, "kunnia olkoon Hänen, joka antaa palvelijalleen oikeuden sanoa sinulle, Bengt Falkenstern: 'Sinun syntisi ovat anteeksi annetut, mene ja älä silleen syntiä tee!' Ja nyt, kuule muutamia raamatun sanoja, kuule vastaus Herran suusta: 'Katso,

minä pyyhin pois sinun syntisi enkä enää muista pahaa tekoasi... Minä heitän kaikki sinun syntisi selkäni taa'... Älä ajattele vanhaa äläkä huoli menneistä. Katso, minä luon jotain uutta. Nyt se puhkeaa esiin! Etkö huomaa? Niin, etkö huomaa, että nyt juuri jotain tapahtuu, etkö tunne, kuinka jokin uusi puhkeaa sielussasi? Etkö näe, kuinka syntien anteeksiantamuksen loisteessa Jumalan valtakunta sinulle ilmestyy, Jumalan valtakunta, tuo suuri, avara, ihmeellinen, joka ei ole täällä eikä tuolla, vaan joka on vanhurskaus, ilo ja rauha Pyhässä Hengessä?"

Bengt kuunteli papin sanoja, niinkuin ihminen vain kaksi kertaa elämässään kuuntelee: silloin, kun uusi elämä hänessä herää ja silloin, kun kutsu saapuu tuolta puolen Tuonen virran. Hänen katseeseensa syttyi syvä, salaperäinen hehku ja ylpeät huulet vapisivat.

"Tohdinko uskoa, että rikokseni on sovitettu, että olen vapaa omantunnontuskasta, joka nyt viisitoista vuotta on kalvanut minua öin, päivin?" kuiskasi hän.

"Niin, vapaa, vapaa, vapaa!" riemuitsi pastori. "Vapaa menneisyyden muistoista, vapaa alkamaan uutta elämää! Kas, jumalalliseen anteeksiantoon sisältyy kaksi pyhää salaisuutta. Toinen koskee menneisyyttä: kaikki pyyhitään pois, kaikki velkakirjat revitään rikki, Jumala ei muista enää mitään siitä, mikä on ollut. Ettekö ole tuntenut, kuinka keho on ihmisten anteeksiantamus? Se vakuuttaa kaikki unohtaneensa, mutta vihan hetkenä tuodaan välistä unohdetut päivänvaloon ja katkeria sanoja singahutetaan rakkauden tuomionkin jälkeen. Mutta sellainen ei ole Jumalan anteeksianto — kun Hän antaa anteeksi, ei menneisyyttä enää ole. Toinen salaisuus koskee tulevaisuutta. Jumala *luottaa* meihin. Kuinka ihanalta tuntuu jo silloin, kun joku ihminen uskoo meihin, kuinka virkistää epätoivoista syntistä, kun veli ojentaa kätensä ja sanoo: '*Minä* luotan sinuun, uskon, että sinusta tulee toinen, parempi ihminen!' Mitä sitten, kun taivaan Herra Jumala ojentaa meille kätensä ja sanoo: '*Minä* — minä, joka olin, olen ja olen oleva, *minä* luotan sinuun!'"

Bengt istui pää kumarassa, vaiti, kuin itseensä vaipuneena. Samaa oli Ester sanonut Jumalan anteeksiannosta — samat soinnut soivat sielujen avautuneista syvyyksistä — vain sanat lausuttiin toiseen tapaan. Hän näki sielunsa silmin anteeksiannon ihmeen hohtavan verrattomassa valossa, ja kun hän loi ylös katseensa, oli kuin olisivat hänen koko kasvonsa paistaneet tuosta samasta valosta. Hän ja pastori polvistuivat nyt yhdessä ja Bengt voi ääneen ja palavalla innostuksella kiittää siitä, että oli vapautunut kauheasta syntitaakasta, joka niin monta vuotta oli painanut hänen sieluaan.

Mutta Bengt ei tyytynyt vain tähän yksityiseen tunnustukseen; hänen sielunsa oli syttynyt polttavan kuumaan hehkuun ja hänen täytyi päästää tunteensa ilmoille vielä voimakkaammalla tavalla. Hän antoi siksi kuuluuttaa kokouksen pidettäväksi kappelissa, ja siellä astui hän kokoontuneitten työmiesten eteen, teki täydellisen tunnustuksen, esitti jonkunlaisella itsensämuertamishalun marttyrinautinnolla syntinsä ja omantunnontuskansa ja kuvasi lopuksi samalla kiihkeällä innostuksella kääntymyksensä ja pelastuksensa. Bengtin puhuessa humautti liikituksen aalto yli salin. Naiset itkivät, miehet istuivat hämmästyneinä ja liikkumattomina; muutamain kasvoille kohotti tuo ihmeellinen tunnustus ilonhohteen, toiset näyttivät synkiltä ja hieman pilkallisilta, mutta kaikkiin se teki syvän vaikutuksen. Niin pian kuin Bengt oli lopettanut, meni hän seurakuntalaisten joukkoon, puhutteli toista toisensa jälkeen, puristi heidän kättään ja syleili n.s. "isiä", sahan vanhoja kokeneita uskovaisia. Hänen kasvonsa loistivat lapsellisesta ilosta, ja ukot seisovivat siinä kyynelisin ja kohottivat kiitoksen Herralle, joka oli tehnyt heidät niin suuren ihmeen todistajiksi. "Herra, nyt sinä lasket palvelijasi rauhaan menemään!" kuiskasi muuan vanha seppä, joka oli ollut palveluksessa Kurt patruunan aikana ja nähnyt Bengtin kasvavan. "Nyt pitäisi armollisen rouva-vainajan olla mukana", sanoi Leena muori, Bengtin äidin entinen kamarineitsyt, — "kuinka iloinen hän olisi! Mutta hän näkee tänne — siitä olen varma, — hän näkee, että hänen sydänpäpynsä on pelastettu!"

Vielä samana iltana läksi Bengt kaupunkiin, hän kaipasi Esteriä, hän ei voinut nukkua, ennenkuin oli saanut kertoa hänelle onnensa. Kun hän tuli kotiin, oli asunto pimeä ja Ester oli jo kauan ollut unen helmoissa, mutta Bengt sytytti tulen, meni makuusuojaan ja herätti hänet suutelolla. Ester aukaisi nopeasti silmänsä ja katseli hämmäntyneenä ympärilleen, mutta huomattuaan Bengtin, ymmärsi hän, mitä oli tapahtunut. Bengt makasi polvillaan sängyn vieressä ja hänen kasvonsa loistivat, niinkuin vain hänen syvät, tummat silmänsä taisivat loistaa, kun parhaimmat, jaloimmat tunteet hänessä heräsivät ja karkottivat pahojen ajatusten varjot. Se oli Bengt ja kuitenkin joku toinen, se oli Esterin Bengt, hänen nuoruutensa unelma, se Bengt, jonka hän kohtasi elämän kevätpäivinä, hän se oli, hän oli noussut jälleen kuluneitten vuosien synnistä ja surusta ja ahdistuksesta!

"Ester", kuiskasi Bengt, "minä olen saanut rauhan Jumalan ja itseni suhteen, täydellisen rauhan, ihme on tapahtunut, Jumala on pyyhkinyt pois kauhean velkani, tyttöraukan sielun olen jättänyt Hänen armahtavan rakkautensa huomaan ja Jeesuksen nimessä alan uutta elämää! Ja nyt, Ester, tahdotko *sinäkin* antaa anteeksi, tahdotko antaa anteeksi, että niin itsekkäänä ja häikäilemättömänä liitin puhtaan elämäsi omaani, rikosten tahraamaan? Tahdotko antaa anteeksi kaiken ylpeyteni, kovuuteni, jota niin usein osotin sinua kohtaan?"

Ester kietoi kätensä hänen kaulaansa, kallisti päänsä hänen rintaansa vasten ja kuiskasi: "Tahdon ... sydämestäni ... *kaikki* on unohdettu..." Siinä viipyivät he kauan vaiti, sydän sykki sydäntä vasten ja sielu vaipui sieluun...

XIV.

Oli aivan Bengtin mielenlaadun ja luonteen mukaista, että hän niin pian kuin mahdollista saattoi kaikkien ihmisten tietoon muutoksen, joka hänessä oli tapahtunut. Yhtä uhkamielisesti ja ylpeästi kuin hän ennen sulki sydämensä heiltä, yhtä häikäilemättä hän nyt sen paljasti kaikkien nähtäväksi.

Ensimmäinen, jonka hän tapasi ulkona, kun hän Vångassa pidetyn kokouksen jälkeisenä päivänä oli menossa pankkiin, oli rehtori Grahn. Hän pysähtyi ja tervehti, rehtori tervehti myös ja, sanoakseen jotain teki tuon tavallisen huomautuksen, että syys-ilma oli tavattoman kaunis. Mutta Bengt ei tarttunut kiinni puhesäikeeseen, hän seisoivat vaiti ja katseli pikku rehtorin ystävällistä naamaa niin omituisen näköisenä, että tuon tutkivan katseen esine alkoi ihmetellä, mitä kummaa oli tapahtunutkaan, oliko parranajo unohtunut vai oliko kaulaliina vinossa, joka muuten usein tapahtui.

"Mikä nyt, rakas veli, mitä on tapahtunut?" sanoi hän viimein epäröiden. "Jos olisit köyhä mies, niin luulisinpä totta tosiaan, että olet saanut ilmotuksen suurenlaisesta perinnöstä, niin tyytyväiseltä näytät."

"Olenkin todella saanut suuren perinnön", vastasi Bengt vakavasti, mutta yhä säteilevin katsein.

"Hm ... vai niin. No, toivotan onnea. Luulin muuten, että sinä miljoonaisi kautta olisit vakuutettu ilontunteita vastaan moisten tapausten sattuessa. Mutta — kultaisen vasikan mahti on rajaton."

"Perintö, jonka olen saanut, ei ole kultaa eikä hopeaa", vastasi Bengt äskeiseen tapaansa, "se on taivaallinen perintö, perintö, johon ei ajan katoavaisuus ulotu."

Rehtori Grahn tuli niin hämilleen, ett'ei voinut mitään vastata. Hän vain tuijotti Bengtiin kauhistuneen näköisenä, kuin olisi hän pelännyt tämän ihmeellisen alun jälkeen joutuvansa todellisen mielenhäiriön puhkeamisen todistajaksi. Mutta kun Bengt pysyi levollisena, rauhottui hän pelostaan ja alkoi sen sijaan hämillään katsella maata ja kengänkärkiään ja sitten ylös pitkin talojen seiniä, toivoen edes jostain löytävänsä sopivan vastauksen. Viimein sai hän suustaan hyväntahtoisen, kömpelön: "Niin, rakas veli, toivotan sentään onnea, pääasiahan on, että kukin on tyytyväinen siihen, mitä on saanut".

"Kiitos", vastasi Bengt ja puristi rehtori Grahnin kättä, "kiitos! Mutta mitä perintöön tulee, niin ihmeellisintä on, että sen voivat kaikki saada, se on kaikille tarjona, niin hyvin kurjimmalle kerjurille kuin miljoonain omistajalle. Sillä se perintö on lapsenosa isän Jumalan luona, syntein anteeksiantamus ja voima alkaa uutta elämää. Rakas veli, *sinun* ei tarvitse muuta kuin avata sydämesi Jeesukselle ja sen perinnön ihanuus valahtaa ylitsesi."

Nyt tuli Grahn parka vielä enemmän hämilleen eikä hän kengänkärjistä eikä katukiviltä voinut löytää vähintäkään vastauksen aihetta. Mutta hän ei lainkaan loukkaantunut tästä väkivaltaisesta tunkeumisesta sydämenasioihinsa. Bengt näytti niin rakastavaiselta seisoessaan tuossa taputtaen pikku rehtoria suojelevasti olalle, niin että tämän hyväntahtonen sydän vallan lämpeni, kun niin suuresti hänen sielustaan huolehdittiin.

"Kiitos", sanoi hän viimein, "niin, kyllä se olisi hyvin hauskaa ... tai ehkä pikemmin tyydytystä tuottavaa ... minä tarkotan..."

"Niin, Jumala sinua siunatkoon!" keskeytti Bengt ja taputti rehtori Grahnia vielä kerran olalle. "En voinut kelleen sen parempaa toivottaa, kuin että hän saisi kokea samaa armoa kuin minä. Ja muista, rakas veli, että *kaikki* se, mihin me maallisen elämämme aikana kuitenkin panemme enin arvoa: omantunnonrauha, sopusointu, ilo, vanhurskaus, kaikki nuo aarteet on itse asiassa koottu ympärillemme, meidän on vain ojennettava kätemme ja tartuttava niihin. — Hyvästi, rakas veli — ja Jumala sinua siunatkoon!"

Molemmat herrat hyvästelivät; Bengt meni pankkiin, jossa hän joutui milt'ei samanlaisiin puheisiin pankkiherrain kanssa, ja rehtori läksi kiirein askelin kotiin kertomaan rouvalleen ja tyttärelleen merkillisestä kohtauksestaan konsuli Falkensternin kanssa. Ennen päivän loppua tiedettiin koko kaupungissa ja hyvän matkaa sen ulkopuolellakin, että Bengt Falkensternistä, jonka ylpeys oli ollut

milt'ei sananpartena ja hänen rikkautensa ohella, joka erotti hänet kaupungin köyhälistöstä, hankkinut hänelle erikoisaseman vieläpä koko maailman valtijaankin suhteen, hänestä oli nyt tullut vähäpätöinen, nöyrä Jeesuksen palvelija, aivan niinkuin halvin hänen työmiehistään Vångassa. Muutamat arvelivat, että se oli suurenmoista ja uskoa vahvistavaa, mutta toiset sanoivat: "Hänen kiihkeä luontonsa on vienyt hulluuteen ja intoiluun".

Ensi aikoina Bengtin kääntymyksen jälkeen oli kuin olisi hänen koko sielunelämänsä sulanut yhdeksi ainoaksi suloiseksi rakkauden-unelmaksi siitä, miten sulkea koko maailma syliinsä ja antaa tuon maailman läpi virrata samaa onnea, joka hänet itsensä täytti. Hänen luonteensa kaikki särnäisyydet ja omituisuudet, hänen mielenlaatunsa pikkumaisuus ja kiihkeys ikäänkuin haihtuivat tähän uskonelämän kevätriemuun, aivan niinkuin keväällä lehtiumpujen vaaleanvihertävä hohde ja ilman sini käärii niin hyvin tammen tummat kyhmyt kuin koivun valkean varren samaan tunnelmaan, tai niinkuin nuoruudessa erilaiset luonteenpiirteet sulautuvat kaikkia ajatuksia ja tunteita kattavaksi unelmaharsoksi. Mutta sitä mukaa kuin aika vierii ja kevähohde sammui ja saapuivat helle ja myrsky ja synkät päivät, sitä mukaa ilmenivät uudestaan hänen persoonallisuutensa erikoisuudet ja hänen sisäinen olemuksensa tuli esiin tuttuine piirteineen. Myrskyisimmässäkään nuoruudessaan oli hän ollut velvollisuuden ja järjestyksen ihminen; hän ei ollut milloinkaan laiminlyönyt ainoatakaan tilintekopäivää tai työtuntia Vångassa. Nytkin asettuivat nämä hänen luonteensa kaksi kulmakiveä perustaksi hänen uuden elämänsä muodostumiselle. Työ Vångassa, huolenpito työmiesten ruumiillisesta ja henkisestä elämästä, se häntä innosti. Hän ja pastori Regner, sahan kappelinsaarnaaja, olivat heti solmineet lämpimän ystävyysliiton; yksissä neuvoin he järjestivät kokouksia ja raamatunlukuhetkiä, panivat toimeen sairastuvan, kirjaston j.n.e. He tekivät suunnitelman pitäjän vanhuskodiksi, ja vuoden päästä seisoivat valmiina oikea palatsi, jonka korkeissa saleissa ja komeissa kiviportaissa vanhukset kompuroivat yltäpäri ja ihmettelivät, olivatko valveilla vai uneksivatko. Yksi ainoa seikka asetti rajan Bengtin hyväntekeväisyydelle ja auttavaisuudelle: kenenkään ei maksanut vaivaa mennä ehdotuksia tekemään, hänen täytyi itse saada antaa alkuajatus.

Samalla kävi liikekoneisto täydellä höyryllä; ei ollut vienti Vångasta vielä koskaan ollut niin virkeä eivätkä Bengtin tulot koskaan suuremmat kuin nyt. Kaikelle muulle käänsi hän selkänsä: sukulaisille, ystäville, seuroille ja huveille. Hän ei lukenut muita lehtiä kuin niitä, joita liikemiehen tulee pitää silmällä, hän ei seurustellut kenenkään muun kanssa kuin niiden, joita hän kutsui kokouksiinsa tai sattumalta tapasi kadulla. Hän jakoi aikansa kokonaan sahan ja kodin välillä.

Mutta kesken tätä ankaraa velvollisuuselämää tuli hänen vanha vihollisensa, ylpeys, vartioimattomia takateitä hiipien ja tunkihe hänen sieluunsa, ilman että hän sitä lainkaan tunsii, puettu kuin se oli pyhän, intoilevan vanhurskauden pukuun. Ja tämän vihollisen kantapäissä seurasi, vielä varovaisempana ja hiipivämpänä, vanha itsevaltiudenhenki, sekin pyhimyksen ilme kasvoissaan ja täynnä intoa, että kaikkien oli taivuttava Bengtin tahtoon ja niin pian kuin suinkin käännettävä. Jos kerran Jumalan tarkoitus oli pelastaa ihmiset ikuisesta turmiosta, jos hänen oman sielunsa täytti sama palava halu, niin eikö hänen pitänyt toimia, niin kauvan kuin päivä oli, saarnata sanaa sekä hyvällä että pahalla ajalla, kaduilla ja toreilla, ja *pakottaa* ymmärtämättömät syntiset kääntymään? Vastarinta, joka häntä kohtasi, varsinkin kodissa palvelijain puolelta, oli hänestä kauhistava, eikä hän väsynyt ajamasta heitä takaa, milloin sydämellisine ja lempeine, milloin synkkine ja uhkaavine käännetytspuheineen. Ei kulunut montakaan iltaa ilman että Erikson, hänen vanha palvelijansa, joka oli ollut talossa toistakymmentä vuotta ja oli uskollinen kuin koira, sai pienen herätysaarnan osakseen.

"Oletteko, Erikson, ajatellut, miten käy, jos teidät ensi yönä temmataan pois?"

Erikson ei vastannut eikä Bengtin kysymys saanut hänen totisissa, synkissä kasvoissaan mitään muutosta aikaan.

"Ja kuitenkin", jatkoi Bengt, ja äänen sointu oli samalla sekä hellä että mahtipontinen, "kuitenkin voi yksi ainoa silmänräpäys muuttaa kaikki ja pelastaa sielunne, Erikson. Ei tarvitse muuta, kuin että laskeudutte polville minun rinnallani ja otatte vastaan Herran Jeesuksen — muistakaa, että hyvän Paimenen syli on aina avoin vastaanottamaan kadonnutta lammasta..."

Erikson mietti hetken ja sanoi sitten jyrkästi:

"No, sen sanon teille suoraan, herra konsuli, että jos minun autuuteni riippuu siitä, että polvistun teidän rinnallanne ja sanon pari jumalista sanaa, niin ei se ole paljon arvoinen."

"Niin ette sano, kun kerran heräätte helvetissä ja kauhulla näette, kuinka olette Jumalaa vastaan uhittelut", vastasi Bengt ankarasti ja nyrpeänä, "kääntykää, kun vielä on aika; tulee hetki, jolloin tuomionpasuuna toittottaa tuon julman sanan: 'liian myöhään!' Voi niitä, jotka sen äänen kuulevat! Niin", jatkoi hän lempeämmin ja taputti Eriksonia olalle, "tarkotan teidän hyväänne, Erikson. Jumala tietää, että minä vain harrastan teidän sielunne pelastusta! Jumala teitä siunatkoon, ajatelkaa sanojani, avatkaa sydämenne Jeesukselle, niin voitte kuolla rauhassa tänä yönä, jos Herra kutsuu."

Erikson kohautti hieman olkapäitään; hänestä ei ollut hauskaa vähintään joka toinenilta kuulla saavansa yöllä halvauksen. Hän ei kuitenkaan vastannut mitään, kumarsi vain tavalliseen syvään tapaansa ja poistui, ajatellen itsekseen: "Niin, kyllähän konsuli hyvää tarkoittaa, mutta surkeaa sentään on, että niin reima mies on jo tullut uudestaan lapseksi — eihän hän ole vielä viittäkymmentäkään".

Talvempänä, muutamia kuukausia Bengtin kääntymyksen jälkeen, saivat Bengtin ja Esterin tuttavat eräänä päivänä vastaanottaa kutsun Falkensternien talossa pidettävään kokoukseen ja raamatunkeskusteluun. Ei kellään kaupungin asukkaista ollut varaa kerskata pitkiin aikoihin olleensa siellä vieraana; suuri murros, joka Bengtin sielussa oli tapahtunut, oli ensin pakottanut hänet sulkemaan sydämensä ja ovensa ihmisiltä; mutta nyt, kun hän oli saanut selvyyttä ja rauhaa, tunsu hän päinvastaista tarvetta avata molemmat selki selälleen.

Bengt ja pastori Regner johtivat kokousta. Asunnon suuri salonki oli järjestetty saarnahuoneen tapaan, huonekalut oli asetettu puoliympyrän muotoisiin riveihin, vastaostettu harmonio oli avattu ja joukko laulukirjoja koottu pinkoiksi vieraille jaettaviksi.

Melkein kaikki kutsutut saapuivat; osa uteliaisuudesta, muutamat itsetiedottoman uskonnollisen vetovoiman vaatimina, toisiin taas vaikuttivat useammat yhdistyneet syyt: liiketuttavuus Bengtin kanssa, pelko loukata häntä, tottumus taipua falkensterniläisten tahtoon j.n.e. Mutta harvat tulivat sekottumattoman kiitollisin tai iloisin tuntein.

Kun kaikki olivat isäntäväkeä tervehtineet ja asettuneet paikoilleen salissa, painostavan, kiusallisen tunnelman vallitessa, jota ei edes Esterin kirkas hymy ja ystävällinen "tervetuloa" voineet karkottaa, jaettiin kirjat ja laulettiin yhteisesti, jolloin Bengtin mahtava basso kaikui yli muiden. Sitten puhui pastori Regner, lyhyesti, mutta innostuksella, hehkulla, joka oli hänelle ominainen ja heti vaikutti kiihottavasti jäykkään kuuntelijaparveen, varsinkin sen naispuolisiin jäseniin. Sitten tuli Bengtin vuoro. Hän ei ollut puhunut monta kertaa julkisesti — ainoastaan Vångassa ja parissa kokouksessa pastori Regnerin luona — mutta hänessä ei voinut huomata vähintäkään epäröimistä tai epävarmuutta. Hän oli syntynyt täysveriseksi puhujaksi; rohkeasti, kuin tottunut pyssymies, tähtäsi hän kuulijain sydämeen terävine kuvineen, häikäilemättömine johtopäätöksineen ja selityksineen, jotka milloin olivat paradoksimaisia, milloin lapsellisen yksinkertaisia ja naiiveja. Hän oli valinnut useampia tekstejä, jotka käsittelivät pelastusta: miten se juuri nyt oli välttämätön, miten ei saanut jättää käyttämättä silmänräpäystä, jolloin sielu kuulee Jumalan kehottavan äänen. Ukkosen ja salamoiden jylhän sädehtivä tunnelma ikäänkuin ympäröi Bengtin sanoja ja hänen sydämensä aivan kuin hekkumoi näissä kaunopuheisissa, rikkaissa kuvauksissa Jumalan ankarasta vanhurskaudesta ja tuomarin järkähtämättömyydestä, kun armonaika on loppuun vierähtänyt. Sitten seurasi muita kuvauksia, kuvauksia Jumalan armahtavasta rakkaudesta, ja Bengtin suurten, loistavain silmäin tummuus muodosti kuin taustan, josta nämä rakkaudenajatukset hivelevän suloisina kohosivat. Mutta sitten tarttui hän taas jonkunlaisella fanaattisella kiihkolla ensimmäisiin puheisiinsa tuomiosta, aivan kuin hän olisi pelännyt osottaneensa ylen suurta leväperäisyyttä, ja hän lopetti pitkän esityksensä, niinkuin hän sen oli alkanutkin, kiihkoisesti kehottamalla kuulijoitaan antautumaan pelastettaviksi, nyt juuri, tänä iltana, tänä hetkenä, ennenkuin oli liian myöhäistä...

Jäykkänä ja juhlallisina, irrottamatta hetkeksikään katsettaan Bengtin kasvoista, istuivat kuulijat hänen edessään erilaisten tunteitten vallassa; mikä tunsu tuskallista ahdistusta puhujan hengen synkän itsevaltiuden painon alla, mikä hämmästyttä, että tämä mies oli Bengt Falkenstern, että tämä tulinen parannuksensaarnaaja oli tuo entinen hieno, ylpeä maailmanmies — mikä taas uskonnollista liikutusta, puoliherännyttä kaipausta ... pelkoa tuntematonta kohtaan ... ja tuskaa ja unelmia ja ajatuksia nimeä, muotoa vailla... Muutamain, varsinkin herrain, kasvojen ilme muuttui yhä hylkäävämmäksi; oli kuin olisivat Bengtin sanat jähmettyneet heidän sieluissaan, joiden jäämieli nyt heijastui kylmissä, väliäpitämättömissä piirteissä. Pormestarinna oli kuin olennoitu vastarinta; silmäin katse, värisevät sieramet, lujasti yhteenpuristetut huulet, kaikki hänessä näytti kuin ampuvan vastustuksen teräviä nuolia Bengtin mielipiteitä vastaan.

Rehtori Grahn silitteli yhä huolestuneemman näköisenä pitkää harmahtavaa partaansa, rehtorin rouvan otsalle nousi punaisia täpliä ja katseessa, joka lakkaamatta oli kiinnitetty Bengtin kasvoihin, oli tuskallisesti rukoileva ilme. Pikku Alma, heidän ainoa tyttärensä, itki niin, että kyynel toisensa jälkeen, pyöreänä ja suurena, vierähti pitkin hänen kukostavaa poskeaan. Lapsellisessa, iloisessa mielessään hän syvästi kaipasi jotain, joka oli tätä elämää parempaa, ajan yläpuolella. Hän oli usein puhunut Esterille siitä, ja tämä oli silloin aina vastannut, että pelastus oikeastaan oli hyvin yksinkertainen, itse asiassa se ei sisältänyt muuta kuin *uskon* siihen, mikä jo oli hänen sydämessään, uskon rakkauteen Jumalaa ja hänen Poikaansa kohtaan. "Mutta minä en voi, olen liian suuri syntinen", oli Alman tapana väittää, johon Ester vastasi, ett'ei hän koko raamatusta ollut löytänyt mitään todistusta siitä, että mikään voisi estää sitä, joka tunsu itsensä suureksi syntiseksi, tulemasta Jumalan luo, pikemmin päinvastoin... Mutta Alma ei voinut uskoa, että se hänelle oli mahdollista, ehkä kaikille muille, mutta ei hänelle, hänhän oli paljon suurempi syntinen kuin kaikki toiset. Ja sitten hän itki ja huokasi ja tuli taas jonkun ajan päästä

Esterin luo ja puhui sydämensä huolista, mutta sen enempää ei siitä tullut.

Kun Bengtin esitys loppui, tarjottiin teetä, mutta sekin juotiin saman painostavan hämillä-olon vallassa. Vieraat eivät juuri yleensä tulleet puhuneeksi toistensa kanssa siitä, mitä olivat kuulleet ja mikä heidän sydämessään liikkui; ainoastaan siltä puolelta huonetta, missä Bengt tai Ester juttelivat jonkun kanssa, kuului vilkkaampaa sananvaihtoa.

Innokkain oli keskustelu Bengtin ja pormestarinnan välillä. Viimeksi mainittu oli heti puheen päätyttyä mennyt Bengtin luo, pyytäen saada yksityisesti puhua hänen kanssaan, ja kasvot tyytyväisyydestä loistaen täytti Bengt kohta hänen toivonsa.

"Minusta näyttää", sanoi hän seuratessaan vierastaan huoneen nurkkaan, missä he voivat olla rauhassa, "että Herran sana on jo saanut vaikuttaa kaksiteräisenä miekkana. Ehkä on teissä jo kaikki vastarinta murrettu — ehkä ei ole enää muuta tarvis kuin polvistua ja jättää sydän Jeesukselle..."

"Sen olen jo tehnyt", vastasi pormestarinna töykeästi, "vieläpä kaksi kertaa: ensi kerran pyhässä kasteessa ja toisen kerran konfirmatsioonilupauksen antaessani. Nyt haluaisin panna vastalauseeni teidän epäjohdonmukaisia ja epätieteellisiä lausuntojanne vastaan sekä mikäli ne koskivat uudestisyntymistä että ikuisia rangaistuksia. Luonnossa ei tapahdu hyppäyksiä, ei äkillisiä, yliluonnollisia muutoksia toisesta toiseen. Kehitys, evolutiooni, on elämän laki, ja uudestisyntyminen on yksi sen asteista, nimittäin se aste, jolloin olemme itsetietoiset siitä, että olemme kasvaneet ymmärtämään Jumalan tarkotusta meihin nähden. Ja mitä tulee ikuiseen rangaistukseen ja siihen, että Jumala meidät ainiaaksi heittää pois silmistänsä, jos me täällä maan päällä vastustamme hänen kutsuvaa armoaan, niin pyydän saada johdonmukaisuuden nimessä huomauttaa teille, herra konsuli, että yhtä vähän kuin auringon lämpö koskaan voi olla herättämättä ruohoja ja kukkia maasta, yhtä vähän voi Jumalan rakkaus ijäisyyksien ijäisyydessäkään lakata synnyttämästä rakkautta luoduissa..."

Nojaten leukaansa kättä vasten ja katse lattiaan kiinnitettynä oli Bengt kärsivällisesti ja liikahtamatta kuunnellut pormestarinnan sanoja. Kun tämä lopetti, katsahti hän ylös, kiinnitti läpituonkevat silmänsä puhujan mielenliikutuksesta kalpeisiin ja hikisiin kasvoihin ja sanoi levollisesti, kuin olisi hän puhunut ilmasta:

"Huomaan, ett'ette te, rouva pormestarinna, ole sen lähempänä pelastuksen salaisuutta kuin vankiloittemme suurin rikoksentekijä."

"Mikä tai kuka oikeuttaa teidät lausumaan noin kovan ja sydämettömän tuomion?" kysyi pormestarinna värisevin huulin.

"En minä tuomitsekaan", vastasi Bengt yhä levollisesti, "vaan Jumalan oma sana. Siinä on kirjoitettu: 'Jolla on Poika, hänellä on elämä; mutta jolla ei ole Poikaa, hän on jo tuomittu'..."

"Ja kuka uskaltaa ratkaista onko toisella Poika vai ei? Kuka tohtii rohkeasti ja ylimielisesti sanoa: *minä*, minä Hänet omistan, *minun* sydämessäni asuu hänen pyhä olentonsa, minä, minä olen heijastus siitä puhtaudesta, joka hänessä oli? Ei kukaan muu kuin ylpeä hullu! Viisas ja nöyrä tietää, että jos hänen tositeossa olisi tullut osottaa uskoansa Mestariin, ei hänessä ehkä olisi ollut edes Nikodemusta, joka toki yöllä uskalsi tulla Jeesuksen luo... Ja vielä vähemmän tulee meidän tehdä päätöksiä muiden ihmisten suhteen... Kuinka voitte te katsoa minun sydämeeni ja tietää, mitä siellä liikkuu? Ettekö usko, että siellä voi löytyä rakkautta Jumalaan ja ihmisiin, ehkäpä todellisempaa kuin niissä, jotka alituisesti siitä lörpöttävät ja joiden huulilla aina on jumalaisia sanoja?"

Bengt teki hieman ylhäisen kädenliikkeen ja luopumatta levollisesta sävystä, joka ärsytti hänen kiihtynyttä vastustajaansa, hän vastasi:

"Kaksi merkkiä on, joiden mukaan meillä on oikeus päättää, mitä liikkuu ihmisten sydämessä, nimittäin huulten tunnustus ja ulkonainen elämä. Sitten löytyy vielä kolmaskin: rakkaus sielujen pelastamiseen. Mutta en ole koskaan kuullut kenenkään puhuvan, että teissä olisi noita merkkejä, jotka todistavat sielun uudestisyntymistä enkä liioin ole itse niitä teissä huomannut, yhtä vähän kuin niitä oli minussa tai jossain toisessa, ennenkuin Herra Jeesus sai näyttää meille turmeluksemme ja vapahtaa meidät synnin kahleista..."

"Te tuomitsette yksipuolisesti, ahdasmielisesti, epäpsykologisesti, herra konsuli", huudahti pormestarinna yhä kiivaampana ja kiivaampana, "luuletteko te, että Jumalan valtakuntaan ajetaan raitiotievaunuilla? Ettekö usko, että keinot ovat moninaiset kunkin erilaisen luonteen mukaan? Ettekö usko, että toisin on sen, joka ... joka esimerkiksi on tehnyt törkeän synnin ja jota katumus ja epätoivo raastaa ... ja toisin esimerkiksi sen, joka kautta koko elämänsä on pyrkinyt elämään vankurskaasti ja menettelemään omantuntonsa mukaan? Ettekö ymmärrä, että ensinmainittua kohtaa ikäänkuin rajua survaus, muutos, joka mullistaa koko hänen elämänsä ... kun sitä vastoin se, joka aina on Jumalaa rakastanut, joka lapsuudesta asti on ollut hänen omansa, hitaasti ja hiljaa, ilman jyrkkää seisausta,

kypsy Jumalan valtakuntaa varten?"

Synkkä varjo lensi Bengtin kasvojen yli ja hän heitti pormestarinnaan läpitunkevan, halveksivan silmäyksensä, jota ei tämänkään terävä katse aina kestänyt. Mutta Bengt näytti heti hillitsevän itsensä; hän pyyhkäisi pari kertaa otsaansa ikäänkuin karkottaakseen ajatuksia, jotka tahtoivat kuohahtaa esiin, ja kun hän uudelleen puuttui puheeseen, oli hänen äänensä levollinen, milt'ei lempeän surullinen.

"Ei, ei ole mitään eroa; Hänen edessään, joka näkee syvyyksiin ja tuomitsee sydämenlaadun mukaan, ei ole suuria ja pieniä syntejä. Tomuun täytyy meidän kaikkein painua Hänen edessään, ja sille, joka nojaa omaan vanhurskauteensa ... niin, sille on se seitsemän kertaa suuremmaksi esteeksi kuin rikokselliselle syntinsä. Ei mikään niin syntistä erota Jumalasta kuin sydämen mielettömät kuvittelut jonkunlaisesta omasta vanhurskaudesta. Toistan sen, mitä äsken sanoin, että kurjimmankin syntisen tie Jumalan luo on suurempi kuin teidän, rouva pormestarinna..."

"Ja minä", sanoi pormestarinna vihasta väristen, "minä toistan myös äskeiset sanani: te langetatte väärän ja itsevanhurskaan tuomion. Ja tahdonpa lisätä vähän muutakin: moisilla tuomioilla ette saa yhtäkään sielua Jumalan luo, vaikka kuinkakin suuresti 'rakastatte sieluja', kuten sanotte, ja tahdotte työskennellä niiden pelastukseksi. Te karkotatte heidät Jumalan luota ja herätätte katkeria ajatuksia erästä vissiä henkilöä kohtaan, joka kiitti Jumalaa siitä, että hän oli parempi kuin toiset; sen te saatte aikaan, mutta ette muuta!"

"Avatkoon sitten Jumala itse silmänne!" vastasi Bengt, rypistäen kulmakarvojaan, ja ääneen tuli nyreä, kärsimätön sointu, "minä näen, etten nyt voi muuta tehdä kuin rukoilla puolestanne."

"Kiitos", vastasi pormestarinna jääkylmästi, "samoin aion minä tehdä teidän puolestanne, rukoilla, että Jumala tekisi mielenne nöyremmäksi ja lempeämmäksi, rukoilla, että oppisitte ymmärtämään Vapahtajan sanat: 'Älkää tuomitko, ett'ei teitä tuomittaisi!'"

Bengt kohautti olkapäitään ja hymyili pilkallisesti ja sääliiväisesti. Mutta hän ei vastannut, hän päätti toistaiseksi rajottaa huolenpitonsa pormestarinnan sielusta päivittäisiin esirukouksiin ja meni sen sijaan pikku Alma Grahnin luo, joka istui punaisin silmin ja hehkuvin poskin ja puristeli hermostuneesti kosteaa nenäliinaa käsissänsä.

"Tänään on autuuden päivä", sanoi hän ja lasi kätensä nuoren tytön olkapäälle, "tänään, nyt juuri kuuluu teille, neiti, Herran kutsuva ääni."

"Mutta mitä pitää minun tehdä?" huudahti nuori tyttö, avuttomin, itkuisin katsein.

"Ei mitään, sehän juuri on niin suurta ja ihanaa, ett'ei teidän tarvitse mitään tehdä", vastasi Bengt voitonriemuisella äänellä, "kaikki on valmista; Jumalan armo ja rakkaus ovat kristallinkirkkaita vesiä, antakaa vain sydämenne aueta ja sallikaa näiden elävain virtojen kuohahtaa sinne, ettekä te enää ikinä ole janoava. Ei teidän tarvitse muuta kuin polvistua kanssani, tunnustaa syntinne ja ottaa vastaan Jumalan anteeksi antava armo. Niin, neiti, älkää epäröikö ... astukaa askelenne ... minä tunnen, kuinka Jumalan henki nyt tänä hetkenä etsii teitä voimakkaammin kuin koskaan ennen, minä tunnen sen ympärillänne humisevan, niinkuin se humisi minun ympärilläni, kun synninhädässäni huusin Häntä..."

Nuori tyttö katsahti pelästyneenä Bengtiin. Kyllä hän tunsu itsensä syntiseksi, voi, kaikkein pahimmaksi; mutta kun hän ajatteli, että hän polvistuisi Bengtin rinnalla, että kaikkien katseet kiinnittyisivät häneen ja hän ääneen tunnustaisi, miten suuri syntinen hän oli, oli hän milt'ei pyörtyä kauhusta ... ei, ei, ei vielä, hän ei ollut valmis...

"Ajatelkaa, mitä viipyminen merkitsee", sanoi Bengt ja tunki nuoren tytön silmiin katseensa, joka oli samalla sekä uhkaava että rukoileva. "Jumala huutaa toiseen korvaanne: 'Nyt, juuri nyt!' Perkele huutaa toiseen: 'Vuoden päästä, päivän päästä, hetken kuluttua!' Kumpaa ääntä tahdotte seurata? Ajatelkaa, jos kuolette ensi yönä, mihin joudutte? Ikuisesti, auttamattomasti hukkaan, lieventämättömään tuskaan siitä, että laiminlöitte tärkeän hetken, tämän armon ihmeellisen etsinnän, nämä hengentuulahdukset, jotka nyt humisevat ohitsenne palaamatta ehkä enää koskaan..."

Tyttö raukka näytti vielä pelästyneemmältä ja oli ymmällään; niin, kauheaa oli tulla tuomituksi, kauheaa ijäti katua, mutta kuitenkin ... hän ei voinut polvistua ja tunnustaa syntejään, hän ei voinut muuta kuin yhä itkeä ja vielä kiihkeämmin puristaa yhä märemmäksi käyvää nenäliinaa sormiensa välissä.

"No, rakas veli", jatkoi Bengt, kääntyen rehtoriin, "sinä näet, miten tyttäresi epäröi ja antaa sydämessään sijaa viivytyksen-perkeleelle. Mitä sanot sinä, käytkö samoja jälkiä, etkö tunne hengen kutsuntaa?"

"Kyllä, kyllä", vastasi rehtori ja silitti mieltiväisenä partaansa, "se on, minä tarkotan, että Jumalan

rakkaudenkutsun syntisille sydämille tajuamme aina. Hän vetää meitä aina puoleensa, aina, ijäisesti ... niinkuin auringonsäteet eivät koskaan lakkaa lämmittämästä, niin ei myöskään Jumalan rakkaus herkeä vetämästä meitä puoleensa..."

"Mukava ja vaarallinen oppi", vastasi Bengt kylmästi, "lähtenyt perkeleestä, joka niin mielellään huutaa: 'Siirrä eteenpäin, siirrä, siirrä, sinulla on hyvää aikaa, kokonainen ijäisyys, jos niiksi tulee!' Jumalan sana sanoo toisin: 'Laittakaa pelolla ja vavistuksella, että te autuaaksi tulisitte'. Jumalan sana sanoo myös, että pelastus kuuluu aikaan eikä ijankaikkisuuteen. Valaiskoon sinua Herra tämän tärkeän asian suhteen. Ja rouva Grahn", jatkoi hän lempeämmin ja kumartui pikku rouvan yli, jonka suuret, tummat silmät liikuttavan nöyrällä ihmettelyllä olivat kiinnitetyt Bengtiin, "mikä on teidän suhteenne Herraan?"

Punaiset täplät rehtorin pikku rouvan otsalla alkoivat hehkua ja alahuuli vapisi.

"Olen koko elämäni ajan rakastanut Jumalaa ja kaivannut häntä — ja..."

"No niin, tunnustakaa se sitten ... tunnustakaa se ja sytyttäkää jalo rovio, joka tarvitsee vain kipinän leimahtaakseen ilmilieskiin", huudahti Bengt kuuma hehku katseessaan, "älkää epäröikö ... älkää antako sijaa sovittelemisperkeleelle — rohkaiskaa mielenne, päästäkää armovirrat kostuttamaan janoovaista maata!"

Pikku rouva risti kätensä ja sanoi aivan kuin äskenkin: "Minä olen koko elämäni ajan rakastanut Herraa ... koko elämäni..."

"Ja teillä on kai varmaan ollut koko elämäne ajan rauhaa ja iloa ja varmuutta syntien anteeksisaamisesta ja lapsenosasta Isän kodissa, rouva Grahn?" pisti Bengt hieman ivallisesti.

Vastausta ei kuulunut: rouva Grahn katseli alaspäin ja huojutti päätään, silmissä uneksiva katse, rehtori siveli yhä hartaammin ja tuumivaisempana partaansa ja äkillisesti syntyneessä hiljaisuudessa kuuluivat pikku Alman huokaukset syviltä, väräjäviltä säveliltä, sydämen kaipuuta kertovilta.

"Niin, Jumala teitä kaikkia kolmea siunatkoon!" huudahti Bengt, joka nyt tunsu, ett'ei hänellä enää ollut mitään sanottavaa, "kalliin Mestarini nimessä uskallan lausua sanat: 'Te ette ole kaukana Jumalan valtakunnasta!' Pian, pian otatte vastaan suloisen sanoman ja viimeinenkin vallitus luhistuu. Kolkuttakaa, etsikää, anokaa vain yhä hartaasti..."

Henkilö, jonka Bengt nyt valitsi käännetyssyritystensä esineeksi, oli tehtailija Henning, Åken isä. Vanha herra, hieno, valkohapsinen ukko, jonka puku oli erikoisen huolellinen, niinkuin Åkenin, ja jonka hymyssä pilkallisuus ja lempeys omituisesti yhtyivät, oli koko illan istunut ääneti ja liikkumatta nurkassaan, mutta Bengt tunsu, että vanhus, jos ken, seurasi häntä arvostelijan katsein.

"Mitä teille, setä, kuuluu tänä iltana?" kysyi Bengt, astuen tehtailijan luo ja istuutuen hänen viereensä, "te olette väsyneen näköinen?"

"Oh, minun ijälläni ei sovi valittaa", vastasi tehtailija kylmästi, "en voi muuta kuin kiittää Jumalaa hyvästä terveydestä..."

"Niin, siinä on todella kiitoksen syytä, — kun ajattelee, miten lyhyt aika on ja kuinka kallis jokainen armonpäivä... Mutta Jumalan armo on suuri ja hänen rakkautensa rajaton... Kun näen vanhuksia, ajattelen ilolla Jeesuksen vertausta työmiehistä, jotka tulivat yhdennellätoista hetkellä ja kuitenkin saivat *täyden* palkan. Muistatteko ehkä sen paikan, setä?"

"Tottahan nyt", vastasi tehtailija ivallisesti, "minä luin sen ja mietiskelin sitä jo kauan ennenkuin sinä näit päivänvalon... Mutta muistan myös muutamia muita sanoja, tosin jotenkin maallisia, mutta sitä kuvaavampia: 'Quand le diable devient âgé, il se fait moine' ['Kun paholainen vanhenee, rupeaa hän munkiksi.' Suom. muistutus.]. Se ei ole kaunis lause, mutta sisältää paljon — tuollaiset muutokset eivät miellytä, niiden takana vainuaa jotain..."

"Kai teeskentelyä?" lausui Bengt, äänessään onnettomuutta ennustava, hillitty sävy.

"Minä tarkotan", vastasi tehtailija jyrkästi ja ärtyisästi, "että on paras vaeltaa rehellisesti koko elämänsä ajan ja säilyttää hyvä omatunto Jumalansa edessä, niin pelastuu tuollaisista äkkinäisistä muutoksista elostelijasta parannuksensaarnaajaksi, jotka tekevät sekä naurettavan että kiihottuneen vaikutuksen..."

Bengtin silmät välähtivät ja hän nousi kiivaasti. Ester, joka seisoi vähän matkan päässä ja kuuli ja näki myrskyn lähestymisen, kiiruhti esiin, tarttui Bengtin käteen ja kuiskasi omituisen läpitunkevalla äänellä: "Bengt, katso minua silmiin ja kuule tätä sanaa: 'voita sielusi kärsivällisyydellä'".

Bengt ei vastannut; hän seiso i hetken muutamia sekunteja liikahtamatta ja hänen katseensa vaipui Esterin lempeisiin, rakkautta sädehtiviin silmiin; niiden syvyydestä nousi jotain, leijaillen hänen ympärillään ja pakottaen vihan aallot laskeutumaan, hänen kasvojensa kovuus lauhtui ja hänen katseeseensa syttyi ikäänkuin heijastus Esterin silmien lempeästä loisteesta.

"Kiitos", kuiskasi hän ja puristi Esterin kättä ja loi häneen katseen, jota Ester ei ikinä unohtanut. Sitten kääntyi hän tehtaailijan puoleen ja sanoi levollisesti:

"Sanoihinne, setä, en *minä* kykene mitään vastaamaan. Mutta vastaan erään sanoilla, joka on suurempi auktoriteetti kuin minä. Hän lausui: 'taivaassa pitää oleman suurempi ilo yhdestä syntisestä, joka parannuksen tekee, kuin yhdeksästäkymmenestäyhdeksästä vanhurskaasta'."

Esterin ja Bengtin ympärille syntyi ikäänkuin ihmettelevän, sanattoman hiljaisuuden aaltorengas, joka yhä laajeni ja eteni huoneen toiseen päähän. Vanha Henning mutisi pari sanaa, joita ei kukaan kuullut, ja kääntyi pois, kasvoillaan puoliksi yrmeä, puoliksi tuskainen ilme, ja Bengt jätti hänet ollakseen parin minuutin päästä samanlaisissa puheissa muutamien muiden vieraiden kanssa. Pari tuntia kesti näitä keskusteluja, jotka milloin muodostuivat kiivaiksi kiistoiksi, milloin enemmän tui vähemmän syvämieliseksi sanansaivarrukseksi, milloin päättyivät kyneleisiin ja rajuihin tunnepurkauksiin, milloin hioivat mietiskelyn ja epäilyksen kysymysten kärjen niin suipoksi, että se taittui omaa terävyyttään, milloin tapasivat haudatun, masennetun kaipuun ja auttoivat sen synkistä syvyyksistä edes vilaukselta näkemään valoa ja totuutta. Niistä, jotka puoliyön aikaan sanoivat hyvästi Falkensternin perheelle ja enemmän tai vähemmän vilpittömästi kiittivät kuluneesta illasta, olivat monet kovasti kiihdyksissään, monet katkeroittuneita ja pahantuulisia, mutta kenkään ei lähtenyt kylmänä tai väliäpitämättömänä. Siksi voimakas ja kiihottava oli into ollut, joka oli hehkunut kaikista puheista.

Kun Bengt ja Ester olivat jääneet yksin, kietoi Ester kätensä Bengtin kaulaan, niinkuin hänen oli tapana tehdä heidän rakkautensa ensimmäisinä onnellisina aikoina, katsoi häntä silmiin ja sanoi hymyillen säteilevää hymyään:

"Kiitos tämäniltaisista sanoistasi, kaikista todistuksista, joita annoit Jumalan voimasta ihmissydänten yli, kiitos! Mutta, rakkahin, miksi puhut niin paljon tuomiosta ja rangaistuksesta, miksi uhkaat niin paljon, miksi et sen sijaan pyydä ihmisten sieluja Jumalan äärettömällä, runsaalla rakkaudella?"

Bengt irrotti hiljaa hänen kätensä kaulastaan ja vanha tuttu ryppy ilmestyi hänen otsalleen.

"Kaikki nuo pinttynneet syntiset ovat herätettävät jumalattomasta varmuudestaan, jossa he elävät, eikä se tapahdu, jos hemmottelemme ihmisiä ja lörpöttelemme Jumalan rakkaudesta. Vain yksi tie vie Jumalan luo: *ensin* synninhätä ja tuska, *sitte* armo ja rakkaus..."

"Niin, meidän puoleltamme, mutta ei Jumalan; Hänen luonaan on aina rakkautta, houkuttelevaa, pyytävää, lohduttavaa, siellä on rakkaus ensimmäinen, viimeinen, ainoa! Jos tahtoisit kuvata auringon ihanuutta, kuinka sen paistaessa linnut laulavat ja kukat tuoksuvat, miltä kuuluisi, jos sen sijaan vain sanoisit: 'Ajatelkaa, millaista on, kun aurinko on poissa, kuinka kaikki paleltuu ja ilo on mennyttä ja pimeys ja epätoivo peittää kaiken'. Luuletko, että monikaan siitä saisi käsityksen auringon ihanuudesta? Mutta niin kuvaat sinä Jumalaa, sinä puhut mieluinten hänen kauheasta tuomiostaan, hänen vihastaan syntistä kohtaan ja siitä, miten katumus on liian myöhäinen, joll'emme nyt, juuri nyt käänny..."

"Mutta enkö sitten ole oikeassa, löytyykö muuta pelastusta kuin se, joka nyt, juuri nyt on tapahtuva? 'Katso, nyt on otollinen aika, nyt on autuuden päivä'. Voiko sitä koskaan kyllin voimakkaasti terottaa onnettomain, harhaan joutuneitten veljien mieleen?"

"Mutta sinä itse olet saanut laupeutta osaksesi, siitä pitäisi sinun puhua voimakkaammin ihmisille..."

"Tuomitsen itseäni yhtä ankarasti kuin muita", virkkoi Bengt kiivaasti, "pidän itseäni suurimpana syntisistä, kurjimpana langenneista. Missä olisin ilman Jumalan ääretöntä rakkautta, joka jo äidin kohdussa valitsi minut autuuteen — missä olisin, jos vuosi sitten olisin kuollut? Helvetissä, julmimmassa pimeyden ja tuskien helvetissä; kamalassa piinapaikassa, missä mato ei kuole eikä tuli sammuu, olisin saanut väännellä ijankaikkisesta ijankaikkiseen. Mutta en tahdo, että kukaan veljistäni tai sisaristani joutuu sinne, siksi tahdon huutaa kaduilla ja toreilla: ottakaa pelastus vastaan, hakekaa sovintoa Jumalan kanssa nyt, juuri nyt, muutoin olette hukassa. Sillä Jumala ei ole ainoastaan rakkauden, Hän on myös pyhän vanhurskauden ja jumalallisen koston Jumala. Enkö ole oikeassa?"

Ester seiso i hetkisen vaiti ja katseli eteensä uneksivin katsein.

"Vastaan sinulle pienellä laululla, kauneimmalla, minkä tunnen", sanoi hän viimein, mennen harmonion luo ja istuutuen sen ääreen. Sitten lauloi hän suloisella, hivelevällä äänellään:

"Lempi! Luojan on käsky verraton, siihen katson ainoaan! Rakkaudessaan pysyn, rauhan

saan; Luoja itse rakkautt' on vaan!"

Kun hän oli lopettanut ja kääntyi Bengtiin päin, olivat tämän kasvot kuin muuttuneet; piirteiden ankaruus oli poissa ja silmät loistivat säteilevinä ja kosteina.

"Niin, rakkahani", sanoi hän, puristaen Esterin kättä, "varmasti on Jumalan rakkaus ensimmäinen, suurin — se on 'ainoa' ... kukapa sen niin syvästi tuntisi kuin minä, kurjin syntisistä, joka olen kuin kekäle temmattu tulesta! Koko elämäni, ijankaikkisesta ijankaikkiseen tahdon kiittää ja ylistää Jumalan rakkauden ihmettä! Mutta", ja synkkä piirre levisi taas hänen kasvoilleen, kuin äkillinen varjo aurinkoisen vuorenrinteen yli, "samalla kuin kiitämme ja ylistämme Häntä Hänen rakkaudesta, täytyy meidän vavista Hänen vanhurskauttaan. Emme saa unohtaa Siinain ukkosta Taborin ihanan sanoman vuoksi — sillä molemmat kuuluvat Jumalan pelastusajatukseen!"

Ester kääntyi nopeasti poispäin peittääkseen hymyä. Vähän helvettiä ja ukkosta ja vihaa *täytyi* Bengtin saada sekottaa valoisimpaankin kuvaan Jumalan rakkaudesta!

"Minusta sinä et ole oikein selvillä näistä kysymyksistä", jatkoi Bengt kärsimättömänä, kun Ester ei vastannut, "tuntuu kuin kallistuisit noihin vaarallisiin oppeihin, jotka kieltävät ikuisen rangaistuksen ja vakuuttavat, että Jumala on niin hyvä, että Hän kyllä lopuksi antaa kaikille anteeksi, ja muuta, lorua."

Ester pudisti päätään.

"Ei, selitän sinulle, mitä tarkoitan. Minä uskon, että koska Jeesus on sanonut: 'Menkää pois minun tyköäni, te kirotut', koska Hän on sanonut, että on mato, joka ei kuole ja tuli, joka ei sammuu, niin täytyy seurausten ajassa tehdyistä synneistä olla kankeita ijankaikkisuudessa. Jeesus on myös sanonut Juudaksesta, että hänen olisi ollut parempi syntymättä. Syntisen palkkana täytyy siis olla lausumaton tuska. Mutta — minä uskon muutakin. Koska raamattu sanoo ja meidän sydämemme siihen yhtyy, että Jumala on rakkaus, hänellä ei vain ole, hän ei vain tunne rakkautta, vaan hän *on* itse rakkaus, niin täytyy näiden synnin seurausten olla ojennuskeino, ei rangaistusta ja kosta. Mekin rakkaudettomat olentoraukat koetamme rangaista rikollisia, emme kostaaksemme, vaan jos suinkin kohottaaksemme ja pelastaaksemme heitä. Kuinka emme sitten ajattelisi, ett'ei Herra Jumala, joka on rakkaus, käytä sitä piinapaikkaa, johon synti heitti meidät pois Jumalan kasvojen edestä ja missä omantunnontuska kalvaa meitä kuin mato ja polttaa kuin tuli, ett'ei Hän käytä sitä kostoksi ja rangaistukseksi, vaan vanhurskaalla rakkaudellaan pakottaakseen syntisen heräämään ja näkemään ja ymmärtämään hänen rakkauttaan, jotta hän viimein, kerran, aikojen takaa, uusissa oloissa, uusien elämänehtojen vallitessa polvistuisi Luojansa edessä, Hänen edessään, joka on tuleva kaikeksi kaikessa ja jolle kaikkien tulee olla alamaiset!"

"Mutta, Ester, johan sinä olet vallan harhaan joutunut", huudahti Bengt kiihtyneenä, "tuohan on oikea sekotus katoollisuutta ja järkeisuskoa! Tarkotatko, mitä sanot ... etkö käsitä, että kallistut tuohon kauheaan ja veltostuttavaan oppiin, että kaikki muka palaa entiselleen, se on, ett'ei synti olekaan niin vaarallinen, sillä kaikki kääntyy kuitenkin lopullisesti hyväksi?"

"Niin, sepä olisi todella kauheaa, jos kaikki kääntyisi lopuksi hyväksi", sanoi Ester lempeän ivallisesti. "Mutta kuulehan, mitä tarkoitan. Tarkotan sitä, mistä Jumalan sana puhuu, nimittäin, että *Jumala tahtoo*, että *kaikki* ihmiset tulevat pelastetuiksi. Se on hänen tahtonsa, ja se tahto vaikuttaa ja toimii lakkaamatta, ijankaikkisuudessa niinkuin täällä ajassakin. Mutta jos löytyy joitakuita, jotka ijankaikkisesti vastustavat tätä tahtoa ja yhä enemmän ja enemmän paatuvat, niin täytyy heidän ijankaikkisesti jäädä onnettomiksi, niinkuin he onnettomina kuolivatkin, sillä Jumala ei pakota ketään, ei hänellä ole mitään sielujen pelastuslaitosta, vapauden lakia seuraa hänen rakkautensa ajassa ja ijankaikkisuudessa!"

Bengt pudisti arvelevana päätään, mutta hän näytti kuitenkin hiukan rauhottuneen. Esterin täytyi taas hymyillä kesken syvää totisuuttaan; hän näki, että Bengt tunsu todellista helpotusta, kun Ester myönsi, että ainakin jotkut sielut *voivat* joutua ikuiseseen kadotukseen.

"Niin, se on minun uskoni", jatkoi Ester, "muuta uskoa ei minulla voi olla, jos mielin elää onnellisena. Ja jos se on väärä, niin en voi muuta kuin rukoilla Jumalaa, että Hän valaisee ymmärrykseni."

Kaksi päivää kokouksen jälkeen soitti Alma Grahn Falkensternien asunnon eteisen kelloa, jäi ujona ja epäröiden oven ulkopuolelle, kun Erikson sen aukaisi, ja kysyttyään, oliko konsuli kotona, sekä, saatuaan myöntävän vastauksen, hän änkyttäen sai esiin pyynnön saada tavata häntä. Häntä värisytti nuo sanat, lausuttuaan; tietysti ymmärsi Erikson, miksi hän tuli, tietysti hän nyt nauroi hänelle, tietysti nauraisi hänelle hetken päästä kaikki talon väki ja tietysti oli Bengt oleva suutuksissaan, kun hän näin uskalsi tulla häntä häiritsemään. Mutta Bengt ei ollut suutuksissaan, yhtä vähän kuin totiselle, juhlalliselle Eriksonille olisi pistänyt päähän edes vetää suutaan hymyyn. Muutama kuukausi sitten olisi nuoren tytön otaksuma kyllä ollut oikea, hänen yrityksensä tavata Bengtiä näin iltapäivällä olisi

varmasti saanut osakseen läpinäkyvän epäkohteliaan anteeksipyyntöön, ett'ei hänellä, Bengtillä, nyt ollut aikaa ottaa häntä vastaan; nyt tuli hän hetkisen päästä itse eteiseen, sanoi Alman tervetulleeksi, kasvot rakkaudesta ja ilosta loistaen, ja vei hänet omaan huoneeseensa, jossa hän tarjosi hänelle mukavan nojatuolin, itse istuutuen vastapäätä.

"Niin, rakas neiti", alkoi Bengt, isällisesti taputtaen hänen ristiin pantuja käsiään, jotka avuttoman liikkumattomina lepäsivät sylissä, "mitä teillä nyt on kertomista? Mutta tuskin tarvitsee kysyä ... minä näen jo... Jumalan hengen työ on alkanut..."

Alma katseli maahan, painoi tummat silmäripsensä niin kiinteästi kuin suinkin poskea vasten ja antoi suurten, kirkkaiden kyynelensä olla keskustelun johdantona. Bengt yhä taputti ja rohkaisi häntä, ja kun Alma viimein katsahti ylös ja kohtasi hänen rakastavaisena säteilevän katseensa, oli kuin olisi äkkiä koko ujos kadonnut, hän pyyhki kyneleensä ja alkoi mitä avomielisimmin purkaa sydäntään Bengtille. Hän kertoi kaikista huolistaan, sekä menneistä että nykyisistä ja niistäkin, joiden hän pelkäsi vielä olevan tulossa, hän kuvasi sieluntaisteluitaan, suuria syntejään, pelastuksenkaipuutaan, Jumalan ja Jeesuksen ja hänen rakkautensa ikävöimistä... Ja Bengt kuunteli nuorta tyttöä sellaisella hartaudella ja innolla, kuin olisi pikku Alma Grahnin änkyttävä, kyneleinen sydämenpurkaus ollut keskuksena tutkielmassa olemassaolon suurimmista ja syvimmistä ongelmista. Ei kummankaan mieleen johtunut ruveta ihmettelemään, miten kummallista oikeastaan oli, että hän, vähäpätöinen nuori tyttö, jonka omituiset tavat ja ulkomuoto usein olivat antaneet Bengtille pilan aiheutta ja jota hän ylpeässä sydämessään oli halveksinut, niinkuin hän oli halveksinut kaikkea, mikä ei ollut rikasta, kaunista ja ylhäistä, nyt täydellä luottamuksella ikäänkuin heittäisi Bengtin syliin, varmana siitä, ett'ei tänä hänen elämänsä murroshetkenä ollut ketään toista, joka niin olisi häntä ymmärtänyt ja niin mielellään halunnut auttaa häntä, kuin juuri Bengt. Niin, Alma tunsu, että Bengtin hehkuva voima kykeni tukemaan, vetämään puoleensa, vapauttamaan, kaikkea tuota, jota juuri hän tarvitsi ja jota ei kukaan tähän asti ollut voinut hänelle antaa...

Kun hän ja Bengt hetken perästä tulivat Esterin luo, joka istui salissa lukemassa, valaisi sama ilo molempain kasvoja.

"Jumalan kiitos"; huudahti Bengt, lähestyen ristissä käsin Esteriä, "ihmissielu on pelastettu, rakastettu sisar on saanut kokea samaa sanomatonta armoa kuin minä, hän on saanut katsahtaa Jumalan rakkauden salaisuuteen, kuullut hänen rakastavan isänäänensä, joka vaatii kaikki kiljuvat, perkeleelliset äänet vaikenemaan. Ihminen, joka etsi, anoi ja kolkutti, on löytänyt, saanut ja mennyt avatusta ovesta sisään! Ylistetty olkoon rakkautesi, Herra Jeesus!"

Ester sulki nuoren tytön syliinsä, suuteli häntä sydämellisesti ja kuiskasi:

"Olen niin iloinen, pikku Alma, niin iloinen sinun puolestasi. On niin suloista, kun löytää pohjan elämälleen!"

Samalla hän ajatteli, miten ihmeellistä tämä kaikki oli. Jeesuksen sanat: "Ell'ette käänny ja tule lapsiksi, ette voi nähdä Jumalan valtakuntaa", johtuivat hänen mieleensä, kun hän näki Bengtin. Niin, hänestä oli todella tullut lapsi, lapsi kiihkeässä vaatimuksessaan, että ihmiset heti kääntyisivät, koska *hän* niin oli tehnyt, lapsi yksinkertaisessa, varmassa uskossaan, lapsi riemuisassa ilossaan, kun oli saavuttanut sen, mitä hän nykyjään hartaimmin halusi: johtanut jonkun sille tielle, jota hän itse kulki...

Mutta Vångassa kehitti hän suurinta toimeliaisuutta ja siellä paraimman ilonsa löysi. Siellä ei häntä kohdannut sama vastarinta kuin kaupunkilaisen seurapiirinsä puolelta: nekin, joita ei hänen tulinen uskonsa herättänyt, joutuivat kuitenkin siihen taikakehään, joka ympäröi hänen voimakasta persoonallisuuttaan. Täällä hän olikin paljon lempeämpi, hänen puheessaan oli enemmän lämpöä ja sydäntä kuin tuomiopasuunan kaikua. Oli kuin hyväntahtoisuus, jota hän aina oli tuntenut työväkeään kohtaan, nyt olisi hänen sisäisen rakkaudenelämänsä puhdistamana ja lisäämään murtautunut esiin elävänä voimana; hänen pelastamisintonsa, hänen köyhimmän vaivaistalolaisenkin sieluun ulottuva harrastuksensa käsitettiin mitä suurimmaksi alentuvaisuudeksi, joka yhä enensi kansan rakkautta ja ihailua, ja niin syntyi sydämellinen vuorovaikutus, joka on tulos myötätuntoisista virtauksista ihmissielujen välillä.

Sen lisäksi oli hänellä suuri kyky puhua varsinkin kansalle. Ei kukaan sen omista riveistä lähtenyt puhuja löytänyt paremmin sanoja, jotka olisivat menneet suoraan kuulijain sydämeen, kuin tämä hienostunut ylimys. Hänen häikäilemätön, avomielinen tunnustuksensa synneistänsä, hänen sattuvat kuvauksensa tuskasta, jonka hän oli kestänyt, ja ilosta Jumalassa, jota syntein anteeksiantamus soi hänen maistaa, kiinnitti heitä niin, että he istuivat tuijottaen ja henkeä pidättäin, kuin olisivat kuunnelleet satua tai hupaista tarinaa. Usein hän puheensa alussa singahutti paradoksin tai rohkean kuvan, joka heti yhdellä iskulla antoi hänen käteensä kaikki kuulijain sydämeen johtavat langat. "Jumala, hyvät ystävät, ei koskaan välitä estää syntiä yhtä vähän yksityisessä kuin kansoissa", alotti hän kerrankin. "Te olette ehkä kuvitelleet mielessänne, että Jumala koettaa auttaa ihmistä, joka syöksyy

luisuvaa rinnettä alas, tai että hän särkee syntien verkon, joka kietoo kansat? Ei toki, Jumala ymmärtää liian hyvin asiansa; ainoastaan me hutilukset, me laastaroimme vanhoja synninhaavoja ja annamme niiden ajettua sisältäpäin. Ei, Jumala menettelee toisin! Olette kaikki nähneet kulovalkean ja tiedätte, miten silloin menetellään. Tiedätte, että kun ryske ja räyske on pahimmillaan ja koko metsä leimuaa tulimerenä, silloin ei kukaan järkevä ihminen enää huoli koettaa sammuttaa, vaan jättää kaikki sikseen ja lähtee muualle sytyttämään *vastatulen*. Ja kun molemmat, raivoisat tulimeret yhtyvät rajuihin ja kiukkuisiin, silloin, silloin ne sammuttavat toisensa ja metsä pelastuu, vaikkapa suuret alat jäävätkin autoiksi ja poltetuiksi. Samoin on Jumalan ja ihmisen — Jumala antaa vanhan syntipalon raivota ja sytyttää vastatulen, uusia syntejä, uusia haluja sydämen joka puolelle, aina siksi, kunnes hetki on tullut — tuskan, synninhädän hetki — jolloin tulet rätisten yhtyvät ja sammuttavat toinen toisensa, ja sielu on kuin poltetu, autio maa, mutta sen mustassa, palaneessa mullassa itävät jo uuden elämän siemenet."

Suuria heräyksiä tapahtui Vångassa ja sen lähiseuduillakin. Saarnaajia kutsuttiin sinne, kokouksia pidettiin useampia viikossa, kansaa tulvasi joukottain kaikilta tahoilta, niin, joutuivatpa lapsetkin mukaan tähän hengelliseen liikkeeseen. Ei ollut lainkaan tavatonta, että kymmen- ja kaksitoistavuotiaat menivät puhujan luo, polvistuivat hänen kanssaan ja ääneen tunnustivat syntinsä tai että tuonikäiset lapset pitivät kumppaneilleen herätyssaarvoja. Bengt oli pannut Vångassa toimeen sunnuntaikoulun, jota hän itse johti; kun raamatunselitys oli lopussa, puhui hän kullekin lapselle erikseen, keräsi ympärilleen ne, joissa hän oli huomaavinaan hengen vaikutusta ja kehotti heitä tunnustamaan syntinsä ja antamaan sydämensä Jumalalle. Tosin eivät lapset ymmärtäneet paljoakaan siitä, mitä Bengt sanoi, mutta ainahan he olivat tulleet jonkun synnin tehneeksi, esim. valehdelleet tai siepanneet pari marjaa — ja heidän mielestään oli hyvinkin erinomaista polvistua suuren, mahtavan konsulin rinnalla ja kuulla hänen rukoilevan heidän puolestaan, sitäkin enemmän, kun he kyllä huomasivat, että hän oli tyytyväinen, jos he tekivät, niinkuin hän oli sanonut. He olivat myös kuulleet puhuttavan kokouksista ja kahvikesteistä Falkensternien talossa, ja heidän mielikuvituksensa teki rohkeita retkiä tuohon satulinnaan, sillä välin kuin he koettivat kuunnella Bengtin sanoja ja vakavasti päättää mielessään ruveta kilteiksi ja tottelevaisiksi lapsiksi, rakastaa Jumalaa ja antaa sydämensä Jeesukselle.

Vångan uskovaisten kesken vallitsi rakkaudenriemu, siihen tapaan kuin kristillisyyden ensi aikoina, ja Bengt osasi virittää sen korkeimpaan äänilajiin. Uusi rakkaudenelämä oli laassut kaiken turhamaisuuden ja sukuylpeyden hänen sielustaan ja vienyt hänet häikäilemättömään tasa-arvoisuuden harrastukseen. Niin pian kuin jotkut niin sanotuista säätyläisistä s.o. lehtorit, insinöörit, isännöitsijät y.m., kääntyivät, ehdotti Bengt heti arvonimet pois ja sulki ilosta loistavin silmin uuden veljen syliinsä. "Veli Larsson, veli Petterson" luisui keveästi ja vaatimattomasti hänen huuliltaan, aivan kuin hän ei ikinä olisi ollut tottunut seurustelemaan ylhäisten piirissä. Ja kun ihmiset istuivat kokouksissa, niin heidän kasvonsa vallan jäykistyivät hämmästyksestä, niinkuin he olisivat nähneet luonnonilmion, kun he kuulivat lautatarhanhoitaja Larssonin, sahan entisen pölkyn-asettajan, jonka muinoinen työ oli painanut kulumattoman jäljen hänen tapoihinsa ja liikkeisiinsä, naama tyytyväisyydestä loistaen, — se ei lie ollut niin aivan puhtaasti hengellistä laatua, — lausuvan: "Niin, rakas veljemme Falkenstern antoi meille äsken kalliin todistukseen" j.n.e.

Ester ei voinut olla hymyilemättä istuessaan salissa ja kuunnelllessaan eri puhujia. Se oli hänestä samalla sekä ylevää että liikuttavan hullunkurista. Tuoko oli todella hänen miehensä, Bengt Falkenstern, hän, jonka sydämetön ylpeys kerran musersi hänen sisimpänsä, hänkö kulki tuossa ystävällisenä ja rakastavaisena kuin lapsi ja sulki syliinsä vanhoja, nokisia seppiä ja köyryselkäisiä pölkyn-asettajia ja köyhiä vaimoja, kun hän vain sai tietää, että he olivat hänen sisariaan ja veljiään Kristuksessa?

Mutta kun Ester illalla oli kahdenkesken Bengtin kanssa, ei hän voinut olla sanomatta:

"Bengt, etkö luule, että menet hiukan liian pitkälle veljellisessä rakkaudessasi, tarkotan, luuletko, että esimerkiksi pehtori Larssonille, joka ei juuri ole erittäin nöyryyteen harjaantunut, on oikein hyvä päästä sinuksi kanssasi?"

"Ja miksi ei?" huudahti Bengt harmistuneena, "miksi en sanoisi sitä veljeksi, joka on veljeni? Jos se sitten lie hyödyksi tai vahingoksi hänen sielulleen, se ei ole minun asiani, vaan Jumalan. Minä tunnustan enää vain kahdenlaisia ihmisiä: Jumalan ja perkeleen lapsia. Edelliset ovat *kaikki* veljiäni ja sisariaani ja minulle on vallan yhdentekevää, ovatko he kreivejä ja kreivittäriä vai lauttaajia ja työmiehen vaimoja; jälkimäisten kanssa en tahdo olla missään tekemisissä muuten kuin taivuttaakseni heidät Jumalan puoleen!"

No niin, niin selviä todisteluita vastaan ei voinut mitään väittää. Luonnetta, jonka piirteet olivat niin yksinkertaiset ja selvät, johon ei koskaan langennut tunnelmain, epäilysten tai epäroimisten puolinaisuudenvarjoa, luonnetta, joka johdonmukaisesti kulki *omaa* päämääräänsä kohden huomaamatta tai tunnustamatta muiden päämääriä, sitä ei maksanut vaivaa koettaa estää. Tässä sielunelämän yksinkertaisuudessa oli jotain karkottavan jyrkkää ja samalla suurta ja valtavaa. Ester

tunsi tällä hetkellä itsensä pieneksi miehensä rinnalla, hän ymmärsi, että juuri sellaiset ihmiset kuin Bengt tempaavat toiset mukaansa, ne ne olivat palaneet rovioilla uskonsa vuoksi — tai antaneet muiden palaa. Hän ymmärsi, että kun Jumalan henki kerran oli saanut koko Bengtin sisäisen olemuksen valtaansa, kun se oli saanut levittää rauhansa hänen rajujen, omavaltaisten hyökkäystensä yli, joilla hän koetti vallottaa sieluja, kun hänen uskonelämänsä voima oli taottu itsevaltiuden raudasta kuuliaisuuden notkeaksi aseeksi, silloin oli pääsevä esiin hänen ijäisyysolentonsa kauneus, josta Esterin nuoruudenrakkaus oli uneksinnut. Hänen mielessään soivat runoilijan sanat:

"Hän vaipuu kyynelten virtoihin ja tuomion iskuista uusitaan *ja hyödyksi saa.*"

"Ehkä", ajatteli hän nöyrästi, "on minun elämäntehtäväni oleva auttaa Jumalan henkeä tässä työssä."

XV.

Kun tuo suuri murros tapahtui Falkensternin kodissa, oli pikku Sven juuri täyttänyt seitsemän vuotta. Ensi aikoina ei hän sanottavasti tuntenut tuota muutosta eikä liioin sitä käsittänyt; tosin sattui joskus, että koulutoverit sanoivat: "Kuuleppas, sinun isästäsi on tullut herännäinen ja hän kulkee kääntämässä kaikkia ihmisiä"; mutta hän ei ymmärtänyt, mitä he tarkottivat, ja kun se ei hänen korvissaan "hauskalta" soinut, ei hän välittänyt sen enempää kyselläkään.

Mutta ei kestänyt kauan, ennenkuin hänkin sai tuntea isän itsevaltaista luonnetta ja ankaraa jumalanpelkoa. Bengt vaati, että pojan tuli olla mukana sekä aamu- ja iltarukouksessa että kokouksissakin ja raamatunselityksissä. Ester ajatteli toisin; hän tiesi omasta kokemuksesta, kuinka ihanaa on uuden, todellisen elämän herätessä sydämessämme lähestyä Jumalan sanaa kuin puhdasta pyhäkköä, jonka hiljaisuutta ei hengettömän raamatunlukemisen kaiku ole häiritsemässä, ja hän puolusti innokkaasti sitä, että Sven olisi mukana vain aamurukouksessa ja, jos hän itse niin halusi, seuraisi heitä kirkkoon. Mutta Bengt ei taipunut. Tästä kehittyi heidän välilleen ensimmäinen suuri ristiriita sitte Bengtin kääntymyksen, niin, oikeastaan ensimmäinen heidän avioliittonsa ajalla, sillä vasta nyt he ensi kerran seisoivat vastakkain koko persoonallisuudellaan, sen kaikki voimat virkeinä ja jänneissä.

"Sinä unohdat, Ester", sanoi viimein Bengt, kun he kauan ja mihinkään tulokseen pääsemättä olivat pohtineet asiaa, "unohdat, että minulla on lopullinen määräämisvalta. Kristityn naisen tulee olla alamainen miehelle, jonka Herra on hänelle antanut, kun mies on Herran hengen johtama."

"Mutta sinä unohdat sanat: 'Kristuksessa ei ole mies eikä vaimo'. Minulla on oikeus määrätä lapseni sielusta, tunnen sen paremmin kuin sinä enkä tahdo, että se vahingoittuu."

"Ei hän vahingoitu Jumalan sanan kuulemisesta, tuo on typerää ja pintapuolista puhetta, Ester", vastasi Bengt ankarasti ja järkähtämättömästi, "päinvastoin on hän oppiva rakastamaan sanaa, kun hän jo lapsuudesta tottuu sitä lukemaan ja kuulemaan..."

Ester koetti viimeiseen asti taistella vastaan ja saada oman tahtonsa, mutta kun hän näki, ett'ei se käynyt päinsä tuottamatta riitoja, antoi hän lopuksi myöten. Pikku Sven oli siis mukana kokouksissa; mutta eivät ne voineet häntä vahingoittaa, joll'eivät juuri hänen sieluaan hyödyttäneetkään, sillä hän ei ymmärtänyt puheista niin mitään eikä liioin näyttänyt välittävänkään ymmärtää. Ester huomasi, että Sven koko ajan leikki sepittämällä satuja huoneen esineistä. Hän näki, miten hänen suunsa liikkui, niinkuin aina, kun hän kertoili "sisäisesti"; tai sitten istui Sven katsellen puhujia ja ihmetteli, miksi tuo setä sanoi alkaessaan "hm ... hm" tai miksi joku toinen aina huokasi lauseittensa välissä j.n.e., sillä välin kuin puhuvien äänet kaikuivat hänen korvissaan hiljaisena huminana kuin jostain toisilta rannoilta. Hullumpi oli, kun petollinen uni tuli hiipien, sillä silloin oli hän heti mennyt mies. Pieni joustava, vilkas ruumis lysähti kokoon, kädet vaipuivat syliin kuin lakastuneet kukat, pää nuokkui ja nyökkyi sinne tänne; vielä hän sentään osasi olla huolettoman näköinen, kun hän havahti torkkumisestaan ja oli olevinaan aivan valveillaan. Mutta kauhistavan nopeasti siirtyi hän unelmien maailmaan, suuret unipilvet käärivät hänet vaippaansa ja silmäluomet painuivat kiinni; sitten aukasi hän ne nopeasti ja teki vielä viimeisen ponnistuksen saadakseen velton, sammuvan katseensa harhailemaan huonetta pitkin, sitten painuivat silmäluomet uudelleen kiinni, pari kertaa välähti vielä valkuainen esiin, kun hän turhaan yritti katsella, mutta viimein jäivät tummat ripset suloisessa rauhassa lepäämään punaisille poskille ja pää heilahti avuttomana kallelleen.

Silloin Ester nousi, herätti pienokaisen ja vei hänet nopeasti huoneesta. Hän tunsi, että Bengtin katse

seurasi heitä nyreänä tai alakuloisena, ja seuraavana päivänä sai Sven tavallisesti kuulla hellän nuhdesaarnan, joka päättyi sanoihin:

"Tahdotko koettaa ensi kerralla olla tarkkaavaisempi, kun kuulet Jumalan sanaa?"

"Tahdon", vastasi Sven selvittämättä itselleen juuri niin erittäin tarkoin, mitä lupasi; sillä tarkkaavainen hän *tahtoi* mielellään olla ja koulussa ei hän vielä ollut saanut yhtään muistutusta tarkkaamattomuudesta...

Mutta kun Sven oli kahdenkesken äitinsä kanssa, silloin opetti Ester hänelle pieniä rukouksia ja puhui hänelle Jumalasta, ja silloin tuli hänen kasvoihinsa vilkkautta ja hartautta. Sillä *äiti* ymmärsi, mitkä tied johtivat hänen sydämeensä. Hän kertoi hänelle Jeesuksesta, kuinka Hän vaelsi maan päällä, teki hyvää ja auttoi kaikkia ja kuinka Hän kutsui luokseen pienet lapset ja siunasi heitä ja sanoi opetuslapsilleen: "Älkää kieltäkö heitä, sillä heidän on Jumalan valtakunta!" Silloin laajenivat pikku pojan silmät, silloin ilmestyivät hänen mielikuvituksensa valoisaan maailmaan Vapahtajan lempeät kasvot, ja koko hänen olemuksensa ojentui Jeesusta kohden kaipaavalla rakkaudella.

"Oi äiti, minä niin paljon pidän Jeesuksesta! Hän oli niin kiltti, kun otti lapset syliinsä ja sanoi pahoille opetuslapsille: 'Älkää kieltäkö heitä'. Noin sinäkin tekisit, sinäkin sanoisit niille, jotka eivät ole hyviä pikku lapsille: 'Älkää kieltäkö heitä'."

Hän ei koskaan kyllästynyt Esterin tarinoihin, äiti sai kertoa Jeesuksen kirkastamisesta, kuolemasta, ylösnousemuksesta, ja aina osasi hän valita juuri ne kohdat, joiden yli Svenin rikas tunne ja mielikuva pystyi heittämään hohdettaan.

Pikku Sven kävi myös halusta äitinsä kanssa kirkossa. Siellä oli niin paljon, joka miellytti häntä, niin paljon "kaunista" nähtävää ja kuultavaa. Ja kun virsi humisi kirkon holveissa — varsinkin jos laulettiin muutamia erityisiä lauluja, jotka Sven osasi ulkoa ja jotka olivat hänen mielivirsiään, — silloin istui hän hiljaa ja totisena ja hartaus loisti kasvoista.

Mutta niin pian kuin oli kokous kodissa, niin pian kuin hän kuuli isän ja "muiden pappien" — Sven korotti kaikki hengelliset puhujat pappissäätyyn — selittävän raamattua ja puhuvan käsittämättömiä sanoja herätyksestä ja armosta ja uudestisyntymisestä, silloin sammui tuo loiste ja kasvoihin ilmestyi alistuvainen, veltto ilme.

"Ne ovat niin ikäviä, nuo papit, äiti", sanoi hän ja pudisti päätään mieltäväisen, milt'ei surullisen näköisenä, "en ymmärrä lainkaan, mitä he sanovat. Ja sitten eivät he laula kauniisti, he eivät laula Jumalan lauluja, niinkuin kirkossa."

"No, ymmärrätkö sitten, mitä kirkon pappi puhuu?" huomautti Ester.

"En", vastasi Sven vilpittömästi, "joskus hyvin, hyvin vähän ... mutta minusta on niin kaunista kuulla saarnaajan saarnaavan!"

Myös lukujen suhteen olivat isän vaatimukset pikku poikaansa nähden ankarat ja järkähtämättömät. Bengt otti tarkan selon hänen läksyistään, luki itse hänen kanssaan vaikeimmat eikä koskaan hellittänyt, ennenkuin Sven osasi. Se oli kovaa työtä, joka joskus toi kyyneleitä silmiin, sillä samalla kuin Sven sanomattomalla helppoudella ja palavalla innolla oppi muutamia aineita, oli hän leväperäinen ja väliäpitämätön toisten suhteen, jotka eivät häntä huvittaneet. Mutta hän menestyi koulussaan, kiitos olkoon Bengtin kovakouraisuuden, sangen hyvin — onneksi kyllä, sillä jos hän joskus tarttui kiinni, ei ollut hyvä tulla kotiin isän eteen.

Eräänä päivänä nousi suuri hälinä Falkensternin talossa: Sven oli ensimmäisen kerran saanut muistutuksen tottelemattomuudesta. Hän näytti kuitenkin ottavan asian tavallisella levollisuudellaan, kuunteli alistuvaisen näköisenä Esterin lempeitä, surullisia nuhteita, antoi hänen puhua loppuun ja sanoi sitten, puristautuen äitiä vasten ja hyväileväisesti laskien päänsä hänen rinnalleen:

"Anna anteeksi, äiti, minä tahdon koettaa, ett'ei minulle enää tapahdu sellaista!"

Pahempi oli isän kuulustelu. Bengt otti asian synkästi ja totisesti, vei pienen rikollisen huoneeseensa ja aloitti kyselynsä äänellä, jonka hän koetti tehdä niin lempeäksi kuin suinkin, jottei poikaa pelästyttäisi, yritys, jonka kuitenkin hänen ankara ilmeensä teki aivan turhaksi.

"Mistä olet saanut muistutuksen, Sven?" alkoi Bengt.

"Siitä, että olin tottelematon, siinä on *kirjotettu*, että olin tottelematon."

"Millä tavalla olit tottelematon?"

"Jäin pihalle, kun jo oli soitettu."

"Miksi?"

Ei vastausta.

"Etkö kuule? Miksi et mennyt sisään, kun oli soitettu?"

"En tiedä."

"Etkö tiedä, miksi jäit pihalle?"

"E-en..."

"Siksikö, että sinusta oli hauska leikkiä?"

Ei vastausta.

"Etkö kuullut kellon soimista?"

"Ky-yllä..."

"Uhallasiko sinä siis jäit?"

Ei vastausta.

"Vastaa, Sven, kun isä kysyy! Jäitkö pihalle uhallasi, koska et välittänyt soitosta?"

Mutta Sven ei vastannut; hän puristi huulensa yhteen, kuin olisi päättänyt ne sinetillä lukita. Ester, joka oli läsnä ja äänetönnä kuunteli kuulustelua, vapisi tuskasta ja levottomuudesta. Hän ei tuntenut enää Sveniä; tämän kasvoissa ei ollut lainkaan tuota veltttoa ilmettä, joka hänellä tavallisesti oli, kun isän itsevaltiasta tahto painoi häntä. Hänen pieniin lapsenkasvoihinsa oli tullut jotain järkkymätöntä, päättäväistä, hän oli kalpea ja katsoi suoraan isäänsä, silmissään samalla sekä rohkea että pelästynyt katse.

"Anna hänen olla, Bengt", kuiskasi Ester nopeasti, "tässä piilee varmaan jotain takana, josta meidän on ensin otettava selko; ei nyt maksa vaivaa kiusata häntä..."

"Kyllä kai", vastasi Bengt tyyliä, "nytkin hän on täynnä uhkaa, sen kai näet hänen ilmeestään. Sellaista ei meidän pidä edistää, meidän on ajoissa juuritettava pois falkensterniläinen itsepäisyys. Jos et heti suoraan vastaa kysymyksiin, hyvä herra", jatkoi Bengt kääntyen Sveniin ja nipistäen häntä korvasta, "niin saat, niin pitkäsäärinen kuin olet, maistaa keppiä; haluatko?"

"Bengt, Bengt!" huusi Ester.

"Vaiti, Ester, syntiä ei saa hemmotella — kuinka kohteli Herra Jeesus vaihettajia templissä?... Vastaa, Sven, tahdotko maistaa keppiä?"

Mutta Sven ei vastannut; hän katsoi vain isäänsä, silmissä sama rohkea ja pelästynyt katse.

Bengt nousi ja meni hakemaan keppiä. Mutta kun Ester näki Bengtin keppi kädessä ja kuvaili mielessään, että se oli sattuva hänen lemmikkinsä pehmeään, hienoon ihoon, tuli hän pois suunniltaan.

"Ei, sinä et saa!" huusi hän ja tarttui Bengtin käsivarteen, "sinä et saa!"

"Ester, rauhotu!" kuiskasi Bengt, irrottaen Esterin värisevän käden käsivarrestansa, "tahdotko pilata pojan, tahdotko heikkoudessasi turmella hänen sielunsa?"

"Sinä et saa!" huusi Ester välittämättä, "lyö ensin minua!..."

Bengt heitti häneen leimuavan katseen, mutta hän pani kepin pois, astui Svenin luo, joka seisoi liikahtamatta kasvoissaan sama omituinen ilme, ja sanoi:

"Sinä pääset vapaaksi, et siksi, että sen olisit ansainnut, vaan koska äitisi heikot hermot eivät kestä ankaraa rangaistusta, hänen tähtensä pääset siitä, mutta sen sijaan saat mennä tuonne vaatesäiliöön ja hiljaisuudessa ja yksinäisyydessä miettiä tekoasi. Rukoile Jumalaa, että Hän pehmittää pienen paatuneen sydämesi. Ja kohta kun sanot tahtovasi tunnustaa ja katua, saat heti tulla pois."

Sven heitti äitiin puoliksi rukoilevan, puoliksi kummastelevan katseen, ikäänkuin hän olisi ihmetelty, että *hänkin* taisi pettää hänet. Tuo katse sai Esterin sydämen särähtämään; mutta hän ei voinut voittaa Bengtin tahtoa, hän oli mielestään äsken tyhjentänyt viimeisetkin voimansa sitä vastaan

ponnistellessaan. Sven pantiin siis vaatesäiliöön, jonka oven Bengt sulki hänen jälkeensä.

"Bengt, kuinka olisit voinut!" huudahti Ester nyhyttyä. "Lyödä kahdeksanvuotista poikaa — olisithan voinut turmella hänet ikipäiviksi!"

"No, no, ole nyt vaiti, älkäämme enää puhuko siitä!" vastasi Bengt ja ääni oli niin jääkylmä, kuin se joskus saattoi olla, kun hän ei jotain hyväksynyt, "sinähän sait tahtosi, otamme asian sopivammassa tilaisuudessa uudelleen punnittavaksi. Rukoilkaamme Jumalaa, että rangaistus parantaa ja nöyryyttää pojan."

Ester ei vastannut; hän meni säiliön suljetun oven taa kuuntelemaan. Hän kuuli, kuinka pieni rikollinen siellä itki hiljaa ja liikuttavasti, niinkuin hänen tapansa oli. Sitten kävi äkkiä kaikki hiljaiseksi ja Esterin kuunteleva korva erotti, kuinka Sven kömpi ja käänteli, mutta sitten ei kuulunut enää hiiskahdustakaan. Silloin ymmärsi Ester, että poika oli tyytynyt osaansa ja aivan levollisesti laskeutunut lattialle ja nukahtanut ja että hän koko ajan oli nukkuva, sillä välin kuin Bengt istui tuolla kirjotuspöytänsä ääressä ja synkän näköisenä odotti, että yksinäisyys ja pimeys pehmentävät Svenin paatuneen sydämen. Esterin oli mahdotonta, huolimatta tuskastaan ja levottomuudestaan, olla hymyilemättä tälle surullisen naurettavalle kohtaukselle, kun hän kiiruhti huoneesta, puki päälleen niin pian kuin taisi ja juoksi rehtori Grahnin luo. Sillä hän oli varma siitä, että jotain oli tässä takana, hänen äidin vaistonsa sanoi hänelle, että Sven salasi jotain, joka olisi voinut selittää hänen omituisen itsepintaisen käytöksensä.

Rehtorin portaissa tuli tämä itse vastaan.

"Ah, rouva Falkenstern, te ennätitte ennen minua!" huudahti rehtori. "Olin juuri tulossa teidän luoksenne selvittämään sitä, mikä tänään tapahtui..."

"Niin, teillä on ollut ikävyyksiä pikku Svenin tähden", vastasi Ester epävarmasti.

"Niin, onhan se vähän ikävältä näyttänyt", vastasi ystävällinen rehtori Grahn, hymyillen, "mutta oikeastaan on minulla hyvin 'hauska' juttu kerrottavana teille, rouva."

Esterin sydän alkoi sykkiä kiivaasti. Hänen aavistuksensa oli siis ollut oikea — äidinvaisto ei voi johtaa harhaan!...

"Ehkä tahdotte tulla sisään, rouva Falkenstern, niin kerron koko muistutusjutun", jatkoi rehtori, kiiruhtaen edeltä ja avaten oven Esterille.

"Niin, asianlaita on sellainen", alkoi rehtori, kun hän oli osottanut Esterille paikan sohvassa ja itse istuutunut vastapäätä, "että koulussa on pieni kivulloinen poika, pieni raukka, joka alinomaa vilustuu, on heikko ja tietysti rajupäitten pilan esineenä. Varsinkin saa hän kestää ankaraa taistelua kalossiansa vuoksi, jotka hänen täytyy pitää jalassa ulkona ollessaan, jott'ei vilustuisi. No, tänään oli pistänyt parin junkkarin mieleen kätkeä kalossit, niin että Vilhelm sai koko aamupäivän loma-ajan seisoa lumisohjussa ilman niitä. Välitunnin lopulla tuli salaisuus ilmi ja niin syntyi pilkallinen riemunrämäkkä poika raukan ympärillä, joka ei voinut tietysti puolustautua sanoin eikä nyrkein."

Silloin ryntäsi Sven Falkenstern kuin nuori leijona suurten nauravain poikain kimppuun, jotka olivat häntä monta vuotta vanhemmat; se oli merkki yleiseen tappeluun, kello soi yhden, kaksi, kolme kertaa, ei kukaan kuullut, tapeltiin vaan puolella ja vastaan. Meidän täytyi antaa muistutus koko joukolle, mutta oikeastaan ihailimme pikku Sveniä ja olisimme mieluinten palkinneet häntä."

"Kiitos", sanoi Ester, hymyillen kyynelten lomasta, puristaen rehtorin kättä ja nousten, "olette tuottaneet minulle suuren ilon. Nyt täytyy minun kiiruhtaa kotiin vapauttamaan pientä vankiparkaani, joka istuu pimeässä putkassa rangaistukseksi siitä, ett'ei tahtonut kertoa syytä muistutukseensa."

Rehtori puristi vuorostaan Esterin kättä, ja sitten kiiruhti Ester kotiin, puolilentäen katuja, niinkuin se, jonka askeleet suuri ilo tai suuri suru siivittää.

Esterin sydän riemuitsi onnesta; hän oli välistä pelännyt, että Svenin hempeys ja hienotunteisuus tekisi hänet miehuuttomaksi, mutta nyt hän ymmärsi, että oikealla miehuudella — sillä, joka ei ole juomisen- ja tupakanpoltontaidossa, vaan mielen uljuudessa ja luonteen lujuuksessa, sillä on aina pohjansa syvässä tunne-elämässä... Ja kuinka häntä liikutti, ett'ei Sven ollut tahtonut kertoa tuota pientä juttua vanhemmilleen!... Hän ei vielä varmaan tiennyt, miksi Sven oli vaiennut; mutta niinkuin tuoksuntäysi tuulahdus kertoo ihanan kukkaisen läheisyydestä, niin tunsikin Esterkin jonkin kauniin ja ylevän läheisyyttä siinä suloisessa tunnelmassa, joka humisi hänen sielussaan...

Läähättäen, posket hehkuen ja silmät loistaen kahtena suurena tähtenä, juoksi hän Bengtin luo ja kertoi hänelle niin nopeasti kuin mielenliikutukseltaan ja hengästykseltään taisi, mitä oli tapahtunut.

Bengt tuli yhtä liikutetuksi kuin hän; pienen hennon pojan rohkeus ihastutti häntä, niin että hänen silmänsä säihkyivät ja pää kohosi itsetiedottomasta ylpeydestä. "Jumalan kiitos", hän kuiskasi ja pani kätensä ristiin, "minä tuomitsin poikaani väärin."

Ester kiiruhti säiliön ovea aukasemaan. Kun valo sattui pimeään komeroon, tuli pikku Sven näkyviin: hän makasi lattialla poski kättä vasten nojaten ja levollinen hyvinvointi koko olemuksessaan.

Ester nosti hänet lattialta, sulki hänet kiihkeästi syliinsä ja herätti hänet suuteloillaan.

"Sano, Sven", kuiskasi hän, "miksi et äsken vastannut isälle?"

"Sanoinhan, että olin ollut tottelematon", vastasi poika hämmästyneenä ja hieroi silmiään.

"Niin, mutta miksi et kertonut, ett'et ollut tottelematon uhkamielisyydestä, vaan siksi, että puolustit pientä sairasta poikaa suuria poikia vastaan, jotka olivat piilottaneet hänen kalossinsa?"

Svenin silmät laajenivat ja niihin tuli milt'ei loukkaantunut ilme.

"Mistä sinä sen tiedät, äiti?"

"Rehtori Grahn kertoi. Katsohan, kultani, emme voineet menetellä oikein sinua kohtaan, kuu emme tietäneet, miksi olit niin tehnyt. Sinä et saa tekeytyä isän ja äidin silmissä huonommaksi kuin olet, sinun tulee aina sanoa totuus, koskekoon se hyvää tai pahaa. Sano nyt, miksi et kertonut?"

"Siksi, että minusta isot pojat tekivät niin *rumasti*", vastasi Sven, ja hänen pikku kasvoilleen levisi inhon ilme, niinkuin aina, kun hän mieluinten tahtoi olla puhumatta jostain asiasta.

Bengt ja Ester vaihtoivat nopean katseen, mutta eivät sanoneet mitään. He kävivät äänettömiksi ja totisiksi, niinkuin me käymme, kun kuuntelevan korvamme ohi suhahtaa tuulahdus jostain täysin kauniista, hiljaisesta ja rauhallisesta, ja sellaista on aina se, mikä on parhainta elämässä. Viimein sanoi Ester:

"Sinä olet oikeassa, rakas lapsi, se oli rumaa, hyvin rumaa, ja siitä on paras olla puhumatta. Mutta *meille* voit kertoa kaikesta — meidän välillämme ei saa olla salaisuuksia, ymmärrätkö?"

"Ky-yllä..."

Bengt oli koko ajan seisonut äänettömänä ja kalpeana. Pikku pojassa oli jotain, joka aivan erikoisella tavalla liikutti häntä. Hän muisti omaa lapsuuttaan hurjine, sydämettömine kepposineen, hän muisti, kuinka hän pilkkasi, kuinka häijy hän oli kivulloista Åke Henning raukkaa kohtaan...

Hän sulki Svenin syliinsä, suuteli häntä hellästi ja sanoi nöyrällä äänellä:

"Minua pahottaa, että olin äsken niin ankara sinulle, poikani; en olisi niin menetellyt, jos olisin tiennyt, että tottelemattomuutesi johtui halusta puolustaa heikompaasi. On oikein asettua kärsiväin ja heikkojen puolelle, niin tulee sinun menetellä kautta koko elämäsi. Tahdotko suoda isälle anteeksi?"

Sven näytti hyvin hämmästyneeltä. Käsité "suoda isälle anteeksi" oli nähtävästi niin outo, ett'ei hän heti voinut sitä ymmärtää. Sitä paitsi isä ja äiti "puuhasivat kauheasti" tuon asian vuoksi. Mutta hän päätti kuitenkin vastata Bengtin kysymykseen äänekkään: "tahdon!", ojensi suunsa suudeltavaksi, ojensipa sen varmuuden vuoksi Esterillekin, ett'ei hänkin vain rupeaisi tekemään kummallisia anteeksiannonvaatimuksia, ja juoksi sitten tiehensä onnellisena päästessään irti ja takaisin läksyjensä ja kertomuskirjainsa ääreen.

"Mitähän tuosta lapsesta mahtaa tulla?" sanoi Ester uneksivin katsein, kun Svenin nopeitten askelten kaiku oli vaiennut.

"Hänestä tulee Jumalan soturi, jalo taistelija hänen valtakuntansa palveluksessa!" huudahti Bengt innostuneena. "Kun hänen sielunsa kerran tulee pelastetuksi, on hän oleva ihana todistus Jumalan rakkauden voimasta. Niin, Ester, tehkäämme pelolla ja vavistuksella työtä hänen sielunsa pelastumiseksi, sillä kun Jumala on antanut sellaisen taimen hoitoomme, vaatii Hän meiltä paljon. Valitettavasti tulee kai hänelle hänen syntyperäinen ylevämielisyytensä olemaan loukkauskivi ja vaikeata tulee olemaan saada häntä tuntemaan itsensä todella syntiseksi..."

"Mutta, Bengt", huomautti Ester ja hänen kasvonsa värähtivät kärsimättömästi, "ethän voine vaatia, että Sven tuntee syntinsä samalla tavalla kuin sinä, joka olet niin paljon kokenut."

"Syntinsä voi tuntea vain yhdellä tavalla", vastasi Bengt kylmän päättävällä äänellä, "ja *sillä* tavalla täytyy meidän kaikkien, sekä niin sanottujen pienten että suurten syntisten, sitä tuntea. Ja onnellinen hän, jolle Jumalan henki sen saa hyvällä opetetuksi, jota Hänen ei tarvitse neuvoa synnistä synnin,

kautta ja jonka ei tarvitse vaipua niin syvälle rikollisuuden kuiluun kuin minun."

"Mutta, Bengt", intti Ester, "minä uskon sentään, ett'eivät kaikki voi tuntea synninhätää samalla tavalla. Uskon esimerkiksi, että Svenin sielu on niin puhdas, uskon, että jumalankuva hänessä on niin selvänä, niin tahrattomana säilynyt, ett'ei hän koskaan voi joutua sielunsa tähden samaan tuskaan, keskelle sellaista aaltojen kuohua, kuin sinä... Minä uskon lujasti ja varmasti, että kun Sven kerran kokonaan avaa sydämensä Jumalalle, niin tekee hän sen rakkaudella ja ilolla eikä synnin levottomuuden ja tuskan kalvamana. Sinä tulit myrskyistä ja pimeydestä, hän on tuleva viattomana lapsena, joka kiiruhtaa isänsyliin..."

"Sinullapa on merkilliset mielipiteet, Ester", virkkoi Bengt nyreänä, "luuletko todella, että hengen korkeista laeista on poikkeuksia? Luuletko, ett'ei Jumala näe vikoja lapsessasi, vaikk'ei heikko, ihaileva äiti niitä näe?"

"En ole 'heikko ja ihaileva', Bengt; olen päinvastoin ankara niitä kohtaan, joita rakastan. Mutta minä *tiedän*, että Sven on aivan erikoinen..."

"Niin sanovat kaikki äidit lapsistaan..."

"Niin, ehkä sanovat, mutta eivät kaikki ole oikeassa. Mutta minä *tiedän* olevani oikeassa. On niinkuin ei Sven käsittäisi paha, kuin olisi kaikki muu hänelle vierasta, paitsi puhtaat, jalot tunteet. Kun hän kohtaa jotain alhaista tai väärää, sanoo hän sitä aina 'rumaksi' ja kääntää niin pian kuin suinkin pois katseensa siitä, aivan niinkuin äskenkin tuossa jutussa koulupoikain ilkeydestä. En koskaan ole huomannut hänessä kipenettäkään pikkumaisuutta, kateutta, itsekkyyttä, ahneutta tai muita alhaisia tunteita, jotka niin usein pistävät lapsissa esiin. Hänen sielunsa on läpitsensä kirkas ja tahraton kuin puhtain kristalli. Kerron sinulle pienen esimerkin. Hän oli usein pyytännyt saada itselleen 'onnenpelin'; mutta minusta se oli tarpeetonta, hänellähän on niin paljon leluja ennestään, ja viimein kehotin häntä lakkaamaan pyytämästä, hän ehkä saisi pelin jouluksi, mutta ei ennen. No, hän ei enää hiiskunut sanaakaan siitä, mutta eräänä päivänä tulee hän koulusta, kasvot niin säteilevinä, ett'en ole vielä moista nähnyt, ja kertoo, että hänen koulutoverinsa John Prytz on saanut 'onnenpelin'. 'Ja ajatteles, äiti, kun minä menen hänen luokseen, niin saan leikkiä sillä, eikö olekin hauskaa?' Ei nyreää sanaakaan, ei pienintäkään viittausta, että kun John oli saanut sellaisen pelin, voisi hänkin saada; vain iloa toverin onnesta ja nöyrää tyytyväisyyttä siitä, että hänenkin osalleen oli joku murunen tuosta onnesta tipahtava! Ja sellainen on hän aina, voisin kertoa sinulle sadottain tuollaisia pieniä juttuja hänestä..."

"Niin", sanoi Bengt, ja hänen tietämättään loistivat hänen kasvonsa isällisestä ylpeydestä ja onnesta, "minäkin uskon, että hän on tavattoman jalosydäminen poika, ymmärrän sen kyllä hyvin, kun muistelen, miten toisenlainen itse olin siinä iässä. Mutta sitä suurempi ja hirveämpi on edesvastuumme. Ole varma siitä, että ennemmin tai myöhemmin musertaa Jumalan henki hänen sielunsa puhtaan kristallin, josta puhut, aukaisee peitettyjä syvyyksiä ja tuo esiin sen, mitä meidän himmeä silmämme ei voinut nähdä. Ja älkäämme viivyttäkö sen hetken tuloa lapsellisesti kuvittelemalla mielessämme puhtautta, jota ei löydy maan päällä. Rukoilkaamme Jumalaa, että Hän näyttää sekä meille että hänelle itselleen, mitä hän todellisuudessa on. Sillä jokainen hetki elämästä, joka vierähtää ilman Jumalaa, on tappio jaloillekin luonteille, ei, kaikkein enin juuri sellaisille."

"Niin kyllä, Bengt, tiedäthän, että minäkin niin ajattelen. Tietysti en mitään hartaammin halaja, en mitään innokkaammin rukoile, kuin että pikku poikani pian antaisi koko sydämensä Jumalalle. Mutta pyydän vaan, ett'et pakota häntä, ett'et puhu hänelle niin paljon 'synnistä' ja 'synninhädästä', sillä vakuutan sinulle, ett'ei hän sitä vielä lainkaan ymmärrä. Anna Jumalan hengen itse toimia!"

"Tietysti; en aio sekaantua hengen työhön", vastasi Bengt ivallisesti, "siksi paljon käsitan Jumalan salaisuuksia, että tiedän, ettei se maksa vaivaa. Mutta meidän on valmistettava ja helpotettava hengen työtä, ja siihen aion ryhtyä Sveniin nähden. Aion kylvää, istuttaa ja kastella — sitten saa Jumala kasvun antaa."

"Niin oikein, Bengt, sen voit ja se sinun tuleekin tehdä. Mutta kun istutat, ei sinun sovi asettaa kukkaa, joka kaipaa aurinkoa, varjoon kasvamaan eikä antaa niin paljon vettä kasville, että se kuolee liiasta kosteudesta..."

"Jumalan avulla ei niin ole käyvä, Ester", vastasi Bengt kuivasti, "sen, jota Jumalan henki johtaa, ei tarvitse hairahtua moisiin erehdyksiin."

Ester ei vastannut. Hän huomasi, ett'ei Bengt tahtonut tai ehkä pikemmin ei voinut häntä ymmärtää.

Siitä päivästä oli Bengt kuitenkin huomattavasti vähemmän ankara ja vaativa Sveniä kohtaan. Pikku pojan ei tarvinnut, paria poikkeusta lukuunottamatta, olla läsnä rukous- ja raamatunlukuhetkissä, ja Bengtin yksityiset keskustelut hänen kanssaan saivat rakastavaisemman ja lempeämmän luonteen. Mutta ei Bengt silti hellittänyt päämäärästään, joka tarkotti avata pikku pojan silmät näkemään synnin

salaisuutta ja pelastuksen tarvetta. Hän valitsi mielellään puhelunaineikseen raamatun kertomukset ihmisten pahuudesta ja Jumalan ijäti väsymättömästä anteeksiantavasta armosta; ja niin kauan kun pysyttiin kertomuksen alalla, onnistuikin hänen herättää Svenin mielenkiintoa; vasta kun ryhdyttiin sovittamaan sitä elämään, loppui tarkkaavaisuus ja sielukas ilme katosi Svenin kasvoista.

Viimein, kun Bengt arveli perinpohjin ja huolellisesti alaa valmistaneensa, koetti hän lähestyä päämäärää, johon oli tähdännyt.

"Kun nyt niin paljon olemme puhuneet synnistä ja kuulleet David kuninkaasta ja hänen uskottomuudestaan, suuresta profeetta Eliaasta, joka oli niin masentunut ja raukkamainen, että hän toivotti itselleen kuolemaa, Juudaksesta, joka petti mestarinsa ja Pietarista, joka Hänet kielsi, niin ymmärrätkö, että syntiä ja vajavuutta ei ole ainoastaan muutamissa, vaan syntiinlankeemuksen tähden koko ihmissuvussa. Ymmärrätkö siis, että sinä olet samanlainen, koska olet ihminen?"

Sven rypisti otsaansa ja katseli ihmettelevin silmin eteensä.

"Etkö käsitä, että sinäkin olet täynnä syntiä ja heikkoutta, niinkuin nuo suuret jumalanmiehet?" jatkoi Bengt kärsimättömästi.

"Ky-yllä, ymmärrän minä pikkusen, aivan pikkusen", vastasi Sven epäröiden.

"Tunnetko siis, että sinunkin sydämesi on syntinen?" toisti Bengt innokkaana.

"Tunnen", vastasi Sven, tällä kertaa varmemmasti, sillä halu päästä koko keskustelusta, jota hän ei lainkaan ymmärtänyt ja joka ei häntä miellyttänyt, tuli ylen valtavaksi ja vietteli hänet lankeemaan helmasyntiinsä: tinkimään totuudesta pulasta päästäkseen.

"Ja tahdotko siis myös ottaa vastaan Jumalan tarjooman pelastuksen?" jatkoi Bengt kasvavalla innolla.

Tuo mahtui vielä vähemmin Svenin päähän, mutta sana "pelastus" miellytti häntä; hänestä tuntui, että siinä piili hämärä toivo pian päästä tästä kuulustelusta.

"Tahdon!" vastasi hän vilkkaammin.

"Polvistukaamme sitte yhdessä, rakas poikani", huudahti Bengt iloisena, "rukoilkaamme Jumalan hengeltä, että sydämesi saisi aueta Jeesukselle, että Hän saisi siinä sijaa ja vapahtaisi sinut kaikesta synnistä ja kätkeisi sinut ijankaikkiseen elämään!"

Hän polvistui pikku Svenin rinnalla ja rukoili liikuttavasti, sydämellisesti lapsensa pelastusta. Mutta Sven ei siitä paljon kuullut; hän oli niin pelästynyt ja hämillään ja koko ajan hän enimmäkseen vilkuili isäänsä ja katseli, milloin tämä risti kätensä, milloin hän katsahti ylös ja milloin alas ja milloin hän ojentui, niin että Sveninkin olisi voinut tehdä samoin. Sillä hän tajusi hämärästi, että noilla tempuilla oli jonkunlainen salaperäinen voima ja ett'ei isä olisi hyvillään, jos hän ei niitä noudattaisi ja silloin hän saisi kai alkaa koko jutun taas alusta. Ja se häntä *kovin* pelotti.

"Nyt, rakas poikani", huudahti Bengt noustessaan, ja pikku Sven seurasi esimerkkiä, niin nopeasti kuin taisi, "nyt olet Jumalan lapsi. Ymmärrätkö oikein, mitä se merkitsee?"

"Ymmärrän, isä!" vastasi Sven ja ensi kerran välähti hänen katseessaan tuttu, avomielinen, säteilevä ilme. Sillä että hän oli Jumalan lapsi, sen hän ymmärsi, niinhän hän aina oli ollut, Jumalahan hänet oli luonut, Jumala oli hänen Isänsä, ja se oli niin kaunista ja suloista...

"Jumala sinua siunatkoon, Jumala sinua siunatkoon!" muuta ei Bengt voinut sanoa, kun hän pari kertaa puristi pikku poikaa rintaansa vasten.

Hämmästyen ja pelästyen huomasi Sven, että isän silmiin kohosi kyyneleitä. Ne olivat hänelle vielä käsittämättömämmät kuin kaikki muu, sillä hän oli mielestään ollut koko ajan niin tottelevainen ja tarkka kuin suinkin. Mutta kun Bengt viimein jätti hänet rauhaan, pääsi Sveniltä huokaus, niin syvä kuin häneltä vain silloin pääsi, kun hän vapautui painosta, jonka alla isä häntä piti.

"Nyt on hengen työ alkanut", sanoi Bengt hiukkasta myöhemmin Esterille. "Pojassa huomasin tänään ensi kerran synnintunnon merkkejä ja pelastuksen tarvetta."

"Iloitsen siitä", vastasi Ester, joka ei enää tahtonut joutua kiistoihin, "jos niin on, olkoon se pysyvää!"

"Siitä voit olla varma", huudahti Bengt voitonriemuisena. "Joll'emme vain uskon ja esirukouksen puutteella tee alettua työtä tyhjäksi", lisäsi hän, heittäen Esteriin terävän katseen.

Ester ei vastannut, mutta hän ajatteli: "Oi sinä sortovaltias, luuletko voitasi pakottaa Jumalankin pyhän hengen mukautumaan sinun tahtoosi? Miten on Jumala menettelevä, mitä keinoja täytyy Hänen

käyttää saadakseen sinut näkemään itsesi, näkemään, että entinen minäsi valepuvussa yhä on olemassa ja vaatii ja pakottaa eikä tahdo suoda sijaa muiden vakaumukselle, muiden mielenlaadulle ja luonteelle..."

Hän katkaisi äkillisesti ajatusjuoksunsa; hänen lävitseen suhahti omituinen, tuskia ja kärsimystä aavistava tunne. Hän karkotti sen heti, mutta se oli itsepintainen; monta kertaa päivän kuluessa löysi hän sen sielunsa pohjalta alakuloisena tunnelmana ja yöllä ilmestyi se taas tuskallisena unena, josta hän heräsi kasvot kosteina kyynelistä...

Kun pikku Sven kasvoi suuremmaksi ja toverisuhteet alkoivat anastaa vaativan ja huomattavan sijan hänen elämässään, joka tähän asti oli kulunut auringonpaisteisissa unelmissa lastenkamarissa äidin ja Guckan luona, tunkihe isän tahto taas ilmoille ja asettui vastustamaan kaikkea seurustelua, joka vain huvin nimeä ansaitsi. Bengt kielsi vaatimattomimmatkin lastenkutsut, jos niissä tanssittiin. Esterin pyynnöt olivat turhat.

"Pojan pitää ajoissa oppia huomaamaan maailmallisten ilojen tyhjyyttä", vastasi hän vain, "olen itse saanut niin paljon vahinkoa koko tuosta loistavasta kurjuudesta; poikani on siitä säästyvä!"

"Mutta, Bengt, hänen tunteensa sanoo toisin, hänelle se ei ole tyhjyyttä ja kurjuutta, sillä hänen sydämensä on puhdas eikä käsitä lainkaan syntiä, joka voi piillä huvissa, niin, sitä paitsi kaikessa. Odota, kyllä hänen aikansa vielä tulee, jolloin hän herää elämän totisuutta käsittämään — vielä on hän vain lapsi, pieni laululintunen, joka visertelee ja laulelee, pieni vohla, joka hyppelee mäillä ... anna hänen olla vapaudessaan ... ei voi olla synty, että pienet pojat ja tytöt hieman pyörähtelevät toistensa kanssa..."

"Ei liioin ole synty juoda lasillista viiniä, mutta se johtaa syntiin. Ensimmäinen maisteleminen, se se on vaarallinen", vastasi Bengt lyhyesti ja jyrkästi.

Ester ei enää virkkanut mitään ja Bengtin tahto jäi määrääväksi. Mutta sen sijaan koetti Ester niin paljon kuin taisi päivänpaisteluonteellaan poistaa varjoja, jotka uhkasivat pimentää hänen poikansa lapsuudenpolkua. Niin kauan kuin Sven oli pieni, leikki hän hänen kanssaan, kertoi satuja ja lauloi lauluja, ja hänen suuremmaksi tultuaan, kutsui hän Svenin toverit kotiinsa ja sai laulullaan ja iloisuudellaan nuo pienet kestöt niin hauskoiksi, ett'ei pojilla missään ollut niin "liffattua" kuin Svenin äidin luona. Hänen onnistui valaa niin paljon iloa Svenin lapsuuteen, että kun Sven vanhempana sitä muisteli, kajasti se hänelle yhtämittäisenä, hymyilevänä kevät-unelmana...

Mutta hänen rakkautensa kiintyi yhä enemmän Esteriin; Bengt alkoi vähitellen edustaa hänen silmissään alituista, ankaraa vaativaisuutta, joka häiritsi ja vaivasi hänen vapautta rakastavaa uneksijaluonnettaan.

"Äiti", sanoi hän kerran ollessaan noin kymmenvuotias — "tiedätkö, että minusta joskus tuntuu kuin tukahtuisin, kun kuulen isän puhuvan... Sinä sanot, että hän rakastaa Jumalaa ja Jeesusta — mutta ei hän ole niinkuin sinä ... hänessä ei ole *ollenkaan* rakkautta ... hän on vain ankara ja jyrkkä ja sanoo alinomaa näin: ajattele, miten sinun käy, jollet tule pelastetuksi — ajattele, että joudut kauas Jumalasta — ja muista, että Jumala on 'kuluttava tuli' ... niin hän eilen sanoi, äiti, hän sanoi, että Jumala on 'kuluttava tuli'; minusta se kuului niin kamalalta, sillä sinä olet sanonut, että Jumala on rakkaus ... ja niin minäkin uskon..."

"Niin uskoo isäkin, pikku Sven", keskeytti Ester nopeasti, "hän vain tarkoittaa, että jos emme noudata Jumalan tahtoa, niin muuttuu hän 'kuluttavaksi tuleksi', eli toisin sanoen, hänen mielipahansa polttaa meitä kuin tuli; aivan samalta sinusta tuntuisi, jos olisit ollut tottelematon minua kohtaan ja minä olisin tullut pahoille mielin..."

"No, mutta onko isä sitte tottelematon Jumalalle, koska hän aina puhuu Jumalan vihasta?" kysyi Sven ivallisesti.

"Ei, poikani", vastasi Ester totisena. "Ei hän sen vuoksi puhu Jumalan mielipahasta, vaan siksi, että ihmiset todella ovat niin kiittämättömiä Jumalaa kohtaan. Isä itse rakastaa Jumalaa hartaasti, sanomattomasti, sen voin vakuuttaa, eikä koskaan tahdo tuottaa hänelle murhetta."

Sven pudisti päätään.

"En voi uskoa, että isä rakastaa Jumalaa. Se, joka rakastaa, hän on iloisen näköinen, niinkuin sinä ja minä. Isä näyttää niin kauhean ankaralta..."

"Mutta, rakas pikku poikani, minä voin sinulle vakuuttaa, että isä koko sielullaan rakastaa Jumalaa, niin, hän antaisi vaikka henkensä uskonsa tähden, hänen sydämensä on paljon, paljon lämpimämpi kuin minun. Mutta katsos, Sven, usko Jumalaan ilmaantuu eri lailla eri ihmisissä."

"Onko sitte muuta kuin *yksi* usko?" ihmetteli Sven, äänessä epäilevä sointu.

"Onko muuta kuin *yksi* aurinko?" kysyi Ester hymyillen.

"Ee—i..."

"Niin, mutta ajattelehan, miten erilaiselta se näyttää kuvastuessaan pieneen metsälampeen tai rajuun, kuohuvaan mereen; ajattelehan, miten monivärinen se silloin on, veripunainen, kullanhohtoinen, ja kuinka monivivahteiseksi se luo pilvet ja aallot... Ja hiljaisesti ja yksitoikkoisesti paistaa se pieneen lampeen metsän kätöksässä ... ymmärrätkö minua?"

"Oi kyllä?" vastasi Sven, tyytyväisenä nyykäyttäen päätään, "jatkahan!"

"Tuo pieni metsälampi, jossa auringonsäteet leikkivät lempeinä ja vaatimattomina, olen minä — se on kuin minun sieluni, joka vain hiljaisuudessa ja kätöksässä voi heijastaa Jumalan rakkautta... Mutta suuri, voimakas kuohuva meri on isä, siellä käyvät aallot korkeina ja kimmeltävät veripunaisina — siellä hehkuvat pilvet tulta... Se kertoo valtavaa voimaa ja kauneutta — vaikka joskus raskaat pilvet kulkevat meren yli ja käärivät sen pimeyteen..."

"Mutta minä istun mieluummin pienen, herttaisen metsälammen rannalla", väitti Sven ja painautui hyväilevästi äitiä vasten, "sillä siellä laulavat linnut ja pieniä armaita kukkia kasvaa mättäissä ja siellä on niin *suloista*..."

"Mutta kun mustat pilvet hajaantuvat ja aallot saavat rauhaa ja meri lepää tyynenä majesteettisuudessaan ja aurinko hiljaa vaipuu luotojen taa ja suuri tähti syttyy tuonne 'päivänlaskun maille', silloin, lapseni, silloin puhuu kaikki siellä kieltä, jota sinun sydämesi ymmärtää, kaikki kertoo Jumalan rakkautta — ja silloinhan mielelläsi tahdot istua meren rannalla, eikö niin?"

Pikku Sven seisoi hetken vaiti ja katseli totisena äitinsä "satusilmiin", joksi hän nimitti Esterin silmiä, kun tämä hänelle jotain kertoi. Sitte vaipui hänen katseensa kuin etäistä unikuvaan tähystämään, ja hän kuiskasi juhllisena:

"Sinä olet oikeassa, äiti. Kaunista on, kun, aurinko sammuu aavaan, aavaan mereen!"

XVI.

Kun Sven oli jättänyt taakseen ensimmäiset ikävuotensa, hylkäsi hän rakkautensa pikkutyttöihin; hän alkoi heitä ujustella, entiset iloiset leikit pienten tyttötoverien keralla kadottivat viehätöksensä, ja jos onneton sattuma hänet joskus jätti yksin heidän seuraansa, punastui hän eikä tiennyt mitä heille sanoa. Bengtin ankaran kiellon tanssihuveihin ja lastenkutsuihin nähden otti hän siksi ylipäänsä hyvin levollisesti.

Muuten arvosteli Sven aikaisimmasta lapsuudestaan asti tovereitaan ylen ankarasti, ja yhä enemmän kehittyi hän siihen suuntaan, kuta vanhemmaksi hän tuli. Hän viihtyi ainoastaan niiden parissa, jotka olivat hänelle mieluiset, muiden seurasta hän ei huolinut; niitä, jotka olivat hänelle yhdentekevät, hän kernaimmin karttoi. Hän ja muutamat hänen ystävänsä toverien joukosta olivat muodostaneet yhdistyksen, jolle annettiin upealta kaikuva nimi "Aurora", ja Sven oli yhdistyksen sielu: puheenjohtaja ja rahastonhoitaja, kirjailija ja soittotaiteilija. Siellä sitte harrastettiin kirjallisia yrityksiä, siellä väiteltiin yhteiskunnallisista kysymyksistä, siellä soitettiin, ja lopuksi julkaisi yhdistys sanomalehteäkin, jonka toimittajana oli Sven ja jonka tilaajamäärä supistui yhdistyksen jäseniin ja näiden vanhempiin ja siskoihin. Kerran vuodessa pitivät he koululla suuremman juhlan; siihen pääsivät jotkut koulutovereista omaisineen vapaaehtoisesta pääsymaksusta, joka aina käytettiin hyväntekeväisyystarkoituksiin. Siellä luki Sven ääneen esikoisteelmiään, siellä hän soitti ja johti pientä orkesteria, johon kuului piano, huilu ja kaksi viulua...

Yhdistyksen yksityisissä kokouksissa tavallisesti Sven ehdotti puheenaiheen ja aloitti keskustelun: Hän valitsi mielellään hyvin syvämielisiä aineita: työväenkysymyksen, valtiollisen äänioikeuden j.n.e., ja se, joka tunsivat Sven Falkensternin ja hänen elämänsä, olisi kyllä kuullut tuon samalla kertaa niin ujon ja reippaan pojan lausunnoissa lakkaamatonta kaikua sen sydämen syvyydestä, josta hän aikaisimmasta lapsuudestaan asti oli kaikki mietteensä ammentanut ja joka yhä vieläkin äidin hienolla, huomaamattomalla tavalla johti hänen ajatuksiaan ja tunteitaan.

Niin jakaantui Svenin aika kehitysajalla lukujen ja toverielämän välillä, mutta ensimmäinen ja

viimeinen oli aina äiti, hänen rakkain ja parhain ystävänsä.

Nyt oli hänestä tullut pitkä, hintelä kuudesluokkalainen. Verraton lapsuudenaikainen kauneus pyöreine poskineen ja vaaleine kutritukkineen, jonka verhoamista kasvoista pari ruskeanharmaata, loistavaa gasellinsilmää tuikki, oli kadonnut; Svenin kasvot olivat käyneet pitkiä ja kapeiksi ja hieman kalpeiksi; hän oli ujon saamaton ja ryhtiä puuttui. Mutta piirteet olivat tavattoman hienot ja jalot ja silmäin katse joskus niin syvä ja uneksiva, että näytti siltä, kuin olisi hänen sielunsa harhaillut jossain kaukana maan ja ajan yläpuolella. Hänen luonteessaan oli kuitenkin säilynyt entinen iloisuus, samaa päivänpaistetta sädehti hän ympäristöönsä, vanha tuttu hohde kimmelsi hänen silmissään, kun unelmain harso kohosi...

Suhteessa isään ei ollut tapahtunut mitään muutosta. Bengt, joka vaati Sveniltä milt'ei täydellisyyttä, sai toiveensa yleensä täytetyiksi, sillä koko kouluajalla ei tehty ainoatakaan muistutusta tämän käytöstä yhtä vähän kuin hänen lukujaankaan vastaan. Mutta kuta paremmin Bengtin vaatimukset täytettiin, sitä suuremmaksi ne jonkun salaperäisen luonnonlain mukaan tuntuivat intohimoisen kiihkeästi kasvavan. Svenin pienimpiinkin virheisiin, vähäpätöisimpään laiminlyöntiin tartuttiin raudankovalla ankaruudella. Vaikea olisi ollut päättää, mitä tunteita Bengtin sydämessä liikkui poikaansa kohtaan, mutta välistä näytti siltä, kuin olisi Svenin luonteen harvinainen puhtaus jollain lailla ärsyttänyt Bengtiä ja herättänyt hänessä epäilystä siitä, että tuollainen puhtaus oli todellista. Välistä taas oli kuin olisi häntä melkein vaivannut luonne, joka oli niin erilainen kuin hänen omansa; oli kuin olisi hänen sisintään saastuttanut kateuden ja ylenkatseen sekainen tunne, jonka suuri sielunjalous toisinaan herättää synkissä, intohimoisissa luonteissa ja joka voi kehittyä Juudaan-vihaksi, ja tuntui, kuin olisi hän tietämättään purkanut tuota tunnetta kurittamalla Sveniä sekä sopivalla että sopimattomalla ajalla. Itse tunsu hän itsensä hyvin onnettomaksi tuollaisina epäsoinnun aikoina; hän ei pystynyt selvittämään sisintä itseään, siihen puuttui häneltä välttämätön itsearvosteluntaito, hän käsitti vain yhden asian: ett'ei rakkauden henki täyttänyt häntä, niinkuin hän olisi suonut, ja hän taisteli tuskassa ja rukouksessa vapautuakseen pahojen ajatusten vallasta, entisen aaltotyrskyn synkistä mainingeista, ja tunteakseen jälleen lapsenrauhan sydämessään... Sven ei oikeastaan nyt enää tahallaan jäänyt pois kodin hartaushetkistä. Tosin hän yhä edelleen toisinaan arveli, että "nuo papit ovat niin ikäviä", mutta niin pian kuin aika myönsi, tuli hän mukaan ja istui kuunnellen, kertaakaan avaamatta suutaan tehdäkseen kysymyksiä tai huomautuksia. Mutta Ester oli näkevinään, kuinka arvostelevan ajatuksen ja syvän miettimisen varjat kulkivat hänen hienojen kasvojensa yli, otsassa oli pieni ryppy ja suurten silmäin syvä katse taukoamatta kiinnitetty puhujaan.

Jo Svenin ollessa aivan pieni poika käytti Bengt häntä muassaan Vångassa, kävi hänen kanssaan työhuoneustoissa ja lautatarhoilla, kuvasi hänelle tehtaan suurenmoista vientiä, antoi hänen katsella lautain sahaamista, metallien "laskua", Lancashire-takomista y.m., ajoissa tutustaakseen hänet hänen tulevaan elämäntehtäväänsä ja valmistakseen häntä siihen. Sillä Bengtin mieleen ei hetkeksikään johtunut, ett'ei Sven kulkisi isänsä, iso-isänsä ja iso-isänsä isän jälkiä; hän oli syntynyt hoitamaan Vångan liikettä, niinkuin kruununprinssi on syntynyt kuningaskruunua kantamaan.

Sven oli hyvinkin huvitettu näistä Vångan matkoista, mutta omalla tavallaan. Hänen kasvonsa olivat huolestuttavan väliäpitämättömät, kun isä kuvasi hänelle koneitten ja sahojen erikoisasia, ja tuskin oli hän kuullut niiden nimet, kun hän ne jo unohti. Selvää oli, ett'ei hänessä ollut rahtuakaan mekaanikoa tai liikemiestä. Mutta hänestä oli hyvin hauska, varsinkin vanhemmaksi tultuaan, yksinään kuljeskella lautatarhoilla ja työhuoneissa, puhua miesten kanssa, katsella työtä heidän näkökannaltaan ja tutustua heidän oloihinsa. Hän piti aina muassaan pientä kirjaa, johon hän pani muistiin erityisiä seikkoja tai työmiesten lausuntoja, jotka tuntuivat hänestä kuvaavilta; sitte yöllä, lukunsa lopetettuaan, laati hän esityksen, joka kosketellen joko kansantaloutta tai työväenkysymystä lähimmässä "Auroran" kokouksessa tuli näitä asioita käsittelevän keskustelun pohjaksi. Tai jos olivat sielun herkimät kielet värähtäneet, silloin syntyi runo, jonka hän ensin luki äidilleen ja sitte, jos äiti sen hyväksyi, tovereille.

Mutta Bengtin ei onnistunut löytää Vångasta mitään, jolla hän olisi voinut vaikuttaa Svenin mieleen. Kaikki kävi Svenille ikäväksi isän silmälasien läpi katsottuna ja niiden, joskaan ei täysin käsitettyjen, niin kuitenkin vaistomaisesti tajuttujen vaatimusten painon alla, joita isä asetti tulevalle tehtaanjohtajalle kykyyn ja harrastukseen nähden.

"Tiedätkö, Ester", sanoi Bengt eräänä päivänä huolestuneen näköisenä, "pelkään meidän erehtyneen Svenin lahjoista; luulen, että kun ne elämässä kerran tulevat kysymykseen, tulee esiin, että ne ovat jotenkin keskinkertaiset."

Esterin poskille kohosi kiivas puna. Sydämensä syvyydessä tuuditti hän mieltä hivelevää luuloa, että Svenillä oli loistavat lahjat, jotka kerran olivat tuottavat siunausta koko maalle, ja nyt sattui Bengtin arvostelu niin kylmänä ja kovana hänen äidinsydämeensä.

"Minä luulen aivan päinvastoin", sanoi hän päättävästi, "minä uskon, että hän on *tavattoman* lahjakas."

Bengt pudisti päätään.

"Hänen ikäisenään osasin minä jo hoitaa sekä masuunia että sahaa, ja Sven on kuin tyhmin oppipoika!"

"Mutta, Bengt", vastasi Ester ivallisesti, "onhan toki muitakin lahjakkaisuuden tunnusmerkkejä kuin kyky ymmärtää lautatarhan asioita."

Bengtin kasvot synkistyivät.

"Ei ole muita lahjakkaisuuden tunnusmerkkejä kuin se, että ihminen ymmärtää sitä, mitä näkee ja kuulee ympärillään, mutta Sven on kuin ei koko asia häntä liikuttaisi, kun puhun Vångasta ja sen oloista..."

"Ehk'eivät liikeasiat häntä huvita?" uskalsi Ester huomauttaa.

"Silloin säälin häntä", vastasi Bengt kylmästi.

"Suurimpia onnettomuuksia maailmassa — lähinnä sitä, ett'ei tunne Jumalaa — on se, ettei ihminen harrasta sitä työtä, joka *on* tuleva, jonka *täytyy* tulla hänen elämäntehtäväkseen. Toivotaan, että arvostelet väärin poikaamme, Ester!"

Ester ei vastannut; mutta kauan sen jälkeen, kuin Bengt oli mennyt, istui hän liikahtamatta ja tuijotti eteensä uneksivin silmin. Hänestä tuntui, kuin olisi hän jostain päin kuullut ikäänkuin toisiaan vastaan pärskyvien, etäisten myrskyaaltojen tuskaista, huokaavaa kohinaa. Mereltä ei se tullut — se lepäsi kirkkaana ja kiiltävänä kesäillan tynnessä — mutta mistä se sitte johtui?...

Eräänä sunnuntai-iltapäivänä, kun Sven ja Ester istuivat jälkimäisen huoneessa, Ester loikoen leposohvassa puolittain makaavassa asennossa ja Sven istuen taaksepäin nojautuneena kiikkutuolissa, joka oli Esterin harvoja kodistaan tuomia esineitä ja siksi pojan lempipaikka, sanoi Sven äkkiä:

"Äiti, tiedätkö, minulle sattui jotain merkillistä eilen."

"Vai niin. Mitä sitten?" kysyi Ester, ihmettelevästi hymyillen.

"Niin, saatpa kuulla. Kun olin eronnut tovereista, tein yksinäni kävelyretken metsän kautta, niinkuin välistä tapani on — *oman* metsäni kautta, oman korkeapilarisen kirkkoni. Et usko, miten kaunista siellä oli ... siellä vallitsi lumottu, salaperäinen tunnelma, aivan kuin muutamissa runoissa, joita lukiessa tuntuu, kuin voisi joka sanassa nähdä pitkän sarjan ihmeellisiä tunneväreitä. Ja siellä oli niin hiljaista, kuin on silloin, kun ei enää olekaan äänetöntä, koska itse äänettömyys puhuu... Aurinko laski, ja kun sen kellertävä valo lankesi runkojen lomitse viheriälle sammalelle, silloin tuntui kaikki kuin sadulta. Tunsin itseni niin onnelliseksi; minä juoksin polkua pitkin ja minusta oli kuin olisi metsän syvyys minua vetänyt ja houkutellut puoleensa. Silloin alkoi rastas laulaa — oi äiti, kuinka kauniisti se lauloi! — minä pysähdyin ja seisoin liikahtamatta ja kuuntelin vain ... tahdoin tietää, mitä se lauloi, mitä piili noissa valittavissa, riemukkaissa sävelissä... Ja sitten oli minusta, kuin olisi se laulanut juuri siitä, mitä minä etsin, siitä, minkä metsä kätkee helmassaan, tuolla syvällä, jonne emme koskaan löydä ja jonne aina kaihoamme. Silloin polvistuin ja rukoilin Jumalaa, että saisin tulla runoilijaksi ja rastaan lailla laulaa ihmisille siitä, jota ei kenkään voi ikinä nähdä, mutta joka kuitenkin elää jokaisen sydämessä... Ja tänään kirjotin siitä vähäisen, tahdotko kuulla?"

"Kernaasti, rakkahani", vastasi Ester kyynelsilmin.

Sven otti esiin paperin ja luki vapisevin äänin ja ujoudesta ja mielenliikutuksesta hehkuvien poskin:

"Kautt' elon sadun, sen ihmeellisen, mi ympärilläni väräjä, mun kautta hiljaisen miettimisen kuin sointu etäinen helähtää!

Kuin sointu ilmoista sinertävistä,
kuin kuiske mailta aatteiden,
kuin enkel'laulu Eedenistä,
kuin kelloin kaiku ylhäinen!

Sun äänesi, Herra, armahasti
suo tuossa soinnussa tuntea!
Soi, sävel pyhä, soi suloisasti
kuin kutsu paimenen illalla!"

Kun Sven oli lopettanut, juoksi hän Esterin luo, heittäysi hänen syliinsä ja purskahti itkuun. Esterkin itki ja silitti hyväillen Svenin otsaa, heidän kyneleensä yhtyivät ja sielu sulii sieluun ihmeellisessä

onnessa, kaihossa ja riemussa.

"Ja nyt, äiti", huudahti Sven nousten ja heilahutti päätään, "nyt tiedän, mikä minusta tulee, nyt on tie selvänä edessäni, vaikkapa sinä oletkin *ainoa*, jolle voin sen kuiskata... Ja kaikesta, mitä eilen tunsin metsässäni — ihmeellisessä satumetsässäni, missä pikkupoikana kohtasin Jumalan ja missä nyt sain tietää, mitä Hän minulta odottaa ... kaikesta, suuresta, kauniista ja ylevästä, joka piilee elämän pohjalla ja jota kokemaan kaikkien sydänten täytyy pyrkiä, siitä tahdon puhua ja kirjottaa ihmisille... Tahdotko antaa minulle siunauksesi, äiti?"

Ester puristi häntä sydäntään vasten ja kuiskasi: "Jumala sinua siunatkoon, rakas lapsi, Jumala antakoon sinulle suuria ja jaloja ajatuksia, jotka elävät sinun jälkeesikin eivätkä katoa ajassa!"

Hetken vaitiolon jälkeen jatkoi Ester:

"Sven, etköhän puhu isän kanssa... Ei ... ei", keskeytti hän oman ajatuksensa nähdessään Svenin pelästyneen ilmeen, "en tarkottanut, että kertoisit siitä, mistä me *nyt* puhuimme, sitä ei isä ymmärtäisi; mutta etkö voisi valmistaa häntä siihen, ett'et sovellu uralle, jonka hän tahtoo sinua valitsemaan?... Ymmärtänet kai, poikani, että se on isälle kova isku, hänen on vaikea edes kuvitella mielessään, ett'ei muka joku Falkensterneistä kulkisi isänsä ja iso-isänsä teitä?"

Sven pudisti päätään.

"En voi, äiti. Kun minun on puhuttava vaikkapa vähäpätöisimmistäkin asioista isälle, on kuin olisi kurkussani tulppa, aivoni paksut kuin tukki ja kivi sydämelläni. Voitko vaatia, että niin ollen en halua avata sydäntään?"

"En", vastasi Ester alakuloisesti hymyten, "sitä en tosin voi vaatia. Mutta etkö luule, rakkaani, että ottamalla hyvän tahdon avuksesi voisit voittaa nuo luonnonesteet ... tukkeja ja kiviä ei ole niinkään mahdoton järkyttää sijoiltaan..."

"Mutta monet kivet täytyy silloin *räjähyttää* rikki", vastasi Sven ja hänen ääneensä tuli outo, synkkä sointu.

Ester huokasi syvään. Häneen koski tuskallisesti tällä hetkellä Bengtin vuoksi, niin että hänestä milt'ei tuntui, että Sven oli kova isänsä kohtaan.

"Rakas poikani", sanoi hän hellän nuhtelevalla äänellä, "rukoile sitte Jumalaa, että Hän 'räjähyttää' ne rikki, sillä Hän siihen kykenee, sen tiedän omasta kokemuksestani. Ja tiedän myös, miten sanomattomasti isä sinua rakastaa ja että hänen ankaran pintansa alla on paljon tunnetta ja hyvyttä. Hae se esiin, Sven, muista, mistä äsken pyysit saada runoilla ihmisille! Alota nyt!"

"Niin, äiti, minä tahdon, minä tahdon!" huudahti Sven, nostaen äidin käden huulilleen, "Isä parka — tahdon nähdä sen, mikä hänessä on parasta, tahdon koettaa kuunnella, eikö kuulune 'kellojen kaikua' hänenkin kovan pintansa takaa!"

Mutta hyvistä päätöksistään huolimatta ei Sven voinut voittaa vastenmielisyyttään puhua isälle tulevaisuudenaikkeistaan. Hän tiesi, ett'ei hän tapaisi ymmärtämistä, ja hänen hienotunteinen, vapautta rakastava luonteensa arasteli vastarintaa ja ankaria, epämiellyttäviä sanoja, joita oli tuleva hänen osakseen. Ja kuta pitemmälle aika kului, sitä selvemmin hän tunsu, ett'ei hän voisi sanoa mitään, ennenkuin tulisi hetki, jolloin puhumisen pakko nostaisi sanat hänen huulilleen.

Ester koetti monasti tutustuttaa Bengtiä Svenin elämään, niin, kerran hän suoraan sanoi olevansa varma, ett'ei Svenillä ollut halua ja ett'ei hän liioin kelvannut liikemieheksi; mutta Bengt ei jatkanut keskustelua, hän joko heti jätti sen sikseen tai vastasi vain kylmästi ja torjuvasti: "Niin, sitte en voi muuta kuin sääliä häntä, sitte käy hänen elämänsä vaikeaksi ja raskaaksi; sillä tehtävästä, johon Jumala hänet on valinnut, *täytyy* hänen pitää vaaria."

"Mutta oletko varma, että Jumala on säätänyt lain, jonka mukaan kaikkien Falkenstern nimisten täytyy tulla liikemiehiksi?" uskalsi Ester huomauttaa.

"En, siitä en ole varma, sillä en ole typerä", vastasi Bengt kuivasti. "Mutta siitä olen sitä vastoin varma, että Jumala on säätänyt tunnollisuuden ja itsekieltäymisen lain, ja kun Jumala on antanut siunauksensa jollekin suvulle, niinkuin Hän sen on antanut meille, silloin on hänen tarkoituksensa, että me kiitollisina ja ahkeruudella hoidamme hyvin sitä, minkä Hän meille on uskonut..."

"Mutta, rakas Bengt, jos nyt Svenin mieli tekee lukemieheksi, jos hänellä on selvä taipumus opintojen harjoittamiseen..."

"Sellaisia taipumuksia ei ole vielä kellään Falkensterneistä ollut", katkaisi Bengt lyhyesti, "se on

hänessä vain mielikuvitusta, ei muuta. Oli minullakin nuoruudessani lapsellinen kiihko: tahdoin antautua sotilasuralle; mutta siihen tarttui isäni käsiksi ja tukahutti sen jo kapaloihinsa, aivan niinkuin minäkin aion tehdä Svenin lukukiihkolle. Ja koko elämäni iän olen ollut isälle kiitollinen hänen teostaan, ja niin on Svenkin kerran oleva minua kohtaan. Meillä Falkensterneillä on jo vuosisatoja olleet käytännölliset taipumukset, olemme olleet kunnan sotilaita ja maanviljelijöitä, ja nyt on Jumala meitä siunannut ja kohottanut sukumme maamme rikkaimpain ja vaikutusvaltaisimpain joukkoon. Jumalan avulla voittaa Sven nuoruudenhaaveilunsa, niinkuin minä omani, ja on tottelevaisena ja tunnollisena käyvä tietä, jonka Jumala niin selvästi on hänelle viitonnut."

Ester ei vastannut; hän tunsi edessänsä rautamuurin, johon hän oli vain murskaava päänsä, jos jatkoi vastaväitteitään.

Niin kului aika. Lukukausi toisensa jälkeen vierähti; Sven kohosi järjestään luokalta toiselle ja suoritti viimein ylioppilastutkinnon, saaden hyvät arvot.

Ne olivat pelkän ilon ja onnen päiviä, koko elämä näytti hymyilevän Svenille, toverien ja opettajain rakkaus ja ihailu ympäröi häntä, kaikilla oli poikkeuksetta vain hyviä muistoja hänen kouluajastaan ja vanhempain säteilevät kasvot ja ilonkyyneleet valoivat kuin lämmintä auringonpaistetta hänen ajatustensa ja tunteittensa yli, joista kaikki huoli ja levottomuus olivat karkotetut. Vain Esterin sydämessä oli pieni oas, joka aina toisinaan pisti: ajatus, että ennemmin tai myöhemmin Sven ja Bengt olivat törmäävät yhteen.

Pari päivää ylioppilastutkinnon jälkeen pyysi Bengt Svenin huoneeseensa ja kutsuminen tapahtui jonkunlaisella juhlallisuudella, josta Sven heti ymmärsi, mikä oli tulossa.

"Rukoile nyt puolestani, äiti", sanoi hän Esterille, kun hän astui isän luo kalpeana ja silmät omituisen tummina ja syvinä, niinkuin ne tavallisesti olivat hänen ollessaan liikutettu, "nyt taistelen elämäni ensimmäisen suuren taistelun..."

Ester puristi häntä rintaansa, vasten ja kuiskasi:

"Rukoilen puolestasi, poikani, ja seuraan sinua koko sielullani..."

Kun Sven tuli isän luo, istui tämä lukemassa tavallisessa lepotuolissaan. Hän pani kuitenkin heti sanomalehden syrjään ja, osottaen istuinta vastapäätä omaa tuoliaan, virkkoi:

"Istuhan, poikani, niin saamme jutella. Meidän on tärkeitä asioita punnittava, sinun ja minun."

Sven ei voinut olla myhähtämättä; isän tavassa oli jotain melkein kuninkaallisen alentuvaista, kun hän matkimattomalla kädenliikkeellä viittasi poikaansa istuutumaan. Mutta Sven istuutui — kaikkea muuta kuin kuninkaallisesti — tuolin syrjälle ja toivoi, että olisi voinut hiipiä johonkin nurkkaan niin kauas kuin suinkin...

"Niin, rakas Sven", alkoi Bengt, "sinä olet suorittanut hyvän tutkinnon ja päättänyt onnellisesti vierähtäneen opintoajan. Olet tuottanut kunniaa ja iloa vanhemillesi — Herra on toteuttava sinun elämässäsi neljännen käskyn lupauksen. Kulje vain yhä edelleen oikeaa tietä ja, ennen kaikkea, saakoon Herra yhä ja yhä enemmän sydämesi omakseen! Emme ole tähän asti paljon puhuneet tulevaisuudestasi — kummallakin lienee ollut oma syynsä vaikenemiseen. Minä puolestani tuumin, että niin kauan kuin harjoitit opintoja, saisit kokonaan antautua niihin, ja hyvä tulos, jonka olet saavuttanut, on osottanut, ett'ei harkintani ollut väärä. Mutta nyt on tulossa toiset ajat, syntyperäinen asemasi asettaa sinulle suuria ja vakavia vaatimuksia. Ehdottaisin kuitenkin, että matkustat vuodeksi ulkomaille ja opit kieliä, ennenkuin rupeat erikoisseikkoja myöten ottamaan selkoa liikkeestä, jonka johtajana toivon kuollessani sinut näkeväni..."

Sven oli isän pitkän, jonkunlaisella kaunopuheisella juhlallisuudella esitetyn puheen aikana istunut liikkumatta, maahan katsellen, kädet hillityn hermostuneessa liikkeessä. Hänen hengeä, huoleton luonteensa ja juurtunut tapa heti notkeana ja arkana taipua isän tahtoon vaikuttivat lamauttavasti hänen koko olemukseensa tässä hänen ensi taistelussaan oikeutensa puolesta. Hän oli aivan kalpea ja tunsi, kuinka tuo onneton 'tulppa' pyrki tukkimaan kurkkua. Hän toivoi, että olisi voinut juosta tiehensä, että olisi tapahtunut jotain, joka vaikkapa hetkeksikin olisi siirtänyt välttämättömän yhteentörmäyksen hetken; mutta mitään ei sattunut, kaikki hänen ympärillään oli niin virheetöntä ja sopusointuista kuin suinkin ja aika edistyi järkähtämättömästi. Nyt vaikenä isä, nyt täytyi hänen itsensä puhua!...

"Isä", sanoi hän ja hänen värisevä äänensä kuului paksulta ja kovalta, kun hän sitä yritti hallita, "minun täytyy sanoa suoraan, että ... että ... minä tarkotan, ett'en voi täyttää toiveita, joita minuun kiinnität, isä ... minulta puuttuu sekä halua että kykyä antautua liikealalle..."

Bengt teki vähäisen, torjuvan kädenliikkeen.

"Tuota vastaväitettä odotin ja olen siksi heti valmis osottamaan sen vääräksi. Sekä Åke Henning että minä toimme nuoruudessamme esiin samanlaisia vastaväitteitä omais isäimme toivomuksia vastaan, se kuuluu nuoruuteen. Minä uneksin sapeliasia, ja epätoivuisia, Åkella lienee ollut valtiomiestuomuksia, mutta molempain onneksi jätettiin ne omaan arvoonsa. Toivon, että sinun tuumaisi kohtalo on samanlainen. Se, joka kuten sinä on saanut hyvät arvostukset niissäkin aineissa, joihin hänellä ei ole taipumusta, on sillä osottanut, että hänellä ei ole ainoastaan päätä, vaan myös luonnetta. Koko lapsuutesi viittaa sitä paitsi siihen, että sinä olet tunnollisen miehen alku. Jos nyt petät toiveet, kun ensimmäisen kerran sinulta enemmän vaaditaan, niin ei se riipu kyvyn, vaan hyvän tahdon puutteesta, kuuliaisuuden puutteesta Jumalan käskyä kohtaan..."

"Ei, isä, sinä ymmärrät minua väärin!" huudahti Sven, joka jään murruttua oli käynyt rohkeammaksi. "Ei nyt ole kysymys 'hyvästä tahdosta' tai 'lahjoista', vaan seikka on semmoinen, että minulla on yhtä vähän taipumusta liikealalle, ymmärrän siitä yhtä vähän kuin epäsoitannollinen ihminen sävelistä. Siis ei se myöskään voi huvittaa minua tai herättää harrastustani. Minusta tulisi huono liikemies, joka kehnosti täyttäisi velvollisuutensa ja varmaan sirottaisi rahat tuuleen. Ja saat suoda anteeksi, isä, mutta en voi ymmärtää olevan mitään syytä, miksi puskisin päätäni mahdottomuuksiin, miksi ponnistaisin tahtoani ja tekisin väkivaltaa taipumuksilleni tullakseni huonoksi liikemieseksi, kun Jumala on antanut minulle muunlaisia lahjoja, joista ehkä voi toisaalla olla hiukan hyötyä."

"Et voi ymmärtää olevan mitään syytä?" toisti Bengt ivallisesti. "Minä sitä vastoin kuvittelen mielessäni, että jokaisella ihmisellä on syytä 'ponnistaa' tahtoaan koettaakseen noudattaa velvollisuutensa vaatimuksia. 'Noblesse obligé', aateluus velvottaa, sanoo eräs maallinen sananparsi; käännettynä raamatun pyhälle kielelle se kuuluu: 'Jolle paljon on annettu, siltä paljon vaaditaan'. Mikä on ollut ihmiskunnan voima, mikä — 'minä puhun ihmisten tavalla' — mikä on sitä vienyt eteenpäin kohti hyvinvointia ja varallisuutta? Ei suinkaan se, että jokainen sen jäsen on tahtonut kehittää yksityisiä pikkutaipumuksiaan ja -toiveitaan puoleen ja toiseen, vaan *juuri* se, että ihmiset ovat olleet alttiit arvostelemaan ihmiskunnan parasta yksilön etua korkeammaksi ja käyttämään, ehkäpä uhraamalla yksityiset toiveensa, kaikki lahjansa ihmiskunnan edistykseen ja vaurastumisen hyväksi. Niin ovat Falkensternit tehneet polvi polvelta, he ovat ennen kaikkia olleet *velvollisuuden* miehiä — toivon, että sinäkin olet sukuusi!"

"Tuo maistuu kovasti feodaalijärjestelmältä ja kastilaitokselta ja — mehiläiskeolta!" vastasi Sven kiivaasti. "Mutta minä en ole mehiläinen enkä hindulainen, isä; olen vapaa kristitty ihminen, ja sellaisena täytyy minun asettaa oma persoonallinen kehitykseni ensi sijaan ihmiskunnan kehityksen suhteen. Kristittynä tiedät kyllä, isä, että siinä juuri on kristinuskon suuruus, että se on antanut yksilölle olemassaolon oikeuden. Teidän teoriianne maistuvat pakanuudelta ja tekevät kansojen piirteet ikäviksi ja yksitoikkoisiksi, kun sitä vastoin persoonallisuuden voimat esille päästessään antavat niille kauneutta ja vaihtelevaisuutta..."

"Jo riittää", keskeytti Bengt kärkevästi, "en tunne erittäin kostuvani kukonpoikasen esitelmistä yhteiskuntaopista. Kristittynä tiedän, että velvollisuus vaatii jokaista ihmistä nöyrytykseen eikä suinkaan itseään korottamaan ja että omasta itsestään eli, kuten sinä niin suurellisesti suvaitset sanoa, oman persoonallisuutensa oikeutuksesta *luopuminen* on sen sijaan voitto. Älä syötä minulle sellaisia tyhmyyksiä, kuin että muka yksilöllisyydessä, opeista vaarallisimmassa ja itsekkäimmässä, olisi jotain kristinuskon hengestä; sekä se että sen puolustajat ovat perkeleestä, ja he ovat sitäkin pahemmat, koska he ovat lainanneet kristinuskon vaipan verhoon... 'Kansojen piirteitten kauneus ja vaihtelevaisuus', käyttäkseni runollista kuvakieltäsi, samoin kuin sukujen ja heimojenkin, johtuu päinvastoin siitä, että yksilö osaa antaa elämänsä saadakseen sen takaisin yleisen hyvän muodossa. Ja etkö ymmärrä, että sellainen asema, kuin meidän, maksaa säilyttämisen vaivaa, että Vångan kaltainen tehdasliike on *suurenmoinen* laitos, jota holhoamaan Jumala syntymästä saakka on sinut valinnut? Etkö käsität, että olisi suorastaan onnettomuus maalle, jos moinen jättäjäliike, kuin meidän, sortuisi, myytäisiin ja joutuisi vieraisiin käsiin? Työmiehemme ovat malliväkeä, ylimysjoukko, ylpeä ja itsetietoinen arvostaan, jokainen elää hyvässä, onnellisessa asemassa, olemme hankkineet heille oivalliset asunnot, heillä on lukusaleja ja kirjastoja, on kappeli, sairastupa, vanhuskoti... Herra on kaikilla aloilla siunannut työtäni ... ja sinä, ainoa poikani, jonka syntymä oli elämäni onnellisin hetki, sinä kieltäydyt vastaanottamasta perintöä, jonka tahdon sinulle antaa..."

Hän vaikenä; hän oli niin liikutettu, että huulet vapisivat ja silmät olivat kosteat kyynelistä. Samoin oli Svenkin; jäykän, ylpeän isän mielenliikutus vaikutti häneen syvästi.

"Minuun koskee", mutisi hän, "että huomaa pahottaneeni sinua, isä, mutta en voi siihen mitään. En kelpaa liikettä hoitamaan; koko olemukseni nousee vastarintaan, ja siksi paljon on minussa velvollisuudentuntoa, että tiedän oikeammaksi kieltäytyä tehtävästä kuin hoitaa sitä huonosti..."

Bengt ei vastannut; hän nousi kiivaasti ja alkoi kävellä edestakaisin lattialla. Hetken päästä hän seisautui Svenin eteen, joka myös oli jättänyt paikkansa, ja sanoi ivallinen väre äänessään:

"No, mihin aiot käyttää lahjojasi, koska isäsi ja iso-isäsi ammatti on sinulle liian halpa?"

Sven kääntyi puolittain pois ja hypisteli hermostuneesti pöydänreunaa. Isän kysymys tuskastutti häntä aivan niinkuin tuskastuttaa julkea katse tai loukkaava sana.

"Sitä en voi sanoa, isä", vastasi hän epävarmasti, "olen niin nuori vielä. Minulle on kyllin tietää, ett'en kelpaa liikemieheksi ja ett'en mitään niin hartaasti halua kuin saada olla yliopistossa ja lukea maisteriksi..."

Bengt asetti lasit nenälleen ja kiinnitti tummat, läpätunkevat silmänsä Sveniin.

"Sitä et 'voi sanoa'", matki hän, "mutta minä voin. Sanonko sinulle, mitä sinä kuljet ja uneksit?"

"Ei, ei, isä, älä sano!" huusi Sven melkein tuskaisesti.

Bengt hillitsi itsensä; hän hämmästyti pojan omituista ilmettä, mutta ei lainkaan sitä käsittänyt. Parin sekunnin kuluttua hän jatkoi hieman lempeämmin:

"No, poikani, sinä kuljet ja kuvittelet mielessäsi, että kerran olet lisäävä runoilijain ja romaanikirjailijain lukua, joka maassamme on jo liiankin suuri..."

"Isä, älä sano noin!" huudahti Sven kiivaasti, melkein itku kurkussa.

"Niin, ei sinun tarvitse laskea kirjailijaparkoja noin sydämellesi, kyllä he hyvin suoriutuvat!" vastasi Bengt nauraen. "Enkä minä peruuta sitä, mitä sanoin, että on jo liian paljon sitä väkeä. Mitä hyötyä on heistä ihmiskunnalle tällaisinaan, Jumalalle vieraina, omaa kunniaansa ja mammonan suosiota etsivinä? Käyttääkö yksikään heistä kynäänsä taivaan valtakunnan lähestymiseksi, kirjottaako ainoakaan opettaakseen meitä tuntemaan Jumalaa ja hänen poikaansa, tuota 'yhtä tarpeellista', jota me kaipaamme voidaksemme elää?..."

"Ihmiskunnan kehityksessä on muitakin myötävaikuttajia kuin herätyssaarnaajain ja kolportöörien olettamat!" huudahti Sven täynnä uhkamielisyyttä, joka kuohahti esiin tuon nyt ensi kerran hellittyneen pakon alta, jonka kahleissa isän tahto häntä oli pitänyt.

Bengt tuli aivan kalpeaksi; hän nosti päänsä pystyyn, silmäterän alla valkuainen kimalsi kuin salama tummalla taivaalla. Sveniä värisytti. Hän ymmärsi taas nostaneensa isän mielessä yhden niitä rajuilmoja, jotka hänenlaiselleen luonteelle olivat todellinen kauhu.

"Kyllä minä sinut, hyvä herra, opetan puhumaan kunnioituksella isäsi kanssa", sanoi Bengt hillityllä äänellä ja nipisti Sveniä niin kovasti korvasta, että Sven vapisi suuttumuksesta ja tuskasta, "opetan sinulle myös, että siinä kehityksessä, joka johtaa rauhaan ja onneen s.o. Jumalan valtakunnan lähestymiseen, ei ole muita myötävaikuttajia kuin ne, jotka tuovat meille pelastuksen synnistä ja kärsimyksistä, noista ihmissuvun ruttopaiseista. Muut vaikuttimet kaikki johtavat helvettiin, olkootpa ne maailman silmissä kuinka loistavat ja oivalliset tahansa... Pane tämä opetus mieleesi, hyvä herra, siitä on sinulla tulevaisuudessa paljon enemmän hyötyä kuin mielikuvitelmaisi tuudittamisesta, jotka kerran haihtuvat ja jättävät jälkeensä vain tyhjyyttä ja itsensä soimaamista..."

Sven ei vastannut; hän seiso i aivan liikahtamatta isän puhuessa ja katsoi häntä herkeämättä silmiin niinkuin hänen lapsena oli tapana tehdä. Viimein, kun muutaman sekunnin hiljaisuus, jota ainoastaan kellon tikutus ja Bengtin kiivas astunta lattian poikki häiritsivät, oli vierähtänyt, sanoi Sven matalalla äänellä:

"Ei maksa vaivaa puhua, isä, emme me koskaan voi katsoa asiaa samalta kannalta. Minulle on kaikki, mikä on suurta ja hyvää, niin, kaikki kaunis elämässä, heijastusta juuri siitä rakkaudesta, joka halajaa meitä pelastaa, ja jokainen sellainen myötävaikutin vie kohti samaa päämäärää. Mutta meillä on aivan erilaiset näkökohdat emmekä me voi toisiamme ymmärtää..."

Bengt asettui Svenin eteen ja katsoi häneen kauan. Suuttunut ilme oli kadonnut hänen kasvoiltaan ja antanut sijaa syvän tuskan piirteelle.

"Ilon, jota näinä päivinä annoit isänsydämelleni, otit nyt jälleen", sanoi hän surullisesti, "mene pois, toistaiseksi ei minulla ole enempää sanottavana sinulle..."

Hän kääntyi selin Sveniin ja viittasi kädellään osotteeksi, ett'ei hän enää tahtonut mitään kuulla. Sven seiso hetken liikahtamatta ja katseli isää; sitten kiiruhti hän huoneesta.

Mutta kun Sven vapautui myrskypyrteestä, joka tuolla sisällä oli hänen ympärillään riehunut ja ikäänkuin pakottanut hänet miehuulliseen taisteluun oikeutensa puolesta, silloin puhkesi taas hänen

lapsenmielensä epätoivoisella voimalla esiin. Hän syöksi äidin huoneeseen, ja kun hän ei heti häntä löytänyt, huusi hän valittaen: "Missä on äiti, missä on äiti?" Kun hän viimein hänet tapasi, heittäysi hän hänen syliinsä ja purskahti itkuun; sillä hänen sydämensä oli niin rikkirevitty. Mutta sehän on hienotunteisten luonteiden osa yhteentörmäyksissä, jolloin tulee lausutuksi sanoja, joiden toivoisi jääneen lausumatta, jolloin petolliset ja kiihtyneet tunnelmat jännittävät mielen äärimmilleen.

"Äiti", nyhkytti hän, "minä tunnen itseni niin kovin onnettomaksi ... se oli vaikeaa, vaikeampaa kuin luulinkaan... Isä ei minua lainkaan ymmärtänyt ... hänen sanansa tarttuivat arimpiin tunteisiini kuin kovat, tylyt kädet... Hän nostaa ilmoille kaiken, mikä sydämessä on kehnoita ja ruminta ... aivan niinkuin sinun läheisyydessäsi tulee hyväksi ja iloiseksi, niin tulee pahaksi ja epäluuloiseksi isän seurassa... En ymmärrä senkaltaista jumalanpelkoa, sellaista rakkautta ... ei, hänessä *ei* ole rakkautta, ja siksi ei hän liioin voi osottaa..."

"Vaiti ... vaiti", keskeytti Ester, "et saa puhua noin... Kuinka voit sanoa, ett'ei isässä ole rakkautta?... Katso hänen elämäänsä ... katso, miten hän kohtelee työväkeään..."

"Niin kyllä, kunhan he vaan tottelevat hänen käskyjään ja suinpäin 'kääntyvät'", vastasi Sven ivallisesti. "Mutta koetappahan vastustaa tuota sielujenpakkoa! Ei, isä ymmärtää vain omaa itseään, hän on perustyyppi, jonka mukaan koko muu maailma on muodostuva. Olipa sinulla toinen elämäkatsomus kuin hänellä, niin heti olet 'perkeleen lapsi!' Mitä rakkautta se on, joka ei ymmärrä muuta kuin omaa minäänsä? Eikö juuri ymmärtäminen ole rakkauden tunnusmerkki? Sellainen olet ainakin sinä..."

"Mutta, Sven, rakas poikani", sanoi Ester lempeästi nuhdellen, "*sinä* et ymmärrä nyt isää, sen kuulen ankarista tuomioistasi, joissa ei ole lainkaan rakkautta... Kerrohan nyt minulle keskustelustanne..."

Hän istuutui leposohvaan ja veti Svenin viereensä. Poika istui hetken aikaa vaiti, pää puolittain pois käännettynä, mutta äidin uudistettua kehotuksensa teki hän niin tarkkaan kuin taisi selkoa yhteentörmäyksestään isän kanssa.

"Poikani", sanoi Ester totisesti, kun Sven oli lopettanut, "sinun on heti mentävä isän luo ja pyydetävä anteeksi kunnioitusta puuttuvat, kovat sanat, jotka hänelle lausuit..."

Sven ei vastannut, mutta hänen lempeille kasvoilleen levisi sitkeä umpimielisyyden ilme.

"Etkö tahdo, Sven?" kysyi Ester surullisesti.

"Äiti, en *voi* ... tunteeni on vaiti ... isän henki, ei omani, houkutteli huulilleni nuo myrkylliset sanat... Jos minua olisi edes kohdannut hitunenkaan rakkautta ja ymmärtämistä ... mutta rautanuijan iskujen käsissä menettää järkensä ja ymmärryksensä..."

Ester katseli Sveniä pelästyneen hämmästyneenä. Hän oli sanomaisillaan: "Isäkö henki myös moisen lauseen tuo huulillesi?" Mutta hän lausui sen sijaan:

"Onko se mahdollista, Sven! Kuinka et huomaa, että sanat, jotka lausuit isällesi, olivat rumia ja lähteneet juuri tuollaisesta ymmärtämisestä, s.o. rakkautta puuttuvasta sydäimestä? Jos sinussa olisi ollut rakkaudenhenkeä, olisit sinä voittanut isän, sen sijaan että nyt raukkamaisesti syytät toista siitä, mistä jokainen itse on yksinomaisesti vastuunalainen."

Sven kätki kasvot käsiinsä ja istui pitkän aikaa vaiti. Äidin suuri vaikutus hänen sieluunsa ei nytkään ollut jälkiä jättämättä; verukkeiden paulat höltyivät, hellä nuhde sulatti katkeruuden, ja kun hän katsahti ylös, lepäsi hänen kasvoillaan jälleen tuttu, puhdas, lempeä ilme.

"Niin, sinä olet oikeassa, sinä rakas, viisas pikku äiti, sinä olet oikeassa nyt, kuten aina!" huudahti hän ja suuteli äidin käsiä. "Sanani olivat alhaiset ja rumat ja sattuivat juuri isän arimpaan kohtaan ... menettelin aivan samoin kuin isä äsken, ja minun käytökseni oli vielä paljon kehnompaa, koska siinä piili kostonhalua. Ja vielä kurjempaa oli, ett'en tahtonut myöntää rikkoneeni, vaan syytin isää ... se oli rumasti, niin, tosiaankin rumasti! Menen heti pyytämään isältä anteeksi!"

Kun Sven tuli isänsä luo, kulki tämä yhä edestakaisin lattiaa pitkin, niinkuin hänen tapansa oli, kun hän oli kiihottunut. Svenin anteeksipyyntöön ei hän ensin vastannut mitään, vaan kääntyi jyrkästi pois päin, ikäänkuin jotain peittääkseen. Sitten astui hän nopeasti Svenin luo, sulki hänet kiihkeästi syliinsä ja sanoi äänellä, jossa Svenin korva erotti tukahutettujen kyynelten värinää:

"Rakas poikani, sydämeistäni annan sinulle anteeksi. Mutta tahdotko sinä puolestasi suoda anteeksi kovuuden, jolla sinua oikaisin ja joka niin huonosti soveltui Kristuksen tunnustajalle? Jumala on minulle antanut anteeksi — annatko sinäkin?"

"Kyllä, isä", vastasi Sven hämillään, "teit sitä paitsi aivan oikein, isä, antaessasi minulle niin ankaran

läksytyksen, minultahan puuttui sekä hienotuntoisuutta että pojan kunnioitusta."

"Mutta, rakas poikani", jatkoi Bengt, "vaikka nyt, Jumalan kiitos, kaikki on hyvin välillämme, en kuitenkaan saa mielestäni lausumaisi sanojen sisältöä, ja minusta tuntui, kuin olisit suorastaan tunnustanut kallistuvasi järkeisuskoon ja kieltämiseen. Mitä oikeastaan tarkoitat? Sinähän olet koko lapsuutesi ajan saanut kokea Hengen elämän virtauksia ympärilläsi, monta kertaa olemme polvistuneet yhdessä, sinä olet vastaanottanut Jumalan armon ja tunnustanut itsesi hänen lapseksensa. Miten on minun ymmärrettävä äskeiset sanasi?"

Sven alkoi taas tuskailta vanhan tutun painon alla. Eikö hän siis saanut pitää itsellään pyhäkköä, jonne vain se, jolle hän itse luvan antoi, sai astua, eikö hänen sielunsa saanut olla vapaa?...

"Isä rakas", sanoi hän ja koetti olla niin levollinen kuin suinkin, "ei huolita puhua tästä; en tunne mitään tarvetta avata sydäntäni mitä näihin kysymyksiin tulee ... jokaisenhan täytyy sentään mennä *omaa* tietään, hänen *oman* hetkensä täytyy tulla, toisen ei kelpaa... Ja lupaan sinulle, isä, että kun minun hetkeni tulee, kun tunnen tarvitsevani apua ja ohjausta, silloin käänny sinun puoleesi, isä..."

"No hyvä tee kuin tahdot", vastasi Bengt, joka myös ponnisti pysyäkseen tyynenä, "en tahdo enää pakottaa sinua. Saan jättää sielusi Jumalan huomaan, Hän sinua auttakoon..."

Tätä yhteentörmäystä seurasi aika, jolloin sekä isä että poika huolellisesti välttivät kysymystä Svenin tulevasta elämäntutsumuksesta. Mieliä oli ulkonaisesti levollinen, mutta masennettu ja jäykkä, molemmille oli tuo ratkaisematta jäänyt kysymys arka kohta, joka päivä päivältä kävi aremmaksi ja vaikeammaksi lähestyä. Ja kuta pitemmälle aika vierii, sitä enemmän vajosi Bengtin mieli synkkyyteensä. Hän taisteli ankaraa sisällistä taistelua, hän rukoili viisautta ja nöyryyttä; mutta muuhun vakaumukseen ei hän voinut päästä, kuin että hänen velvollisuutensa Svenin itsensä tähden oli saada hänet vakuutetuksi siitä, että hän, Sven, oli väärässä ja että hänen oli katsottava lukuhaluaan ja vastenmielisyyttään liikeasioita kohtaan nuoruudenoikuiksi, jotka hän hyvällä tahdolla voisi voittaa.

Sitten Bengt uudelleen otti asian puheeksi, ja yhteentörmäys siitä taas tuli. Niin lempeä ja taipuvainen kuin Svenin muutoin oli tapana olla, kohtasi Bengt tässä kysymyksessä rautasuonen hänen luonteessaan.

"Vaikka kuinka pyytäisit, isä, en sittenkään voisi", sanoi Sven ylen kiihtyneen kohtauksen perästä, "tahdon harjottaa opintoja, siinä kaikki, ainoastaan se minua viehättää — ja jos sinä kiellät, isä, niin..."

"No — mitä silloin?" kysyi Bengt ivallisesti.

"Silloin täytyy minun koettaa omin neuvoin murtaa tieni, Ehkä sorrnun, sillä eihän minulla ole paljon voimaa taistella vastatuulella, ja käytännöllisyyttä ei minussa ole vähääkään; mutta yhden voiman olen saanut: halun antaa itseni alttiiksi. Et koskaan voi pakottaa minua, isä, muuttumaan osaksi toisen olemuksesta, toisen tahdon tuotteeksi, minun täytyy olla oma itseni, sellainen, minkälaiseksi Jumala on minut ajatellut, lahjoineni, kaikkineni, jotka Jumala minulle on käytettäväksi antanut..."

Ei vastausta. Seurasi pitkä, syvä hiljaisuus, jonka kestäessä Bengt istui liikahtamatta, toinen käsi silmillä. Pojan sanoissa oli jotain, joka vaikutti häneen valtavasti, niinkuin sanat joskus voivat meihin vaikuttaa, kun ne, leikaten terävinä kuin veitsi, kiskaltavat pois kalvon, joka esti katsettamme, niin ett'emme nähneet totuutta, vaikka se kirkkaana ja vastustamattomana oli silmäimme edessä. Hänelle olivat Svenin sanat, kuin kaiku siitä sydäimestä, joka kerran kaikessa taipuvaisuudessaan oli hänet voittanut, ja, samassa silmänräpäyksessä, kun hän tuon kaiun kuuli, ymmärsi hän toisen kerran elämässään tulleen voitetuksi. Hänet valtasi niin omituinen väsymyksen tunne; oli kuin olisi jokin hänessä sellaisella voimalla murtunut, että hän sen suorastaan ruumiillisesti tunsii...

"Tee mielesi mukaan, poikani", sanoi hän ja ojensi Svenille kätensä, hymyillen alakuloisesti. "Nyt ymmärrän, ett'en enää voi taistella sinua vastaan... Kulkekoon kohtalosi Jumalan nimessä määräänsä kohden!"

Hän painoi alas päänsä, työnsi Svenin luotaan ja kääntyi pois, kasvoissaan ilme, joka sanoi hänen tahtovan olla yksin...

Svenin mentyä hän istui ja mietti, hetken toisensa jälkeen, liikahtamatta, yhä samassa asennossa. Kaksi kertaa hänen elämänsä varrella oli näkymätön, voimakas käsi hänet pakottanut luopumaan siitä, mikä hänessä oli voimakkainta: hänen isiltä peritystä ylpeydestään ja käskävästä, vaativasta tahdostaan. Ensi kerran silloin, kun hän kohotti muotiompelijan tyttären puolisoiseen ja häntä tässä lempeässä, taipuvaisessa naisessa kohtasi vastarinta, joka teki turhiksi kaikki hänen yrityksensä muodostaa vaimoiaan oman tahtonsa mukaiseksi. Ja nyt toisen kerran, kun hänen poikansa, seitsentoistavuotias haaveilija, kieltäytyi kulkemasta uraa, jonka isä hänelle oli tasaiseksi ja helpoksi aukaussut, sen sijaan oikeutenaan vaatiakseen saada käydä omia, itse valitsemiaan polkuja... Kuinka

ihmeellistä, että hänen, voimakkaan ja ylpeän miehen, joka koko nuoruutensa ajan oli pakottanut kaikki tahtoonsa taipumaan, viimein täytyi siitä luopua näiden kahden pehmeän, heikon luonteen vuoksi.

Niin, mikä on voimakasta, mikä heikkoa?...

Ei mikään ole voimakasta, kun Jumalan käsi tahtoo sen murskata ... ja heikoissa on Herran voima väkevä...

Ja kun hän siinä istui, ja hänen katseensa, täynnä raskasta, hänen piirteissään niin vierasta surumielisyyttä, ensi kerran vaipui häneen itseensä ja näki hänen omaan elämäänsä, kun hän siinä ikäänkuin lyyhistyi kokoon murtuneen sydämen tunnossa, valui hänen ylitseen vähitellen omituinen, suloinen hiljaisuus, tunne Jumalan läsnäolosta, Jumalan kurittavasta, ohjaavasta rakkaudenkädestä, valtavampana kuin koskaan ennen. Hänen hengellisen elämänsä oli tähän asti muodostanut suurimmaksi osaksi ilo, ilo siitä, että hän tunsii sielunsa vapautetuksi synnistä, tiesi itsensä Kristuksen sovituksen kautta pelastetuksi ja sai Jumalan soturina julistaa Hänen sanaansa ja käskeväällä mahdollilla vetää sieluja Jumalan puoleen. Mutta nyt, hetkenä, jolloin hän kadotti oman itsensä, kohousi hän korkeuksiin, joita ei ennen ollut nähnyt. Hänen sielunsa lävitse suhahti, salaperäisenä kuin muuttolintujen kaihoisa lento halki valoisten kevät-öitten, Jumalan-kaipuu, elävän Jumalan, Jumalan kasvojen näkemisen ikävöiminen. Petolliset maalliset unelmat, jotka niin kauan ja kiihkeinä olivat pitäneet hänen sieluaan vankinansa, olivat sammuneet, ja niiden tyhjälle sijalle virtasi ijäisyyskaipuu ihmeellisessä, tyynessä majesteettisuudessaan...

Hän polvistui ja makasi kauan syvään, hiljaiseen rukoukseen vaipuneena.

XVII.

Svenin ensimmäiset yliopistovuodet kuuluivat ilman keskeytyksiä, kaikki kävi helposti ja häiritsemättömästi, aivan kuin kauniina kesäpäivänä vaunujen kulku maantiellä, kun on kunnollisesti valjastettu. Joka jouluksi, pääsiäiseksi ja kevääksi tuli hän kotiin, aina täynnä nuoruudeninnostusta ja suunnitelmia, joista hän äidilleen kertoi monia tunteja kestävässä, avomielisissä keskusteluissaan tämän kanssa. Sillä Bengtin seurassa hän yhä oli arka ja suljettu; isä ja poika eivät olleet päässeet toisiaan lähemmäksi. Suuttumuksen sijaan, jota Bengt ensin oli tuntenut, kun Sven teki hänen suunnitelmansa tyhjiksi, oli tosin nyt tullut tuska, josta hän puhui vain Jumalalleen; mutta hänen tavassaan poikaansa kohtaan oli kuitenkin aina jotain kahlehittua, joka Sveniä painosti ikäänkuin paheksumisena, epäluulona.

Tämän ajan vierittyä tapahtui kuitenkin Svenissä jokin muutoksentapainen; mitä se muutos koski, ei Ester voinut sanoa, mutta Sven ei tuntunut oikein olevan oma itsensä. Ensi kerran näki äiti tumman juovan heittävän varjoaan hänen olentonsa valoisanväriseen kankaaseen, ensi kerran kohtasi hänen tunteensa herkkää taikasauvaa jokin "falkensterniläisyys" Svenin luonteessa. Hän mietti sitä paljon, mutta hän ei tullut selville, oliko se vain aines, jonka satunnaiset, ulkonaiset olot olivat Sveniin liittäneet ja joka siksi ehkä oli taas katoava, vai oliko hänessä jo ennen uinuneissa voimissa tapahtunut luonnollinen kehitys? Äiti ei tahtonut ahdistaa häntä näillä kysymyksillä, hän odotti pojan uskoutuvan hänelle, mutta turhaan. Sven oli yhtä rakastavainen kuin ennenkin häntä kohtaan, mutta salaperäisyyden läpi, joka oli Svenin ylitse laskeutunut, ei hän voinut tunkea. Ehkäpä oli vain elämä, suuri, kuohuva elämä, joka nyt oli häneen tarttunut ja koskettanut hänen lapsensieluaan, piirtänyt häneen välttämättömät jälkensä...

Sitten tapahtui eräänä päivänä, että Bengt sai nimettömän kirjeen, jossa Sveniä syytettiin laiskuudesta ja sekaisista raha-asioista sekä myös liittymisestä erääseen ylioppilasjoukkokuntaan, joka oli tunnettu huikentelevaisesta elämästään.

Bengt ei kertonut Esterille kirjeestä; hän punnitsi kauan ja tarkoin sen sisällystä, ja kuta enemmän hän luki, sitä vakuutetummaksi hän tuli siitä, että suurin osa oli panettelua. Hän tiesi monista vihollisistaan ja kadehtijoistaan, ja tunsii olevansa varma siitä, että kynä, joka nämä alhaiset syytökset oli kirjottanut, oli ollut kastettu kateuden ja kostonhimon myrkkyyneen. Mutta toiselta puolen ei panettelu tietysti voinut olla kaikkea perää vailla; hän päätti siksi itse matkustaa yliopistokaupunkiin, ilmestyä odottamatta Svenin eteen ja ottaa selkoa asioista.

Mutta hän tapasi Svenin tyytyväisenä ja iloisena, ja hänen käyttöksensä isää kohtaan oli avomielisempi kuin ennen. Hän oli saanut olentoonsa jotain miehekästä, itsetietoisien ryhdin, jota hänellä ei ennen ollut. Hän oli ruvennut kantamaan päätään hieman falkensterniläiseen tapaan, ja vaikk'ei Bengt

tahtonut sitä itselleen myöntää, oli hän hyvin mielissään tuon sukupiirteen huomattessaan.

Muutoin ei Svenissä mikään ilmaissut pahanpuoleista omaatuntoa; kuta enemmän Bengt hänen kanssaan puhui ja katsoi hänen avomieliisiin, kauniskatseisiin silmiinsä, sitä varmemmaksi kävi hän, että nimetön kirje oli pääasiallisesti ollut panettelua. Mutta totta oli siinä se, että Sven oli huonosti pitänyt huolta opinnoistaan ja että hän oli joutunut joukkokuntaan, jonka jäsenten ei tosin arveltu viettävän huonoa elämää, mutta jotka sitä vastoin kyllä olivat tunnetut vapaamielisiksi, niin, suorastaan yltiöpäiksi. Hän, ylimysmielisen miljonäärin ja ankaran herännäisen poika, luettiin valistuneimpiin ylioppilaisiin. Bengt piti varotus- ja kehotussarvoja, joita Sven kuunteli kunnioittavan väliäpitämättömänä, ja kun Bengt matkusti pois, tunsu hän, että valta, jonka, hän luuli itsellään olleen tuon hentomielisen pojan sielun yli, nyt oli kokonaan lopussa.

Kotiin tullessaan sanoi hän Esterille vain Svenin terveiset, mutta ei puhunut kirjeestä eikä Svenin muistakaan oloista; hän tahtoi säästää Esteriltä levottomuuden, joka häntä itseään vaivasi, ja jonkunlaisella katkeruudella hän ajatteli: "Kun Sven kerran vaikeitten hetkien tullen kaipaa apua, niin hän joka tapauksessa kääntyy Esterin puoleen eikä minun..."

Ja että se hetki kerran oli tuleva, sen hän tunsu omituisella tuskallisella varmuudella. Minne tahansa hän kääntyikin, oli hän kuulevinaan salaisia kuiskauksia suruista; hänen ylitseen oli tullut kärsimysten aavistus kuin salaisena, sisäisenä Jumalan lähettämänä ilmoituksena ja se verhosi hänen sielunsa ikäänkuin alakuloiseen hämääseen. Muuan runo, jonka hän äskettäin oli lukenut jostain vanhasta kirjasta ja joka oli jäänyt hänen muistiinsa omituisen rytmensä vuoksi sekä koska se niin hyvin soveltui hänen omaan sielunelämäänsä, johtui usein hänen mieleensä:

"Sulattava, taottav' on rauta, maakin kynnettävä, muu ei auta, sielu palamahan, särkymään on suotu, kaikki *muodostuva* kärsimähän luotu!"

Ja aukaisipa hän raamatun mistä paikasta tahansa, aina kohtasi häntä kärsimyksistä puhuvia sanoja, milloin vakavia ja kurittavia, milloin täynnä suloista lohdutusta. Hänen rukouksensa muuttuivat yhä enemmän ja enemmän kuin laupeutta pyytäväiksi huudoiksi, ne huusivat apua kantamaan kuormaa, huusivat sääliä ja armoa. "Älä muista nuoruuteni syntejä äläkä ylitsekäymistäni!" Ja hänen huomaamattaan eivät nämä huudot enää etsineet laupeutta hänelle itselleen, vaan kaikille hänen taisteleville veljilleen ja sisarilleen; tuskasta, joka hänen sieluaan painoi, kohosi hehkuvasti tuntevan myötämien, kohosi rakkauden palava rukous koko onnettoman, kiusaantuneen ihmiskunnan puolesta...

Parin kuukauden levottomuuden jälkeen tuli viimein odotettu isku eikä tällä kertaa nimettömän kirjeen muodossa, vaan kirjeen, joka oli erään yliopiston professorin allekirjottama.

Bengt otti tapansa mukaan postin vastaan aamiaispöydässä, mutta hän näki heti, mistä kaupungista kirje oli ja pisti sen siksi taskuunsa lukeakseen sen myöhemmin. Hän koetti peittää Esteriltä mielenliikutustaan ja puhua tavalliseen tapaan, mutta kun hän oli päässyt omaan huoneeseensa, vapisivat tuon ison, voimakkaan miehen kädet niin, että hän tuskin kykeni murtamaan kirjeen auki.

Kun hän oli lopettanut lukemisensa, vaipui hän tuolille ja istui hetken liikahtamatta jäykin, tuijottavin katsein. Hän ei voinut ajatella, tuskin edes tuntea mitään, hän oli niin omituisesti herpoutunut, niinkuin ainakin musertavan iskun juuri kohdattua. Mutta sitten tuli ajatus takaisin, herpoutuminen väistyi ja hän oikaisihe palautuneen voiman tunteella ja luki vielä kerran kirjeen lävitse. Estääkseen sitä joutumasta Esterin näkyviin, heitti hän sen uuniin ja sytytti tuleen. Sitten silmäsi hän sanomalehtiä, leikkasi kappaleen irti siitä, jota Esterin oli tapana lukea, — Ester ei onneksi ollut innokas sanomalehtienlukija eikä varmaankaan ollut sitä huomaava ja meni vaimonsa luo.

"Ester", sanoi hän levollisella äänellä, laskien karsimansa lehden Esterin luo pöydälle, "minulla on jotain kerrottavaa, Eräs yliopiston professoreista on valittanut minulle Svenistä..."

Esterin valtasi ankara liikutus; häntä puistatti sisäinen väristys, jota hän tuskin voi hillitä, eikä hän tahtonut saada sanaa suustaan.

"Saitko kirjeen?" kysyi hän viimein.

"Sain."

"Saanko nähdä sen?"

"Mahdotonta, sillä olen sen jo polttanut."

"Miksi?" kysyi Ester, heittäen häneen epäilevän, tutkivan katseen.

"Poltan aina kirjeet, joita en halua muiden näkevän ... yleensä kaikki epämieluisat kirjeet. Mutta sen

sisällön muistan liiankin hyvin. Siitä kävi selville, että Sven on joutunut siihen, mitä jokapäiväisessä kielessä sanotaan 'sotkeutumiseksi', että hän on laiminlyönyt lukunsa ja antanut houkutella itsensä vähemmän tunnettuihin piireihin..."

Ester nousi kiivaasti ja hänen silmänsä säihkyivät.

"Se ei ole totta!" huudahti hän. "Että hän ei lue ahkerasti, että hän ehkä myös on tuhlannut rahoja — luultavasti muita auttaakseen — se saattaa olla mahdollista, mutta että hän muka viettäisi huonoa elämää, sitä en usko koskaan, en koskaan, vaikkapa koko maailma sitä huutaisi!"

"No, no", sanoi Bengt rauhattaen, "tahallani en puhunut 'huonosta elämästä', sanoin, että hän oli hiukan 'sotkeutunut'."

"En ymmärrä eroa", keskeytti Ester halveksivasti, "otaksun, että se on 'sotkeutunut', joka mässä, juo ja tekee muuta pahaa, ja tiedän, ett'ei Sven sellaisiin ole ryhtynyt..."

Bengt ei vastannut; hänen olennossaan oli jotain omituisen hiljaista, niin että Esterkin, niin kiihkeän epätoivoinen kuin olikin, huomasi sen.

"Bengt", sanoi hän hieman tyneemmin, "uskotko että ylevä- ja puhdasmielinen poikamme olisi niin syvästi langennut?"

"En usko, että hän on 'niin syvästi langennut' siksi, että on joutunut nuoruudenhairahdukseen. Jumalan avulla toivon, että hän on nouseva ja kaikki on tuleva hyväksi jälleen."

Hän olisi mielinyt lisätä: "*Minä* en sitä paitsi tunne niin suurta pettymystä kuin sinä, sillä en ole koskaan uskonut kenenkään ihmisen täydellistä puhtautta voivan toteuttaa", mutta aika ei ollut hänestä sopiva.

Ester hymyili alakuloista, katkeraa hymyä — pitikö sitten kaikkien mennä samaa lankeemuksen ja alennuksen tietä, pitikö kaikkien ihanteiden särkyä, kaiken viattomuuden tahraantua? Mutta hänessä oli ääni, joka vastasi siihen: "ei". Ei, hän ei voinut epäillä Sveniä — hän oli näkevinään hänen puhtaan, lempeän, viattoman katseensa nuhtelevana vilahtavana ohitse, kuin olisi se sanonut: "Voitko *sinä* epäillä minua, äiti?" — Ei, hän ei voinut, ei, vaikkapa koko maailma olisi tuominnut, ei ennenkuin hän kuulisi Svenin omain huulten lausuvan tuomionsa.

Illalla kirjotti hän pitkän kirjeen Svenille, rakkautta uhkuvan, hyväilevän kirjeen, niinkuin vain äidit osaavat kirjottaa, ja kun vastaus heti saapui, oli siinä sama luottavainen sävy kuin ennen: Sven tunnusti olleensa "laiska" ja menneensä takaukseen useamman toverin puolesta, sanoi olleensa "ajattelematon", mutta hän toivoi kaiken selviytyvän, niin että vanhemmat hänelle kyllä antaisivat anteeksi. Kun hän jonkun ajan kuluttua palaisi kotiin, olisi hänellä tilaisuutta lähemmin selittää kaikki.

Ester näytti heti Bengtille tuon kirjeen, ja kun tämä oli sen lukenut, kysyi hän kuumeentapaisella kiihkeydellä, uskoiko Bengt, että se, joka oli unohtanut velvollisuutensa ja viettänyt huonoa elämää, voisi kirjottaa noin avomielisesti ja luottavaisesti.

Mutta Bengt ei vastannut juuri mitään, hän arveli, että kirje oli "kiltisti" kirjoitettu sekä yhtyi muutoin Svenin toivoon, että "kaikki oli selviytyvä".

Mutta Bengt matkusti sopimuksen mukaan yliopistokaupunkiin selvittämään asioita. Ne päivät olivat Esterille vaikeat, odotuksen ja yksinäisyyden päiviä, jolloin hän sulkeutui huoneeseensa, peläten tavata ihmisiä, palvelijoitansakin. Hän oli varma siitä, että huhu Svenistä oli levinnyt kaupunkiin, ja häntä kauhistivat uteliaat ja vielä enemmän ne säälivät katseet, jotka häneen olisivat kohdistuneet. Ja kuinka moni ulkonaisesta osanotostaan huolimatta sydämessään iloitsi siitä, että ylpeä, ylimysmielinen konsuli Falkenstern, itsevanhurskas herännäinen, oli saanut moisen iskun; kuinka harva, niin, ehkäpä eivät muut kuin heidän ystävänsä, rehtori Grahnin perhe, todella ottaisi osaa heidän suruunsa!

Kun Bengt viikon takaa tuli kotiin, täytyi hänen Esterin innokasten kysymysten tähden tehdä tarkkaa selkoa kaikista erikoiskohdista. Hän selitti niin hyvin kuin silloin voi, kun ei tahdo valehdella ja kuitenkin tuntee, että totuutta täytyy kiertää. Peittelemättä hän kuitenkin kertoi, että Svenin velat olivat hyvin suuret. "Niin, niin suuret", lisäsi hän alakuloisesti hymyillen, "ettei minullakaan pahimmillani ollessani ollut suurempia. Onneksi on enin osa syntynyt takaussitoumusten vuoksi, hän on niitä kirjottanut oikealle ja vasemmalle ja niin joutunut koronkiskurien kynsiin."

"Mutta sehän on aivan toista, kuin jos hän olisi tehnyt velkaa omasta puolestaan", huudahti Ester innokkaana ja ilosta loistaen, "minusta se muuttaa koko asian, vai mitä?"

"Niin, likipitään. Hän oli muuten reippaalla mielellä, Sven poika, arveli hyvin toimineensa mitä takauksiin tulee ja lupasi ensi tilassa taas tehdä samoin..."

Ester nauroi.

"Hän arveli..."

"Niin, hän arveli, että rikkaan pojan velvollisuus on auttaa köyhiä tovereitaan..."

"Mutta siinä hän oli oikeassa..."

"Kyllä, tietysti, mutta pienillä rajoituksilla. Ehkä ei olisi sentään hullumpaa, jos hän joskus ajattelisi sitä, että niin kauan kuin rahat eivät vielä ole hänen... Mutta, tottapahan siitä hyvä tulee, toivokaamme, ettei Svenin sangviininen luonto joudu häpeään..."

"Eikä liion minun luottamukseni häneen!" huudahti Ester säteilevin katsein.

Bengt ei vastannut, Hän tukahutti huokauksen ja sanoi levollisesti: "Muutaman päivän päästä lähden taas sinne, kaikki ei ole vielä selvillä, mutta silloin toivon sen selväksi tulevan".

Ester oli näinä päivinä omituisen tasainen, milt'ei iloinen mieleltään. Bengt ei häntä käsittänyt; hän ihmetteli, olisikohan Ester saanut itsensä jonkunlaiseen kiihkotilaan tukahuttaakseen tuskan, vai oliko hänen luottamuksensa Sveniin todella niin fanaattinen, että se vapautti kaikesta levottomuudestakin? Hän antoi hänen kuitenkin olla omillaan; yksin kantoi Bengt koko sen taakan, minkä totuus, josta hän ei hennonut Esterille kertoa, laski hänen hartioilleen, hän taisteli Jumalan kanssa, rukoillen, että Hän torjuisi uhkaavan onnettomuuden eikä pakottaisi häntä antamaan Esterin äidinsydämelle iskua, joka sen ehkä musertaisi...

He eivät käyneet missään koko tällä ajalla; iltana illan perästä he istuivat Bengtin huoneessa, Ester ompeli koruompelua ja Bengt luki ääneen tai sitte keskustelivat he uskonnollisista kysymyksistä tai Svenistä tai molemmista puheenaineista toistensa yhteydessä.

Eräänä iltana, kun Bengt — tapansa mukaan — kulki edestakaisin Esterin editse, joka istui ommellen, ja Ester vaistomaisesti seurasi katseellaan hänen olentoaan ja liikkeitään, hämmästytti hän äkkiä, kuinka muuttunut, kuinka vanhennut Bengt oli viime aikoina. Hänen kaunis, "kuninkaallinen" ryhtinsä oli kuin luhistunut kokoon, tukka harmaantunut, ja likinäköisyys, jota ei ennen silmän terävältä loisteelta voinut huomata, verhosi kuin raskaana harsona katsetta.

Kuinka oli mahdollista, ett'ei hän ennemmin ollut sitä huomannut — kuinka oli mahdollista, että viimeinenkin tähde Bengtin nuoruudesta — unelma, joka vielä oli tallella suloisista kevätpäivistä, jolloin Ester hänessä oli nähnyt maallisen ihanteensa — kuinka se noin oli ikäänkuin hiipinyt pois, hänen näkemättään ja ilman että hän oli saanut sanoa sille jäähyväiset? Olikohan hänkin tullut vanhaksi?... Omituinen pistävä tuskantunne soljahti hänen lävitseen...

"Bengt", sanoi hän nousten, kietoen kätensä Bengtin kaulaan ja painautui häntä vasten pehmeällä, hellällä tavallaan, "sinä kätket jotain minulta — näytät siltä, kuin et olisi terve?"

Bengt säpsähti ja purasi kovasti huultaan.

"Oho! Enkö muka ole kaunis?" ... kysyi hän, koettaen laskea leikkiä.

"Kyllä, kaunishan sinä aina olet", vastasi Ester yhtyen leikkiin, — "mutta olet käynyt vanhaksi, ystävä parka."

Bengt yritti hymyillä, mutta se ei onnistunut; huulet vääntyivät ja kauan pidätetty tuska ilmeni hänen kasvoillaan kouristuksentapaisena vavahteluna.

"Ennemmin tai myöhemmin täytyy meidän muuttua vanhoiksi", sanoi hän viimein ja irrotti Esterin kädet kaulastaan, "kaikki eivät voi säilyä noin nuorekkaan kauniina kuin sinä..."

Ester seisoi hetken vaiti ja katseli häntä tutkivin katsein. Äkkiä vihiasi hänen sieluaan muuan ajatus, kuin vilun puistatus. Ja samassa tuntui hänestä, että huone pimeni ja tuonne nurkkiin keräytyi mustia varjoja, jotka hitaasti lähenivät haudatakseen hänet alleen...

Oliko hän ollut sokea, oliko hänen järkensä ollut pimitetty?...

"Bengt", sanoi hän puolitukahtuneella äänellä, "sinä salaat jotain. Sano, mitä se on..."

"Mitä tahdot minua sanomaan?" huudahti Bengt, avuton epätoivo ilmeessään.

"Mitä on tapahtunut Svenille ... mutta sano pian ... joll'et tahdo minun kuolevan ... ota pois julma hirmukuva, jonka näen edessäni ... kuuletko..."

"Rauhotu, rauhotu, Ester! Niin, jotain on todella tapahtunut ... tai ehkä pikemmin..."

"Mitä — sano suoraan ... joll'et heti puhu, niin...", kuiskasi Ester milt'ei uhkaavasti.

"No, koska pakotat minua!" huudahti Bengt, ja hänen ääneensä tuli välinpitämättömän väsymyksen vivahdus, "Sven tulee luultavasti — joll'ei Jumala onnettomuutta estä — erotettavaksi yliopistosta siksi että..."

Hän keskeytti itsensä pelästyneenä ja kietoi kätensä Esterin ympärille estääkseen häntä kaatumasta. Bengtin sanat olivat vaikuttaneet Esteriin kuin isku; hän horjahti, suuret silmät laajenivat ja katse sammui. Hänestä tuntui, kuin olisivat varjot suurina laineina vyöryneet häntä kohden, vielä ennätti hän kuulla ikäänkuin pihisevän, korahtelevan äänen: "nyt käy miekka sielusi lävitse", sitten oli kaikki pimeätä ja tyyntä ja äänetöntä niin hyvin hänen sisässään kuin ulkopuolellaan. — —

Se, mikä Esterin herätti hänen syvästä tainnostilastaan, ei ollut tuskaa eikä ahdistusta, vaan omituisen hiljaisen viehkeä tunnelma, joka humisi hänen ympärillään, kun hänen tajuntansa ponnisteli palatakseen. Hän oli tuntevinaan jotain lämmintä ja hyväilevää, joka hiveli hänen otsaansa, ja oli kuin olisi hän voimattomana ja sairaana ja vaivojen ahdistamana levännyt lohduttavan hellyyden helmassa. Kun hän viimein kykeni aukaisemaan silmänsä ja katkaisemaan omituisen unitilan, joka käy tajunnan palaamisen edellä, kohtasi hän Bengtin katseen, joka täynnä kyneleitä ja tuskansekaista hellyyttä sädehtien oli häneen kiinnitetty. Silloin hän ymmärsi, että Bengtin silmästä vierähtänyt kyynel oli hänet jälleen eloon herättänyt. Hän kietoi kätensä Bengtin kaulaan ja purskahti itkuun, ja Bengtin hyväilevät sanat humisivat hänen korvissaan suloisina, rauhottavina sävelinä.

"Rakastettu vaimoni — tahdoin säästää sinulta tämän ... tahdoin varjella sinua — Jumala voi vielä kaiken muuttaa hyväksi ... älä sure, — älä itke noin — asia ei ole vielä päätetty — Jumala voi kaikki muuttaa — ja minä uskon, että Hän on kuuleva rukoukseni..."

Ester lepäsi yhä liikkumattomana ja hiljaa itkien Bengtin rinnoilla. Kesken julmaa tuskaa, joka palautuneen muistin keralla virtasi häneen, tunsu hän itsensä omituisen onnelliseksi. Hänestä tuntui, kuin olisi viimeinkin hänen unelmaisensa Bengt, hänen nuoruutensa rakastettu, kokonaan viroonnut eloon ja kuin olisivat he nyt kärsimysten syvyydessä jälleen löytäneet toinen toisensa, kuin olisivat kaikki ylpeyden ja itsekkäisyyden, arkuuden ja väärinymmärrysten raja-aidat ainaiseksi sortuneet ja heidän sielunsa yhtyneet erottamattomaan syleilyyn.

"Älä mene luotani, Bengt", kuiskasi hän vaikeroiden, "älä salli kenenkään, kenenkään tulla tänne, en tahdo nähdä muita kuin sinua niin ... sano nyt kaikki — kerro, miten rakkahimpamme on raukka rikkonut!"

Hän nyhkytti ja vetäytyi Bengtin syliin kuin sairas lapsi. Liikahtamatta makasi Bengt polvillaan leposohvan edessä mitä epämukavimmassa, väsyttävimmässä asennossa, toisella kädellään tukien Esteriä, toisella hiljaa ja hellästi häntä hyväillen. Hän tunsu, että hän tänä hetkenä oli heistä molemmista vahvempi, ja koetti kaikella rakkauden hienotunteisuudella pitää yllä Esterin mieltä ja vuodattaa hänen veristävänsä äidinsydämeensä samaa lohtua ja voimaa, jota hän itse oli saanut Jumalalta.

Niin hellävaroin kuin suinkin kertoi hän nyt Svenin hairahduksesta, kuinka hän sekä eräs hänen ystävästään olivat kevätjuhlassa pitäneet häikäilemättömän vallankumouksellisia puheita ja, mikä pahinta kaikesta, yliopiston rehtorin eteen käskettyinä uhkamielisesti vastanneet hänen antamiinsa varoituksiin ja nuhteisiin.

Ester kuunteli sanomatta sanaakaan, yhä nojaten päätään Bengtin rintaa vasten.

Vasta kun Bengt vaikenä, aukaisi hän silmänsä ja katsahti ylös.

"Jumala, minä kiitän sinua!" huudahti hän, innon loiste kasvoissaan, "tätä en pelännyt, tämä ei ollut näkemäni hirmukuva! Poikani sielu saattaa olla puhdas ja tahraton, vaikka hän on tehnyt rikoksen, jota ihmisten täytyy ankarasti tuomita!"

Bengt ei vastannut; hän näki, että Ester oli ylen uupunut ja kiihottunut. Varovasti ja lempeästi nosti hän hänet sohvalta, kietoi käsivartensa hänen ympärilleen, kantoi hänet makuusuojaan ja auttoi hänet vuoteeseen. Aina ennen oli Bengtiä harmittanut, että Ester niin vastenmielisesti antoi palvelijain auttaa itseään, nyt hän ymmärsi hänet eikä päästänyt ketään sisään, hän vei hänelle itse teen ja hoiti ja holhosi häntä huolellisesti kuin äiti.

Esterin käsi omassaan istui hän hänen vuoteensa äärellä vielä pitkän aikaa sen jälkeen, kuin Ester oli nukahtanut. Nyt oli Bengtin vuoro ihmetellä, kuinka muuttunut Ester oli parissa tunnissa. Oli kuin olisi hallayö hiipinyt hänen kauneutensa kukkien yli, kasvot näyttivät pienemmiltä ja kapeammilta ja silmät

olivat ikäänkuin vaipuneet kahteen syvään, tummaan kuoppaan, jotka sinertävänvalkeitten varjojen reunustamina näyttivät vieläkin suuremmilta.

Bengt muisti satua pelikaanista, joka ruokkii poikasiaan omalla verellään...

Niin sellainen on elämän laki — nuori polvi ottaa ravintonsa vanhain sydänverestä; myrskynä eteenpäin kiitäessään tallaa se edeltäjänsä jalkoihinsa, imee heidän voimansa ja elämänsä. Hänen oma nuoruutensa sukelsi esiin hänen eteensä, hän muisti äitinsä surun pojan hairahdusten tähden, hän muisti hänen kyöneleensä, hän tunsu niiden nyt tulena polttavan sydäntään. Julma kiertokulku — salaperäinen kostonlaki — sato kehnosta kylvöstä, jonka vain Jumalan silmä tuntee!...

Ja hiljaisena, yksinäisenä yönhetkenä, kun hän istui vaimonsa kuumeinen käsi omassaan ja korvissaan hänen värähtelevät, tuskaiset huokauksensa, oli hän kuulevinaan nuo pyhät, totiset sanat:

"Minä olen kiivas Jumala..."

Mutta kuin vastaukseksi kaikui hänen kiusaantuneessa sielussaan suloisesti, lohduttavasti:

"Minä teen laupeuden monelle tuhannelle..."

XVIII.

Kysymys noiden kahden ylioppilaan erottamisesta oli muodostunut päivän kysymykseksi, jota pohdittiin koko maassa; sanomalehdissä julkaistiin lausuntoja puolesta ja vastaan, kiivaita syytöksiä ja arkailevia varoituksia, jotka sitten pyörivät kaikkien mielessä.

Kului kuitenkin hyvän aikaa, ennenkuin päätös annettiin. Juttu oli kutoutunut niin monista salaperäisistä, hienoista langoista, jotka täytyi selvittää katkaisematta niitä. Eräällä taholla odotettiin, että konsuli Falkenstern käyttää vaikutusvaltaansa, eivätkä Sven Falkensternin ylhäiset ja rikkaat tuttavuudet juuri erittäin lisänneet halua sulkea häntä yliopistosta. Toisaalta kuului viittauksia puolueellisuudesta, lahjomisista j.n.e.

Asianlaita oli kuitenkin sellainen, ett'ei Bengt pannut sanaakaan vaakalautaan, ei nostanut sormeakaan pelastaakseen Sveniä. Siitä asti kuin hän kävi yliopistolla ja selvitti Svenin raha-asiat, ei hän ollut kenenkään kanssa puhunut pelätystä erottamisesta. Hän vastasi saamiinsa kirjeisiin, luki kaikki asiaa koskettelevat sanomalehtikirjotukset, kesti urhoollisesti pilkallisten ja katkeroitien sanojen pistokset, joita hän herännäisenä ja miljonäärinä runsaissa määrin sai osakseen, — mutta hän pysyi alallaan. "Jumala johtakoon", sillä lauseella hän tuki voimiaan, jotka joskus yrittivät pettää; "jos se on oikein, jos on siunaukseksi meille kaikille, että Sven joutuu tähän nöyryytyksen sulatusahjoon, niin antaa Hän sen tapahtua. Ja jos hän voi säästää — niin säästää Hän myös."

Mutta noiden ajatusten jäljessä hiipi ikäänkuin varjo, jossa Bengtin katse ei viipynyt, hiipi kiihkeä huuto: "Mutta, Herra, säästä, jos voit!"

Mitä Esteriin tulee, ei Svenin erottamisella ollut hänelle samaa merkitystä kuin Bengtille. Kun hän oli päässyt täysin vapaaksi hirmukuvasta, joka kerran oli hänet vallan tainnottomaksi jäätänyt, tuli hänen sieluunsa omituinen rauha. Hän kirjotti Svenille joka päivä; etäällä olevanakin oli hän kuitenkin häntä lähellä ja ikäänkuin sulki hänet palavaan, rukoilevaan äidinhellyyteensä. Ja hänen uskonsa poikansa puhtauteen, hänen viattomuuteensa oli järkkymätön, siitä hän eli, se kantoi hänet kuin korkea, voimakas ilma yli päivän levottomuuden siihen hetkeen, jolloin hän jälleen oli tapaava lemmikkinsä ja hänen silmistään lukeva, ett'ei hänen uskonsa ollut joutunut häpeään.

Ja kun isku tuli, kun Svenin kohtalo ratkaistiin ja hän tovereineen erotettiin vuodeksi yliopistosta, silloin oli Ester vahva, kun sen sijaan Bengt murtuneena vaipui kokoon.

Bengt oli kuluneen viimeisen kuukauden elänyt kuin oman itsensä yli kohonneena; ensi aikoina piti häntä yllä tietoisuus siitä, että hän toista säästääkseen yksin Jumalansa kanssa kärsi kautta unettomien öiden ja synkkäin päivien, ja se täytti hänet hivelevällä martyyrintunteella, joka muuttaa äänettömän alistumisenkin nautinnoksi, — ja sittemmin ajatus: "Jumala johtakoon", jolla hän kuumeisella innolla pakotti sieluaan tyyntymään.

Mutta nyt, kun kaikki oli ohi, kuu mielen jännitys laukesi ja järkähtämätön todellisuus tarttui häneen, silloin lysähti hän kokoon kuin reivattu purje. Hän luuli taipuneensa, luopuneensa kaikesta ja olevansa

valmis kaikkeen, mitä sitten tulisikin; mutta tuska, jota hän tunsu, kapina hänen sydämessään, kun Svenin erottaminen yliopistosta oli päätetty, näytti hänelle, ett'ei hän itse asiassa ollut elänytään uskostaan, vaan eräästä petollisesta ajatuksesta, joka oli väijynyt jossain kätöksä sielun pohjalla: "Koska olen kaikki jättänyt Jumalan käsiin, koska olen totuudelle ja oikeudelle uhrannut kaikki rikkauteni ja asemani tuomat edut, on Jumala palkaksi säästävä minua siitä, josta Hän rakkaudessaan kyllä tietää, ett'en jaksa sitä kantaa".

Hänessä alkoi nyt julma taistelu. Hänen olemuksensa jakaantui ikäänkuin kahtia, hänen sielunsa täytti kaksi ääntä. Toinen kuiskasi valittaen, nureksien: "Olenhan antanut sinulle kaikki, tulin muiden nauruksi, tulin pilkatuksi 'herännäiseksi' tähtesi, kiivailin enemmän sinun kunniasi puolesta kuin omani, otin halvimmat lapsesi veljikseni ja sisarikseni, luovuin rakkaimmasta unelmastani: nähdä poikani jatkavan elämäntehtävääni, ja siksi vain, että sinä niin vaadit; etkö olisi voinut siis säästää minua, pitkö minua kohdata tämä viimeinen kauhea isku, että *minun* poikani, jalo, lahjakas lapseni, josta olin niin ylpeä, niin onnellinen, karkotetaan yliopistosta kuin tavallinen yltiöpää?"

Mutta silloin vastasi toinen ääni: "Sehän juuri onkin viimeinen, mistä sinun on luovuttava. Kaikki, mitä annoit, ei ole mitään, jos vain pienimmänkään kipenen omaa itseäsi kätket Jumalalta."

Taas puhui ensimmäinen ääni, ja nyt oli se epätoivoisen vihlova:

"Olen tehnyt, mitä ei kukaan minun asemassani olisi tehnyt: olisin voinut puuttua asiaan, olisi löytynyt keino pelastaa Sven tästä häpeästä; mutta en tehnyt mitään, vaan jätin kaiken sinulle — siksikö isku tuli? Olinko haaveileva hullu, kun luulin, että Jumala, ryhtyisi moisiin pikkuseikkoihin, ja niitänkö nyt katkeran palkan mielettömydestäni?"

Mutta sielunsa syvyydestä kuuli hän Jumalan äänen puhuvan:

"Juuri siksi, että jätit kaiken Jumalalle, on Hän antava arvan langeta sinulle kauneimmassa. Juuri siksi, että kaikesta mielettömydestä, kaikista erehdyksistä huolimatta olet vakaasydäminen, vakaa halussasi vaeltaa Herran kasvojen edessä, on Hän sallinut tämän viimeisen iskun sinua kohdata; sillä sinä olet rukoillut sielusi puhdistusta, ja sellaiset rukoukset Jumala kuulee, vaikka kuinka ponnistelisimme tuota rukouksenkuulemista vastaan. Anna tuskan pistää, anna haavan kirvellä ja polttaa, se vain polttaa pois sen, mikä *on* poistettava..."

Sven oli kirjeellä ilmottanut vanhemmilleen, että hän ja toverinsa olivat erotetut. Hänen kirjottamukseen oli kirje sävyllään alakuloinen, voi huomata hänen viime hetkeen asti luulleen pääsevänsä rangaistuksesta. Tekipä hän kirjeen lopulla, pieniä synkkiä viittauksia siihen suuntaan, ett'ei hän ehkä enää saisikaan palata kotiin, kun hän näin oli tehnyt tyhjäksi vanhempien toiveet j.n.e.

Ester sähkötti heidän molempain puolesta vastaukseksi: "Mitä tahansa tunnetkin, kuinka syvä lieneekin surusi, tule heti vanhempaisi luo, jotka ymmärtävät sinua, ottavat osaa tuskaasi ja tahtovat sinua kaikessa lohduttaa. Matkusta huomenna aikaisimmalla junalla, Hembossa on sinun odotettava kaksi tuntia, siellä kohtaat minut, äitisi. Tervetuloa rakastavain vanhempaisi luo!"

Sillä Ester tunsu, että hänen täytyi nähdä Sveniä ja puhutella häntä, ennenkuin tämä kohtasi isänsä. Masentunut ja sisäisen taistelun raatama kuin Bengt oli, ei hänen sopinut ensimmäisiä sanoja lausua kotiin palaavalle.

Ester ei kuitenkaan puhunut Bengtille mitään tuosta kohtaamisesta, vaan kertoi hänelle ainoastaan Svenin sähkösanomasta, jonka tämä oli osottanut äidilleen ja jossa hän ilmoitti tulevansa kotiin seuraavana päivänä.

Heti päivällisen jälkeen matkusti hän Sveniä vastaan. Bengt oli lähtenyt Vångaan, ainoalle huviretkelleen, ja Ester pyysi Eriksonia sanomaan konsulille, kun tämä tuli kotiin, että hänen oli täytynyt mennä, mutta että hän kyllä oli palaava siksi, kuin Sven tuli.

Falkensternien talossa vallitsi raskas, alakuloinen tunnelma näinä odotuksen hetkinä. Ester oli itse kutsunut sisään vanhat palvelijat — Bengt ei tahtonut puhua kenenkään kanssa — ja kertonut heille, mitä oli tapahtunut; hän tiesi, kuinka he kaikki rakastivat Sveniä, ja hän arveli, että heidän rakkautensa ja kiintymyksensä oikeutti heidät saamaan tietää totuuden itse isäntäväeltä eikä vain juorupuheista ja salateitä. Heillä oli kaikilla asiasta selko; osaksi olivat he lukeneet siitä lehdistä, osaksi kaupungilla kuulleet siitä puhuttavan, mutta ei yksikään ollut uskonut jotain niin mahdotonta, kuin että konsulin poika erotettaisiin yliopistosta. Ja kun he Esterin kautta tulivat vakuutetuiksi siitä, että todella niin oli tapahtunut, herätti tuo tieto mitä syvintä suuttumusta ja tuskaa ja antoi monta päivää pysyvää aihetta kiihtyneisiin keskusteluihin ja paheksivaan ihmettelyyn. Eriksonin kasvot kävivät entistäkin synkemmiksi ja ryppyisemmiksi ja, jos suinkin mahdollista, palveli hän vääryyttä kärsinyttä herrasväkeään vielä hartaammin kuin tavallisesti. Ja kuolemaan saakka pysyi Gucka siinä mielipiteessään, että koko yliopisto professoreineen ja tohtoreineen ja kaikkine muine oppineine

miehineen kerran tuomiopäivänä oli joutuva ankaraan edesvastuuden siitä, mitä he olivat rikkoneet Svenin kaltaista Jumalan enkeliä vastaan...

Iltapäivä oli kirkas ja lempeä; pitkälinen sade oli lakannut, pilvet olivat nopeasti hajonneet ja auringon esiinpyrkivät säteet heittivät kimmeltävää hohdetta kosteille puille ja pensaille. Mäet olivat täynnään kevätkukkia, ruohon vihreys hento ja monivivahteinen, heijastuen punaiselle ja ruskealle sinistä taivasta vasten, kevään sulotuoksu leijaili kautta viileän, kostean ilman ja metsäin helmasta kuului lintujen lakkaamatonta, livertelevää, houkuttelevaa laulua.

Esterin sielun kaikki kielet olivat jännittyneet riemun, surumielisyyden ja kaihontunteen säveliksi, jotka soivat omituisessa sopusoinnussa ympäröivän luonnon kanssa. Hänen mielessään oli tuskin sijaa epäilykselle tai tuskailemiselle, hän luotti täysin Sveniin, ja alakuloisuus, jota hän tunsu, muistutti vain niitä pieniä levottomuuden pirskeitä, jotka luovat varjoaan kevättunnelman kirkkauteen...

Esterin juna saapui myöhemmin kuin etelästä tuleva; jos siis kaikki kävi laskujen mukaan, oli Sven hänen tullessaan oleva asemalla häntä vastassa. Jälleennäkemisen hetki väikkyi lakkaamatta hänen edessään; taiotun itsepintaisena loi hänen mielikuvituksensa yhä uudelleen ja uudelleen kuvan siitä, kuinka hän sulkee syliinsä kaivatun pojan ja katsoo hänen kauniisiin, syviin silmiinsä. Juna kiisi pikajunan nopeudella ja hänellä oli vain tunnin matka, mutta hänestä tuntui, että hänen edessään oli loputon tie ja loputon aika. Nyt oli jäljellä vain puolituntia ... nyt neljännes ... nyt kohahti juna lähinnä viimeisen aseman ohi ... nyt oli enää kymmenen minuuttia ... nyt vain viisi ... mutta kuinka nuo minuutin matelivat ... kuinka sekunnit kasvoivat raskaiksi ajanpisaroiksi, jotka putoilivat hänen kaipaudesta värisevälle mielikuvitukselleen!... Nyt vihelsi juna merkiksi Hembolle ja vauhti hiljeni ... sydän sykki ihan kaulassa asti ja kyynelkyyneleet kohosivat silmiin... Hän kiiruhti vaunusillalle ja tähysti asemaa kohti ... tuolla, tuolla hän seisoi aivan entisensä kaltaisena ... vaaleassa kesäpuvussaan ja pieni valkea lakki tummakutrisessa päässään oli hän kuin kuva säteilevän kauniista nuoruudesta. Ester näki, miten hän rypisteli kulmakarvojaan ja lapsellisin kärsimättömin katsein tarkasteli vaununikkunoita... Nyt huomaa hän Esterin, joka seisoo nenäliinaa heiluttaen, hänen koko kasvonsa kirkastuvat kuin auringonpaisteesta, hän vastaa lakillaan äidin tervehdykseen, juoksee esiin, ja kun juna pysähtyy, nostaa hän hänet alas ja sulkee hänet lapsellisia riemuhuutoja päästään syliinsä.

"Äiti, rakas pikku äiti, miten hyvä olit, kun tulit tuhlaajapoikaasi vastaan!"

Ester ei voinut mitään sanoa; hän hymyili kyynelten lomasta ja vastasi puolestaan Svenin hellään tervehdykseen.

"Tule nyt, äiti", jatkoi Sven, tarjoten Esteille ritarillisesti käsivartensa, "olen varannut meille huoneen hotellissa, siellä voimme istua ja rauhassa puhella. Kuinka olen ikävöinyt tätä hetkeä, äiti!"

Sven puristi hänen kättään, joka lepäsi hänen käsivarrellaan, katseli häntä silmiin säteilevin katsein ja puhui koko ajan tavalliseen avomieliseen, luontevaan tapaansa.

"Kuinka isä voi — mitä sanoo isä!"

"Voi, poikani, menettelysi on sattunut isääsi kovasti — isä on niin muuttunut, niin vanhennut, Sven, ... se tulee surettamaan sinua..."

Sven huokasi.

"Tiedän sen ... se onkin tuottanut minulle eniten huolta ... isä on sitäpaitsi ollut niin hellä minua kohtaan näinä aikoina. Onnettomuustoverini, Max Strömer, ei saanut ollenkaan samaa ystävällisyyttä ja ymmärtämistä osakseen omilta vanhemmiltaan, kuin minä ankaralta, ylpeältä isältäni, ja sinä ymmärrät, että siksi on minuun vielä enemmän koskenut, että olen sellaista surua hänelle tuottanut... Nyt, äiti", jatkoi hän, kun he olivat tulleet huoneeseen ja hän oli ottanut Esteriltä päällysvaatteet ja päivävarjon, "nyt pitää sinun istua tuolle tuolille ja minä laskeun, kuin muinoin pienenä ollessani, jalkojesi juureen ja kuuntelen, mitä sinulla on minulle sanottavaa..."

Hän siirsi mukavan tuolin ikkunan luo, painoi Esterin leikkillisesti siihen istumaan ja paneutui sitten itse tyynylle hänen jalkainsa juureen miellyttävän vallattomaan asentoon.

"Kas niin, pikku äiti", sanoi hän, nojaten käsivarttaan Esterin syliin ja pää käden varassa katsoen ylös häneen, "alotahan nyt kuulustelusi ja — rangaistuksesi..."

"Ei, poikani, me alotamme hiukan toisin..."

Ester sulki hänen päänsä molempiin käsiinsä, taivutti sitä hiukan taaksepäin ja katsoi häntä kauan ja tutkivasti silmiin.

"Äiti", sanoi Sven, ja haaveitten harso laskeutui veitikkamaisen katseen yli, joka äitiä kohtasi,

"muistatko, kuinka kerran, kun olin pieni poika, kerroit minulle, että olin asunut sydämessäsi pienenä laululintuna ja saanut sinut iloiseksi liveryksilläni?... Lasten tunteet ovat hyvin ihmeellisiä, yhtä eriskummallisia, yhtä kaukana todellisuudesta kuin heidän käsityksensä ulkonaisista esineistä. En voisi ikinä sanoa selittää, mitä tunsin, kun kerroit minulle tuon pienen sadun laululinnusta... Monta kertaa olen koettanut kirjottaa siitä runon, mutta en ole osannut ... kaikki oli niin tyhjää, kylmää, väritöntä lapsuudenmuistojeni salaperäisten tunnelmain rinnalla... Mutta katso, äiti, mitä silloin tunsin, se kahlehti minut koko elämäkseni ... luuletko, että se, joka on ollut laululintunen sinun sydämessäsi ja kuunnellut sen puhtaita, jaloja ajatuksia ja kutonut ne aamu-unelmiinsa — luuletko että hän voisi tehdä jotain alhaista, jotain kehoa? Kernaasti saat katsoa silmiini, kuinka syvälle ja kuinka kauan tahdot, sielussani ei ole mitään, jota minun tarvitsisi peittää sinulta, eikä liioin mitään, jota tahtoisin peittää."

"Rakas poikani", vastasi Ester, painaen Svenin pään rintaansa vasten ja suudellen hänen silmiään, niinkuin hänen oli ollut tapana, kun Sven oli pieni, "niin olet sitte taas minun kokonaan, kokonaan! Mutta en olekaan sinua koskaan epäillyt ... muista, Sven, että olen luottanut sinuun, niinkuin vain äiti voi luottaa lapseensa ... tunsin itsessäni miltei riemuitsevaa varmuutta, että sielusi oli puhdas, vaikka olit tehnyt itsesi hairahdukseen syypääksi... Ja nyt, poikani, kerrot minulle kaikki ... nyt annat minun nähdä 'sadun sydämen', niinkuin meidän oli tapana sanoa..."

Sven pyyhkäisi kädellään paksua, tummaa tukkaansa ja katseli eteensä tuumivan näköisenä.

"Niin, mitä tahdot minua sanomaan", virkkoi hän viimein hitaasti ja uneksivaisesti. "Katsos, äiti, kuulu aikaa, ennenkuin saa selkoa omasta itsestään... Kun jouduin ulos elämään, olin haaveilija, ihanteisiinuskoja, sellaiseksi olit minut kasvattanut, ja sellainen lienenkin sisimmältä olemukseltani. Mutta olin myös uhkamielinen metsälintu, joka ikävöi saadakseen levittää siipensä, joita isä niin kauan oli kahlehtinut ankaralla, kovalla uskonnollaan. Elämäni kodissa lienee oikeastaan tuskin ollut muuta kuin päivänpaisteista unta sinun luonasi ja ukkosilmoja isän luona. Mutta todellisuus on vähän muutakin, se on voimakas kevät-ilma ja lämmin kesähenkäys, ja se, joka ei ole siihen tottunut, helposti siitä huumautuu. Niin kävi minun, huumaus valtasi minut ja minä lensin yli suurten syvyyksien... Nyt kerron sinulle kaikki... Tosiaankin herätti suurta ihmetystä ja paheksumista, että minä kaikkine ylimysmielisine edellytyksineni niin jyrkästi kallistuin 'vasemmalle' — minulle ilmestyi panettelunhaluisia vihamiehiä ... ihmiset näkevät niin mielellään muissa kehoja vaikuttimia, maineen etsintää ja muuta sellaista... Tahdon nyt myös tunnustaa rikokseni; en ole tosiaankaan viime lukukausina paljon lukenut, mutta siihen ei ollut syynä vain laiskuus, vielä vähemmän huvittelu... Olen alkanut kirjottaa, äiti, suurta teosta kansantaloudesta, sitä tutkin ja laiminlöin kaiken muun."

"Mutta, Sven, poikani, mikset ole kirjottanut minulle siitä?" kysyi Ester hieman nuhtelevaisesti.

"Koska en *voinut* puhua siitä, äiti, en edes sinun kanssasi. Kaikki on minussa ollut sellaisessa kohisevassa kaaoksessa, ja kaaoksesta ei voi kertoa, sitä ei voi kahlehtia ajatuksin eikä sanoa. Minusta tuntui, kuin olisi se, mikä minussa liikkui, lentänyt matkoihinsa, jos olisin siitä puhunut, kuin olisin silloin kadottanut itsestäni jotain, joka juuri oli muodostumassa — nyt vasta, kun olen hiukan selvillä itsestäni, voin puhua. — Ja sitte, äiti, olen kokenut jotain ... niin, minulle on jotain tapahtunut..."

Sven keskeytti itsensä ja katsoi maahan. Hänen kasvoilleen oli äkkiä levinnyt varjo, jota Ester ei ennen ollut nähnyt. Hän ymmärsi, että hän nyt oli saava selityksen siihen arvotukseen Svenin olennessa, jonka hän kerran näki, tunsu ja aavisti, mutta jonka perille hän ei ollut voinut tunkea.

"Mitä sinulle tapahtui, poikani?" sanoi hän matalalla äänellä ja silitti hyväileväisesti kädellään Svenin otsaa.

"Niin, äiti", vastasi Sven ja katsahti jälleen ylös, "se on niin muodotonta, niin himmeää kuin utuinen pastellikuva — ja kuitenkin on siinä niin paljon todellisuutta... Katsos, *eräs* oli saanut omituisen vallan ylitseni — vallan niin suuren, kuin vain sinulla on ollut. Tuo *eräs* — tai selvästi sanoen — nainen oli löytänyt suurimman tien sisimpääni, missä suurin vaarani minua väijyykin... Hän oli tavattoman kaunis, paitsi sinua en ole nähnyt toista niin kaunista naista... Tuskin tiedän, rakastinko häntä koskaan, mutta hän hallitsi minua jonkunlaisella lumouksella, aivan niinkuin kevät-unelmat ja kesätunnelmat kahlehtivat ajatuksiamme ja tunteitamme. Mutta aina ikäänkuin etsin jotain, vaikk'en löytänyt; kun olin hänen seurassaan, vangitsi hän minut kokonaan, täytti minut ikäänkuin omalla itsellään; mutta, kun tulin pois hänen luotaan, hiipi sieluuni tyhjyys ja kaipuu, mutta *häntä* en kaivannut, vaan jotain muuta... Sitte, niin, sitte tuli aika ... omituinen kiusauksen aika, ... mutta sitte vapauduin vain parin sanan kautta ... minä ymmärsin äkkiä, mitä ikävöin, mitä kaipaasin hänessä ... kaipaasin *sinua* ... ymmärsin, että minun täytyy löytää sinut siinä naisessa, jota olen rakastava ... ja joll'en tapaa sellaista naista, niin en koskaan mene naimisiin. Silloin riistäydyin irti ... tiedän, että tuotin tuskaa, että minua sanottiin julmaksi ja sydämättömäksi, mutta en voinut toisin ... me kaksi, me olimme oikeastaan vieraat toisillemme emmekä olisi voineet koskaan muuksi muuttua ... hänellä oli ollut vain pieni ala sielustani hallussaan, ja se, mitä hän sinne oli kasvattanut, se kuihtui, kun vapauduin hänestä..."

"Etkö tahdo sanoa hänen nimeään?" kysyi Ester epäröiden.

"En, äiti, hän ei ollut sellainen, että tahtoisin sinun saavan selkoa hänestä. Sen vain voin sanoa sinulle, että hän oli korkeasukuinen, hienostuneen itsekäs nainen, joka teki kaiken voitavansa johtaakseen minut, kuten hänen oli tapana sanoa, 'takaisin oikealle tielle'. Aina me vain kiistelimme; mutta ymmärrät kyllä, ett'eivät kiistamme olleet tyhjää jankutusta ja riitaa, vaan ne olivat hurmaavia kuin kiihkeä otuksenajo ihanana kevätaamuna raisun ratsun varassa..."

"Mistä johtuu, ett'et tästäkään ole minulle kertonut, Sven?"

"Siitä, sanon sen vielä kerran, etten *voanut*; se oli niin muodotonta, epämääräistä, en itsekään tiennyt, mitä tunsin; vasta nyt, perästä päin, ymmärrän kaikki. Ja sitte tunsin, että minulla oli voimaa yksin kokea tuota, ja silloin en tahtonut sinua vaivata enkä tehdä levottomaksi. Kun se hetki tulee, että tielleni sattuu jotain, josta en voi suoriutua, — silloin käännyn kyllä sinun puoleesi."

"Mitä nyt kerroit, Sven, sen olen tiennyt jo ennestään, vaikka minä vielä vähemmän kuin sinä voin antaa sille muotoa ja nimeä", sanoi Ester hieman hymyillen.

Sven pudisti päätään.

"Ei, äiti, eihän se ole mahdollista..."

"Sanonko sinulle milloin? Viime lukukaudella ... syksyllä ... noin marraskuussa ... silloin kohtasitte toisenne..."

Sven huudahti ja tuijotti Esteriin milt'ei pelästyneenä.

"Mutta, äiti, oletko kaukonäkijä?"

"Äidit ovat aina kaukonäkijöitä", vastasi Ester hymyillen, "voisin sanoa sinulle, missä kirjeessä ensi kerran ikäänkuin kuulin vieraitten sävelten huminaa. Tunsin sen sitä paitsi omituisena takaa-ajavana epäsoinnun tunteena... Muista, rakas poikani, että niin luja on side välillämme, että vaikka menisit maailman ääriin, ei aika eikä paikka voisi estää minua aina sydämessäni tuntemasta, mitkä ilot ja surut sinun sydäntäsi kohtaavat..."

Sven ei vastannut; hänen katseessaan välähti kostea kiilto, hän nosti äidin käden huulilleen ja istui hetken nojaten päätään hänen syliinsä... Sitten nousi hän nopeasti, suuteli äitiä vielä kerran, otti tuolin ja istuutui hänen viereensä, käsi äidin tuolin selkänojalla.

"Nyt, äiti, saat kuulla 'sadun sydämen'; nämä olivat vain johdantoja, jotka sinun ensin oli tunteminen. Katsos, kun pääsin irti *hänestä*, tapahtui minussa raju mullistus. En tiedä, ymmärrätkö minua oikein — mutta totta kai, sillä sinähän ymmärrät kaikki — niin, ymmärrätkö minua, kun sanon, että hänen persoonallisuutensa, huolimatta vastarinnastani hänen koko elämäkatsomuksensa suhteen, kuitenkin kasvatti sielussani jotain, jota tahtoisin nimittää falckensterniläisiksi vesoiksi ... ymmärrätkö minua?"

"Täydelleen", vastasi Ester ja hymyili.

"No niin, kun pääsin vapaaksi, silloin heittäysin olentoni koko voimalla sen kimppuun, mitä hän oli minussa nostanut ilmoille ja revin sen kappaleiksi kuin ärsytetty peto. Sitten tartuin ahnaasti teokseeni kansantaloudesta, kirjoitin aamusta iltaan — joskus illasta aamuun, — laiminlöin muut opinnot, kävin työväenkokouksissa ja jouduin yhdistyksiin, jotka pikkumaisuus ja ylpeys torjuvat luotaan, halveksivasti lausuen: 'yltiöpäät!' Tuolla mielellä ollessani sattui minulle pieni tapaus, joka vaikutti ratkaisevasti koko elämääni. Kerron sen. Oli muuan päivä kolme viikkoa ennen tuota 'maankuulua' kevätjuhlaa. Olin lähtenyt kävelylle kaupungin ulkopuolelle, ilma oli kaunis, mutta tie huonossa kunnossa; joll'ei tien vierellä olisi ollut lautasiltaa, olisi ollut milt'ei mahdotonta päästä eteenpäin liejussa. Kun olin kulkenut hiukan matkaa, tuli minua vastaan staffyläinen työmies, joka myös käveli lautasiltaa pitkin. Jo kaukaa näin, kuka oli tulossa, tunsin hänet ylioppilasten ja työmiesten yhteisistä kokouksista; hän on keski-ikäinen, harmaahiuksinen mies, useamman kunnan pojan isä — heidätkin tunnen — erittäin kunnioitettava ja kelvollinen mies. Koska lautasilta oli kapea, niin ett'emme voineet mennä sillä toistemme ohi, aioin astua alas antaakseni hänen mennä sivuitseni; mutta en ennättänyt, hänen vaistonsa antaa tietä ja alentua oli paljon nopeampi ja varmempi kuin minun, jo hyvän matkan päässä astui hän alas lokaan, jotta minulla olisi kulku vapaa. En voinut tehdä mitään estääkseni häntä, mutta kun kohtasimme, pysähdyin ja nostin hänelle lakkiani. Hän tunsu minut, tervehti hymyllä, joka minusta tuntui 'kiitolliselta', ja kulki eteenpäin loassa, kunnes hän jälleen voi päästä kuivalle olematta minun tielläni. Mutta kun olimme jättäneet toisemme selän taa ja minä ajattelin kohtaamistamme ja kaikkea, mikä sen takana piili, purskahdin itkuun. Niin, äiti, itkin ajattellessani elämän kieroutta, kun kunnianarvoisan harmaahapsen, jonka kengänrihmoja en ole kelvollinen aukaisemaan, on täytymys

astua alas lokaan kaksikymmenvuotiaan poikanulikan tähden, siksi että — niin, miksi? Siksi, että hän on 'ainoastaan' kelpo työmies, joka on kasvattanut kunnan poikia ja ollut maalleen ja ihmiskunnalle hyödyksi, ja minä — minä olen sallinut antaa itselleni elämän ja sitte kulkeutunut sen läpi ilon, rakkauden ja onnen aallon kantamana. Siksi oli hänen kumarruttava edessäni ja väistyttävä... Sinä hetkenä, äiti, näin koko tämän elämän vääryyden, valheellisuuden ja julmuuden, sinä hetkenä opin tuntemaan itseni ja mitä Jumala minulta vaati. Silloin vannoin, kyynelten vielä virratessa, omistavani elämäni työmiesten asialle ja sille pyrinölle, joka tahtoo hankkia heille kunnioitusta *työmiehinä* ja opettaa ihmisiä ymmärtämään, ett'ei toimintamme ulkonaisilla muodoilla ole mitään merkitystä, vaan että kaikki riippuu siitä, *miten* me tehtävämme suoritamme, ja ett'ei maan päällä ennen ole vallitseva onnea, ennenkuin opimme unohtamaan ulkokuoren ja olemaan ihmisiä toistemme suhteen, ihmisarvo ainoana arvomittana, huolimatta siitä, istunko kuninkaan neuvospöydän ääressä vaiko muuraan taloa... Katsos, äiti, sinä hetkenä sattui meidän suvussamme jotain merkillistä — se täytettiin, mikä oli täytetyksi tuleva, falkensterniläinen ylpeys kuoli ainiaaksi ja uusi aines, joka tästä lähtien on oleva sukumme voima, näki päivänvalon... Minusta tuntui, kuin olisivat ajatukset ja tunteet, jotka ylitseni ryntäsivät, olleet murskata minut... Niin, olihan se vähän omituinen juttu ... ehkä on niitä, joiden silmissä näyttää ainoastaan naurettavalta, että nuori ylioppilas itkee siksi, että työmies on väistynyt hänen tieltään, mutta hänestä sanon samaa kuin Andersen sadussaan: 'hän menköön ostamaan lesken karvariliikkeen osakkeita!' Tiedän kaikessa tapauksessa, että *sinä* minua ymmärrät — sinä ymmärrät, että se hetki oli minulle tehtäväni pyhittymisen hetki!"

"Niin, rakkahani, ymmärrän sielusi kaikki ajatukset", vastasi Ester hellästi, "ja haluaisin antaa sinulle siunaukseni tuohon pyhittymiseen."

"Kiitos!"

Sven suuteli hänen kättään ja jatkoi:

"Nyt tiedät, millä mielellä olin kevätkuulan lähetessä. Sieluni kaikki kielet olivat niin kireässä jännteessä, ett'ei ollut vaikea saada niitä soimaan 'sturm und drang' säveliä... Ihana ilma, paisuvat ummut ja tanssivat kevätpuotot tekivät myös voitavansa huumatakseen mieleni... Kevään ja nuoruuden hurma virtasi tulena veressäni, tunsin itsessäni rynnistävää voimaa, oli kuin olisin voinut polkea kaikkia pahuuden ja alhaisuuden lohikäärmeitä... Muistatko Björnsonin ihanaa runoa:

"Into nuor', into nuor' on kuin kotka ilmojen, taiston-, saaliinhimoinen, kukkuloille halu sen!
Veri nuor', veri nuor' meret halkoo höyrynä, virrat, jäätkin tiellänsä murskaa, mieli hymyssä!"

"Tuo laulu kaikui minussa lakkaamatta noina päivinä... Ja sitte, äiti, olet antanut minulle vaarallisen perinnön, sen lahjan, että kaikki sydämet heti aukenevat minulle selki selälleen, että myötätuntoisuus ja rakkaus joka puolelta tulvii vastaani. Elämä huumaa, tuntuu kuin olisi sen hemmoteltu lapsi, ja hemmoteltu lapsi huutaa häikäilemättä ilmi kaiken, mitä se ajattelee ja tuntee, varmana siitä, että ihmiset antavat sille anteeksi sen, mitä eivät anna anteeksi elämän lapsipuolille... Siinä piilee vaara..."

"Se on totta, Sven", sanoi Ester hymyillen, "mutta uskon, että voit vaaran välttää; se pieni seikka, että silmäsi on keksinyt tuon hemmotellun lapsen, auttaa sinua sitä kurittamaan..."

"Olet oikeassa, äiti; kyllä minua on pienet rautasuitsetkin pitelemässä, ja ne ovat myös sinun perintöäsi. Villejä varsojani vartioi aina pieni itsearvostelunpoikanen ja hän kai on estävä niitä karkaamasta liian huimasti eteenpäin... No ... sitte lähestyi tuo onneton päivä — oli saapunut koko joukko norjalaisia ja tanskalaisia ylioppilaita, skandinavismien liekki hulmahti korkealle, ja se vielä huumaustamme lisäsi. Löysin ystäviä kaikkialla, ajatusten ja mielipiteitten vaihto oli vilkas ... seurustelin aamusta iltaan, pohdin kaikkia mahdollisia asioita ja tuntui, kuin olisi koko elämä ollut kuin yksi ainoa ihana, aurinkoinen päivä. Sitte — niin, äiti, tahdon tehdä rehellisen tunnustuksen, minä olin liiaksi lasia kilistellyt silloin, kun pidin tuon harhauskoisen puheeni. En muista, tarkoin, mitä sanoin enkä liioin tahtoisi toistaa sanojani sinulle, sillä ... niin, käyttäkseni lievää lausetapaa ... kyllä ne eivät juuri olleet lojaalisia. Joissakin sanomalehdissä sanottiin, että puheeni oli verisen vallankumouksellinen ja arveltiin, että minun yliopistosta erottamiseni oli ainoa keino pelastaa uhattu yhteiskunta. Niin, tunnustan, ett'en esiintynyt, niinkuin tulisi, ja olenhan tehnyt kaiken voitavani sovittaakseni vikani — olen kiertänyt kaikkien asianomaisten luona ja nöyrästi pyytänyt anteeksi — tuomioni julistamisen *jälkeen* — ennen sitä en voinut enkä liioin tahtonut..."

Ester hymyili. Kuinka tuo pieni ylpeyden- ja hienotunteisuudenpiirre oli Svenille omainen!...

"Ja mitä sanoivat 'asianomaiset'?"

"Oh, he olivat kaikki liikutettuja ja antoivat sydämestään anteeksi, sen tunsin. En luule olleen ainoatakaan, jonka teki mieli erottaa minua. Rehtori ukko ryki ja pyyhki silmilasejaan ja piteli sangen pahoin nenäänsä koko keskustelumme ajan ja kysyi minulta moneen kertaan, miksi en ollut pyytänyt

anteeksi hiukan ennemmin, niin ei erottaminen olisi tarvinnut tulla kysymykseen... Minä vastasin, ett'en ollut *tahtonut* pyytää anteeksi, ennenkuin tuomioni oli langetettu. Hän katsoi minuun hieman kummastuneena, hän ei oikein näyttänyt ymmärtävän minua, tuo kunnan ukko... Mutta katsos, äiti, pyysin anteeksi, koska olen mielestäni osottanut sopimatonta käytöstä ja puuttuvaa elämänymmärrystä, mutta — minä en kadu. Sitä *kannattaa* muistella, että kerran kuohuvassa nuoruuden uhkamielisyydessään, muuta tottelematta kuin tunteittensa hehkua, joka huumaukseensa kietoi, sai singahuttaa ilmi ne aatteet, jotka kuitenkin, kaikesta huolimatta, pysyvät elämän syvimpinä totuuksina, ja ne ovat: rakkaus, veljeys, vapaus... Tiedän rikkoneeni, mutta mieluummin sitä rikostani muistan kuin monia niin sanottuja ansioita... Ymmärrätkö?"

Hän pyyhkäisi kädellään tukkaansa ja silmissä kimmelsi haaveellinen loiste.

"Niin, poikani, ymmärrän sinut — ehkäpä liiankin hyvin. Näetkös, Sven, minusta tuntuu kuin olisin melkein hiukan osaltani syypää hairahdukseesi; minun metsälinnunluontoni kai sinussa tulee esiin. Minähän olen aina niin vähän välittänyt ulkonaisista eduista, joihin muut panevat niin paljon arvoa, niin lapsellisen uhkamielisesti asettunut kaikellaista sellaista vastaan, minkä 'yleinen mielipide' joko hyväksyi tai hylkäsi. Siinähan juuri oli isän kova koettelemus, ett'en piitannut hänen nimestään enkä rahoistaan; hänestä olin kiittämätön, kun en ymmärtänyt, mitä uhrauksia hän oli tehnyt tähteni ... mutta, minulle oli tunne, henkinen, persoonallinen suhde kaikki kaikessa... Siksi minusta tuntuu, ett'et ole niinkään paljon rikkonut minua vastaan, minun pitäisi ehkä suorastaan olla enemmän pahoillani kuin olen... Mutta isän on niin toista — hänestä on hänen nimensä saanut tahrin ... isä rukka..."

"Niin, minä tiedän, minä tiedän", keskeytti Sven hiukan hajamielisenä, "tiedän tuottaneeni isälle paljon surua ja tahdon koettaa sovittaa sitä niin hyvin kuin voin. Ja nyt, äiti", jatkoi hän vilkkaammin, "olen kertonut sinulle 'tarinani', se on, niin paljon kuin itse olen onnistunut siitä pidättämään itselleni. Sillä oikeastaanhan tiedän niin vähän omasta itsestäni — ja vielä vähemmän elämästä. Minusta tuntuu vain siltä, että se on edessäni niin suurena, niin ihmeellisenä, niin ihanana, minusta tuntuu kuin olisin kokeva ja toimiva niin paljon. Muistatko, että pienenä minulla oli tapana sanoa, että Guckalla oli saturasia, jonka hän joka ilta sai avata minulle? Niin on minusta nyt elämä — se on suuri saturasia, ja sen vieressä istuu salaperäinen kertojatar, joka on tarinoiva minulle ihmeellisistä asioista... Niin, äiti, ihanaa on, kun koko suuri, rikas elämä on edessä — kaikkine *taisteluneen*..."

Ester vallan kalpeni ja kyyneleet kohosivat hänen silmiinsä; tuo vahva usko elämään, nuo hohtavat kevätunelmat täyttivät hänet hartaudentunteella, joka meidät valtaa nähdessämme nuorison totisuus otsallaan, uhma huulillaan ja etsivä, kaukonäköinen, kaihoisa katse silmässään...

Hetken hiljaisuuden jälkeen hän virkkoi, hyväileväisesti silittäessään kädellään Svenin päätä:

"Ihmettelen itsekseni, rakkaani, tokko vielä osannet lausua pienen runosi metsästä samoin hurskain tuntein kuin ennen?"

Svenin ilme muuttui ja silmäin väliin muodostui pieni ryppy, joka sai hänet muistuttamaan isäänsä.

"Ymmärrän, mitä tarkoitat, äiti, ja sanon vilpittömästi, että hiukan eroa on ehkä olemassa. Katsos, ajassa on niin paljon, joka tarttuu meihin ja heittää ajatukset aloille, joita mieluinten pakenisimme... Mutta yhden asian voin sanoa, äiti, nimittäin, että tunnen, että noista suurista kysymyksistä: 'mistä ja mihin?' 'kuka on Hän? mitä Hän tahtoo!' niistä emme pääse erilleen. Kuinka niitä koetammekin kiertää, jokaisen ajattelevan ja tuntevan ihmisen täytyy ennemmin tai myöhemmin tarttua niihin käsiksi. Ja tahdon sanoa sinulle myös, ett'en maailmanhistoriassa tiedä mitään niin ihanaa kuin Kristus... Usein mietiskellessäni — ja minä mietiskelen paljon, paljon — kohooa ihmisen pojan olento eteeni ylhäisessä, yksinkertaisessa majesteettisuudessaan, ja on kuin kuulisin kuiskauksen: 'Minussa on selvitys kaikkiin ajatustesi arvotuksiin'... Ja äiti, olen pitänyt sinulle antamani lupauksen lukea raamattua, vaikka luenkin vain muutamia kirjoja, oikeastaan enin psalmeja ja evankeliumeja. Ja sitten rukoilen usein, usein: 'Älä hylkää minua, Jumala, vaan salli minun palvella sinua nyt ja ijankaikkisesti!'"

"Oma rakas poikani", kuiskasi Ester ja painoi Svenin sydämelleen, "se rukous on jo kuultu. Älä väsy rukoilemasta, niin kerran kaikki elämän arvotukset sinulle selviävät!" — — —

Kahdessa tunnissa ei ennätetä paljon sanoa toisilleen, mutta kun ne ovat vierähtäneet, jättävät ne jälkeensä ajattomuudentunteen, ijäisyvdentunnelman; niin nopeasti ovat minuutit lentäneet niiden mielestä, jotka pitkän eron tai surullisten elämäntapahtumain jälkeen taas ovat löytäneet toisensa.

Ester ja Sven säpsähtivät molemmat lähtökellon helähdystä, kuin olisivat unesta heränneet.

"Se ei ole mahdollista!" huudahti Sven vastahakoisesti. "Vastahan tähän istuimme!"

"Kyllä, poikani, se ei ole ainoastaan mahdollista, vaan myös varmaa", vastasi Ester, "kiiruhdahan nyt, ett'emme myöhästy."

Sven auttoi Esterin ylle, keräsi matkakapineensa ja maksoi velkansa, jonka jälkeen he kiiruhtivat ulos ja tulivat hyvissä ajoin ennättääkseen junaan, joka vajavassa tunnissa vei heidät kotikaupunkiin.

Asemalla olivat vaunut ajajoineen sekä yksi palvelijoista vastassa. Bengt oli siis ymmärtänyt Esterin lähteneen Sveniä kohtaamaan, sillä Svenin vuoksi hän ei olisi antanut valjastaa hevosia.

Kun he tulivat kotiin, näytti melkein siltä, kuin olisi asunto ollut autio; Bengtiä ei kuulunut, vain Gucka ja muut vanhat palvelijat olivat vastassa ja tervehtivät pelästyksensekaisella kunnioituksella, niinkuin Sven olisi ollut jonkunlainen marttyyri, jota ei sopinut tavalliseen tapaan lähestyä. Mutta Sven esiintyi hyvin "tavallisena"; hän tervehti iloisesti ja ystävällisesti ja pyörähytti Guckaa ympäri, niinkuin ennenkin. Pelästynyt ilme katosikin kohta vanhuksen kasvoilta ja antoi sijaa säteilevän tyytyväiselle hymylle. Jumalan kiitos, he eivät olleet sentään kenneet poikaa kovin pahasti pitelemään, nuo oppineet peikot, reipas ja iloinen ja kaunis hän yhä oli, heidän uhallaankin!

Sven meni heti isänsä luo. Ester seisoi hetken aikaa oven takana ja kuunteli, mutta ei erottanut ääntäkään, ei liikettäkään huoneesta; kaikki oli hiljaa, niinkuin ei siellä olisi ollut ainoatakaan ihmistä. Ahdistavan levottomuuden tunne laskeutui hänen sydämelleen ja hän kiiruhti pois omaan huoneeseensa, tänä odotuksen hetkenä ajatuksineen, rukouksineen ympäröidäkseen niitä kahta, jotka nyt kohtasivat toisensa.

XIX.

Kun Sven tuli Bengtin huoneeseen, istui tämä lepotuolissaan asennossa, joka ilmaisi sekä sielun että ruumiin väsymystä. Hän ei noussut pojan astuissa sisään, kohotti vain päätään ja loi Sveniin hetkiseksi katseen, joka vihlaisti tämän sydäntä. Niin, hän oli muuttunut näinä viikkoina, hän oli vanhennut ja kuin rappeutunut... Ja siihen oli hänen oma poikansa syyppää... Svenin sielussa syntyi ikäänkuin katumuksen ja itsesyytösten aallokko, nyyhkytys väänsi hänen kasvonsa, hän syöksyi isänsä luo, tarttui hänen käteensä ja huudahti:

"Anna anteeksi, rakas isä! Voitko antaa anteeksi minulle?"

Bengt työnsi Svenin luotaan, tosin ei epäystävällisesti, mutta sama väsynyt ilme kasvoissaan.

"Sinä olet tuottanut nimellemme kunniaa, Sven", sanoi hän viimein.

"Niin, isä, tiedän rikkoneeni", vastasi Sven nöyrästi, "tiedän tahranneeni nimemme, ainakin yleisen mielipiteen silmissä. Mutta Jumalan avulla olen sen tahrain poistava. Jos saan elää, toivon kerran tuottavani kunniaa sinulle, isä..."

"Minä *toivoin* sitä", vastasi Bengt, lyhyesti.

"Et saa sanoa niin, isä", huudahti Sven, "et saa epäillä minua! Sellaiset sanat surmaavat kaiken halun ja rohkeuden..."

"Osota ensin, että sinussa, on hyvää tahtoa, niin tahdon luottaa sinuun..."

"Se ei ole luottamusta, se, isä! Luottamuksensa tulee aina ensin antaa."

"En voi vielä luottaa sinuun, Sven, sieluni on masennuksissa ja tunnen itseni murtuneeksi mieheksi. Luulin itselläni olleen niin paljon voimaa kantamaan, mutta kun isku tuli, huomasin, että olin leikkinyt piilosta oman itseni kanssa; en ollut koskaan uskonut sitä mahdottomuutta, että *minun* poikani erotettaisiin yliopistosta. Tiedän, että kaikessa, mitä tapahtuu, on Jumalan rakkaus pohjana ja että Hän viimein on johtava kaikki hyvään loppuun; mutta, poikani, minä en voi vielä sitä tuntea. Sinä olet lyönyt minut rammaksi, Sven, myös uskoni Jumalaan; kun sen jälleen löydän, kun taas tunnen itseni Hänen tottelevaiseksi, nöyräksi lapsekseen, ja siihen *olen* kerran pääsevä — silloin tulee kyllä myös meidänkin välimme hyväksi..."

"Etkö tahdo siis antaa anteeksi, isä?" huudahti Sven kiihkeän liiketuksen vallassa.

Bengt nousi tuoliltaan ponnistetulla liikkeellä. Taas särähti Svenin sydämessä, kun hän näki isän väsyneen ryhdin ja muisti, kuinka suora ja notkea se oli vain pari kuukautta sitten.

"Kyllä, poikani", sanoi Bengt ja ojensi Svenille kätensä, "sydämeistäni annan sinulle anteeksi, niin

totta kuin Jumala kerran antoi anteeksi minulle, suurimmalle syntisistä. Mutta siitä kaikesta, mikä ilon ja uskon ja toivon nimeä kantaa, siitä en ole vielä saanut kiinni... Mutta tottahan selvinnee ... älkäämme enää puhuko tästä... Jäät kai nyt kotiin joksikin aikaa, niin että saamme sitten suunnitella lähimmän tulevaisuutesi..."

Hän nyykäytti pariin kertaan päätään, ystävällisesti, mutta samalla surumielisesti ja väsyneesti hymyten. Sitte meni hän kirjoituspöytänsä ääreen eikä näyttänyt enää panevan huomiota Sveniin.

Kun Sven tuli Esterin luo, oli hän aivan epätoivoisen näköinen.

"Niin, äiti, se oli vaikeata, vaikeinta kaikista", huudahti hän, "isä otti asian, kuin olisi se ollut murhenäytelmä, oikea perheonnettomuus, hän kohteli minua, aivan kuin olisin hukkaan mennyt poika, puhui, että olin lyönyt hänet rammaksi, että hän on murtunut mies, enkä tiedä, mitä kaikkea kauheaa."

"Niin, isä *voi* kiihtyä, kun hän on traagillisella tuulellaan", vastasi Ester puoliksi hymyillen.

"Niin voikin, totta tosiaan. Enhän minä Herran nimessä liene tehnyt mitään huonoa tekoa enkä liene häväissyt nimeämme, siksi, ett'en ole niin aivan asioissa pysynyt!..."

"Et, poikani, huonoon tekoon et ole syypää, tiedät, ett'ei kukaan niin arvele, kaikkein vähinten isä. Mutta sinä tiedät kyllä myöskin, ett'ei ylioppilasta eroteta joutavuuksien vuoksi ja että monen silmissä on tämä tapahtuma meille häpeäksi. Eivät kaikki ole niin väliäpitämättömiä maailman tuomiosta, kuin sinä ja minä. Mitä luulet koko suvun, mitä luulet ylhäisten, ylpeitten tätien sanovan?"

"No, sen nyt aivan selvästi näen edessäni", sanoi Sven nauraen, "varsinkin voin kuvailla mielessäni, miltä he näyttävät, kun minä, kelvoton kappale, kerran astun heidän eteensä, jos he edes koskaan tahtonevat minua enää nähdä..."

"Niin, isä sai eilen kirjeen Helena tädiltä, ja voin sinulle vakuuttaa, että hänen silmissään oli juttu perhenäytelmä synkintä lajia... No niin, ethän silloin voine vaatia, ett'ei se isästä tunnu vaikealta. Olet koskettanut isän arimpaan kohtaan: hänen isiltä perittyyn sukuylpeyteensä. Isä rukka, siihen kohtaan on monta ja kovaa iskua, sattunut..."

Sven kohautti olkapäitään.

"Missä sitten on kristillinen nöyryys?" kysyi hän ivallisesti.

"Missäkö se on? Niin, poikani, sanonpa sinulle, missä sitä *ei* ole: meissä itsessämme; sitä ei ole kenessäkään meistä. Ole varma siitä, että ylpeyttä voi piillä sinunkin korskassa välinpitämättömyydessäsi ihmisten arvosteluista. Nöyryyttä, todellista nöyryyttä on vain *yhdessä*, Hänessä, joka taise antaa itsestensä tuon ihmeellisen todistuksen: 'minä olen siveä ja nöyrä sydäimestä'. Ainoastaan häneltä voi kova, kapinallinen sydämemme oppia nöyryyttä. Ja voit olla varma, että isä sitä Hänen koulussaan oppii. Mutta paljon rukousta, paljon taistelua, paljon sydämen seurustelua nöyryyden Herran kanssa vaaditaan, ennenkuin voimme kokonaan antautua Hänelle. Ja meidän, joilla ei ehkä ole niin kovaa taistelua kestettävänä intohimojamme vastaan, meidän ei pidä tuomita ankarasti sitä, jonka voitto kerran on oleva myös ihanampi kuin muiden, niinkuin hänen taistelunsakin oli vaikeampi..."

"Niin, olet oikeassa, rakas äiti", vastasi Sven liikuttettuna, "en tahdo tuomita isää, Jumala minulle anteeksi antakoon, enhän ole tuottanut isälle muuta kuin huolta eikä hän ole sanonut minulle ainoatakaan kovaa sanaa..."

Nyt seurasi päiviä, jolloin ahdistettu, raskas tunnelma painosti kotia. Bengt ei ollut epäystävällinen Svenille, pikemmin päinvastoin, mutta hän oli vaitelias ja umpimielinen, ja niinkuin tavallisesti, kun hän kävi kovaa sieluntaistelua, heittäysi hän työhön ja etsi yksinäisyyttä. Usein matkusti hän varhain aamupäivällä Vångaan, jossa viipyi koko päivän, ja iltaisin läksi hän joskus pitkille kävelyretkille, omat ajatuksensa ainoana seuranaan.

Mitä Sveniin tulee, oli hänet vallannut runokuume ja hän istui milt'ei kaiket päivät kirjoituspöytänsä ääressä. Hänellä oli muutamia huoneita kolmannessa kerrassa, minne Ester oli järjestänyt hänelle pienen asunnon, josta oli kaunis näköala lahdelle, ja huonekaluja ja muuta sisustusta valitessaan oli hän etsinyt juuri niitä muotoja ja värejä, jotka olivat Svenin erikoisaistin mukaisia. Sven nautti tuntiessaan ympärillään hivelevää hiljaisuutta viime aikojen kaiken levottomuuden jälkeen, hän nautti päivänpaisteisesta, kimmeltävästä merenlahdesta, joka levisi hänen ikkunansa edessä; mutta enin hän nautti, kun hän kuuli oven varovasti aukenevan ja kun Esterin suloiset, hymyilevät kasvat kurkistivat hänen olkansa takaa ja hellät, äidinkädet lempeällä väkivallalla riistivät hänet kirjoituspöydän äärestä saadakseen hänet aamiaista nauttimaan tai hetkiseksi lepäämään. Ajatukset nousivat hänen sielustaan niin selvinä ja elävinä, hänestä tuntui, ettei kirjottaminen koskaan ollut käynyt niin helposti ja nopeasti kuin nyt, ja muisto isän ja hänen välisestään epäsoinuusta oli vain kuin äkkiä kohoavan ja yhtä äkkiä

haihtuvan pilvenhattaran varjo.

Välistä laski hän kynän syrjään, nojasi päätä käteensä ja katseli uneksien meren yli.

"Minun pitäisi tuntea itseni murtuneeksi", ajatteli hän; "sitä, mitä on tapahtunut, pitää moni, vieläpä oma isänikin, häpeänä!... Ja silloin istun minä tässä ja tunnen itseni vain onnelliseksi... Mutta en tosiaankaan voi sitä auttaa ... minä olen kai jollain lailla vaillinainen ja sovittamattoman takaperoinen... Kuinkahan oppisin edes olemaan pahoillani asioista, joiden vuoksi muut surevat itsensä kuoliaaksi, ja levollinen pikkuseikkain suhteen, joista muut eivät välitä vähääkään?"

Hän pudisti päätään ja kasvoille levisi huolestunut ilme, joka kuitenkin katosi yhtä nopeasti kuin hattarain varjot hänen ajatuksistaan.

Välistä, kun Ester tuli hänen luokseen, luki hän ääneen, mitä oli kirjottanut; ei hän kuitenkaan aina saanut maistaa kiitoksen makeutta, välistä täytyi hänen kuulla ankaria arvosteluja, jotka hän kuitenkin aina otti lapsellisella hyvänsävyisyydellä vastaan.

"No, aiotko julaista tämän?" kysyi Ester kerran pitemmältä kuultuaan.

Sven katseli mieltien eteensä.

"En tiedä", sanoi hän viimein, "se on kyllä hyvin epäkypsää, vaikka *minä* tietysti olen siihen ihastunut. Sitä paitsi, äiti, minulta puuttuu vallan eräs kiihotin, joka on kirjailijalle välttämätön — minussa ei ole kunnianhimoa, ihmisten kiitos on minulle aivan yhtä yhdentekevä kuin heidän moitteensa..."

"Tuo kuulostaa rikkaan ylimielisyydeltä, Sven; jos olisit vähemmän varma valloituskyvystäsi, et olisi myöskään niin suurisanainen..."

"Paljon mahdollista", vastasi Sven hymyillen hyväntahtoista ja samalla hieman uhkamielistä hymyä, "mutta tällaiseni ei minussa tosiaankaan ole kunnianhimoa. Tahdon ainoastaan osua ihmisten ajatuksiin, tahdon puhua heille, erittäinkin muutamille määrätuille, tahdon sanoillani herättää väittelyä ja häiriötä. Tuumin siksi itse kustantaa kirjani ja sitte lähettää sen juuri sinne, missä haluan sen nostavan vanhaa pölyä ilmaan. Se tosin tulee maksamaan pari tuhatta kruunua, mutta jotain iloakin pitänee olla falckensterniläisistä miljoonista..."

"Sinäpä olet soma, Sven; käsittelet isän rahoja, kuin olisivat ne omiasi..."

Sven nousi.

"Niin, tiedätkö, äiti, teen mielestäni isälle todellisen palveluksen, kun autan häntä hiukan iskemään rahakirstujensa suonta..."

"Sitä ei sinun tarvitse tehdä, sen palveluksen tekevät hänelle jo tarpeeksi monet. Eikä sinun liioin tarvitse pelätä, että isä kitsastelee. Tiedän kertoa sinulle, että hän panee menemään kaikki vuotuiset tulonsa ja vielä enemmänkin..."

Sven nyökkäytti hyväksyvästi päätään.

"Se on ilahuttavaa kuulla, äiti, ei koskaan voi antaa liiaksi. Rahojen täytyy ulos maailmaan ... ulos ... ulos ... silloin niistä tulee raikasta verta, joka virtaa kansallisuuden elämään; muutoin tulee niistä mätäpaiseita, jotka kerran puhjettuaan myrkyttävät kokonaisia perheitä. Tiedätkö, mitä aion tehdä, kun saan perintöni — joll'ei isä tee minua perinnöttömäksi, johon hänellä kyllä on paljon syytä...?"

"En, mutta luulenpa, ett'et anna sen jäädä kassakaappeihin..."

"Aion sirottaa sen kaikkeen maailmaan — sirottaa sen elämänsynnyttäviksi siemeniksi... Lapsilleni — jos nain ja saan lapsia, ei pidä jäädä muuta perintöä kuin hyvä kasvatusta ja niin paljon rahaa, että voivat alkaa jotakin ammattia."

"Oh, Sven, *niinkö* pitkälle aiot mennä..."

"Niin, juuri niin pitkälle, äiti!... Luuletko sinä, että ihmiset tekevät minkään palveluksen lapsilleen antamalla heidän periä rahoja? Ei, heidän pitää periä työkykyä ja elämänhalua ja rohkeutta murtaa tiensä, ja rahat vain ovat esteenä ja särkevät tuon kaiken. Terveessä köyhyydessä piilee elämänkykyä — tiedätkö, miksi olen sellainen kuin olen? Siksi, että olen sinun poikasi, siksi, että olen sinulta perinyt köyhyyden elämänvoimaa... Kerron sinulle jotain, äiti, mutta sinun täytyy luvata, että se jää meidän salaisuudeksemme, niinkuin sadut pyhästä Genovevasta ja pikku laululintusesta... Minusta tulee kerran Ruotsin Carnegie ja Ruotsin Crossley!..."

Hän nousi ja silmät loistivat veitikkamaisina ja haaveksivina. Esteristä tuntui, kuin olisi hän tuota

katsetta verhoavan hohteen läpi nähnyt poikansa sielun pohjaan asti, ja kaikki, mitä hän näki, oli puhdasta kuin kirkkain kristalli...

"Sinä et tiedä, kuka on Crossley, äiti", jatkoi Sven innokkaana, "hän oli rikas tehtailija, joka kotikaupunkiinsa raivautti suuren puiston köyhälistölle. Niin aion minäkin tehdä; Krokenin varsilla Hemsjössä, missä vallitsee niin suuri köyhyys ja kaikki on niin rumaa, sinne laitatan puiston ja siellä saa kansa virkistää mieltään soitolla ja leikeillä. Sitte rakennutan uudelleen työväen asunnot, nuo rumat hökkelit, ja niiden sijaan laitatan *kodit* työmiehille, oman tuvan puutarhoineen jokaiselle. Minä poistan rumuuden heidän elämästään, opetan heitä rakastamaan luontoa ja istutan sen kauneutta heidän arkielämäänsä. Uskon, että sellaisissa oloissa voi kehittyä paremmaksi ihmiseksi, kuin jos aina on vain rumuuden ympäröimä, niinkuin nyt työmiehet..."

"Niin, tuo kuuluu kaikki hyvin hyvältä", sanoi Ester hymyillen, "toivon, että saat toteuttaa edes osan kauniista unelmistasi. Mutta siihen tarvitaan kyllä rahaa ... parasta lie, että isä alkaa säästää sinua varten..."

Hän nauroi veitikkamaisesti ja Sven yhtyi häneen.

"Voi, sitä ei ole tarvis, äiti — jos isä tahtoo ryhtyä näyttölemään aikomaani Carnegien tai Crossleyn osaa, niin sitä mieluisempi minulle! Kuta ennemmin, sitä parempi!..."

Mutta, päivät vierivät ilman että Bengt ja Sven olivat joutuneet lähempiin puheisiin. Sven istui yhä huoneessaan ja kirjotteli, käveli Esterin kanssa, kävi tapaamassa vanhoja ystäviä ja näytti viihtyvän erittäin hyvin; mutta Bengtin otsalla lepäsi yhä pilvi, joka osotti, ett'ei hän vielä ollut päässyt sopusointuun oman itsensä kanssa.

"Bengt", virkkoi Ester eräänä iltana, kun he sanoivat toisilleen hyvää yötä, "sinä et saa tuolla tavoin surra sitä, mikä on tapahtunut; en usko, että se on oikein, luulen, että se on kiittämätöntä Jumalaa kohtaan. Ajattele, mikä sanomaton onni on, että saimme poikamme takaisin yhtä puhtaana ja jalona kuin hänet jätimme! Olihan tuo juttu ikävä, mutta oikeastaan kai ylpeytemme ja turhamaisuutemme on siinä enin kärsinyt!..."

"Niin, niin", vastasi Bengt hajamielisen näköisenä, "sinä olet oikeassa, enkä minä sitä surekaan, tuo pieni haava on jo parantunut ja kasvanut umpeen!..."

Ester loi häneen kysyvän katseen.

"Suren itseäni, Ester", vastasi hän ja hänen katseensa synkistyi, "suren kurjaa, syntistä sydäntäni. Voi, ihminen ei tunne itseään, ennenkuin hän on tullut elämän taistelussa koetelluksi; silloin vasta aukenevat sielumme syvyydet ja me saamme nähdä, mitä ne kätkevät helmassaan. Me kudomme niin monet mieluisten haaveilujen hämähäkinverkot noiden kuilujen yli, ja kaiken sellaisen täytyy särkyä. Olin silmissäni niin suuri ja vapaa ja oivallinen, siksi ett'en tehnyt mitään pelastaakseni Sveniä ja meitä kaikkia erottamisen häpeästä, vaan että tahdoin antaa Jumalan yksin johtaa, ja kun Hän teki sen, mutta oman tahtonsa mukaan eikä minun, silloin hautasi oma suuruuteni minut alleen kuin vaivaisen kääpiön, silloin huomasin, että vapauden sijasta olin ollut oman turhamaisuuteni, oman ylpeyteni orja. Oi sinä mahtava, ihmeellinen Näkymätön!" lisäsi hän, pannen kätensä ristiin kiihkeän liikutuksen vallassa, "kuinka sinä aina lopuksi masennat meidät sinun kanssasi riidellessämme, kuinka ymmärrät osua juuri kupeittemme arimpaan kohtaan ja teet meidät koko elämäksemme ontuviksi, sinun kätesi jälkeä kantaviksi!..."

Mutta eräänä iltapäivänä, kun he olivat juoneet kahvia salissa, sanoi Bengt äkkiä hetkisen vaitiolon jälkeen:

"Niin, ehkä nyt ottaisimme tulevaisuutesi hiukan puheeksi, Sven. Oikeastaan ei kai enää käyne juuri päinsä, että kuljeksit täällä mitään tekemättä. Mihin olet itse ajatellut ryhtyä ensi tilassa?..."

Sven, joka istui ikkunan luona ja katseli lahdelle, nousi ja tuli isän luo.

"Olen ajatellut", alkoi hän epäröiden, "jos sinulla, isä, ei ole mitään sitä vastaan ... minä ja onnettomuustoverini, Max Strömer, olemme sopineet ulkomaanmatkasta ... se on, hänhän on köyhä poika, mutta ajattelin ... se on, toivon, että olisit niin hyvä, isä, ja maksaisit hänen matkansa ... aiomme asettua Oxfordiin täksi vuodeksi, kunnes rangaistusajamme on lopussa..."

Bengt ei heti vastannut; hän kohautti vain olkapäitään ja siveli pari kertaa kädellään partaansa.

"En juuri tiedä, lieneekö oikein viisasta päästää kaksi tuollaista, rajupäätä yhdessä ulos maailmaan... Silloin varmaan syntyy taas uusia, juttuja Oxfordissa..."

"Etkö siis tahdo uskoa minuun, isä?" huudahti Sven kiivaasti.

"En usko muihin kuin Jumalaan", vastasi Bengt jyrkän kiihkeällä äänellä.

"Mutta olethan antanut minulle anteeksi?"

"Olen, poikani, olen antanut anteeksi sydämestäni, täydelleen. Älkäämme enää puhuko siitä, mennyt on unohdettu — nyt on meidän ajateltava tulevaisuutta..."

"Ei, Bengt", sanoi Ester, astuen esiin ja laskien kätensä hänen olalleen, "sinä *et* ole antanut anteeksi, sillä anteeksianto ei ole vain unohdusta, se on myös luottamusta ja halua luottamuksensa kautta nostaa ja antaa voimaa tulevaisuutta varten. Muistatko, että kerran ennen olen sinulle nämä samat sanat lausunut?"

Bengt nousi kiivaasti.

"Muistatko sitä hetkeä, Bengt?" kuiskasi Ester ja katsoi häntä silmiin; "silloin tarvitsit itse toisen luottamusta voidaksesi elää, ja minä luotin sinuun ja Jumala luotti sinuun, ja siksi kykenit nousemaan. Anna nyt, mitä silloin sait!"

Yli Bengtin synkkien piirteiden hiipi kuin värisevä valonvälkähähdys. Hän laski kätensä Esterin vyötäisille ja painoi hänet itseään vasten, mutta ei kiihkeästi ja intohimoisesti kuin rakkauden syleilyyn, vaan sanomattomalla, lämpimällä hellyydellä, niinkuin silloin syleillään, kun kaksi ihmisolentoa solmeutuu toisiinsa ainaiseksi, erottamattomiksi.

"Lähde, rakas poikani", sanoi hän vapisevin äänin, "lähde, minne tahdot ja haluat. Luotan sinuun, tiedän, ett'et tästä lähtein koskaan tuota minulle muuta kuin vain iloa ... siksi..." — hän kumartui Esterin yli ja lisäsi katseella, johon kätkeysi kokonaisen elämän kiitos ja tunnustus: "siksi, että olet *hänen* poikansa!"

Sven seisoj jonkun matkan päässä ja katseli vanhempiaan. Hänestä tuntui, ett'ei hän koskaan ollut nähnyt mitään niin kaunista kuin isän kasvot, joissa silmät kosteina kimalsivat ja joihin syvät tunteet, kirkastunutta hohdetta hänen piirteittensä yli levittäen, painoivat milt'ei tuskallisen voimakkaan ilmeensä. Hän muisti, mitä äiti kerran hänen pienenä ollessaan oli hänelle kertonut aavan meren kauneudesta, kun aallot viimein laskeutuvat lepoon ja helmassaan kuvastavat taivaan ihanuutta ... tänä hetkenä, niin hänestä tuntui, näki hän tuon näyn.

Hän tunsi itsensä niin lapsellisesti yli äyräyttensä onnelliseksi. Hänen huoleton uneksija-luonteensa kylpi hetken aavossa kuin valon ja riemun aallossa; hänen mielensä oli kuin ennen lapsena, kun hän istui kamarinsa lattialla ja viserteli pieniä laulujaan "suuresta auringosta".

Sillä nyt valoi "suuri aurinko" säteitään yli hänen nuoruutensa, ja se suuri aurinko oli isän ja äidin sydämestä säteilevä rakkaus, heidän, jotka sielujen näkymättömiä teitä olivat löytäneet toisensa ja löytäneet Jumalansa tässä elämässä ja ijäisiksi ajoiksi.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NÄKYMÄTTÖMIÄ TEITÄ: RUNOELMA ELÄMÄSTÄ

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than

“Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement

violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.